Tia Șerbănescu

MUNTELE DE PIETATE

-roman-

CARTEA ROMÂNEASCĂ

TIA ŞERBĂNESCU

MUNTELE DE PIETATE

TIA ȘERBĂNESCU

MUNTELE DE PIETATE

Roman

5-VIII 1983

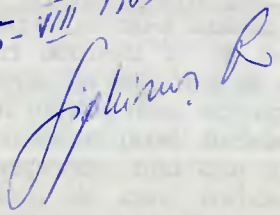

1983

Editura Cartea Românească

Coperta de *C. Mafteiu*

1. UN OFTAT STRIDENT

În prima tinerețe ne gîndim foarte des la moarte. Cu trecerea timpului însă gîndul nostru se îndreaptă din ce în ce mai des spre bătrînețe. Iar eu îmi știu, îmi presimt cu precizie bătrînețea... O cunosc. Anonimatul binefăcător care mi-a apărat existența scutind-o de multe lucruri nefirești își va desface din ce în ce mai amplu coperțile (și ar trebui să specific că tot ce-mi place îmbracă în mintea mea, aproape involuntar, forma unei cărți) ca o carte prost încleiată, pînă cînd toate colile se vor desprinde, una cîte una, acoperind golul profund al inimii de care vorbea — demult — în numele meu, presupun, un poet.

Da, pe măsură ce se adună anii ne obișnuim cu gîndul morții, dar ne speriem de propria noastră bătrînețe și, derutați, ne grăbim din toate puterile spre ea... Imi cunosc bătrînețea : am văzut-o de cîteva ori. Cu trecerea timpului se vor ști din ce în ce mai puține lucruri despre această femeie bătrînă ale cărei obsesii le port în mine, așa cum port, unele peste altele, într-un mod de-a dreptul agasant, mai multe inele chinezești, cu email albastru, toate îngrămădite pe inelarul drept, care nu mai poate fi folosit la nimic din această pricină. Ceea ce mă miră întrucîtva e faptul că în tinerețe n-am avut niciodată aplecare spre bijuterii și nici verigheta n-am purtat-o decît în primii cinci ani. Dealtfel nu e singura noutate : îmi petrec timpul într-o garsonieră care a devenit din ce în ce mai pustie și mai mizeră, dotată cu un telefon pe care-l folosesc

extrem de rar din teama de a nu-mi deranja copiii, o garsonieră vizitată cel mai adesea de medici grăbiți care vorbesc despre mine ca despre un film plicticos („bătrîna asta care nu se mai sfîrșește") și mobilată mai ales cu lăzi pentru reviste, cărți și manuscrise care nu vor interesa niciodată pe nimeni și cărora nici ochii mei, obosiți, înroșiți, purtînd în ei din cînd în cînd cîte o flacără rătăcită — de care sînt conștientă — nu le mai acordă importanța de altădată. Am observat că, față în față cu propria obsesie, avînd libertatea de a ți-o trata cu seriozitate, renunți atît de repede la ea încît te și dezgustă ideea că ai hrănit-o atîta timp, în ilegalitate... Ori de cîte ori s-a ivit ocazia unei întîlniri, în deplină securitate, cu hîrtia de scris, ea se transforma atunci într-un atentat inutil la bucuriile la care renunțaseși deja în favoarea ei. Acest atentat are întotdeauna cîțiva martori de o imobilitate care-mi evocă scene din copilărie.

Să-i citez, ca pe niște martori la tribunal : o sticlă de lapte golită întotdeauna pe jumătate — pentru că după ce beau două pahare îmi trece cheful să țin regim ; un lampadar mov, defect, care are o importanță cu totul deosebită... Nici cînd funcționa, împrăștiind în jur o lumină care transforma camera într-un fel de legumă dată în pîrg, nu-și justifica existența mai pregnant ca acum. În jurul lui, și numai în acest loc, îmi depozitez de cîțiva ani mucurile de țigară... La orice oră ți-ai întoarce privirea înspre acest colț este imposibil să nu obții imaginea, vag desuetă, miniaturală desigur, dar reconfortantă, a unui pui firav de nuc la umbra căruia, după o ploaie rece și statornică, au răsărit ciuperci minuscule — înduioșătoare. În nopțile cînd descoperi pachetul de țigări gol, și asta se întîmplă cu precădere în nopțile ploioase, astmatice, prin pereți răzbate violent tusea cadențată a bătrînului de la etajul III, o tuse atît de sîcîitoare, încît după vreo lună ți se înfășoară pe gît și nu-ți mai rămîne decît să bei în neștire siropurile necesare și să înghiți pastile de tuse pînă ți se pare că trece. În urma tratamentului tusea bătrînului nu s-a mai auzit, dar nici el n-a mai fost văzut. A fost pescuit din lacul Herăstrău, unde-l aruncaseră doi băieți tineri induși

în eroare de fișa de cadre a bătrînului, fost contabil, pensionat de numai cinci luni. Nu s-au ales decît cu satisfacția de a nu fi prinși niciodată. În nopțile pline de astm, gîndul fuge adesea la acest bătrîn, și la atîția alții, în vreme ce-ți răsucești din mucurile înflorite o țigară groasă, încercînd de fiecare dată să-ți amintești succesiunea exactă a gesturilor bunicului și chiar ți-o amintești, iar această prospețime caraghioasă a memoriei te sperie puțin, dar te și bucură. Mai există un cuier (fier forjat ; cadou de la o fină care-mi poartă numele) în care stau toate hainele necesare unui schimb complet, așezate în ordinea întrebuințării lor, cum mi se pare că făcea, liric vorbind, Prale, firea cea întoarsă... Lîngă telefon, pic-up-ul despre care nu voi rosti nimic. Despre el a spus tot ce se poate spune, într-o pagină care-mi place, un anumit scriitor. Lanțul slăbiciunilor continuă cu o mașină de scris (care are cîteva litere defecte : A mare și b mic) și un fotoliu care ar merita un poem, dar pe care n-am să i-l scriu niciodată — fie și pentru că nimic nu-i pe merit pe lumea asta. Și oglinda, pur și simplu, imaginară. Ajunge să-ți scoți ochelarii și să te uiți în ea ca să vezi ceea ce vrei : un chip destul de tînăr, în jurul căruia roiau cîndva cîteva ființe purtînd aparența tandreței — de care aveai atîta nevoie. Dar privindu-le pe toate drept în față, zi de zi, cîțiva ani în șir, te dezveți să vorbești. Există o anumită intensitate în această tăcere, dar și un vag început de amenințare. Toate aceste obiecte caraghioase care mă înconjoară și la care țin, pe care le-am plătit, la urma urmei, absolut toate vor exista mai mult decît mine. Fidelitatea lor e aparentă. De aceea tac din ce în ce mai mult, intrînd într-o ciudată competiție cu ele... Dealtfel mi-e și frică să vorbesc. Mă trezesc făcînd o economie inutilă de cuvinte în speranța că se va ivi o ocazie mai bună de a le folosi.

Sau poate că e vorba de nesiguranță. Generațiile noi au un alt unghi de a vedea lucrurile, mai laic întrucîtva. Zilele astea gazeta de perete din hol, întreținută de cîteva cocoane singuratice — care posedă, fiecare din ele, cîte un cățel de rasă pentru care nutresc o pasiune paroxistică — afișa un desen uriaș, compus din două

portrete în cărbune, ambele reunite prin niște ghirlande complicate și colorate cît mai variat. Sub ele era pusă urarea „La mulți ani !“ — fiecare literă în altă culoare. Portretele îi reprezintă pe președinte și pe Mihai Eminescu, ambii născuți în ianuarie. Iată o alăturare la care nu m-aș fi gîndit niciodată, deși cred că asemenea „conexiuni“ abile s-au mai făcut în decursul timpului. Uneori cred că mi-am depus și propriile amintiri la C.E.C. Dealtfel aceste amintiri frumoase care-mi bandajează orgoliul mă leagă la ochi la fel de tare ca acea cîrpă neagră care se folosea cîndva la execuții — și tot ca la o execuție mă simt dezarmată în fața lor. Fie și pentru faptul că între timp ele au devenit ficțiuni. Există așadar un caiet micuț, albastru unde sînt evocate întîmplări despre care acum nu pot spune decît că-mi plăcea cîndva să adorm cu gîndul la ele. Odată sigilate acolo, și sentimentele legate de ele s-au estompat (am găsit o formulă pentru ele : o floare-albastră care-a rămas mereu albastră), au dispărut sau mai degrabă s-au refugiat într-un colț, ca mucuriile de țigări. Aceasta e bătrînețea mea : chipul cel mai crud, cel mai real al singurătății. Nu mă pot imagina în silueta unei bătrînele sociabile și neastîmpărate, apărînd pe neașteptate în mijlocul fiilor sau nepoților, chiar în toiul unei petreceri, și făcîndu-se agreabilă prin istorioare care să dovedească agresiv cît de modernă, cît de „formidabil de tînără sufletește“ a rămas această femeie în ciuda vieții pe care a dus-o. Cum nu mă pot imagina nici o vîrstnică exigentă atît cu sine, cît și cu ceilalți, începînd de la grija subit exagerată, puțin deplasată chiar, pentru propria înfățișare (perucă schimbată de două ori pe săptămînă, iar cerceii—hebdomadar) și sfîrșind cu aerul autoritar, puțin înghețat, cu care-și impune părerile o șefă de clan mai mult temută decît respectată din cauza represaliilor verbale sau financiare la care ar putea recurge. Sumele acestea sînt așteptate întotdeauna în jur cu o nerăbdare disproporționată față de valoarea lor, și în legătură cu ele sînt puse mereu la punct cîteva proiecte pe cît de ridicole, pe atît de încăpățînate. Se pare că ideea unei moșteniri, oricît de mici, mobilizează

surprinzător de mult fie capacitatea noastră de a visa, fie nevoia de surpriză. Nici varianta perechii de soți ramoliți și cumsecade, veghind fiecare din ei la respectarea tratamentului celuilalt, făcînd deplasări în stațiuni balneare ale căror proprietăți au fost cîntărite îndelung un an întreg și sîciind lumea din jur cu apelative ridicole (Moțule, unde ai pus tu, dragă, fenilbutazona ?), cu evocarea pilduitoarei vieți de familie pe care au dus-o (eu și cu moșul meu nu ne-am jignit niciodată) sau a succeselor repurtate cîndva (Puiu a fost director în minister) de fiecare membru al familiei (fata e arhitectă măritată cu un medic, specialist, băiatul e de doi ani în Olanda, face niște studii, Pufu, ce face exact Eugen la Amsterdam ?) ori cu veșnicele comparații care au darul de a irita interlocutorii (pe vremea noastră...). Nici una din aceste ipostaze nu-mi este hărăzită. Voi fi probabil închisă fără scăpare în propriile mele obsesii, într-o singurătate care se anunță perfectă ca o celulă și față de care moartea apare palidă, ca o eliberare sau ca un premiu de consolare la fel de prețios și de tardiv precum iubirea aceea răsărită pe neașteptate la treizeci și cinci de ani, cînd capitolul acesta părea clasat. Iubirea aceea, ca un copil din flori, ascunsă în unele privințe și publică în altele, intensă și durabilă ca o boală cu care te-ai născut, dar ale cărei simptome s-au declanșat prea tîrziu pentru a mai putea fi tratată, mi se părea un ciudat premiu de consolare pentru toate ratările de pînă atunci și, adesea, suferința ei ascundea agonia propriei mele sensibilități — cînd prea nerăbdătoare, cînd nesfîrșită, întotdeauna insuportabilă și, ca orice boală necruțătoare, nedreaptă. Din perspectiva vîrstei din care privesc acum lucrurile — perspectivă puțin forțată și puțin surprinzătoare, ca atunci cînd te trezești dimineața și constați afară o altă vreme decît aseară, cînd o blîndețe calmă insinua întregii vegetații semnele unei complicități care a dispărut fără urme acum, făcînd loc unei răcori răvășite de vînt, unei umezeli dure care te obligă să-ți reconsideri și umoarea și îmbrăcămintea pentru a te conforma deodată unui alt anotimp — din această perspectivă, spun, și iubirea aceea pare de mult terminată, lăsînd în urmă gustul de cenușă atît de

necesar adevăratei singurătăți. Dacă, din întîmplare, am vorbi acum la telefon, e sigur că nici nu i-aș recunoaște vocea ; auzul mi-a slăbit atît de mult, mai ales la urechea dreaptă, încît spre a nu mi se observa defectul sînt silită întotdeauna să execut un soi de dans abil în jurul interlocutorilor spre a mă afla cu partea stîngă înspre ei cînd mi se adresează. Dealtfel organismul meu atrofiat nu mai este apt să susțină conversații adevărate și nici să poarte altfel de sentimente decît minore și unilaterale. Mă las înduioșată de fotografii vechi și mă destind completînd formulare pentru diferite concursuri publicate în reviste. Decupez taloanele de participare și, indiferent de tema propusă, taloanele astea conținînd cuvîntul participare, redus la absurd, îmi asigură legătura, subțire ca o ață, singura la care vîrsta mea are acces, cu necunoscuții grăbiți și neatenți cărora le trimit numele meu ca să-l tragă la sorți.

Uneori trimit și la televiziune scrisori conținînd propuneri de îmbunătățire, unele hazardate, altele utopice, ale unor emisiuni care-mi sînt indiferente și pe care nici nu le prea urmăresc. Ei îmi răspund cu regularitate, dar cam cu aceleași formulări. Îmi vine să-i învăț cum să-mi răspundă. Am și făcut cîteva variante de răspunsuri, mai drastice decît ale lor, dar mai elegant exprimate și infinit mai sincere. Dar cine mai are timp de așa ceva ? Cînd eram mai tînără, procedam la fel spre a scăpa de pisălogi. Totuși, cînd ești bătrîn îți spui că ai dreptul să terorizezi un pic lumea înainte de a o părăsi. Poștărița mă privește puțin mirată cînd se întîmplă să-mi înmîneze personal plicul cu antetul Radioteleviziunii române — instituție în care ai voie să spui banalități numai de la un anumit grad de notorietate în sus. Probabil că mă socotește o persoană importantă în vreun fel ; a mers pînă acolo încît a fost convinsă că m-a văzut la televizor (dealtfel multă lume își exercită capacitatea de confuzie asupra mea. Cred că am un dar special de a declanșa confuzii. Femeia de la care iau borș cam de două ori pe lună, și care e cam de vîrsta mea, îmi spune de aproximativ doi ani același lucru cînd mă vede : A, sînteți nora doamnei

Popescu ! Am încercat să-i schimb reacția, spunîndu-i că sînt chiar doamna Popescu, dar are în această privință un ciudat aer de neîncredere). I-am mulțumit poștăriței pentru complimente — simțind, și știind din experiență, că în asemenea cazuri lămuririle sînt inutile — și abia atunci m-a privit cu suspiciune, făcîndu-mi plăcuta surpriză a unei reacții normale. Oricum, m-am hotărît s-o evit, reducînd întîlnirile noastre exclusiv la zilele de pensie cînd îi las cinci lei bacșiș. Știu că are trei copii și că a părăsit-o bărbatul. Dacă nu cumva... În definitiv aș putea să-i spun ceva drăguț, de pildă că am văzut-o în parc cu cei trei copii care mi-au plăcut foarte mult, avînd, fiecare în felul său, o expresivitate care nu poate fi decît a inteligenței. Sau că, săptămîna trecută, am zărit-o prin geam la „Flora" cu un bărbat foarte interesant ; nu frumos, ci interesant. După cum aș putea s-o terorizez puțin lipsind de-acasă în ziua pensiei, silind-o să mai facă un drum sau două pentru cei cinci lei. Aș putea, desigur, și să renunț să-i dau acest bacșiș. Mă întreb uneori cum ar reacționa. Aș găsi probabil tot felul de „atenții" în cutia mea de scrisori, care e și foarte mare (mi-a adus-o fiică-mea din străinătate) spre a putea cuprinde cărți și reviste — cum găsește vecina mea de etaj de vreun an încoace ; am impresia uneori că mă bănuiește pe mine, deși nu fac altceva decît să urmăresc, cu interes inegal, evoluția acestei ciudate activități. Odată atîrna din cutia lor coada unui șobolan mort, probabil că expeditorii au folosit o cheie, altfel n-aveau cum să-l introducă înăuntru. În cutia mea ar putea fi pus cu ușurință și un cap de cal, fără să aibă nevoie de cheie. Gunoierii mîzgălesc și ei cu fecale cutiile locatarilor care nu i-au „tratat" de Anul Nou sau de Paști. Cum de Anul Nou mai toți pleacă din București, nemaisuportîndu-și singurătățile, corecția e aproape globală, holul miroase de te trăsnește, iar femeia de serviciu în competența căreia intră înlăturarea mizeriei ne drăcuie pe toți cu prilejul acestor sărbători. Ca s-o îmbunez, i-am oferit un talon de participare, cu formularul completat de mine după

consultarea unor cărți de specialitate, la un concurs cu premii de care știam că are nevoie : aragaz cu patru ochiuri, mașină de spălat, televizor etc. M-a refuzat pe motiv că dacă, doamne ferește, ia premiul întîi (adică o excursie în U.R.S.S.), n-are cu cine lăsa copiii și o mai bate și bărbatu-său. I-am explicat că am completat greșit două întrebări, special pentru aragaz — dar a rămas supărată, chiar puțin jignită, ca și cum i-aș fi propus ceva sub demnitatea atît a ei, cît și a mea. Asta, deși cutia mea de scrisori e cruțată întotdeauna, întrucît am grijă să le ofer gunoierilor suma respectivă cu puțin înainte de termen spre a evita orice surpriză. De aceea avem relații amicale, iar unul dintre ei, blond și cu o ureche sfîșiată, îmi spune cîteodată „mamă dragă". Fiul meu care vine uneori, fără știrea nevestei sale, în vizite scurte, e contrariat de felul cum îmi stabilesc relațiile, dar pînă la urmă, ca să nu mă ofenseze, îmi spune : „Faci cum crezi dumneata că e mai bine". De cînd s-a însurat îmi spune dumneata, așa cum îmi spune nevastă-sa care are oroare de mine.

E un lucru care nu mă miră și-l accept cu seninătate, mi se pare chiar drept, pentru că și soțul meu își anticipatiza violent soacra. Calvarul acela trebuia plătit și, cum eu sînt singura bună platnică (după cum îmi spunea și la serviciu președintele de CAR vorbind însă ca despre altcineva : tovarășa e cea mai bună platnică. Avea aerul că mă ajută în felul acesta să mă cunosc mai bine.) din familia mea, am luat asupra mea și lichidarea acestei datorii. Dealtfel și eu am oarecare repulsie față de nora mea pentru că vorbește cu dispreț despre literatură. În acest sens ea se înțelege bine cu soțul meu (îi zic în continuare așa pentru că nu ne-am socotit despărțiți niciodată, ci doar separați „provizoriu") și relațiile lor sînt pilduitoare pentru respectivul grad de rudenie. El mănîncă în fiecare duminică la ei acasă și uneori fac și cîte o mică parte de concediu împreună. Dealtfel, soțul meu se înțelege bine și cu fiica noastră care l-a adorat întotdeauna. Locuiesc împreună, el are grijă de nepoată-sa, iar despre ginerele nostru (singurul care mă privește cu oarecare căldură, neînțelegînd nimic din ce se întîmplă, dar neîndrăznind să deschidă vreo anchetă) are

totdeauna cuvinte suprinzător de bine alese. Și mie mi-e simpatic pentru că are o cicatrice pe obraz. Cînd eram mică desenam întotdeauna soldați cu epoleți mari — care constituiau garda mea personală — și cărora îmi plăcea să le fac o cicatrice deasupra sprîncenei. Din acest motiv, un bărbat cu cicatrice mi se pare și acum un prieten din copilărie.

Am auzit însă că și-a cumpărat un cîine de rasă ; fiică-mea mi-a dat această veste la telefon, cu multe menajamente, știind că toată viața m-am pronunțat împotriva acestor ornamente, dar la economia mea de mijloace de expresie mi s-a părut un lux să mă indignez. „Un motiv în plus ca să vin cît mai rar pe la voi" i-am spus și acum mă întreb dacă nu de asta l-or fi cumpărat.

Am înțeles că e cadoul pe care soțul meu l-a făcut nepoatei sale în scopul de a-i dezvolta simțul de responsabilitate. Oricum, e un gest surprinzător pentru Angelică.

Pe soțul meu îl cheamă Angelo. Soacră-mea a fost influențată la vremea respectivă de piesa *Angelo, tiranul Padovei*. Întotdeauna am considerat acel moment de inspirație al său ca fiind încununarea noțiunii de umor. Ca să i-l verific, îi spuneam uneori fiului ei Mefistofeles, și asta numai pentru plăcerea de a urmări precizia cu care îi apărea pe frunte, între sprîncene, o pată roșie, violentă, de forma unei flori bătute — semn întotdeauna de mare enervare. Deși Angelo nu era pe de-a-ntregul nici înger și nici demon, ca orice personaj care se respectă, alterna (fără a le combina vreodată) aceste două coordonate într-un mod destul de echilibrat. O mică rămășiță de romantism slav, urme ale unor lecturi exaltate din copilărie, își punea totuși pecetea asupra acestui dublu rol în care-și interpreta destinul, făcîndu-te să observi ceva mai mult firesc în zona sa „demonică"-abisală. După o viață în care austeritatea lui în materie de cheltuieli atinsese perfecțiunea acelui deziderat clasic în aranjament modern, îmbinînd, adică, inutilul cu neplăcutul, formulă care sfîrșise prin a mă lăsa indiferentă după ce mă adusese de mai multe ori în punctul

culminant al exasperării, Angelo a devenit subit, de vreo doi ani încoace, adică de cînd am decis să ne separăm provizoriu (vîrsta noastră face ca acest provizorat să capete un caracter absolut), de o generozitate de-a dreptul suspectă. Face cadouri costisitoare în dreapta şi-n stînga (mă-ntreb uneori *unde* le găseşte) şi se îmbracă elegant — ceea ce i-am cerut fără succes preţ de cîteva decenii. A împins lucrurile atît de departe şi în această privinţă — el are harul de a solicita la maximum limitele oricărei trăsături de caracter pe lumea asta — încît şi-a comandat un smoking în legătură cu care ne întrebăm uneori ce se poate face, avînd în vedere că e mult prea tîrziu ca să se apuce de lieduri sau de dresură de cai.

Cînd mă vizitează, întotdeauna pe neanunţate, căci şi-a menţinut intactă şi proaspătă oroarea de telefon, îmi face surpriza care la debutul ei ar fi putut să-mi devină fatală în caz că aş fi suferit de inimă, de a apărea cu două taxiuri de aceeaşi culoare (am remarcat că preferă culorile roşu şi negru, culorile lui Stendhal). În primul îşi instalează pălăria, bastonul şi florile sau prăjiturile care-mi sînt destinate, iar în al doilea propria sa persoană. Ori de cîte ori îl privesc plătind aceste ambarcaţiuni (observ în timpul acesta şi diferitele nuanţe ale mirării pe feţele celor doi şoferi), remarc cu plăcere silueta extrem de masculină a bărbatului meu. Există o fracţiune de secundă în care simţul meu de proprietate cunoaşte o satisfacţie primară privind umerii largi şi torsul gros al acestui bărbat care-şi scoate portofelul. În asemenea clipe, dacă ar trebui să justific în faţa propriei mele conştiinţe alegerea pe care inima mea a făcut-o cîndva, o voce interioară care se aude extrem de rar ar rosti o frază uşoară, de curtezană capricioasă, ca un personaj al fraţilor Goncourt : „dar, domnilor, dumneavoastră nu l-aţi văzut niciodată plătind şoferii"... Într-o vreme mi se părea ciudat că s-a apucat să-mi îndeplinească dorinţele, exagerîndu-le şi dîndu-le indispensabila nuanţă de ridicol cu care ne-a obişnuit lipsa noastră comună de măsură, cu întîrziere de cîteva decenii, atunci cînd renunţasem eu însămi să le acord vreo importanţă. Trebuia să pun totul pe seama firii

lui atît de independente încît mă silea într-o vreme să procedez cu el așa cum procedezi cu copiii răsfățați, cerîndu-le contrariul a ceea ce doreai de fapt. Din această pricină am dus vreme îndelungată conversații pe dos. Acum ne-am schimbat într-o bună măsură partiturile, între noi continuîndu-ne contratimpul dramatic cu care aproape că ne-am obișnuit. Avem chiar și leit-motive bine punctate în această simfonie cînd vijelioasă, cînd apatică : de pildă, cînd Angelo apare cu pălărie (de obicei preferă o șapcă sportivă, în carouri) știu că vine însoțit de gînduri lubrice. Au loc atunci scene pe care pudoarea intrinsecă acestei vîrste le consideră, după aceea, deplasate, iar înainte, cu o atîtare amăgitoare și puțin străină de mine, un semn că viața nu s-a retras cu desăvîrșire din aceste trupuri uitate. Golul scurt care se instalează după aceste scene e mai amarnic decît altădată, pentru că e însoțit de spaima de ridicol, spaimă care identifică cu precizie sechelele provinciale pe care s-a ridicat atît de greu fațada noastră citadină și care au rămas la pîndă în noi ; în mine vreau să spun. Sărutările schimbate mi se par deodată jalnice și inutile, și mai ales străine de noi, ca și cum am fi oficiat ritualul hazardat al unor penultimi suplinitori ai voluptății. Nici nu mai știu dacă asta ne măsoară scurtimea zilelor pe care le mai avem de trăit sau ne oferă o șansă în plus de supraviețuire. Angelo, în schimb, observă că „mai sîntem tineri, nu crezi ?“ Și adaugă o frază care mă pune pe gînduri : „noi întotdeauna ne-am devorat...“ Avînd în vedere contextul, presupun că se referă la dialogul nostru biblic, dar cum n-am avut niciodată sentimentul că am putea abate o asemenea frază din drumul ei printre atîtea perechi de guri de pe lume, îndreptățite s-o rostească, mă străduiesc să-i găsesc o justificare, extinzînd-o asupra întregii noastre vieți. După această reflecție îi spun : „e adevărat, într-un fel...“ Și mă gîndesc la casele de pe Kisseleff pe care Angelo le-a vîndut imediat după căsătorie și la sera de legume din Oltenița care a avut același destin. Cu banii dobîndiți, Angelo și cu mine am însoțit-o pe soacră-mea la băi la Karlsbad (ea-i spunea așa cum apucase din copilărie), o călătorie din care nu mai ținem minte nimic, în afara

gustului berii din Plzen și o ploaie torențială care ne-a surprins tocmai cînd priveam consecințele unui accident de automobil. Fraza mea îl mulțumește însă pentru că nu-i bănuiește niciodată acoperirea reală. În asemenea zile îmi face cadouri mai consistente și nedezmințit absurde, dintre care citez : baticuri de mătase despre care știe cu precizie că nu le folosesc și despre care am o părere proastă ; ochelari de soare, obiect pe care iarăși nu l-am abordat niciodată fiind mioapă, tot felul de portofele înconjurate în chip enervant de fermoare întortocheate, oglinzi mari de la fondul plastic pe care le-am depozitat în debara pînă cînd s-o ivi ocazia de-a le dărui cuiva. Deși gesturile acestea îmi amintesc insistent ideea că ar trebui să mă simt jignită, sînt surprinsă de faptul că în realitate nu prea sînt.

Așa cum cei care scriu mărturisind adesea că singurul lucru cu adevărat important este plăcerea de a scrie eliberîndu-se de o obsesie chinuitoare se bucură totuși sincer atunci cînd primesc bani pentru scrisul lor, găsesc în plata simbolică a impulsurilor mele aceeași plăcere suplimentară, facultativă, ca și a lor, plăcere care are darul de-a o consolida pe prima și de a-i adăuga încă o justificare, încă un rost — mult mai pe înțelesul lumii („cum de ce scrie ? pentru bani."). Asta asigură „obligația" atît de necesară fiecăruia dintre noi de a continua să-și exploreze plăcerile... Însă în privința plăcerilor mele nu-mi prea vine să fac lumină. Mă întreb uneori : cînd am devenit cu adevărat bătrînă ? Cînd m-a numit pentru prima oară cineva așa, cînd am abdicat de la orice speranțe lăsîndu-le amanetate și nerăscumpărate pe veci, sau din clipa în care am început să iubesc mai mult tăcerea ? Sau, poate, atunci cînd m-a înhățat, fără putință de scăpare și de amăgire, singurătatea. Ah, ajunge să citesc undeva cuvintele „o lizieră de salcîmi" ca să simt în nări mirosul ce evocă istoria abreviată a singurătății mele, de la începuturi pînă în prezent, istoria creșterii și descreșterii puterii sale și istoria miturilor sale. Trebuie să recunosc, totuși, că ea, singurătatea, mi-a fost singurul stăpîn adevărat ; plină de capricii și de impulsuri ca o regină fecioară, care s-a jucat cum a vrut cu obligația mea de a-i sluji cu

credință, de a-i îndeplini orice ordin fără nici o șovăială. Sociabilitatea, uneori chiar logoreea mea (la vreo douăzeci și opt de ani am fost amenințată de alcoolism și manifestam tendința de a ține discursuri pe stradă; în această perioadă lansasem și cîntecul : „în mocirlă, în mocirlă, viața realmente e frumoasă" compus de un văr de-al meu care-și spunea Billy cel murdar și care, aflat în aceeași situație, a ținut cu dinții de ea pînă la nu tocmai adînci bătrînețe), afișată în mod vizibil, reprezentau de fapt mijloacele alese și impuse de această stăpînă minoră și agresivă pentru a-și atinge mai repede ținta fără a da de bănuit — așa cum cei plini de bani umblă uneori îmbrăcați sărăcăcios pentru a nu trezi invidia sau suspiciunea celor din jur. Această sociabilitate de care am amintit și de care s-a făcut uneori caz mai ales în familia soțului meu (am provocat, fără să vreau, cîteva scandaluri din dorința de a alcătui o societate cît de cît omogenă în jurul meu ; vărul meu Emilian a întocmit în acest scop niște dosare care nu semănau deloc cu cele care se purtau în perioada respectivă. Spaima trasă la un moment dat din această pricină m-a făcut să renunț la alcool) nu era decît un eunuc cumpărat să păzească castitatea stăpînei — și care, din fidelitate, privea lumea din jur cu ochii ei. Astăzi în schimb pot să afirm cu oarecare mîndrie că am devenit întrucîtva stăpîna propriei mele singurătăți. Nu am cucerit acest privilegiu nici prin vărsare de sînge, nici prin abilitate diplomatică și nici prin vot secret. Nu. Pur și simplu convingîndu-se asupra gradului de infectare prin care mă condamnase la obediență ireversibilă, stăpîna a abdicat ea însăși. din proprie inițiativă, invocînd vîrsta ; poate că abdicarea ei însemna, între altele, recunoașterea faptului că pînă și singurătatea devine neputincioasă în fața bătrîneții. Era de necrezut cît de grabnic o îmbătrînise ră puterea și agresivitatea. S-a mulțumit să păstreze pînă la moarte titlul de prințesă și bunurile care constituiau averea sa personală. Schimbîndu-și brusc calitatea, și-a ales, ca o călugăriță, un nume pe care nu i-l știu decît intimii. Am devenit astfel proprietara unor întinse amintiri care nu sînt, în ultimă instanță, decît niște orfani ai imagina-

ţiei şi ai lecturii (părinţi veşnic denaturaţi) orfani crescuţi cam la întîmplare, siliţi să-şi poarte de timpuriu singuri de grijă şi să nu aştepte nimic de la nimeni, predispuşi însă la o generozitate deopotrivă cronică şi anacronică. Amintirile acestea, sentimentale în pofida unor trupuri viguroase şi atletice, sînt foarte uşor de tras pe sfoară. Prinţesa era prea experimentată ca să nu renunţe la aceste privilegii şi proprietăţi uzate, a căror simplă trecere în revistă împreună cu perfecţionarea sistemului lor de pază ne-ar fi luat destul timp şi bani, ca să nu mai vorbesc de ideea de a le face rentabile, aşa cum mi s-a sugerat. Incursiunea aceea particulară în care inima mea s-a trezit angrenată la treizeci şi cinci de ani, ca pentru a plăti tributul cuvenit unei vîrste de hotar, a hărţuit în mod sălbatic fortăreaţa acestei singurătăţi, dezmoştenind-o de la primul atac (într-o singură zi, ca orice bătălie hotărîtoare) şi a sfîrşit prin a o croniciza şi prin a-i deveni principalul monument, sau, în orice caz, unul din monumentele de referinţă. Astăzi, cum consider acea poveste drept o mîncare gustoasă aparţinînd unei bucătării care a pierit de mult şi a cărei amintire trezeşte arome perfide, dar indecise în cerul gurii, îmi dau seama că am pierdut întrucîtva capacitatea de a o defini. Importanţa care i s-a dat nu a pierit, şi nici nu s-a schimbat în urma reevaluărilor aduse de vîrstele care i-au urmat, dar e aceeaşi diferenţă fatală dintre ora nouă dimineaţa şi ora nouă seara ; acele ceasornicului sînt în aceeaşi poziţie, dar diferenţa e atît de flagrantă încît aproape că nici nu te mai gîndeşti la ea. Îi spuneam adesea stăpînei mele, pledîndu-mi cauza, că pentru a îngriji cum se cuvine acel ospăţ total al fiinţei mele, pentru a-i oferi amploarea necesară şi sfîrşitul apoteotic sau dezastruos care i se cuvenea, ar fi fost necesare trei-patru vieţi. De fapt, nu de trei-patru vieţi întregi, ci doar de diferite părţi ale lor, de tinereţe. Într-una singură nu poţi face mare lucru — sau chiar dacă poţi, nu faci mare lucru. Te resemnezi să slujeşti trunchiat cît mai multe cauze, cît mai multe fiinţe, te ataşezi de cît mai multe obiecte, într-o confuzie de cele mai multe ori nedemnă de tine, să-i admiri necondiţionat pe cei care au dovedit forţa de a alege cu discernămînt

una sau două căi pe care să le străbată singuri, cu devotament, pînă cît mai aproape de capăt. Pentru că fiii noștri nu ne continuă mai niciodată. Cel mai adesea o pornesc în altă direcție, sau, în cel mai bun caz, din alt punct... Doamna Vera, venită astăzi acasă să-mi recolteze sînge pentru analize (contra cincizeci de lei) îmi povestește în baie, în timp ce-mi înfășura brațul în cordonul de cauciuc, că soții Crișan de la scara cealaltă, ambii profesori, i-au scos un ochi unui băiat din cartier întrucît li s-a părut că-i face curte fiicei lor. Și adaugă, fără nici un fel de legătură : eu, de cînd l-am născut pe Titi, nu mai am nici o plăcere la contact. Referindu-mă însă la asediul acela despre care stăpîna mea obișnuia să mă avertizeze că e „pernicios", ca să-l definesc mai bine ar trebui poate să spun că dacă el ar fi lipsit din viața mea ar fi putut fi totuși refăcut, reconstituit sau chiar suplinit de un șir de secvențe cu mult anterioare lui, care-l conțineau — fragmentar — și care, poate, au sfîrșit prin a căpăta, datorită acestei formule, coerență. Într-una din aceste secvențe brusc aprinsă în memorie există un țigan frumos, zidar de case, care-și joacă stăpînit calul în fața cîtorva femei adunate în jur. Calul, biciuit cu o nuielușă de tei pînă cînd încerca să-și muște pieptul, și bărbatul oacheș și suplu rîzînd prostește și neîndurător, gata să-l sacrifice de dragul unui spectacol penibil, alcătuiau un cuplu în care sensibilitatea mea era solicitată pe de-a-ntregul. Calul acela sălbăticit deopotrivă de suferință, de pofta de a-și trînti călărețul în praf în vederea tuturor, și de neputință, neputință expusă în fața unui public inferior lui, se cabra inutil și ineficient așa cum mi se întîmpla mie; mă recunoșteam totodată în orgoliul la fel de sălbatic și de neconcludent, necinstit chiar, al celui care-și exploata o superioritate în privința căreia n-avea nici un merit. Extenuarea nervoasă a unuia și exacerbarea vanitoasă a celuilalt concentrau chiar modul meu puțin anormal de a dărui ceva, cinstit, celorlalți. În intensitatea care aproape că mă tăia în două ca un ferăstrău pe cînd, agățată de butucul nopților înotam între apele freatice a două zile care n-aveau comun una cu alta decît faptul că se urmau așa cum își urmează unul

altuia doi cumpărători la coadă la carne, în intensitatea aceea care despărțea o zi exprimată de una în care puteam să-mi închipui că ar fi posibil doar să întind mîna pentru a simți răsfirată printre degete, ca o iarbă nouă, respirația șovăitoare după care tînjeam. poate fi regăsită, clară și pură, stînd răbdătoare la pîndă, ca o pereche de ochelari într-un toc de ochelari, și singurătatea mea în singurătatea lizierei de salcîmi. În apropierea furtunii ea începea brusc să freamăte ca o femeie nervoasă, frîngîndu-și pătimaș frunzele, încordîndu-și spinii, unduind frenetic brațele elastice, într-un murmur nedeslușit care părea aproape un descîntec. Ajungea să pătrunzi, să ai curajul să pătrunzi (fără teamă de fulger și de trăsnete) chiar în mijlocul ei, în „epicentrul" acestei agitații pentru a descoperi pe neașteptate o liniște înoremenită în clipa ei supremă, o pace de rău augur conținînd în ea fie promisiunea unei revanșe devastatoare, fie regretul jenant față de acea frămîntare confuză care stîrnise maleabilitatea numai pentru a o verifica și nu pentru a o corupe. Multe calități mi-au fost atunci solicitate și probate — dar nici una din ele n-a fost vreodată epuizată. Poate că așa și trebuia. Fiecare iubire te învață din nou să iubești, așa cum fiecare sete te învață din nou prețul apei. La vîrsta mea, aceste amintiri îmbracă forma unor sărmane jucării senile ; chiar dacă ele au fost cîndva bijuterii de preț, e limpede că astăzi ele nu mai pot fi purtate. Nu ne plac bătrînii care-și povestesc iubirile. Ni se pare că își permit să compromită niște sentimente rezervate altora.

Din ușa liftului care se deschide acum, domnul Petrică, profesorul de franceză al băiatului vecinei mele, exclamă ca de obicei : *une fausse alarme, madame ! Qu'est-ce que vous faites ? Bonjour...* Zice foarte des chestia asta cu alarma falsă pe care nu-mi rămîne decît s-o consider o aluzie meteorologică la care vecina mea răspunde timorată : „cartofi prăjiți, domnu' profesor, poftiți". Domnul Petrică, ignorînd faptul că lecțiile se adresează fiului și nu mamei, continuă să converseze în franceză, aducînd în discuție — atîta cît pot să aud — diferite evenimente internaționale realmente dramatice;

în acest dialog bilingv femeia opune cu tenacitate o rezistență surdă, căci e mereu preocupată de alte lucruri decît domnul Petrică și, în momentul de față, în chip deosebit, de situația liftului care „oscilează" îngrozitor. Drept care, pornind de la alegerile prezidențiale din S.U.A. care după cum se aude vor produce o surpriză de proporții, dînd cîștig de cauză unui individ, și aici domnul Petrică citează expresia unui comentator, „incapabil să meargă și să mestece gumă în același timp", discuția începe și ea să oscileze. Ah, „nenorocita de eu" vorba lui Anton Pann... mi-a înțepenit iarăși mîna stîngă — figură care se repetă la orice „fausse alarme" a vremii și asta de cînd am avut-o în ghips. Oricum, bine că nu e dreapta (atunci mi-ar trebui cineva care să-mi țină țigara), deși cîteodată mă gîndesc că, în această etapă a vieții asemenea delimitări constituie de-a dreptul un lux...

Ca această zi de decembrie regăsită intactă pe o foaie de hîrtie ruptă dintr-un notes adus din străinătate, judecînd după calitate: „Trec țigăncile pe stradă / și-ntre ele e-un loc pur / trec țigăncile simțind / că-ntr-o zi o să te fur. / Ochii lor mai iuți ca șișul / mîna dreaptă-acum mi-o taie / Doar absența ei să poată / să te-ncuie-ntr-o odaie. / Trec țigăncile — ca noaptea, / spun cuvinte pe șoptite / și-un oftat strident îmi scoate / ochii, ochii din orbite. / Doar absența lor să poată / să te vadă toată, toată ?..." Ce fel de decembrie o fi fost ? În ce an ? Era, presupun, în preajma sărbătorilor ; îmi amintesc că am găsit plicul într-un buchet de crizanteme neobișnuit de mari, aduse, ca într-un roman pe care-mi place să-l recitesc deschizîndu-l la întîmplare, de un comisionar înalt și cărunt. Răcoarea florilor mi-a făcut bine cîteva zile întregi, pentru că te orbeau puțin privindu-le. Au durat, de altfel, surprinzător de mult și s-au ofilit brusc : de fapt, ce ofilire ? S-au carbonizat pur și simplu. Ne aflam, cum spuneam, într-un anotimp fără frunze... Într-o asemenea dimineață, un preot cu barba înghețată și sutana udă de zăpadă, în tramvaiul care leagă de Gară uzinele din marginea de est a orașului, și în preajma cărora am copilărit, discută cu un bărbat îmbrăcat în pufoaică pe care-l cunoaște mai de

mult se pare, și care nu mai conține cu admirația atunci cînd, prin geamurile murdare, se văd șantierele de construcții de la Obor. „Uite-i ! Îmi crește inima cînd îi văd ! Fierarii betoniști, părinte, uite la ei cum se urcă sus !“ La următoarea oprire a tramvaiului, tot în fața unei construcții în lucru, omul devine liric, obligînd aproape pe toți călătorii să-ntoarcă capul spre a-i arunca o privire : „Fierarul betonist, părinte, să știi de la mine, fierarul betonist este un artist ! El e primul care schițează casa. Fără el, degeaba. Părinte, el planuiește casa geometric și științific la cea mai mare precizie.“ În vreme ce preotul confirmă, oarecum cu gîndurile în altă parte („ai dreptate, Gheorghe“) meritele acestei meserii, tramvaiul își continuă tărăgănarea scrîșnită spre alt punct al orașului, semănîndu-ne pe drum, din loc în loc, în cuiburi mici ca pe niște sîmburi ai căutării. Pe lîngă el, alunecă într-o frenezie mereu frîntă de stopuri și de aglomerație, automobile conduse de șoferi exasperați, fiecare din ei cu o mînă pe volan și alta aruncată într-o parte, sancționînd manevrele celorlalți, cîștigîndu-și cu greu, ca într-o profesie dificilă, un culoar liber. Ah, cinstit e să-mi repet cît pot de des, cît mai am timp, că nu fac două parale, dar de ce Dumnezeu e mai cinstit așa ? Poate că prea-și zornăie toată lumea banii. Cînd, în vechea locuință a copilăriei mele, domnul Marcel, tatăl prietenei mele Cateluța care a murit în plină tinerețe din cauza unui avort, își trîntea pe rînd, cu un zgomot inconfundabil, sculele și materialele furate de la întreprindere, în pod, Oncle obișnuia să-și ridice privirea spre tavan observînd : iar își numără ăsta banii...

Acum, în blocul în care stau și care cuprinde numai garsoniere, zgomotele sînt mult mai diverse. E destinat, aproape în mod fatal, singuraticilor și familiilor reduse. Aceste familii sînt de un soi mai special, alcătuite din cupluri hazardate : o mamă sau un tată în vîrstă împreună cu o fiică sau un fiu, divorțat, văduv sau celibatar ; soți bătrîni fără copii ; o pereche de frați ; copii majori proveniți din căsătorii anterioare pe care

noua familie i-a exilat aici ; burlaci convinși ; femei divorțate, avînd de crescut unul sau doi copii mici etc. — indivizi foarte diferiți între ei, a căror singură asemănare constă în fanatismul cu care se dedică unor cauze pierdute. Ori de cîte ori vreunul din noi vestește, cu ochii strălucitori, posibilitatea unei mici și noi victorii într-un domeniu oarecare e limpede că s-a angajat pe calea unui eșec. O anume inaderență la realitate, sau, mai bine zis, o aderență sincopată la realitate, dă acestui colectiv de locatari aerul straniu al unei rezervații. Două etaje mai jos de garsoniera mea locuiește o pereche de frați gemeni, ambii arierați, plasați aici de o familie care și-a construit o vilă somptuoasă la Otopeni. De două ori pe lună, dintr-o Dacie neagră descinde un bărbat scund și foarte uscățiv, cu cizme lungi din piele de căprioară în care sînt înfipți pantalonii discret bufanți, cu pulovăr de lînă „pe gît" și o manta lungă de piele, despicată la spate ca un frac, lăsînd să i se vadă fundul cît un măr. Poartă cîteva ghiuluri îngrămădite pe degetele unei singure mîini, dreapta, în care transportă, la vedere, plicul cu suma destinată întreținerii celor doi degenerați. Acest individ care pare un grof întîrziat, sosit de la o vînătoare de mistreți din Banat, este singurul care păstrează legătura cu subprodusele familiei și-mi închipui că asta este probabil singura sa ocupație. În serile de după această vizită în garsoniera respectivă se încinge un chef la care se adună tot felul de ființe dubioase, încît par convocate la o filmare. E curios că există atît de mulți ; cei doi frați pot mobiliza, la nevoie, cincizeci de persoane în două ore, eficacitate întîlnită numai la gărzile patriotice. Cînd se termină distracția, în jur de orele trei dimineața, începe, după o scurtă pauză, bătaia. Atunci scîncetul de animal bolnav al fetei dată afară din casă și așezată ca un cățel pe ștergătorul din fața ușii se aude în tot blocul acesta în care se aude aproape orice : tusea astmaticilor, certurile soților, chefurile tinerilor, plînsetele copiilor (și ale femeilor), miorlăitul pisicilor și lătrăturile cîinilor, spălatul vaselor, dușurile — toate acestea te fac să te simți în permanență înconjurat sau plasat în companii cu neputință de controlat. Știm foarte

multe unii despre alții, iar ce nu știm preferăm să nici nu aflăm. Alcătuim un fel de colonie, puțin stigmatizată, deși eu cred că semănăm cu toată lumea. Atîta doar că, la bloc, numărul vecinilor ridicîndu-se la cub, trăsăturile umane respectă și ele proporția, alcătuind un evantai destul de larg al unei anumite cantități de umanitate. Ori de cîte ori schimbăm mai mult de două-trei cuvinte începem să ne evocăm rudele, așa cum intelectualii etalîndu-și erudiția citează diferiți autori celebri luîndu-și aerul cu care, cîndva, feudalii își înșirau titlurile și proprietățile. Ei rostesc „Camil al meu" ca și cum ar spune : castelul meu. O frază care începe „Călinescu afirma..." sună astăzi așa cum suna odinioară „dar contele m-a asigurat...". Etalarea acestor proprietăți (printre puținele sigure) stîrnește în sufletele celor care nu au acces la ele fie o admirație lipsită de orice invidie, fie un dispreț complexat. Studiile superioare, dublate de pasiune dezinteresată, sînt considerate inutile sau insuficiente pentru practicarea unei profesii. Ele se poticnesc în aspirația lor spre consacrare de opoziția celor care le socotesc astfel, tînjind totuși după ele spre a-și consolida poziția ierarhică. Aceștia se și grăbesc să le obțină, printr-o suită de derogări, asimilări, echivalări, concesii etc. — așa cum proaspeții îmbogățiți se precipitau într-o vreme să-și cumpere titluri sau acțiuni la bancă.

Aceste pasiuni își dovedesc utilitatea numai în măsura în care se adaugă unei funcții politice. De aceea pentru alegerea unui secretar al unei organizații de bază obișnuite sau pentru obținerea unui banal post de conducere se cheltuie tot atîta abilitate și seriozitate ca pentru alegerea unui președinte. E interesant să observi schimbarea unui om care a reușit să obțină o astfel de funcție (dar și schimbarea celor din jurul lui). Zelul în rostirea cît mai convinsă a tuturor lozincilor este întrecut poate doar de cel al consolidării propriei poziții. Se grăbește să-și schimbe apartamentul, să-și schimbe mașina, să-și mărească salariul (o gradație în plus, sau o treaptă superioară, pentru că ea rămîne și după ce se termină mandatul), să-și mărească numărul ieșirilor în străinătate, să-și schimbe — calitativ — amantele

(de la dactilografe la stagiare) și să-și înmulțească relațiile (botează nepotul directorului din minister, cunună fiul colonelului M., de la Capitală etc.). Reușește, de obicei, în toate. Își pierde în schimb umorul. Fraza pe care o rostește cel mai des este : ce vrei să spui cu asta ? Pe plan individual devine ori foarte precaut („știi, funcția mea nu-mi mai permite...") ori foarte deșănțat („acum să le arătăm noi acestor domni" — ca și cum ceilalți ar constitui opoziția) — oricum inversul a ceea ce fusese pînă atunci, pentru că fiecare se simte obligat să marcheze printr-o schimbare preluarea mandatului și de regulă, în materie de schimbări, oamenii neostenindu-se cu nuanțele, trec direct la extreme. Împarte sarcini banale (curățitul zăpezii, ieșirea la demonstrații, articol la gazeta de perete) cu aerul grav cu care se împart portofoliile de ministru ; sancțiunile devin și ele obeze pentru că cel sacrificat reprezintă cel mai adesea exemplul cerut de indicațiile venite în ultimul moment ; de unde și tonul excesiv de grav cu care este tratat individul și care-l și sperie atît de tare. (Peste o lună, o vină similară abia este băgată în seamă pentru că intervin alte priorități.) La scara cealaltă a blocului locuiește un șofer despre care toată lumea a aflat că e secretar de partid la instituția lui și-l însoțește cu priviri admirative, vag lingușitoare. Și-a extins, din proprie inițiativă, atribuțiile și asupra blocului și nimeni nu-l contrazice de teamă să nu comită în acest fel un act antipartinic. Una din aceste inițiative a constituit-o organizarea vizitei la metroul recent inaugurat. Un afiș lipit la gazeta de perete ne informa (textul era scris în patru culori) că acțiunea se intitulează : „Blocul M 3 la metrou" și că participarea este obligatorie. Semnat : comitetul de organizare. Au fost vreo cincisprezece femei care și așa ardeau de curiozitate să se ducă și care, oricum, se deplasează aproape numai împreună. Individul le-a cerut să interpreteze pe drum cîteva cîntece de masă, spre a se deosebi în acest fel de pietonii care circulau în chip neorganizat, însă una dintre femei, care a locuit în tinerețe pe Colentina, în aceeași casă cu familia Macedonski („după moartea bătrînului") și care a observat că mai multe persoane au manifestat în

decursul timpului interes pentru acest episod, a început să-l utilizeze în cele mai diferite împrejurări. „Uite ce e, i-a spus ea şoferului, nu mă lua pe mine cu chestii de-astea, că nu mă sperii. Eu l-am cunoscut pe Macedonski şi pe coana Nina, şi pe toţi copiii, pe Saşa, Nichita, Dinu şi Celarianu, aşa că nu te mai afirma atîta, că nu-ţi şade bine!" Şoferul crezînd că Macedonski e vreun ilegalist de frunte a renunţat la idee. Poartă veşnic haină de piele (nu renunţă la ea decît preţ de vreo două luni, vara) şi o unghie enormă la degetul mic cu care presupun că se scarpină. Maşina lui, a instituţiei lui de fapt, e aproape tot timpul în faţa blocului cu portbagajul plin de tot ceea ce nu se găseşte în momentul respectiv în oraş. Visează să plece în Algeria pentru doi ani, să-şi strîngă bani de maşină şi să-şi aducă aur şi casetofoane ca toţi cei care au fost; nouă ne place să credem că va reuşi — conform principiului că a nu-l vedea doi ani înaintea ochilor constituie pentru ambele părţi o reuşită.

Discutînd azi, la coadă la ziare, cu un profesor de literatură pensionar, care-mi spunea că există o frază în *Doamna Bovary* pentru care Flaubert a încercat optsprezece variante, am făcut legătura, un pic superstiţioasă, cu bileţelele de sfîntul Anton (în discuţie fusese citat şi travaliul îndelungat la *Ispitirea sfîntului Anton)* pe care le găsesc uneori în cutia poştală şi care-mi pretind să copiez de zece ori textul respectiv şi să-l expediez unui număr de zece persoane cărora le revine, mai departe, această sarcină. Încît mă întreb: ce frază de pe lumea asta mai merită copiată de optsprezece ori sau de zece ori? Ce ar trebui să conţină ea?

Să fie o frază solidă ca o casă de munte, cu fundaţie adîncă de cîţiva metri (sau, mai bine, de mărimea unui stat de om) peste care să crească, ca o altă fundaţie, un brîu gros, din cuburi mari de piatră, de înălţimea unui alt stat de om (sau unui om de stat) deasupra căruia să se înalţe un şir prolix de camere înconjurate de terase deschise, şir încoronat la rîndul său de un etaj prevăzut cu obloane la ferestre, de o culoare închisă şi care să poarte un acoperiş, îngust şi ascuţit,

din șipci... O frază care să semene cu o adevărată genealogie — puțin plicticoasă, dar avînd partea ei obligatorie de surprize și revelații. Dar nu asemenea fraze ne seduc pe noi. Dintr-o teamă inexplicabilă „copiem" textele stupide pe care nu știm cine și de ce ni le adresează și le transmitem mai departe bucuroși că nu sîntem singurii supuși la această corvoadă. Dealtfel, cred că există oameni predestinați să fie robii unor banalități cărora le asigură, cu o fervoare deplasată și ilogică, o longevitate egalată doar de aceea a formulelor celebre, rostite de guri legendare, în împrejurări capitale pentru omenire. Am o vecină fascinantă din acest punct de vedere, care nu citește, de cînd o știu, decît o singură carte, „Codul manierelor elegante", pe care o știe în bună măsură pe dinafară. Din cauza obedienței sale totale față de textul respectiv, dialogul cu ea se desfășoară destul de anevoios întrucît se străduiește să folosească în proporție de sută la sută frazele prin care sînt exemplificate în carte situațiile descrise. În timpul discuției stă pur și simplu la pîndă, vînînd orice posibilitate de a provoca secvențe identice cu cele citite spre a putea desfășura, cu cea mai sigură acoperire, dialogul indicat în carte. Cum n-are destulă imaginație să execute variații pe tema respectivă (dacă nu cumva-și refuză orice contribuție personală din lipsă de încredere) efortul ei bolnăvicios de a se încadra disciplinată în termenii descriși îmi sugerează trăinicia diabolică a unui obiect de prost gust, perpetuat din generație în generație, prin decizia unui testament inatacabil întocmit cîndva de un strămoș bizar. Probabil că mai greu e nu să ai inteligență, nu să ai cultură și nu să ai talent — mai greu e să ai o doză de firesc...

Tot un strămoș bizar părea că pune la cale, în acea perioadă, și întîlnirile noastre, ale celor Trei Firești, cum ne plăcea să ne intitulăm. Toamna tîrziu, alcătuind un grup ce trebuie privit cu înțelegere, ocoleam grădinile aglomerate, restaurantele arhipline și murdare din jurul centrului pentru a prefera bufetele părăsite dinspre centura orașului care dimineața erau mai totdeauna pustii. Pe drum, izbind castanele cu piciorul, călcînd frunzele veștede și mușchiul fraged care le înconjura,

crescut pe marginea dalelor de piatră ca un tiv, ne studiam pe gînduri. Cu trecerea anilor deveniserăm mai cocheți. El, bărbatul grupului nostru (care pe vremea liceului ne ducea servietele pe rînd) deși se îngrășase mult și încărunțise, deși se ridase atît de tare că ne temeam să-l facem să rîdă căci atunci fața lui uzată desfăcîndu-se într-o succesiune de cioburi de piele ne arăta deodată un străin, păstra neatinsă o anume vocație a toleranței față de sexul slab și, atît în pofida cît și în virtutea acestei vocații, servitutea elegantă cu care ne înconjura conferea acestor întîlniri timbrul unor reciclări sentimentale. Abia la sfîrșitul acestor ședințe, încălziți de mîncare (întotdeauna căutam pește) și de vin, ajungeam să ne recunoaștem în fine și sufletele, în timp ce, pe drum, agățate de pardesiul lui elegant, priveam pe sub borul pălăriei spre a regăsi privirea încurajatoare de care aveam nevoie, îndrăzneam să fredonăm, suspectîndu-ne reciproc cuvintele : „mai sîntem încă tineri, mai sîntem încă în viață" și ne dădeam seama (revelația asta sosea odată cu troleibuzul) că șirul acestor iluzii ne obosise — era ca și cum am fi stat ore în șir cu ochii în soare...

2. UN SENTIMENT OARECARE

Cînd ultimele două săptămîni de convalescenţă se sfîrşiră şi căpătă permisiunea să iasă din casă, Eva făcu o plimbare pînă în centru. Voia să vadă ce paltoane intraseră în magazine. Răzgîndindu-se brusc, o luă peste cîmp. Aerul tare, curat, răscolea firele verzi rămase cu stropi de rouă strălucitori în vîrfurile subţiri. Precum o femeie care se trezeşte dimineaţa cu lacrimi la colţul ochilor fără să ştie că a plîns în somn, cîmpul presărat cu ciori care săltau din loc în loc răscolind gunoaiele respira adînc prin gropi deschise ca nişte caverne — răni proaspete făcute cu puţin timp înainte de cazmalele ce încercaseră, inutil, să degajeze gurile de canal. Respira adînc sub tufele cărunte de levănţică, sub gunoaiele joviale abandonate de mult. O pijama veche, sfîşiată de cîini, se odihnea, ca un om, aproape de trotuar, cu mînecile îndoite, iar alături, parcă păzind-o, dormeau cîini flenduroşi, scheletici, obosiţi de hărţuială. Priviţi de departe, păreau grămezi de frunze veştede bune de aprins. Ochii, pe care-i deschideau speriaţi la cel mai mic zgomot — căci erau vînaţi în tot cartierul — aruncau o lumină rece şi rea, gălbuie, ca flacăra unei brichete într-o pivniţă umedă. Pe trotuar oprise o maşină care nu mai ştia încotro s-o apuce şi şoferul, negăsind pe nimeni să-l lămurească, sprijinit în portieră, cu ţigara între dinţi, îşi îngăduia să viseze privind înspre ştrandul părăsit. Părea să privească lucrurile din perspectiva absolutului. Eva zîmbi, — o luă pe trepte în jos, cu aerul cuiva care coboară de la înălţimea unor

preocupări cam morbide. Zărind, în apropiere, silueta cenușie a unei clădiri imense, a cărei principală calitate era că putea fi desenată foarte ușor, simți deodată că nu prea existau șanse ca promisiunea unei zile simple, precum o narațiune coerentă, avînd un început, o dezvoltare, un apogeu și un epilog, care ar putea fi și țel, să se realizeze astăzi. Dacă ar avea un țel, un scop, în fine, măcar o coadă, ai jura că tinde să și-o devore.

Bura încetișor cînd coborî din autobuz și, fără umbrelă, cu părul gol, puțin afînat și din pricina asta mai greu — aproape că simțea cum șuvițele se adună în mănunchiuri groase care se leagănă la fiecare pas — Eva primea picăturile drept în față, ca o provocare. Răspundea fără să vrea acestei provocări discrete încetinind pasul, întîrziind cu privirea peste tot, scotocind parcă fiecare raft, observînd mirată un gard de piatră sculptat și înconjurat cu multă verdeață, pe care nu-l știa, o firmă nouă, un etaj adăugat între timp, un restaurant elegant construit pe locul unde, înainte de cutremur, fusese o bomboneriе.

Lunile de boală care o aruncaseră pe nesimțite într-o altă lume, o lume care eliminase toate aceste nimicuri, strînseseră totuși, pe ascuns, ca pe niște economii, toate aceste mărunte dovezi că te poți bucura de orice (chiar și de fleacuri). Simțea la fiecare pas complicitatea lor, așa cum corijenții și repetenții se înțelegeau între ei spontan de la prima întîlnire. Un trecător pe care-l privea întorcea deodată capul și, întîlnindu-i privirea, sau prefăcîndu-se că a întîlnit-o, dispărea, luînd-o pentru totdeauna cu el. Un student bărbos, îmbrăcat subțire și neglijent, își ferea privirea în spatele unei reviste — aștepta, aștepta, aștepta (peste o oră avea să fie tot acolo). O femeie neverosimil de subțire, elegantă, lăsînd în urmă fire insistente de parfum, intra absorbită în magazinul de genți. Milițienii, mereu egali cu ei înșiși, făceau aceleași lucruri ca întotdeauna, cu ceva mai mult zel, poate : unul dintre ei părea că dirijează o orchestră în plină intersecție. Eva privi cîteva minute cum macaraua miliției agață o mașină parcată necorespunzător, o ridică cu grijă, așa cum ridici de urechi un copil obraznic, o așază în remorcă și dispare cu ea. O doamnă

se amuza imaginîndu-și reacția proprietarului. Doi scriitori cunoscuți, membri în Comitetul Central, tocmai ieșiseră discutînd de la Plenară și, trecînd la doi pași de această sancționare care adunase destui curioși, nici nu întorseseră capul. Poate că n-ar fi trebuit să se uite nici ea ? Simțim uneori impulsul de a-i cumpăra (un mod de a le arăta un preț) pe cei pe care-i iubim. Dar n-ar fi fost în stare să precizeze pe cine ar fi cumpărat ea. Simțea mai degrabă nevoia să piardă la ruletă, la zaruri — oh, chiar și la loz în plic. Era, desigur, bucuria de a merge pe stradă după atîta timp, — bucuria de a fi vie. Dar cine ar fi văzut-o (cine, oare ?) ar fi crezut că-și înăbușă un țipăt de durere. Era nevoia animalică de a atinge totul, de a se lăsa atinsă de toate, de a simți cu tot sîngele lumea care curgea atît de firesc pe drumurile ei ascunse. Cîndva, în timp ce cobora cu ascensorul într-o salină (într-un oraș ce ar fi trebuit să poarte măsura pașilor lui Stendhal pe străzile lui : „aici a sosit, ca proaspăt locotenent al lui Napoleon, tînărul Henry Beyle trimis să cumpere sare..."), văzînd pereții cenușii, lucioși și înghețați, simțise nevoia să se oprească deodată și să-și lipească obrazul de ei, să-i asculte și să-i guste.

Sărați, amari, puțin îi păsa — voise să încerce gustul acela, pereții întregi, toată sarea pămîntului. Ascensorul continuase să coboare încet, clopotind ca o diligență și prin ochiurile de geam sparte pătrundea un miros jilav, dar pur, de sanatoriu de pe alt tărîm. Sprijinită de o sfoară groasă ce atîrna din tavanul de fier, Eva se legăna ușor dintr-o parte în alta, înfiorată de perspectiva acestei lente alunecări în adînc unde totul părea atît de solid și de grav. Luase cu ea un cristal cenușiu, translucid, șlefuit ca o oglindă căreia-i încredințezi o clipă chipul în schimbul dezvăluirii unui mister. Îl dăruise mai tîrziu laboratorului școlii. Acum încerca să-și dea seama dacă nu cumva amintirea fusese convocată pentru a conferi o amploare finală acestei noi și frenetice acomodări cu universul. Doi băieți tineri, cu plete și mustăți mari, dar cu perciuni retezați brutal deasupra urechii, ceea ce-i desfigura puțin, în ținută

sportivă și cu sacuri pe umăr, vorbeau chiar lîngă ea fără s-o bage în seamă. „Ar fi trebuit să mă vezi în Maramureș. Și-acolo am fost vedeta stadionului. Cîntau băieții la chitară, era o chestie întreagă, și niște gagici mișto, nebune, cîntau din gură.“ Între timp, a doua mașină a miliției intră și ea în funcțiune, săltînd o Dacie albă. Milițianul care dirija operațiunea părea îmbrăcat într-un echipament de comandă. O femeie fugărită de propriile sale obsesii traversa întruna străzile, speriată și răvășită. Matei, care o văzuse mereu, încercase un simțămînt straniu de înțelegere și dezolare ore în șir după aceea — apoi se obișnuise s-o vadă gesticulînd în Piața Romană, înconjurată cînd de cîțiva curioși, cînd nebăgată în seamă de nimeni — și-i vorbise Evei despre ea, încît acum (s-ar fi zis că destinul lor comun se confirma și aici) o recunoscu fără efort. Dispăruse un timp, probabil fusese internată, și reapăruse de curînd, culegînd cu un aer somnambul frunze uscate într-o sacoșă mare și albastră.

Rezemate de bara unui chioșc de ziare și reviste care era închis, două femei tinere, care știau că sînt frumoase, discutau destul de tare. Eva prinse cuvintele : „blonzii, dragă, ăștia... sînt atît de meticuloși...“ Le auzi rîzînd. Printre picăturile rare și mici, ca niște gheme, apăru, hașurată, fațada acelei case vechi în dreptul căreia se oprea adeseori înduioșată, imaginîndu-și că locuise acolo cîndva ; ar fi putut s-o descrie fără nici o ezitare. Pe balustrada aceea, lustruită de mîinile atîtor generații, mi-am ținut și eu mîna, coborînd scările grăbită și confuză, pierzînd noțiunea timpului (cum zicea în cancelarie profesorul de istorie despre istroromâni și căruia directoarea, mustrîndu-l, îi spunea uneori : Dumneavoastră care aveți un trecut atît de frumos... — De ce nu i-o fi spus : o istorie atît de frumoasă ?), coboram sărind treptele, ca și cum m-aș fi trezit deodată proiectată pe un ecran unde silueta proprie într-o ținută caraghioasă se amestecă pentru cîteva clipe cu a unor eroi aflați în pragul deznădejdii. Apoi, deschizînd o ușă la nimereală, mă trezeam în sala de așteptare a policlinicii de la etajul întîi (casa asta găzduia în interiorul ei vetust cîteva instituții, dar și cîteva

apartamente locuite exclusiv de intelectuali) de unde îmi trebuia multă abilitate ca să scap. În fața ușilor nu sînt tăblițe cu nume, ci doar numere. Singurul sentiment cuminte și adevărat pe care ți-l trezea această aventură era faptul că-ți amintea limpede și necruțător că ești un străin. Nu o străină ; asta ar fi fost prea simplu — se putea realiza și numai prin privirile indiferente și plictisite ale unor prieteni. Ci os străin, material uman intrat, după toate semnele, în desuetudine (cîndva, Maria mi-a spus asta, adăugînd : vei rămîne toată viața o diletantă) și nimerit, datorită capriciilor modei, în valul care se îndreaptă spre țărm, unde se va sparge ușor, depunînd pe nisip cîteva resturi. Printre oamenii care treceau, cu obrajii roșii, biciuiți de ploaie — ceea ce le dădea pe neașteptate un aer sănătos în pofida nervilor pe care abia și-i stăpîneau („dar mergi, domnule, odată !“ sau „ține-ți, cucoană, umbrela ca lumea !“) dialogul acesta căpăta puțină consistență : ah, de ce să-i spun frunză-frunzei, se adresă Eva în gînd oțetarilor, cînd pot să-i spun „ceea ce cade toamna, ușor îngălbenită“. Telefonul public la care se chinuia să obțină legătura avea și el toane. Și ceea ce voise să spună, un adevăr care nu trăise decît o fracțiune de secundă, rămase, din fericire, nespus. Aruncă o privire plină de recunoștință aparatului. Știa că, odată rostit, adevărul acela vremelnic și fragil ar fi fost considerat valabil pînă la adînci bătrînețe sau, în orice caz, atît cît ar fi vrut beneficiarul său. Și cine l-ar fi putut împiedica vreodată să-și amintească de această capitulare ? Eva însăși continua să-i considere pe cei cîțiva bărbați care o iubiseră cîndva născuți încă acestor sentimente — care desigur fuseseră uitate, înlocuite sau transformate în alte sentimente, mai ample, mai trainice, închinate acum altor femei.

Și-i imagina încă — și era singura imagine globală în legătură cu ei, ca o fotografie de grup la absolvirea unui curs comun, prinși la întîmplare într-o pînză subțire de păianjen, devorați încet de acest impuls trecător, mărturisit o singură dată și printre fisurile căruia curgea acum în voia ei ploaia. Ploaia celor douăsprezece mii patru sute zece zile trăite pînă acum. Se aștepta să fie mai multe, după socoteala complicată pe care o

făcuse. Dar nu, pentru că trec repede par multe, înșelîndu-te de două ori ; abia poți aduna, după o viață întreagă, douăzeci de mii de zile... Ce sărăcie, gîndi, ce retribuție mică ! O femeie în vîrstă, în stația de autobuz (unde te întîlnești cu cine vrei și cine nu vrei. Aici se fac acum șuetele, numai aici poți avea norocul să găsești doctorul pe care îl cauți o săptămînă la telefon) spune cuiva : „Nu pot să mă duc undeva, să mă vadă că glumesc și să nu mă jignească. Uite, acuma, sîmbătă, plec de nebună de-acasă la o soră la țară..." Pe femeia asta, cîndva, mamei sale îi plăcea s-o gătească, iar tatălui ei îi plăcea să-i mîngîie buclele spunînd : ce fată frumoasă am ! cu o mîndrie în glas pe care n-a mai avut-o nimeni de atunci și pe care ea a uitat-o. Pentru pașii ei, pentru întîrzierile ei au tremurat, odată, îngrijorate genele mamei, mîinile tatălui... cui îi mai pasă acum de drumurile ei, de întîrzierile ei ? Primul lucru pe care-l va spune sora ei va fi : și cît stai ? Cîțiva pași mai încolo un băiat dormea în picioare sprijinit de un pom. De care din ei să ți se facă milă mai întîi ?

„Te-aș cumpăra, iubire, de-ai fi de cumpărat / și de-ar fi iarna prețul, m-aș pune pe iernat. / Troiene lungi s-așternă pe cîmpuri lungi tirade... / Și să trăim o iarnă vînzînd doar sticle goale..."

Smoala topită la marginea trotuarului înghețase puțin și cristalele negre păreau că rînjesc strălucitoare și risipite ca niște mărgele pe care se ferise să le atingă simțindu-le deodată prețioase — ca și cum ar fi făcut parte din ceea ce o obseda. Se simțea ca mușcată de un cîine — drept de inimă ; împărțise în ultima vreme doar săruturi care păreau rupte dintr-un sărut adevărat. Și-i era dor întruna. Nu mai stia de cine, nu mai știa de ce. Doar dor și atît. Fără țigări, fără ajutoare, fără să știe nimic altceva decît că trăiesc separat în același oraș în care acum plouă. O necunoscută o opri o clipă : Sînteți soră cu Anca Neculce ?

— Tu... murmură Eva deodată întinzînd mîna, mîngîind ploaia ca și cum ar fi fost un chip omenesc. Tu — e ca și cum aș privi acum și viața și dragostea drept în față. Mîna se lăsă moale în jos, o privi ea însăși mirată să constate ce goală și ce rece e. Departe,

dincolo de zidurile cenușii, se zăreau ferestrele spitalului. Aruncă o privire într-acolo — ca și cum ar fi tras cu arcul. Simțea cum se scurge din ea ceva trainic în toate direcțiile. Știa însă că seara totul avea să se întoarcă înapoi pentru a o sufoca. „Pe strada asta-ngustă, străjuită de tei / pe la amiază trec numai oameni frumoși / ai crede că bate-un ceas nevăzut printre crengi / care scoate perfecțiunea pe străzi. / Se merge-ncet, precum caii-n paradă, / femeile doar sînt veșnic grăbite — / se tem de ceva, se tem una de alta / frumusețea lor se teme să fie privită... / Pe alei trec bătrînii singuratici, / purtînd sacoșe goale ca însăși viața lor / Cînd cară-n ele-o pîine și-o apă minerală / e semn că se gîndesc că mor... / Și printre ei trec eu, croind trecătoarea ciudată / pentru cei care merg cu ochii legați / legați prin sentimente oarecare / de soarta celorlalți...“ Lucruri care nici nu ne interesează cu adevărat, gîndi Eva, dar pe care ne place să ni le imaginăm pe îndelete. Oscilez între două atitudini, îi explicase Paul. Fie un tînăr ofițer de garnizoană care a furat banii regimentului și e constrîns să-și tragă un glonte în frunte pentru a salva onoarea familiei cu încă două fete de măritat (plicticoase) a căror zestre mediocră nu poate fi luată în considerare decît lîngă un nume nepătat... Fie un bătrîn bogat și ramolit care-și intrigă familia (soția e mai indulgentă, bizuindu-se pe concursul copiilor mari, căsătoriți amîndoi, care sînt de neînduplecat, în special fiica) cu această pasiune subită pentru o cîntăreață de muzică populară, pasiune contractată la o vîrstă cînd singura surpriză previzibilă era apoplexia. Simțea cum i se urcă pe genunchi în vreme ce în sufragerie fotbalistul răsfoia niște reviste, îi simțea răsuflarea caldă pe frunte, acolo unde s-ar fi cuvenit să existe măcar cîteva șuvițe simbolice de păr și auzea vocea răgușită căreia i se pretindeau mai mereu bis-uri, la nunți și la concerte, șoptind cît mai aproape de ureche : mi-ai adus ce te-am rugat, Papa ? Își auzea propria voce gîngăvind de emoție (în prezența ei gîngăvitul devine mai pregnant) : „desigur ni-ni-nic nu e prea mult pentru fe-fe-fetița mea.“ O auzea și pe soția

lui, bătrînă şi cumsecade, aproape cuprinsă de milă, spunîndu-i uneori : Paul, îţi mănîncă banii şi te face şi de rîs, dragul meu ! Şi vocea lui Paul, fără urme de gîngăveală, de data asta, apărînd cu demnitate ceea ce el numeşte virilitatea lui. Doamna Paul rîde, soţul e cinic în continuare (îşi aminteşte de un prieten care l-a prins pe un prieten... etc. — şi asta-l face furibund). Paul sfîrşeşte redevenind el însuşi în cîteva clipe şi Eva trece liniştită mai departe — ca un tren, ca o durere de cap, ca o oră. O fată tînără se chinuie tîrîndu-şi picioarele cu greutate pe drum, dar faţa ei e veselă şi detaşată. Privirea trădează chiar conştiinţa unei superiorităţi evidente asupra celorlalţi. O simţi că se bucură de fiecare metru cîştigat cu greu ; treci mai departe şi ai depăşit-o de mult... dar ea, plătind un preţ atît de mare, simte din plin binefacerea de a se mişca pe lumea asta, de a simţi pămîntul sub picioare, avînd deasupra sa privirea generoasă şi indiferentă a cerului, a celorlalţi trecători, şi simte în acelaşi timp cu mai multă acuitate ce ar însemna imobilitatea dramatică, totală. Mai aproape decît noi de ambele alternative (a te mişca şi a nu te mişca, a avea şi a nu avea) fata aceasta trăieşte cu adevărat, sensibilă la fiecare gest, în vreme ce noi trecem mai departe, ni se pare firesc să alergăm uitînd că... de fapt, nu uităm nimic. Dar nu poţi trăi mereu cu gîndul că nu ştii dacă porţi în tine suficientă valoare umană ca să înlocuieşti atîtea vieţi pierdute în jurul tău, în memoria ta. Cadrilul acesta de emoţii contradictorii îţi transfigurează chipul încît întîlnind din întîmplare o cunoştinţă ai s-o vezi surprinsă : „Ce ţi s-a întîmplat ? Arăţi mai bine ca niciodată"... Cum nu putea să explice prea bine ideea că în preajma ei, o clipă, zilele căpătaseră alt preţ, secundele altul, deşi mereu de aceeaşi valoare, Eva se lăuda, măsurat, cu munca intensă la o traducere spaniolă a poeziilor lui Bacovia. Se apucase în studenţie de aşa ceva, dar numai pentru a grăbi învăţarea limbii prin mijloace mai seducătoare, ajungînd pînă acolo încît unde nu găsea pe loc corespondentul, fiindu-i lene să caute în dicţionar, inventa ea unul. Oricum, îi plăcea şi acum cum suna : „Et dias mejores / no son, no seras..." Mai avea o expresie care-i

plăcea mult, ca o jucărie păstrată din copilărie. Avea tendința s-o folosească cam abuziv, dar : „Se lo crees tu eso“ i se părea mai precis și în același timp mai puțin tranșant decît : asta s-o crezi tu ! Făcuse întotdeauna mici pasiuni pentru cîte un cuvînt pe care-l aducea la exasperare. A fost un timp, înainte de a se interna, cînd în viața ei toate lucrurile se întîmplau „recent“. În această perioadă, chiar și Matei, după aproape zece ani de căsnicie, devenise un bărbat „recent“... Unele cuvinte au și ele un destin de femeie, gîndi Eva. Combativitate, de pildă. Generații întregi o siluiseră, săpîndu-i încrederea în sine, deposedînd-o de tot ce avea mai bun, ignorîndu-i forța cel mai adesea, o părăsiseră adeseori tocmai pentru că persista în ea o fidelitate sîcîitoare a sensului primordial, apoi alte generații o îmbrățișaseră cu lăcomie pentru strălucirea irezistibilă a tenului său, devenind, pe măsură ce se scurgea timpul, un fel de armă albă — un stilet, — sau obiectul unui șantaj verbal. Azvîrlită, verile, dintr-un braț în altul, ca o minge într-un sport cu reguli imprecise, de tineri cu obraji roșii seduși de ridurile ei care promiteau experiențe secrete, înnobilată apoi și înălțată la rang domnesc, folosindu-i-se puterea fără ca ea să știe prea bine, de curtezani duplicitari, se apropia, acum, într-un galop de sănătate, de propria-i bătrînețe. Bolnavă, epuizată, combativitatea agoniza în referate, articole și cuvîntări, dictîndu-și de acolo, ca dintr-un pat larg și somptuos, cu puterile scăzute, ultimele dorințe pe care cei din jur se prefac că le notează, considerîndu-le extravagante. Acesta era destinul capricios al cuvintelor cu sex-appeal. Istoria lor agitată cuprindea și ea lovituri de stat, lovituri de palat, înlocuirea unei regine compromise (în afaceri penibile) cu un prim-ministru cu vederi mai largi, plin de intenții bune, dar care avea să fie ucis pe la spate, în plină stradă, de vîrful otrăvit al unei umbrele aparținînd unui alt cuvînt (progres, de pildă) avansat spectaculos în timpul unor tulburări regionale : ca un ofițer bun, dar fără scrupule; avea să fie înlăturat la rîndul său de propriul frate care-l va acuza de înaltă trădare, judecîndu-l în fața întregului dicționar militar. Ca într-un continent fierbinte, cuvintele

se grăbeau să-şi încheie cît mai repede destinul, să-şi trăiască din plin viaţa, nerefuzîndu-şi nimic, avînd scuza comodă a eternităţii (invocată adesea) sub zodia căreia totul devenea derizoriu şi lipsit de gravitate. Încet-încet, fratele uzurpator devenea şi el o simplă unealtă în mîna încăpăţînatei sale soţii (a treia, în ordine cronologică : o chema Libertatea, i se mai spunea şi Interioară, dar cum consiliul decisese că un nume prea lung e şi neserios, al doilea cuvînt fusese suprimat, făcîndu-se în felul acesta şi o economie considerabilă de hîrtie, avînd în vedere de cîte ori pe zi i se caligrafia numele pe chitanţe şi cecuri ; era aniversată cu fast în fiecare an, nepoţii aducîndu-i buchete imense de flori înfăşurate în panglici multicolore pe care scria : „trăiască tanti Libertatea". Se ştie că alt text nu suportă, variaţiile inutile îi fac rău). Ea va obţine în cîţiva ani avizul medicilor pentru a-şi interna soţul într-un azil, apoi, în mod surprizător, va renunţa la onoruri (puterea n-a avut-o totuşi nici o clipă din cauza unui premier imposibil de corupt) în favoarea unicei sale fiice, şi se va autoexila dezgustată în străinătate unde începe să frecventeze bisericile ; avea să suporte curînd după asta o operaţie de cancer la sîn, după care va trăi retrasă, în compania unui văr dubios despre care se va mai vorbi doar cîteva luni. Fiica ei s-a căsătorit tocmai atunci cu un inginer tînăr şi cam rigid, talentat însă, avea să nască un şir întreg de copii şi să trăiască nefiresc de cumpătat pentru ereditatea ei — a sfidat-o într-atît încît a murit, pur şi simplu, de bătrîneţe. Un destin ciudat reuneşte totuşi aceste rude mai mult sau mai puţin îndepărtate, urmaşi toţi ai acelei fetiţe pomenite la început, născută la şapte luni, într-o suburbie anonimă, îmbogăţindu-şi apoi soarta în cel mai spectaculos chip, — deşi împotriva aspiraţiilor sale. Îşi dorise, ca orice femeie, doar un soţ care s-o înţeleagă şi copii sănătoşi. A avut amanţi nesănătoşi, la început, şi calculaţi, spre sfîrşit. A declanşat, fără să ştie, un lanţ întreg de cruzimi în care începutul cu începutul i-a fost angrenată aproape toată seminţia şi această procesiune n-a mai putut fi oprită nici după ce, din instinct sau din experienţă, renunţase la orice excese, propovăduind, la

îndemnul surorii sale bigote, cumpătarea și bunul simț. Dar bunul simț, i se replicase, aparținea unei ramuri care niciodată n-a fost luată în discuție cînd era vorba de împărțirea drepturilor și nici nu aspirase la așa ceva, fiind considerată, din capul locului, și de generații întregi, inavuabilă. Ca urmare, cele două linii nu s-au împăcat cu adevărat niciodată, deși pe lîngă faptul că mențineau relații protocolare și se vorbeau reciproc de bine în public, foloseau, în definitiv, aceleași mijloace. Căci luxul și mizeria aleg de cele mai multe ori același drum : cruzimea. Dar cine nu știe cît de periculos este să te lași pradă cuvintelor ? Raporturile noastre cu ele sînt atît de ciudate, încît nu e de mirare că nici nu ne cunoaștem prea bine între noi ; cu toate acestea, existăm împreună, existăm unii prin alții, și împingem lucrurile atît de departe uneori încît ne încredințăm reciproc soarta. „În felul ăsta sperăm să evităm degenerarea" spunea, întrunul din numeroasele sale testamente, una din aceste femei zănatice căreia i se mai spune încă Prințesa.

Mergea cu pași ușori în spatele unui bărbat care se opri deodată, așteptă, apoi o lăsă să treacă înainte. Nevoia de securitate, gîndi Eva mutîndu-și sacoșa în cealaltă mînă ; frica. Dacă cineva merge leneș în spatele nostru ni se pare că se preface și că în clipa următoare ne va lovi în cap. Întorcînd capul îl văzu traversînd, apoi deodată, cuprins de cine știe ce îndoială, se apucase să-și verifice portofelul și actele drept în mijlocul bulevardului, insensibil la înjurăturile șoferilor siliți la viraje neprevăzute. Găsise ce căuta, își vîrîse portofelul la loc cu un zîmbet senin și-și continuase grijuliu drumul, strecurîndu-se printre mașini. Pe fața lui ai fi putut descifra, la nevoie, o frază de genul : ce ușor se pot compromite oamenii, o hîrtie pierdută, o adeverință, și nu te mai crede nimeni...

O femeie în vîrstă povățuia o tînără cu care probabil se înrudea : „ce stai toată ziua în casă ? Ia și tu o carte, du-te în parc, stai pe-o bancă și fă-te că citești..." Un licean fluierînd o melodie la modă țipă spre o fată, peste capul celor din stație : e și ăsta un mod de comunicare, nu ?

Și fata rîse. Îmi place toamna, gîndi — fiecare frunză palidă mi se pare fruntea cuiva. O femeie gravidă, obosită, dar mîndră, căra deasupra burții imense un pachet voluminos. Efectul de a se ține dreaptă îi dădea o victorioasă satisfacție. O mașină frînă chiar lîngă trotuar și Paul scoase capul afară :

— Unde te duci ? La slujbă ?

Era stingherit oare ? Eva își împinse bărbia înainte.

— Mai sînt în concediu, îl informă, deși Paul știa și singur asta.

— Unde să te las ?

— Undeva, în drum... Deși...

Paul deschise portiera. Eva se privi pe furiș în oglindă.

— Obosită ?

— Pic de somn întruna de la o vreme. Ai idee ce poate să fie ? În asemenea situații, chiar dacă n-avea, Paul se străduia să găsească una. Și o găsi foarte repede, ai fi zis c-o avea lîngă schimbătorul de viteze.

— Astenia generală, spuse el ca și cum ar fi spus „adunarea generală" și chiar adăugă : obligatorie, aș zice.

— Îmi vine să adorm și acum.

— Acum ? Paul rîse. Parc-ai fi Cezarie. Adoarme și în camion, pe drum forestier... Se pocnește cu capul de toți pereții, dar nu se trezește.

Eva habar n-avea cine era Cezarie, stătu la îndoială dacă e cazul să-și manifeste sau nu curiozitatea, dar renunță imediat.

— Dacă mă lași aici, e foarte bine.

— Ce face Matei ? întrebă el fără să-i deschidă.

— Se agită ; îți mulțumesc.

— Pa, am o ședință.

Ar fi trebuit oare să-l invite la ei ? Îl invită Matei, oricum. Avea senzația că este privită. Uluită, se învîrti în loc. Nu era nimeni, cu toate acestea se simțea privită în continuare. Acum, cel puțin, știa de ce zîmbise Paul. Probabil că avea un ochi făcut și unul nefăcut, ca Stela. Își aminti de obiceiul ei de a privi nu în ochii celui

cu care vorbea, ci în părul lui. Aveai impresia că încearcă să-ți numere firele sau că în capul tău dibuise ceva suspect care răsărise deasupra și tu habar n-aveai. Cînd avea ochii „făcuți", privirea ei căpăta o intensitate metalică, persuasivă. Chiar spunea: pînă nu încerci asta, nu știi nimic despre tine. Eva nu înțelegea niciodată la ce se referă.

Dimineața, din autobuz, Eva văzuse ieșind din curtea spitalului Dacia verde a lui Grigore, îl văzuse — îl ghicise mai degrabă — și pe el, îmbrăcat în tunica albă, semn că pleca pentru scurt timp, vorbind cu portarul în timp ce-i deschidea grilajul. Rătăcind la întîmplare, se trezise pe Cazzavilan, unde, parcată cu botul într-un arțar, aștepta răbdătoare, ca o femeie, binecunoscuta mașină verde. Aruncă o privire casei în care se afla el, pe treptele de la intrare (poarta rămăsese deschisă) un băiețel murdar se juca cu o pisică, iar cîțiva pași mai încolo se desfășura nunta lui Beni. Tineri mulți, unii în pulovere sau canadiane de schi („așa ai venit tu, bă, la nuntă ?"), cu flori în mîini, așteptau în fața consiliului popular, salutîndu-se cu întrebarea : tot la Beni ? Pe strada paralelă oprise o mașină luxoasă, mare și colorată ca un tort. Merita s-o privești. Din limuzina roz tocmai descindea un băiat slab și scund, cu plete subțiri, în costum cenușiu (haina, o nuanță ceva mai deschisă, îl plăcu Evei), cămașă în dungulițe, dar cu guler alb, așa cum începuseră să pretindă iar revistele de modă, și cravată îngustă, de culoarea liliacului. În reverul hainei avea înfiptă o garoafă incredibil de mare, albă. Eva presupuse că e însuși Beni. Îi ajuta miresei să coboare și nu rostea nici un cuvînt. Cînd Eva dădu colțul, aruncînd o ultimă privire spre cei care aveau să alcătuiască o familie despre care n-avea să știe niciodată nimic, mireasa încă nu sfîrșise extrasul picioarelor din mașină. Niște picioare lungi, nesfîrșite, pe care tînărul palid și elegant le considera, după toate aparențele, un drept al său. Cu capul întors încă înapoi, Eva se izbise cu fruntea de un nuc crescut drept în mijlocul trotuarului. Probabil făcuse parte cîndva din grădina bogată de dincolo de gard și nu se înduraseră să-l taie. Amețită, rezemată de el ca de un bărbat,

cuprinsă de o curioasă bucurie de a trăi, — pînă și firul subțire de sînge pe care-l simțea curgînd spre ureche semăna cu o mîngîiere, iar mirosul i se părea irezistibil — încercă să-și amintească pasajul care descria o stare asemănătoare, citit cu cîteva zile înainte, dar nu izbuti. În schimb, un braț retezat al nucului părea să-i fi făcut anume loc lîngă el.

Închise ochii, își aminti mirosul încins al frunzei de nuc vara, în august, și simți imediat deasupra capului umbra răcoroasă și sterilă a verii trecute, cînd făcea tot felul de experiențe care de care mai infantile. Cînd își spăla părul încerca să se lase acoperită aproape în întregime de apă, pînă cînd îi intra șamponul în nas, iar șuvița de apă curată care se scurgea tot timpul pe ceafă despicînd părul în două parcele, paralele și lungi, ca brazdele de ceapă verde, o făcea să se simtă o tînără campioană australiană de înot care tocmai doborîse, unul după altul, trei recorduri (recorduri care-i aparțineau tot ei, firește). Se și tunsese puțin din această pricină. Olimpiada aia îi epuizase pe toți, prelungită în plină vară, răsfățată de șiruri întregi de recorduri care cădeau unul după altul ca niște nuci. Iar cînd, în fine, Eva se hotărîse să-i mulțumească cuiva pentru „concursul dat", se treziseră sărutîndu-se în lift, de la etajul șase pînă la parter. Dar cam asta a fost toată vara... Erau săptămînile cînd își urca întruna manualele pe masă ca pe un podium pentru a le avea mereu în fața ochilor — ca simbol al obligației de a merge mai departe, de a-și vedea de treabă, de a termina ceea ce era început. Erau vremurile primelor dureri și înfrîngeri, cînd roiuri întregi de „nu"-uri colorate ca niște fluturi veneau, după zboruri lungi și obositoare, și poposeau o clipă pe creștetul ei pentru a se odihni după luptele din alte părți și pentru a afla abia aici o clipă de triumf. Atîta doar — că nu le putuse oferi doar o clipă, ci creditul tot... toată șansa de supraviețuire a unui destin : oricîte „da"-uri aveau să vină, era de ajuns să le privească o clipă drept în ochi, ca pe niște viețuitoare strîmbe și incomode, pentru ca ele

să se întoarcă acolo de unde veniseră și, ca scăpate de vrajă, să-și recapete ținuta mîndră de odinioară, purtînd aparența invincibilității așa cum se găsește ea numai la regele tuturor refuzurilor de pe lumea asta: „singurul nu". Erau vremuri care aveau să mai revină, de fiecare dată mai acut, separînd-o, într-un fel sau altul, de tot ceea ce-i era cu adevărat drag...

După primul refuz, se pieptănase îndelung pînă cînd i se încărcase părul cu electricitate și începuse să scrîșnească. Lîngă ea, un cuplu de nuntași se grăbea sub o umbrelă care părea că-i ține în loc. „Jeni, spunea el, la cît fumezi tu, nu se merită să fumezi țigări proaste." Se aflau, presupuse ea, la a doua căsnicie, fiecare din ei. Îi identifica ușor, dar n-ar fi putut explica cum. În prima căsnicie ne simțim mai toți frustrați și, de obicei, rămînem la ea. Ar trebui totuși să știi cînd să începi s-o consideri ca fiind a doua...

În vitrina magazinului de electrocasnice cîteva televizoare mergeau, fiecare pe alt program. Unul prezenta un reportaj filmat într-o țară din Africa, celălalt muzică populară cu un cîntăreț care plăcea datorită unei voci nefiresc de subțiri. O mulțime de trecători se opriră din drum să-l asculte. E ciudat că le place uneori exact ceea ce ar trebui să-i dezguste. Eva se uită la africani. Un politician obez, cedînd prea repede la emoții (avea fața schimonosită de bucurie), cu sistemul endocrin compromis (se știa din surse secrete) îmbrăcat într-un smoking țipător (în culorile steagului național ; reporterul tocmai descria culorile) prezenta programul partidului său (sugerat de unii parteneri). Mai erau și alți lideri, cu memoria proaspăt spălată, eliberați și restituiți alegătorilor și care zîmbeau aparatului de filmat ca niște copii proaspăt îmbăiați. Apoi doctorul cel gras (se spunea că fusese de fapt pastor) adresă un șir de îndemnuri mobilizatoare general-valabile tuturor celor care-l ascultau și, în principiu, întregii umanități. (Presupunea că e ascultat cu atenție de ea, deduse Eva.) Flutură apoi mîna grăsuță — părea așezat pentru vecie în partea sedentară a lucrurilor. Eva o luă spre casă — dar pe drum, constatînd că e încă devreme, coborî la Muzeul Satului. Se izbi la intrare de un grup masiv

de turiști germani care tocmai ieșeau ; unul din ei, un bărbat cărunt, scoase o exclamație jovială și-i întinse o crenguță pe care o culesese probabil de jos, ca amintire. Eva zîmbi surprinsă, apoi se trezise în mijlocul specialiștilor care participau la un simpozion (văzuse în treacăt afișul din hol) și ieșiseră afară într-o pauză pentru fumat și pentru orînduirea ideilor pe care aveau de gînd să le expună ; acum le verificau discutînd preocupați între ei, în grupuri mici. Băncile fiind umede, stăteau în picioare, lîngă pomi, ținînd în mîini mape de piele, farfurioare din lut încărcate cu pișcoturi sau cești de cafea. Cîteva somități întîrziate, apărute tocmai atunci, erau salutate ca la intrarea în amfiteatru, cu mici urale ; iar cei care aveau mîinile libere, și erau mai tineri, aplaudau. Îmbrăcați sobru (sacouri închise, pantaloni gri, cămăși cu dungi late și cravate de lînă, sau pulovere subțiri pe gît) sau sportiv (blugi, jachete de catifea reiată gros, cîte două pulovere completîndu-și culorile) alcătuiau o categorie specială, un fel de medie fragilă între tonul și înfățișarea unor savanți ascetici și boemia artiștilor plastici ; asupra figurilor încă bronzate se ridicau și se retrăgeau valuri succesive de scepticism, îngrijorare, fermitate și competență entuziastă. citau opere apărute în străinătate, exemple privind ceea ce se întîmplase la muzeele similare din... și din... în vara anului trecut, cînd specialiștii de acolo fuseseră confruntați cu o problemă asemănătoare. Mai tîrziu, după o oră de plimbare în deplină singurătate (mai departe, între niște pomi, se retrăsese un onanist), întîlnindu-i în fața unei mori de lemn, Eva îi auzi certîndu-se cu patimă. Un nou grup de turiști străini, apărut pe neașteptate, se oprise lîngă ei, asistînd curios și amuzat la această dispută din care nu înțelegeau nimic. Cei îmbrăcați corect, cu părul tuns scurt și cămăși albe, cereau înlocuirea scîndurii (putrezite) de acces, scîndură pe care tocmai treceau pe rînd, abia ținîndu-și echilibrul (îndeosebi femeile mai corpolente), turiștii hotărîți să facă fotografii. Noua generație, afișînd cu siguranță haine discret uzate (blugi decolorați, jachete cu coate peticite) al căror prestigiu încercau să-l consolideze, susțineau (să mă ierte domnul profesor...) că

gestul lor ar fi neştiinţific, însemnînd o abdicare flagrantă de la principiul autenticităţii etc., etc. Între ei, Eva descoperi o figură cunoscută : tînărul din maxi-taxi, din primăvară... O privire scurtă, de recunoaştere reciprocă, un zîmbet abia schiţat pecetluiră intrarea, pe scara de serviciu, în arhiva secretă a unei seri, a acelei întîmplări ce-şi rotunjea astfel semnificaţia : minoră, efemeră. O fată cu ochelari vorbea de „obturarea monumentelor" din cauza vegetaţiei abundente şi neorganizate şi ceilalţi o ascultau căutînd în memorie argumentele şi citatele necesare, îşi roteau ochii domol, dînd mereu să ridice mîna şi să deschidă gura, dar amînau momentul, căci fata nu terminase ce avea de spus, făcea doar pauze înşelătoare. Eva cumpără de la magazinul Muzeului două cești de cafea şi, după ezitări, un chimir pentru Matei. Nu prea era în stare să le aprecieze valoarea, încît se orientă după preţuri. Gusta cu adevărat celelalte arte în măsura în care ele erau consacrate, în mod plauzibil, de o operă literară. Sau dacă le simţea apte să provoace cîteva pagini. Un criteriu labil, dar era singurul de care dispunea. Ploua încă. Dar nu mai ploua ca în studenţie. Ah, ca atunci nu va mai ploua decît peste douăzeci de ani poate, dacă pînă atunci ne vom găsi liniştea. Din cînd în cînd, cîte o umbră neagră şi masivă o lăsa să-şi închipuie că vine autobuzul. Ploaia se oprise — era o oprire provizorie, părea că-şi trage sufletul. O maşină albă, atît de murdară, stropită pe toate geamurile şi pe care cineva scrisese : „spalămă", trecu în goană şi, o clipă, faţa dilatată de spaimă a femeii de la volan i se păru atît de aproape, încît ar fi putut să jure că nici un alt chip n-a fost mai intens şi mai inutil văzut decît acesta. Apoi un autobuz cu soldaţi care trimiteau bezele şi ţipete (Un'te duci, Nicoleta ?) tuturor femeilor a căror privire reuşeau s-o întîlnească.

Copacii cu trunchiurile coclite îşi scuturau încet stropii peste frunzele cenuşii, stinse, de pe jos. Cîţiva mesteceni fosforescenţi clipeau de la oarecare depărtare semeţi ca nişte faruri (ai fi putut bea la lumina lor un şir întreg de ceaiuri). Agăţat cu o frînghie de gîtul statuii lui Lenin, un bărbat cu şapcă galbenă îl spăla pe

cap cu detergenți — peste cîteva zile era 7 noiembrie. În parcul scurt, care mărginea fostul pavilion al cailor de curse, o fată alerga după un cățel de rasă. După ploaie, pămîntul era foarte viu, elastic aproape ; iarba, mărunțită, părea o mustață căruntă care-i tivea elegant buza. Un șir de copaci bătrîni, cu trunchiurile goale pînă sus, de unde se desfășurau brusc, asemeni unei umbrele, întregeau iluzia unei secvențe uitate aici de vreun regizor halucinat. Cîinele ajunsese în salturi chiar lîngă pomi, iar fata, strigîndu-l ușor la intervale egale, „Berlioz ! Berlioz !“ își încetinea fără voie pasul. Oprindu-se și ea fără să vrea, pentru a-și fixa mai bine impresiile, Eva simți că pătrunsese în chiar mijlocul unui tablou, ca o slujnică zăpăcită deschizînd din greșeală ușa dormitorului stăpînei unde aude o frază neliniștitoare : „vă prevalați, vai, doamnă, de-un avantaj vremelnic“ pe care n-o înțelege decît pe jumătate. Urcă iar scările în stînga podului. Un miros ascuțit, ca de spital, îți înțepa nările. Două fete se opriră : simți miros ca de parfum ? De fiecare dată, cineva din jur adulmeca și comunica, dacă era însoțit, o cu totul altă impresie (cartofi prăjiți, țuică etc.). Apoi, în fața ei, Emil Dragomirescu, călcînd anume melcii scoși de ploaie în marginea trotuarului, lăsînd în urmă cadavre amestecate cu cioburile cochiliilor strivite, bălți dezgustătoare de zeamă. Îi călca cu piciorul mai scurt (imperceptibil mai scurt, de la o paralizie infantilă) ca o revanșă poate. și șchiopătarea lui discretă căpătase un zvîcnet diabolic. Pentru prima oară imaginea lui Emil căpăta un contur exact. Cele două-trei coșuri din jurul gurii, știute din vremea studenției, erau la locul lor și acum; scund, bine legat, cu ochi cenușii scăpărînd sub ochelari, Emil Dragomirescu apărea des pe la Filologie de unde-și recolta amantele. Eva îl știa încă dinainte. Nely fusese îndrăgostită de el în ultimul an de liceu (seral) și în cadrul unei vizite desfășurate în șoseaua Chitila, unde stăteau Dragomireștii, familiile croiseră din politețe cîteva planuri comune. În via bogată care se întindea în spatele casei. Nely aprofundase în felul ei aceste planuri a căror valabilitate expirase odată cu eșecul ei la admitere. Oricum, vorbea mereu de via aceea unde

se lăsase dezbrăcată de taciturnul Emil, pe care i-l prezentase Evei pe stradă... Odată cu începerea cursurilor Eva îl revăzu în hol, unde-i aşteptau colegele; şi ele evocau acelaşi decor : via, mama lui Emil (tatăl murise pe neaşteptate la sfîrşitul verii), Emil însuşi. Una singură din toate vorbea cu ură despre acest scenariu şi avea grijă, la apariţia lui Emil, să se aşeze cît mai ostentativ cu spatele. Şi Emil adopta aceeaşi poziţie. Mama lui întocmise chiar o listă cu pretendentele care ar fi meritat să candideze la mîna fiului ei şi pe care figurau nu fetele care vizitaseră via, ci cele care n-o făcuseră încă şi care aveau note mari (luase lista de la secretariat). Ca orice mamă de băiat îşi considera fiul un tezaur rîvnit de toată lumea. După şaisprezece ani, abia, blîndeţea echivocă a privirilor lui cenuşii şi puţin opace, distincţia obosită a şchiopătatului care păruse întotdeauna un lux conferit piciorului cu pricina, degetele lungi, prea subţiri şi prea nervoase, sacadarea neaşteptată a întregului trup (în timpul unor discuţii cînd era contrariat) consimţeau să dezvăluie existenţa unei doze surprinzătoare de cruzime. Îi plăcea, pe atunci, să i se sublinieze blîndeţea. Dansînd odată, pe Splai, la medicină, cu el, Eva îi simţise tremurul permanent, bolnăvicios al degetelor ; pe urmă, cînd îl vedea, privirea se lipea fascinată de mîinile acelea osoase, calcaroase, trăind o viaţă secretă. Avea uneori impresia că şi ordinea degetelor lui e falsă. Arătătorul părea înfipt în locul mijlociului şi invers. O fată îi elogiase în treacăt părul şi el zîmbise înduioşat. Trebuia poate, spre a-l cunoaşte, să-i încerci toate porţile cu chei neobişnuite, moi, ca de lînă, sau de ceară... trebuia să-i spui exact ceea ce nu credeai despre el, şi nici el însuşi despre sine — din această zonă se extrag complimentele ce stîrnesc încrederea, după ce au dat un ocol abil neîncrederii... Unui om suspicios şi duplicitar spune-i că ceea ce-ţi place la el este o „anume franchеţe". Este ceea ce a aşteptat zadarnic să audă o viaţă întreagă şi te va crede imediat pentru că are propria lui părere despre franchеţe. Ar fi posibil ca acest moment să-i provoace o clipă de sensibilitate reală în care-şi va dezvălui măcar intenţiile

față de tine — căci asta te interesează. E prețul scurt, ca un spasm de recunoștință, fără prea mare valoare (ca monedele false de la jocurile mecanice) pe care consimte să-l plătească pentru o satisfacție vulgară.

Revăzut după atîția ani, nu mai păstra decît semnele persoanei de altădată, semne care te iritau pentru că păreau o ironie la adresa a ceva care te păcălise odată și își îngăduise să dispară fără a-ți acorda revanșa. Era un sentiment asemănător celor trezite de revederea unui peisaj modificat, dar nu întru totul, ci doar atît cît să poată alătura evocării un pic de remușcare („ar fi trebuit să vin mai des...") Era ca și cum ar fi revăzut locul în care fusese o casă mare, albă și scundă, la care se ajungea trecînd pe sub perechi de tuia tunși scurt pînă la înălțimea capului și despletiți energic deasupra, pe o alee din pietre roșcate între care se insinuase nisipul — era, deci, ca și cum ai revedea locul acela și fără casă, și fără drumul care te duce la ea. Recunoști doar cîteva pietre răzlețe iertate de buldozere, rămase ca niște dinți într-o gură senilă, simple semne de recunoaștere a unor întîmplări pe care le-am pierdut. Emil Dragomirescu intră într-una din vilele cu patru etaje ; o vizită întîmplătoare probabil. Veselă, pe negîndite, eliberată de prezența lui, Eva se simți cochetînd cu tot universul ; primea razele firave de soare drept în față, sucea capul în întîmpinarea lor pentru ca ele să se poată așeza mai bine. Își simțea fața colorîndu-se ; instinctiv își modifică mersul și începu să-și miște șoldurile. Privea vitrinele de la Complex, fără să vadă nimic. Ochii, obosiți, înconjurați din toate părțile de un văl fumuriu, îi dădeau un aer îndepărtat și suveran care, poate, atrăgea atenția, trezea tandrețea. În asemenea momente, răsărite ca niște insule necunoscute în mijlocul apelor, era interpelată de voci groase, răgușite, murmurînd obscenități ce nu o atingeau și la care nu reacționa. Știa dealtfel că această indiferență îi înfuria pe cei care s-ar fi vrut o clipă pe traiectoria acestor ochi opaci ; le trezea dorința de insultă. Privirea ei trecea însă prin tot ce vedea, neînțelegînd să se oprească din marșul triumfal spre ceea ce voia să vadă în asemenea clipe : o brățară frumoasă, arămie, care ar fi stat mai bine

pe o piele mată ; lănțișorul acela de aur subțire și fin, la care nu admitea nici o altă podoabă. ...Și-l imagina jucînd în jurul gîtului, ca un cîine în jurul cuștii sale... Un surîs crispat în colțul buzelor anunța sfîrșitul acestor crize siderale. Revenea, ca dusă de mînă de acel surîs strîmb, printre oameni, reîncepea să-i vadă, se speria, se grăbea spre casă. Hoinăreala se termina. Se pomenise în fața unei vecine. Nu era greu de ghicit gîndul pe care-l trezise în capul acesta comod, cu părul călcat parcă cu fierul : „o stricată-oarecare". Cînd te umilește un bărbat, senzația e mai degrabă de revoltă ; nu te simți atinsă cu adevărat. Personalitatea ta se sustrage acestei confruntări pentru că o consideră inegală și nedemnă. Cînd te jignește o femeie (oricît de inferioară), umilința e deplină, este umilința însăși care știe să nimerească drept la țintă, oricît de anapoda ar apăsa ea pe trăgaci. Confruntările astea duc fără greș la ură, pentru că destramă tot, calcă în picioare orice regulă, sfidează orice convenție. În confruntările dintre ele, femeile dovedesc tot atîta bun simț și logică ca epidemiile. Dar și bărbații procedează, slavă domnului, la fel. La scara unuia din cele trei blocuri care tăiau succesiv cartierul, încît păreau aproape straturile unui zid de apărare, apăruseră doi bărbați în vîrstă. Unul din ei, cu o înfățișare de brută, masiv și amenințător, închis într-o tăcere dispreţuitoare, asculta curios înjurăturile și amenințările nesfîrșite ale celuilalt, un tip scheletic, cu un aer schizoid, bîțîind din toate articulațiile, sufocat de un acces de ură neputincioasă. După ce păru, o clipă, că și-a epuizat repertoriul, acesta se răzgîndi și o luă în spatele celuilalt, insistînd și gesticulînd, vociferînd din ce în ce mai isteric. Bărbatul cel voinic se opri la un moment dat să-l amenințe, apoi își continuă drumul agasat, sîcîit de această insectă umană pe care ar fi putut-o strivi cu un singur pumn. Reacționă totuși, într-un fel, alegînd prima stradă laterală ca să scape mai repede de acest urmăritor jenant. Pierzîndu-și prada, bătrînul continuă, rămas în capul străzii, lungul său monolog cu o mînă rigidă întinsă în sus, cu ochii injectați — te speriai privindu-l, mai ales

că înverşunarea lui, frustrată de orice obiect, ajunsese la culme. Ieşise, se vede, special pentru acest scandal, şi o vreme rămase încă acolo păzind parcă, aşteptînd să se întoarcă cel care-i scăpase atît de repede, dar care — din partea cealaltă a aleii — privea şi el intens înapoi. Păreau rupţi dintr-o caricatură. Oricare din ei ar fi putut cădea fulgerat pe loc : un infarct, o congestie... Abdicaseră însă de la orice regulă şi erau gata să se sfîşie cu ultimele puteri. Măcar avea vreunul din ei o fărîmă de dreptate ? Era imposibil să-ţi dai seama, şi dealtfel, faptul că ai dreptate nu te ajută, de regulă, cu nimic ; cel mai adesea trebuie să ştii doar să ridici tonul. Oricît ţi-ar fi repugnat asta, erai silit s-o faci pentru că existau o groază de oameni cu care nu te puteai înţelege altfel. O fată fardată violent, trecu chiar printre ei. Undeva o aştepta un băiat înalt şi frumos... De după colţ apăru un bărbat plin de sacoşe, gras şi ironic, în faţa căruia fata se răsuci în loc. „Unde-mi pleci, domnişoară ? N-am vorbit noi că astăzi stai acasă ? Înapoi ! Şi ia plasa asta !“ În plasă zăcea, cu picioarele în sus, un iepure îngheţat. Din cauza petelor de sînge vechi botul lui părea ruginit. Eva intră în bloc, după ce salută la întîmplare (din doi în doi) vecinii întîlniţi pe alee.

I se părea sau toate figurile întîlnite erau tot atîtea măşti ale inconştienţei, ale unei indiferenţe obosite ?... În glasurile lor deslueai nuanţele nesfîrşite ale vocii unui bătrîn senil şi nerușinat, cu toate mizeriile scoase la licitaţie. Le-ar fi putut recunoaşte şi descrie cu uşurinţă, dar, pe deasupra tuturor, ar fi sălăşluit, ca o notă de neînvins, exasperarea, care te obliga să constaţi că, de la un punct încolo, se producea o confuzie aproape muzicală.

3. UN DRUM PE CARE-AM TOT MERS

Noaptea, se trezi de cîteva ori şi în întunericul deplin zgomotul liftului care aducea acasă întîrziaţii o linişti puţin... Animaţia celorlalţi, cînd tu încerci să dormi îţi oferă puţină siguranţă, de parcă te-ar păzi cineva, fără să vrea şi fără să i-o ceri... În ceafă, apoi în tot capul simţea o agitaţie îngrijorătoare şi fascinantă : ca şi cum ar fi alergat în neştire mii de insecte, unele dintre ele periculoase, poticnindu-se din cînd în cînd — şi atunci zvîcneli uşoare te sileau să te întrebi dacă la capătul lor nu te aşteaptă chiar sfîrşitul. În partea stîngă a capului durerea era de-a dreptul dezordonată. Cabluri încîlcite încercau s-o lege, s-o stăpînească cumva, şi neizbutind, tresăltau violent ori de cîte ori, de sub ele, durerea răbufnea cu vigoare şi cu noi accese isterice. După ce acest zig-zag ciudat şi cald se potolea puţin, silindu-te să aştepţi din clipă în clipă evoluţia lui surprinzătoare, în locul lui, şi pe acelaşi traseu se insinua încet, dar sigur, un haos obosit, se simţeau amorţind toţi monştrii mici ce mărşăluiseră pînă atunci şi se instala o pace provizorie... Venea „repaosul", simţea voluptatea stingerii, şi acele secunde în care repaosul fugea el însuşi dintr-o parte în alta a simţurilor, cu paşi uşori, ca în ciorapi, închizînd uşile după el, erau atît de fascinante, încît adeseori se trezea cu bună ştiinţă, ca s-o ia de la capăt, încercînd să capteze din această vînzoleală tulbure semnele viitoarei etape : bucurie, boală ? De fiecare dată ele rămîneau la fel de incerte, la fel de intacte... Nu era prima

dată cînd i se părea că sentimentele se retrăseseră din ea asemeni unei ape, lăsînd în mîlul încă umed cîțiva pești vii, mușcîndu-se între ei alarmați ca niște condamnați la moarte, care nemaisuportînd termenul se devorau între ei ca să isprăvească mai repede coșmarul. I se părea că după o anumită vîrstă, la fel ca și după o mare iubire, senzualitatea poartă în plasa ei sau pe plaja ei, mici cadavre care cenzurează orice impuls, avertizîndu-l fie asupra sfîrșitului, fie asupra inutilității. Dar nu prea era adevărat. Cele mai multe exemple dovedeau, dimpotrivă, o izbîndă clară, lipsită de orice echivoc, asupra tuturor acestor avataruri. (Maria, Paul.)

Iubise oare vreodată fără rezerve, fără orgoliu, fără întrebări ? În afara micilor flirturi dinaintea adolescenței — adolescența, cu crispările ei, era o perioadă despre care nu merita să-ți amintești noaptea — în care investise o ardere surprinzătoare (pentru că nu știa ce să facă cu acel surplus de energie) nu se putea spune că avansase prea mult pe acest teritoriu în care loialitatea te-ar obliga să intri fără pudoare și fără discreție. Dar ea păstrase mereu, ca pe o cheie secretă, această discreție înșelătoare asupra propriei sale capacități afective. Cu un pix verde în mînă, răsfoia una din cărțile care-i plăceau, căutînd paragrafele preferate, descoperind altele noi a căror semnificație abia începea — gata să vadă în asta semnele unei noi germinații. Ar fi oare posibil ? Pendula bătuse rar ora unu și din dormitor se auzi oftatul adînc, în somn, al lui Matei. Cu capul greu, în care se stingeau una după alta luminile, ca într-un oraș animat, pîndi scurgerea minutelor prin tot organismul, promenada lor grăbită să nu le surprindă întunericul, cocoloșeala lor zgribulită la picioarele ei, de unde păreau că-și formulează, ca un sindicat nemulțumit și neglijat, revendicările : cu noi ce se întîmplă ? ne adunăm din ce în ce mai multe, pentru a alcătui oricînd divizii întregi capabile, la primul semn, să-ți ocupăm teritoriul... Atîta inconștiență, atîta dezinteres ? Să vă număr măcar ? gîndi Eva, tulburată deodată. Să vă însemn într-un caiet, pe voi, toate prețioasele mele minute risipite prosteşte, toate orele mele goale pentru că au fost dăruite la întîmplare, toate

zilele mele pierdute, pierdute la cărți pur și simplu, să vă însemn pe toate, așa cum alte femei și-ar ține jurnalul plin de semne ciudate în spatele cărora să nu se ghicească amanții, — și la ce mi-ar folosi acest inventar absurd dacă nu la grăbirea condamnării ? Pînă și voi m-ați ocoli constatînd urmările ; veți susține că v-ați străduit atît cît v-a stat în putință să-mi oferiți iluzia că sînteți pline de semnificații, că nu m-ați lăsat să trec în zadar pe lîngă voi, și că în urma unor întîlniri au rezultat mici scîntei electrice care adunate și folosite cu chibzuință ar fi alcătuit un fascicol ce putea lumina pînă la o distanță echivalentă cu cea a unei opere... durabile.

Dar, doamnelor ore, înfășurate în alb, spumoase și nepăsătoare, frivole, și uneori grave, împărțind viața în felii mestecate la întîmplare sau uitate de-a dreptul pe masă, lăsate altora care vin să se așeze după noi (felii după care ți se face inevitabil foame prea tîrziu) împărțind viața în silabe cărora n-ai răbdare să le descoperi ordinea dătătoare de sens, doamnelor Ore și domnilor Ani, sobri, reținuți și aparent mai generoși, dar lovind mai adînc și mai perfid, nelăsînd aproape nici o șansă, nici o iluzie, voi oare nu ne îndepărtați de sentimentele noastre prin marșul vostru nepăsător și egal ? Înșelători, ca de obicei, apărînd mai rar și înconjurați cu oarecare fast..., vicleni, ca niște copii răsfățați adăugînd puțină voluptate în cursa pe care ne-o întindeți — pe care o acceptăm pentru că nu e singura căreia trebuie să-i facem față, pentru că ne-am obișnuit, pentru că ne face plăcere să ne privim din cînd în cînd sîngele curgînd ca să ne convingem că există și că frumoasa lui culoare ne slujește în continuare, ah, doamnelor ore și domnilor ani, ce ciudată familie alcătuiți, o familie de nobili scăpătați, avertizînd mereu asupra mizeriei care v-a însoțit în timpul acestui marș triumfal împotriva noastră (epidemii, lipsă îngrozitoare de apă, penurie de cai și de elefanți, muniții veșnic pe sfîrșite, fonduri mereu în pericol), avertizîndu-ne mereu asupra faptului că în pofida oricăror dificultăți rîndurile voastre au crescut cu regularitate și se prevăd mari creșteri în continuare care ne vor copleși pînă

la urmă, care ne vor ocupa atunci cînd va suna ceasul. Şi ce mai poate face o oră curată, un an sincer, o viaţă curată în faţa fie şi numai a cîtorva mii de ani de minciuni, trădări, laşităţi şi cruzimi ?

Dimineaţa, singură, Eva aruncă o privire grăbită prin casă. Cu gura amară, ca după un chef, blestemă noaptea albă atît de epuizantă, cu agonia ei lentă precum căderea unei frunze. O clipă avu impresia că se află tot la spital : era frig, geamurile erau îngheţate, porumbelul veni ca de obicei şi se izbi cu tot trupul de fereastra de la bucătărie, apoi zbură dezamăgit. În fine, ţevile începură să pocnească, la început uşor, apoi din ce în ce mai tare ; se părea că nimic bun nu se îndura să sosească fără zgomot, fără puţină isterie.

Scoase hainele din dulap în scopul reorganizării lor cu prilejul noului anotimp, şi le înşiră pe pat, pe covor, pe masă... Încet-încet, camera începuse să semene cu un talcioc. Culorile preferate la o anumită vîrstă, insistente, mohorîte, dominau această gălăgioasă alcătuire de culori. Cum mai avea doar o oră, se îmbrăcă la repezeală, nemulţumită de alegere, adăugînd, chiar în clipa cînd ieşea pe uşă, un fular amplu, de natură să închidă orice gură. În staţie se văzu că autobuzul nu venise de vreo jumătate de oră — grupul care-l aştepta alcătuia de-acum o coloană ca la manifestaţie. Eva îşi făcu socoteala că exista deci şansa să apară foarte repede. Numai că, firește, nu apăru, şi după alte zece minute, îngheţată tun (peste noapte, temperatura scăzuse brusc, şi mici bălţi lăsate de ploile din ajun se acoperiseră cu o gheaţă subţire, pudrată puţin cu brumă), exact cînd ajunsese la concluzia oarecum extravagantă că ar fi avut mai multe şanse cu avionul, de vreme ce trecuseră trei îndreptîndu-se spre Băneasa, zări, în automobilul oprit să facă loc unui camion prevăzut cu o remorcă greoaie ce ieşea dintr-o stradă laterală, descriind un arc de cerc atît de aventuros că blocă o clipă ambele sensuri ale şoselei (Eva presupuse că şi avionul ezitase o clipă), pe doctorul Manea. Absent şi rece, aştepta resemnat să se isprăvească manevra neinspirată, aruncînd o privire ce părea goală, dar care putea fi, totuşi,

obsedată de ceva, asupra mulțimii din stație, — fără s-o vadă, și fără să se fixeze asupra ei. Ce dumnezeu se întîmplase cu povestea aceea ? se întrebă Eva. Pe fața lui nu puteai citi nimic — acolo, dacă te-ai fi aventurat să faci o lectură nu rămînea să constați decît că ai ajuns deja la epilog. Expresia părea oprită în loc — pusă să sune chiar, la un anumit timp, care nu venise încă. Dacia trecu pe lîngă ea, Eva zări o clipă profilul atît de sever și atît de elegant tăiat (părea într-adevăr „tăiat" de un croitor exersat), apoi dispăru în curba ce ducea sub pod. După alte zece minute cineva scoase capul pe geamul unui camion anunțînd că circulația era întreruptă și, în flanc, porniră pe jos în speranța de a intercepta, pe alte trasee, ceva care să-i arunce spre centru. O doamnă în vîrstă prinse un taxi — Eva ezită puțin : ar fi fost deplasat s-o roage să se asocieze ? Portiera se trînti chiar cînd i se păruse destul de firesc să încerce. Preț de cîteva sute de metri regretă ezitarea aceea, socotind cam pe unde s-ar fi putut afla dacă încercarea ar fi reușit și simpla evocare a centrului, — de unde ar fi luat troleibuzul pentru un sfert de oră — o înfuria și o calma totodată căci devenise, fără nici un merit, un punct inaccesibil. Își încălzea mîinile pe rînd, în buzunare... În întunericul tolerant de sub pod exista întotdeauna șansa unei surprize... Un bărbat se opri din țipat la apropierea grupului de pietoni și lăsă mîna în jos ; femeia scîncea în continuare. La prima intersecție, venind dinspre restaurantul hotelului probabil, mașina lui Grigore Manea aștepta limpezirea circulației ; un agent întorcea toate vehiculele din drum și indica străzile ocolitoare. Eva ridică mîna așezîndu-și fularul, și atunci el o zări. Căutînd încă ceva în minte, apoi cu un zîmbet ce voia să înlocuiască plesnirea palmei pe frunte fără a reuși, el deschise portiera invitînd-o înăuntru.

— Vă duc unde doriți, spuse în loc de salut și Eva găsi foarte practică această precizare ; de obicei era avertizată de colegii cu mașină că, întrucît au treabă în cutare loc, pot s-o lase în cutare loc — și fixau un punct care mai rău te încurca, obligîndu-te în felul

acesta să mulțumești, dar și să refuzi. Eva își aminti seara fiecare amănunt al acestei întîlniri miraculoase — scăpase de întîrziere în prima zi de serviciu după lungul concediu de boală... Erau secvențe lăturalnice care se fixează atît de bine în memorie, încît supuneau fără să vrea întregul film al acestei întîlniri unei cenzuri cam oarbe. Ceata de cîini vagabonzi, înnebuniți de foame, care apăruseră pe neașteptate în stație, mîrîind sălbatic și adulmecînd sacoșele, trăgînd cu furie de plase, căreia i se alăturaseră doi dulăi iviți dintr-o curte, bătaia lor furibundă, sîngele ce li se prelingea pe bot curgînd parcă direct din ochi, — toată această secvență însoțită de frica bolnăvicioasă trezită cu sila îi dădură, la intrarea în clasă, presentimentul unei răni. Pe tablă, într-un chenar de cretă, era scris numele unei eleve care murise în seara precedentă. Și un elev nou, transferat de curînd, pe care Eva-l întîlnise la miliție cînd își schimbase buletinul, și-l remarcase pentru bunul motiv că o funcționară tocmai striga la el scoasă din sărite : „ți-ai pierdut acum și foaia ? Știi cine ești dumneata ? Ești ni-meni. domnule, asta ești. Nimeni !" Acest nimeni stătea acum cu pumnul sub bărbie, căzut pe gînduri... Era Michel Capoianu, fiul unui arhitect cunoscut care se mutase într-o vilă din apropierea liceului.

Puteai să-ți imaginezi că, din punctul lui de vedere, trăise o vară neobișnuită... Dar care era punctul lui de vedere ? Și ce putea să însemne o „vară neobișnuită" la vîrsta lui ? Înota probabil, întotdeauna în apropierea insulei, duminica dimineața, acolo unde umbrele sălciilor trimiteau în apă sulițe mici, aprinse de soare la un capăt, ca un băț de chibrit, încît, cufundîndu-se, putea încerca senzația unui oarecare risc încercînd să se strecoare printre ele, efectuînd un slalom amețitor. Uneori, pești mari, crapi (pe care chelnerii restaurantului îi pescuiau în bărci, pe furiș), se speriau de acest trup ce părea nemișcat, contemplînd algele înfiorate, și dispăreau repede spre mîlul din fundul lacului sau direct în cîrligele braconierilor. Canotorii și canoiștii apăreau în jurul orei zece la antrenament și zgomotul bărcii cu

motor, din care antrenorul își striga indicațiile printr-un megafon improvizat, se auzea de departe. Treceau prin apropiere, tulburînd apa, trimițînd spre adînc umbrele tremurate, încordate de efort. Nu-l băgau în seamă niciodată pe cel care, la cîțiva metri, observa sudoarea sclipindu-le pe umeri ca pe niște boabe de rouă. Fetele, însă, îl observaseră. Cînd ajungeau în dreptul lui loveau apa mai slab pentru ca unda să nu-l acopere. Înota, plutea, se scufunda de zeci de ori pînă la epuizare. La două, cînd se termina antrenamentul, Silvia apărea obosită și fericită, îl ajuta să se ridice și urca pe mal, într-un careu de tufe mari care le dădeau siguranța că nu sînt văzuți. Vorbeau puțin — priveau cursele rapide ale vaporașelor și hidrobicicletelor ; își țineau mîinile atît de strîns, încît transpirau repede și li se făcea frig. Ea își punea treningul, Michel se îmbrăca alături și asta foarte repede, pentru a-și prinde iarăși mîinile în aceeași încleștare aproape dureroasă. Cînd se despărțeau peste o oră, fiecare din ei apucînd pe drumul lui atît de diferit de al celuilalt, purta încă pe față urmele crispate ale unei amînări inutile, ale unei împliniri mereu evitate. Cînd îi rostea numele, pe drum, lui Michel i se părea că e vorba de unul din acele continente dispărute de mult. Acasă, ca să ajungă pînă la pragul locuinței somptoase (dar puțin cam dărăpănate, căreia i se aduceau acum tot felul de îmbunătățiri), semănînd cu un castel de ghips, Michel trecea pe sub pinii scheletici ce umbriseră cîndva, în mod triumfal, arcul de beton de la intrare. Umbra lor se ridica acum prea sus, inutilă și jalnică ca orice poveste reluată după ce-și irosise tot farmecul. Nu le aruncă nici o privire, dar între ei, între tot ceea ce sugerau ei, putea să retrăiască în voie clipa despărțirii, regăsea felul în care intensitatea privirii Silviei crescuse brusc — copleșitoare, gravă, adîncă și bătrînă. O bătrînețe fascinantă pe un chip atît de tînăr, atît de familiarizat cu privirile celorlalți, cu ochiul aparatelor de filmat și de fotografiat. Nu se schimbase nimic. În atmosfera de ostilitate ce urmase dialogului dintre ei, ea, atît de arsă de soare încît îi apăruse o serie de pistrui mărunți pe umeri și în jurul cefei, se înviorase deodată, eliberată parcă de o

povară prea grea și se învîrtise în fața lui ca pentru a-i prezenta o rochie nouă. Michel rămăsese posac — părea că stă la tribunal și expresia de surpriză îi veghea încă trăsăturile. Ziarele erau în suportul lor (Michel Capoianu, tatăl, era abonat la aproximativ cinci kilograme de hîrtie săptămînal, după cum spunea el), emisiunea de la televizorul care mergea întruna, însă cu sonorul atît de atrofiat încît emitea un sîsîit puțin nazal, părea și ea văzută de cîteva ori. Cineva plimba un microfon la buzele altcuiva care tocmai încerca să explice cum s-a ajuns la „această situație". Pe celălalt program altcineva mînuia instrumentul, de data asta pe sub nasul unei familii întregi, așezată în ordine cronologică („dacă și asta mai e femeie!" se miră scurt domnul Capoianu, venit să-și ridice ochelarii văzînd producția impresionantă a eroinei) și surprinsă la masă în apartamentul proaspăt primit. Adevărul era altul; adevărul era că Silvia se mărita „în toamna asta" cu antrenorul ei, cu secundul, după cum precizase. Pentru că... pentru că... Și înșirase cîteva argumente pe care Michel își impunea să nu le disprețuiască. Lucrurile se întîmplă adeseori chiar așa. Michel închise televizorul și dădu drumul la magnetofon. Banda pe care înregistrase zgomotoul caiacului ei la antrenament: lipăitul sacadat al padelelor, pauze lungi (cît timp ea înconjura insula) și iar lipăitul acela care se apropia ca un animal. Să tot dormi, gîndi. Să te tot scufunzi — acolo unde descoperi că există o dreptate ciudată chiar și în cea mai nedreaptă întîmplare, una cu care trebuie să te obișnuiești („tu te obișnuiești cu orice, Michel! spusese azi Silvia; iată o frază care se potrivește aproape oricui, gîndise el) și pe care s-o scoți la suprafață intactă, fără să suferi, și s-o arăți lumii întregi. Două ore mai tîrziu Michel se plimba prin stadionul „Autobuzul"; printre gîștele care-i ciuguleau iarba, printre oile care dormitau la umbră. Mesele de ping-pong din jur erau pline de găinați, iar pe jos, la picioarele lor, pietricele colorate de „licarom" și pietroaie mari, sfărîmicioase, ca de cretă, pavau bunele intenții de acces la ele cu scrișnete mici. Pe ringul de ciment, un tip cu bustul

gol, transpirat, executa la nesfîrșit parcări sub privirea atentă a nevestei care-l cronometra. Un vagon de tren, prevăzut cu scară și perdele, conferea celor două vestiare din partea dreaptă a terenului de fotbal o neașteptată gratuitate.

Ele-și dobîndiseră însă altă destinație, judecînd după sticlele goale rămase înăuntru, de o parte și de alta a băncii lungi care le traversa. Sticle de șampanie, de coniac (Michel le rostogolea cu piciorul), triple-sec, mastică, votcă. Erau cutii de chibrituri, cutii de țigări, ici-colo cîte o țigară întreagă strivită din nebăgare de seamă. Michel culese una, o îndreptă puțin, își stăpîni sila și o aprinse — prima țigară din viață. Se nimeri un „Snagov" (un lac pe care ea se antrenează deseori, gîndi). În colțuri, fecalele uscate ale jucătorilor erau acoperite de muște. Nu exista, într-adevăr, nici un WC în toată baza. Din tribuna oficială, prevăzută cu masă și cîteva scaune, se vedea o livadă mare, înconjurată cu gard ghimpat dat cu smoală, poteca subțire ca o cărare în părul unui copil dispărînd sub respirația fierbinte a ierbii uscate de jetul arzător — ca al unui ochi de aragaz — al soarelui ; un teren acoperit cu lucernă și un șantier masiv, a cărui bandă rulantă părea un tobogan. O cărămidă se odihnea clipe întregi la mijlocul lui, ca un semn de carte între file, apoi își continua promenada lenește în sus, urmată la o distanță politicoasă de altele. Sub pomi, ceva mai departe, oamenii din blocuri care ieșiseră la plajă, sfîrșind prin a se așeza la umbră, stăteau de vorbă plesnind din cînd în cînd aerul în încercarea de a scăpa de muște. Unii adormeau sub supravegherea nevestelor sau copiilor și se trezeau peste trei sferturi de ceas cu dureri de cap. Mîncau friptură de pui. Beau vin. (Să perforezi o sută de lei în autobuz în loc de tichet, gîndea la întîmplare Michel). Jucau table, tabinet, șah, pietre și bîza. Își făceau, fără să-și dea seama, confidențe pe care, poate, aveau să le regrete. Își spuneau lucruri pe care nu credeau că vor avea curajul să le spună vreodată. Goi, cu umerii înroșiți de soare, sîcîiți de muște, amețiți de vin, sorbeau cafeaua adusă în termos, fumînd, și deveneau de o sinceritate aținată. Spuneau „limbing rum" în loc

de „living room", spuneau „curva asta de măsea, vecine", apoi începeau să înjure din ce în ce mai des, ca într-un răsfăţ; începeau să-şi strige nevestele altfel decît le chema : Monica în loc de Dora ; Cordelia în loc de Cornelia ; Migrena în loc de Elena. Michel tresări cînd auzi o voce zicînd : „Silvia, ia treci şi-l pupă pe nen'tu !" Se separau pe sexe şi, în sfîrşit, aveau impresia că încep să spună lucrurilor pe nume (Şeful de sector e un cretin) sau că se pot văita în linişte (mi-e teamă c-am încurcat-o luna asta...) Silvia locuia undeva, aproape de toate astea. Michel nu ştia exact unde. S-ar fi mulţumit cîteodată să fie Trabantul acela albastru parcat întotdeauna în dreptul ferestrei ei şi pe care-i rătăcea privirea ori de cîte ori deschidea fereastra. Sau bărbatul blond îmbrăcat mereu în costume de culoare deschisă care intra atît de des în blocul ei şi pe care şi-l imagina salutînd-o indiferent. O macara din cele cinci ale şantierului se plimba încet cu un bec roşu uitat aprins. Căţelul mic aproape cît o elice pe care copiii-l strigau : Rex, Rex, vino aici! se arunca în faţa maşinilor lătrînd cu furie pînă cînd dispăreau. Iar ei, oamenii din acelaşi colţ al oraşului cu ea, fumau şi continuau să-şi spună adevărul în faţă — o recreaţie ca oricare alta. Se apropia clipa cînd începeau să cînte : Adu calu, Simioane. Căci toţi, oricît de bătrîni păreau acum, visaseră în tinereţe un cal (sau îşi aminteau că părinţii lor visaseră asta) cu care să fure o femeie de care-şi aminteau din ce în ce mai rar („prima mea gagică, mă vecine, avea o gură bogată"). Zîmbind puţin tîmp, începeau să adune sacoşele, păturile, să-ţi pună haine peste pielea arsă, redevenind treptat ei înşişi, cei de luni, de marţi, de miercuri, de joi şi de vineri. Cînd iubeşti, gîndea Michel privindu-i, ai întîi o deschidere uluitoare spre lume, apoi lumea se închide, ca un cerc, în jurul celuilalt...

— Ce e aia paludism ? întrebă o fată.

Iar alta spunea visătoare, împiedicîndu-se de o sîrmă : Ah, toată viaţa mea am vrut să fiu Freud.

Michel o luase la goană : Iubeşti, iubeşti, iubeşti, ca şi cum ai porni la drum călare. Calul merge la galop,

un galop care-ţi taie răsuflarea. Apoi o ia la trap şi după ce faceţi împreună un drum lung, traversînd cîmpii netede şi mănoase, începe să dea semne de oboseală, se tîrăşte puţin, şi oricît l-ai biciui nu mai poate mări pasul. Opreşti la o fîntînă, îl adapi, îi baţi potcoavele, el paşte pe săturate, tu dormi puţin, vă înviorați amîndoi şi el... — el pleacă pe negîndite singur înapoi.

— Dragi copii... spune Eva deodată. Nu mai erau de mult copii, se vedea şi pe feţele lor palide, încercănate : în priviri licărea o oboseală cinică — dar proaspătă. Ceva mai puternic decît raţiunea o obliga aproape să-i fie milă de aceşti adolescenţi greu de strunit, greu de înţeles, dezarmaţi (fata asta, care s-a sinucis...), gata să-ţi întoarcă spatele dacă nu corespundeai imprevizibilei lor exigenţe, dar a căror solidaritate dificilă dădea preţ luptei. Atît de bine adaptaţi, totuşi; mestecînd cu prea mare uşurinţă şi cu mare, cu dureroasă detaşare, cei mai mulţi dintre ei, lozincile, pentru a ajunge mai repede în frunte, acolo unde lucrurile se aranjau parcă mai uşor, după alt cod. Concurenţa îi învăţase să fie duri unii cu alţii şi se obişnuiseră cu această duritate pe care o substituiseră solidarităţii de generaţie cu aceeaşi satisfacţie cu care încercau să substituie pantalonului de la uniformă blugii obţinuţi contra unor preţuri exorbitante. Sentimentul, puţin insuportabil, al milei era însă reciproc, era imposibil să nu simtă asta, privirile lor o exprimau cu ostentaţie atunci cînd, puţin răvăşită, încercînd o suită întreagă de trucuri spre a-i cîştiga de partea literaturii, dădea ocol clasei cu pas nesigur şi inadmisibil de greoi ; privirile lor n-o ajutau deloc, păreau, dimpotrivă, să aşeze mine mici după fiecare colţ de bancă, simple petarde care te speriau totuşi prin avertismentul conţinut... Cînd, după aceste neliniştitoare minute, un întîrziat intră în clasă zîmbitor şi insolent, continuînd să-şi numere banii, Eva îşi ieşi din fire în mod demonstrativ, îl dădu afară, şi abia după asta se linişti, dezgheţă apele cu siguranţă scoţînd la iveală din arhiva profesională un ton inspirat. După o oră, patru elevi patrulînd în jurul cancelariei cerură să-i vorbească „între patru

ochi". Hotărîră ca doi să rămînă acum, ceilalți să aștepte pînă a doua zi. „Un strip-tease trebuie amînat cît mai mult" spuse Eva. Numai că expresia îi captivă — păreau, pe moment, îndrăgostiți de ea, atît băieții cît și fetele. Puțin dezgustată — oare așa de ușor cedau aceste mici animale ce trebuiau biciuite puțin spre a se trezi aproape direct în transă ? — reintră în cancelarie cu una din fete.

— Ei, bine, n-ar trebui să te aștepți la cine știe ce revelații. Nu știu mult mai multe lucruri decît dumneata. (Spuse „dumneata" pentru că observase că, nu se știe de ce, le plăcea această formulă.) Dacă cumva scrii versuri — deși fata negă cu dezgust această eventualitate, Eva continuă — ar trebui să te avertizez că asta e o iubire sortită să rămînă neîmpărtășită ; și, deși nu o pretinde, obține acea fidelitate absolută, obositoare, pe care rar o concurează alteva... poate doar viciul. Dacă e vorba de... (de ce-ar putea fi vorba ? se întrebă Eva, fata era extrem de frumoasă.) O poveste de iubire, mă tem că știi mai multe decît mine.

— Nu, nu e vorba de asta. Fata ezită puțin : nu mai am nici o prietenă !... Cea mai bună prietenă a mea era... Cum nu prea știa ce să zică, Eva prefera să pună întrebări.

— Spune-mi, știi de ce a făcut-o ?

— Nu știu decît că a mai încercat de cîteva ori și a fost salvată la spital... Fata ezită iar : Era ca o boală... Știam că are s-o mai facă, deși tot încerca să mă convingă că a renunțat... Mă simt vinovată. Apoi adăugă : Și singură... E un an greu pentru mine, și foarte important. Merită să acordăm atîta importanță unui an ? gîndi Eva. Unui an în care s-a sinucis cea mai bună prietenă ? Își aminti pe neașteptate afirmația unui scriitor care scria că pasajul unde Flaubert vorbește despre moartea celui mai bun prieten al său ar trebui citit în genunchi. Ar trebui să stăm din cînd în cînd în genunchi, gîndi. Se trezi spunînd altceva :

— Cu toate că ți se pare nedrept... lucrurile care se întîmplă într-un anumit an, mai ales în plină tinerețe... au darul de a marca, mai deschis sau mai

ascuns, întreaga viață și în așa măsură, încît adeseori ți se va părea că nu faci altceva decît să repeți, din alt unghi și cu altă experiență, ceea ce a adus acel an în viața ta... Cel puțin, așa mi se pare... N-aș vrea să te alarmezi, și chiar dacă singurătatea în care te-ai trezit azi ți se pare că va usca ceva în tine, încearcă să te gîndești că și absența singurătății o poate secătui în aceeași măsură... Poți să păstrezi această disponibilitate pentru zile mai bune... Nu întinde mîna la întîmplare — deși uneori întîmplarea te poate ajuta. M-am gîndit zilele astea, absolut fără nici o explicație, la prietena ta — mă trezeam fără să vreau cu gîndul la ea, și azi, vezi...

— Uite, Eva zîmbi. Pe stradă, în jurul liceului, în jurul felinarelor care aruncau o lumină măsurată, nenumărate umbre se întindeau pînă în stația troleibuzului unde era într-adevăr animație.

— Aproape toți bărbații întorc capul după tine. Înseamnă cel puțin că nu vei avea complexe, că nu va fi nevoie să faci vreun efort pentru a-i avea la picioare... pentru că ei sînt cei care consacră valoarea unei femei...

— Oh, asta ! spuse Olga și se opri. Mă gîndesc rar la asta... (aveai impresia că vorbește despre carbon)... doar cînd e cazul... N-aș vrea să-mi pierd capul (și din felul în care rostise cuvîntul, Eva înțelese că doar asta mai avea de apărat, că doar la asta ținea într-adevăr) prea repede, ai mei sînt și așa mereu alarmați. Mama, în special, dacă ați vedea-o...

— O s-o văd, spuse Eva. Colegul tău s-a săturat de așteptare, ai văzut ?

— Michel, spuse Olga, lui ce-i pasă ?

Apoi îmbulzeala de la ușa troleibuzului le despărți cu violență. Eva zări coama maiestuoasă a Olgăi protejată de mulțime, ca un monument al naturii, cum se înalță deasupra tuturor înainte de a dispărea în întunericul dinăuntru. Trosnind ușor, apoi fîșîind limpede pe asfaltul umed, troleibuzul o luă spre centru, aplecat puțin într-o parte, gîrbovit și nepăsător la gălăgia fără sfîrșit în care pluteau pasagerii ce lansau pe

neașteptate cîte un snop întreg de injurii — grele ca o lopată, dar fără adresă. Întîlni o clipă privirea complice a Olgăi, surîzînd tristă, resemnată...

Acasă, Matei și Paul, cufundați în fotolii, cu o sticlă de votcă în față, se prefăceau că stau de vorbă. Era limpede că nu le ardea unul de altul și nici de vreo discuție, dar că nici nu se îndurau să renunțe la posibilitatea de a o purta în cazul apariției vreunei idei. Îi mai găsise plictisindu-se împreună.

Paul se scuză că era neras, iar Eva specifică că îl găsea mai bine așa. Ciudat lucru... („Nu stau decît două minute", anunțase Paul, dar o spusese cu atîta hotărîre că Eva își dădu seama că avea să stea mult, pînă va rezolva vreo problemă importantă pentru el. Hotărîrea tonului n-avea nici o legătură în asemenea cazuri cu afirmația făcută, ci cu importanța pe care o acorda el problemei pe care spera s-o rezolve.)

— Eva !

Matei răsărise pe neașteptate în spatele ei. Ori de cîte ori o striga el (cînd erau certați, Matei folosea vocativul) Evei i se părea că este o impostoare, o uzurpatoare întîmplătoare a adevăratei Eva, pe care o cunoștea dealtfel ; putea s-o descrie. Venise la liceu odată, spre a suplini o colegă bolnavă, și fusese de ajuns să apară și să facă doi-trei pași pentru ca nările tuturor bărbaților din cancelarie să freamăte. Nu se puteau stăpîni să nu discute despre ea cu nesaț — spre stupefacția celor două colege în prag de pensionare care afirmaseră de-a lungul întregii lor cariere didactice că dovadă mai grăitoare de lipsă de bun simț decît să vorbești exclusiv despre o femeie în prezența alteia (sau altora) nu există. Această sfidare spunea totul — își făceau chiar un punct de onoare din asta. Văzîndu-i șoldurile generoase umplînd coridoarele de pofte, Eva gîndise mașinal : ce iapă frumoasă! Amuzată și contrariată, urmărise discuția din cancelarie. Colegii deveniseră deodată masculi și erau atît de incitați ei înșiși de această descoperire, încît prelungeau discuția în mod alarmant. Jean Simionescu spusese brusc : „da, dar numai o dată !" Nu l-ai fi bănuit de asemenea

exigențe, mai ales că fusese văzut numai cu femei trecute. Așa, cu catalogul sub braț, cu costum închis (chiar și vara) dar tăiat cu crispare de parcă i l-ar fi cusut un elev scos la tablă, cu statornica batistă albă în buzunarul hainei și părul prematur încărunțit, Jean avea o anumită prestanță compromisă din cînd în cînd, atunci cînd era răcit, de apariția unui șal gros, feminin, care i se răsfăța pe umeri, pînă la șale. Eva bănuia că una sau două din elevele ei erau tulburate de el ; se apucaseră de istorie cu o patimă suspectă. Furtuna senzuală stîrnită de Adevărata Evă se întinsese rapid în tot liceul și cancelaria era plină de flori, iar pe coridoare elevii din ultimele clase aliniați ca într-o gardă prezidențială îi dădeau onorul ori de cîte ori trecea. Unul din ei a distrus odată în mod intenționat această perfectă unanimitate de păreri, comunicînd celui de lîngă el ceva fără legătură cu subiectul („am niște patine olandeze grozave, bă, da' n-am ghete") obținînd o privire surprinsă din partea celei omagiate. Din fericire colega bolnavă se întoarse după o lună și Adevărata Evă dispăru pentru totdeauna, lăsînd în urmă nostalgii la fel de tari ca alcoolurile la care prezența ei te obliga să te gîndești. Matei o apucă de braț.

— Ce zîmbești ?

— Mă gîndeam și la tine, spuse Eva. Crezi că stă mult ?

— Are cîteva probleme internaționale grave, spuse Matei. Pretinde că toate contradicțiile arată cum arătau în 1939, adică...

— Friptură, salată... înșiră Eva preocupată. Dacă aș avea trei vieți, una aș consacra-o gătitului. Tu ai fi fericit, eu surprinsă. Du-te la Paul.

Bătu fripturile cu grijă, le înșiră pe fundul mare de lemn pe care și-l cumpărase de curînd și de care era tare mîndră. Era atît de mare încît te simțeai puțin în pădure... Avea să crape în curînd în două, ca și celelalte, ca noi toți dealtfel, dar pînă atunci... Eva își simțea mintea în șa ; se legăna ușor dintr-o parte în alta. Îi plăcea să urmărească această mișcare leneșă, zadarnică ca un dans pe loc. Desfăcu o sticlă de bere în broasca ușii și bău o cană mare. Rolul meu atît de

limitat... (se gîndea la întîmplare) Scoase din cratiță frunza de dafin ce plutea deasupra sosului gros și o mirosi încîntată. „De unde vii, aiurito ? Și rolul tău e îndeajuns de limitat... acum te voi arunca... ei, bine, pentru că ai prea multă personalitate și ai trăsături ușor exotice... Nu ești organică, aiurito, nu exiști, din clipa asta nu mai exiști"... O mirosi iar, cu poftă, apoi o puse la loc. Să-ți mai dăm o șansă... Oricum, Matei te va exila sîcîit, pe marginea farfuriei, alături de sîmburii de măsline — deși au și ei o istorie... A doua sticlă de bere golită străjuia dialogul. Amară, amară ca fierea, amară ca denunțul... Să-i punem capac.

Capacul cratiței săltă ușor. Paul începuse, dincolo, să reproducă diferite comentarii ale unor agenții străine referitoare la evoluția unor conflicte militare ; Eva mîngîie roșiile înainte de a le tăia. Cu pielița asta răcoroasă, gîndi, puțin transpirate, ai zice că-s vii... Stînd lîngă grătar, cu fereastra deschisă pe care fumul se strecura vijelios ca un copil, Eva încercă să tragă cu urechea, dar nu se mai auzea nimic. Se auzi însă zgomotul unui pahar spart pe parchet. Paul, desigur. Pe primul din setul de șase tot el îl spărsese și chiar dacă darul provenea de la el și de la fosta lui soție, această neglijență i se părea exagerată.

— Chiar ți-ai propus să le distrugi metodic pe toate ? El o privi surprins, iar ea constată că, așa cum aerul de om însurat îl prinsese de minune și-l slujise cu devotament vreme de cincisprezece ani, încît părea însurat din naștere, de cînd devenise becher părea becher de cînd lumea, apt de a poza pentru statuia libertății masculine pe care o propăvăduia prin fiecare acțiune. Acum chiar se confesa lui Matei.

— Nu că mă laud, dar am acum o puștoaică senzațională. Am s-o aduc o dată la voi.

— Cum, adică, ai ? întrebă Eva zeflemitor. Cu cine ai făcut-o ?

El o privi ironic fără să-i răspundă și cînd ea îi aminti, ceva mai tîrziu, în timp ce așeza farfuriile pe masă, ce aer tragic arborase pe vremea divorțului și ce suferință acută pretindea dînsul (și-l indică cu o furcu-

liță) că încearcă, și cum mersese pînă acolo încît se autocompara cu marii geloși ai literaturii române și universale, el își îngădui o replică uluitoare : „dar aia e ficțiune, tu... ne atinge cînd și cînd o secundă de ficțiune..." Eva se strîmbă atît de tare, încît „ai grijă să nu rămîi așa, draga noastră" o sfătui el cu blîndețe. Știa și singură ce convingătoare îi sînt strîmbăturile, îi venea greu să creadă, pînă și ei, că fața ei s-ar mai putea liniști vreodată. „Ar trebui să plec mereu, și să vin mereu. Călătorii, cît mai multe, — remediul împotriva acestei paralizii stupide în fața insolenței." Plecînd în bucătărie să fiarbă cafeaua, își aminti de scrisoarea expediată de Danton. „Te-am lăsat să pleci înainte (hotărîsem așa, oricum) în primul rînd pentru a verifica dacă senzația de părăsire pe care o încercam odată — sînt ani la mijloc — se instalează cu acuitatea de odinioară sau cu altă intensitate, nouă, necunoscută, mai proaspătă, poate. În al doilea rînd pentru că simțeam nevoia unei reprezentări exacte, concrete, a acestei senzații care mi se pare semnul cel mai durabil al relației noastre, dar și pentru că se pare că eu nu merit o consecvență mai fertilă decît asta — atît de comodă pentru ambele părți. Dacă ar fi fost altfel, dacă aș fi încercat să plec eu înainte, asta, mi-am dat seama după aceea, gîndindu-mă cîteva zile în șir și controlîndu-mi toate șansele, asta ar fi echivalat cu o săritură inconștientă în gol. Ar fi fost ca și cum, încercînd să te caut, avînd o mulțime de motive plauzibile, te-aș fi convins fără efort de necesitatea de a ne vedea, de, ca să zic așa, dreptatea evidentă (aproape un act de reabilitare) a acestei hotărîri și tu ai fi acceptat la fel de firesc și lucrul acesta s-ar fi și întîmplat. Or, istoria noastră, prințesă, ne arată că n-a fost niciodată așa. Mi-ar fi fost mai ușor să jur că-l voi vedea odată pe Malraux (încă nu murise, agravîndu-mi exemplul) și că el mă va prețui văzînd în mine prin cine știe ce miracol pe adevăratul său continuator, decît să cred că ar fi vreodată simplu să te văd atunci cînd am nevoie de asta. Faptul că altora le reușește acest lucru (cameristele tale idioate etc.) căruia nu-i acordă nici o importanță nu modifică cu nimic, adică nu atenuează nicicum

gravitatea întrebării de la care pornisem. Abia cînd refuzul devine clar („insurmontabil", cum zice fratele tău) îmi dau seama ce abis mă încumetasem orbește să sar, și, îmi dau seama, și cu cîtă nepregătire... Aceeași senzație o am și în legătură cu scrisorile ; ori de cîte ori mă încumet să-ți scriu una, sau să visez una, dar și ori de cîte ori printr-o întîmplare hazardată primesc una, gîndesc la fel : de unde crezi că ai atîta echilibru ca să te strecori nevătămat pe buza prăpastiei ? Și acest curaj mă umple de reproș, ca orice gest care știe, încercînd să forțeze lucrurile, că este dinainte expus zădărniciei. Dar singurul lucru neliniștitor este că la vîrsta mea (care ? se întrebă Eva) mă număr printre cei nu numai dispuși, ci și atrași de asemenea jocuri inutile." Ce scrisoare, se miră Eva. Caimacul cafelei, ascultător ca un bănuț, aștepta în fundul ceștii lui Paul, singurul dintre ei care bea cafea la orice oră. Ah, cine l-o fi adus în seara asta ? Singurătatea, probabil, căci el și Matei aveau atît de puține puncte comune încît nu le rămînea decît ori să se ironizeze reciproc ori să-și tot menajeze punctele vulnerabile. Evei îi revenea misiunea de a-l biciui verbal pe Paul pînă la saţietate, și, ajungînd aici, odihnindu-se să-și tragă sufletul, să încheie cîte un mic armistițiu (de sărbători, în primul rînd, la necazuri mari, în al doilea) la sfîrșitul căruia o luau de la capăt cu exprimarea a ceea ce numeau părerea lor sinceră unul despre altul. În aceste împrejurări Matei era silit să intervină uneori cu un „terminați odată" care marca trecerea dintr-o repriză în alta, punctînd totodată momentul în care opinia publică invoca puțină pace (oricît de falsă). Cu doi ani în urmă Eva își asigurase un ascendent asupra lui Paul și o vreme crezuse că această captură va fi definitivă, numai că acest eșec trecuse pe deasupra lui, neangajîndu-l cu nimic, ca un ulei care nu lasă decît o vagă urmă strălucitoare la suprafață, încît amîndoi se văzură în situația de a-și disputa în continuare avantajul pe care și-l atribuiau reciproc ținînd competiția mereu cu ușa deschisă — ceea ce pentru ea era sîcîitor. Trebuia să fie mereu în gardă și ceea ce era sîcîitor pentru ea, era reconfortant pentru el. Necazul consta, considera Eva, în abundența de com-

petiții în care era angajată, avea impresia că oriunde și-ar purta pașii ar nimeri într-o confruntare mai mult sau mai puțin deschisă ; încît simțea că întreține în permanență un simultan, și ea, care abia reușea să se concentreze asupra unei mișcări era silită să se comporte ca o campioană care cunoaște nu numai toate regulile și toată literatura de specialitate, dar și toate trucurile. Sorbi din ceașcă — pe buze simți urmele calde ale cafelei... cu o carte bună la îndemînă ar fi putut-o lua din loc pe urmele pline de blîndețe, perfidie și voluptate ale nopții. Aruncă o privire asupra bibliotecii, dar între geamurile ei Matei fixase, mari ca niște afișe, pozele de la mare, terminate abia acum, poze de care se dovedea atît de nepermis de mîndru încît Eva renunță la criza necesară de modestie. Oare el nu observă că îmbătrînesc ? Dar așa cum ea era acum orbită din nou, și în chip nou, de farmecul lui, ceea ce însemna de fapt că era în măsură să-i prețuiască cum se cuvine calitățile, renunțînd pentru moment la bilanțul defectelor și neînțelegerilor (care alteori se bucura de prioritate) s-ar fi putut ca, din întîmplare, și el să se afle într-un moment la fel de privilegiat — suficient ca să așeze deasupra relației lor o peliculă protectoare care să înlocuiască sau să stopeze un pic uzura...

Simți o mică zvîcnitură a fotoliului, privi repede lustra, dar nu spuse nimic. La ce bun ? Să te obișnuiești și cu această spaimă continuă, suplimentară, care nu-ți îngăduie nici un răgaz, care te aruncă în brațele celuilalt cu o poftă și o disperare vecină cu fericirea. Ochii lui Matei, întîlniți imediat, spuneau același lucru : o promisiune zorită, de oameni ceva mai tineri decît actele lor de identitate. Paul se juca cu paharul de vin din care sorbea alternativ cu ceașca de cafea, într-o combinație care s-ar fi cuvenit să-i poarte numele (pentru că, oricum, alți urmași n-avea) și declama : „soarta-i pecetluită de acest infam sărut... de-aș vrea și tot nu-mi pasă acum, s-o mai ajut..."

— Cum era mai departe ?

Eva îl privi lung. Știa că are obiceiul să se distreze inventînd citate celebre cu care punea în încurcătură asistența și asta de cînd aflase că un poet cîștigase un

concurs de literatură folosind procedeul. Fără să se tulbure, el zîmbi deodată : „ne-am amuzat destul, e cazul să mă retrag, să fac o baie și să clătesc un pic începutul ăsta de chelie..."

— Fostul început de chelie, preciză Eva.

— Mă rog... Am să vă prezint zilele astea pe noua mea logodnică, ce zici, bătrîne ?

Matei își lăsă capul pe spate încercînd să fie expresiv, fără a fi prea clar. Cu gulerul cămășii lărgit, încît în jurul gîtului, la limita unde se oprea lama de ras, se zărea o perniță groasă și pufoasă ca de ursuleț de pluș, Paul avu o secundă un aer mirat și obosit ca și cum s-ar fi întrebat el însuși ce caută acolo...

Avea uneori asemenea expresii care îți dădeau remușcări după ce te sileau să te desparți cu brutalitate de el. Asta era formula la care ajunseseră după multe tatonări și la consolidarea căreia el însuși trudise din greu. Matei înduioșat execută o formalitate aflată și ea, ca un concurs folcloric județean, la a șaptesprezecea ediție... „Și, spune-ne cînd și cum ai cunoscut-o?" Dar Paul plecase deja, mintea lui se afla de-acum în lift și bîjbîia după butoane, cînd, făcînd și el concesia tradițională, răspunse, nemulțumit și neîncrezător.

— Prin intermediar.

— Se poartă ca pe vremea prohibiției, comentă Eva închizînd ușa după Paul ca și cum ar fi închis-o tuturor poveștilor dubioase, ajunge. „Ajunge, spunea Matei alături, ajunge..."

Suna a ceva de demult, din vremea naivității, evocînd, pe neașteptate o vîrstă frumoasă — cea la care te întorci cu gîndul din ce în ce mai des, fie și pentru faptul că distanța care te desparte de ea devine din ce în ce mai rotundă. Și el, alături... Niciodată, și asta îi plăcea mult, nu se întîmpla la fel... iar cînd se întîmpla totuși la fel, era plăcut să știi oarecum la ce să te aștepți... Senzația era — și asta semăna cu muzica — că suporta o parte, un fragment dintr-o amploare care o depășea și care începuse odată cu dimineața. Profilul atît de plăcut, odihnitor, al doctorului Manea... Îi plăcuse să-l privească, să-l contemple și atît, mai ales

că, eliberat de uniforma albă și scrobită de la spital care-i ascundea răceala — inaccesibilitatea, mai degrabă — părea în civil mai dezarmat, iar răceala și severitatea făcuseră loc resemnării. Șanțul fin de la rădăcina nasului se adîncise deodată, semn că prin perdeaua unei resemnări obișnuite se mișcau încet și scînteind aripile unei revolte care o ignora. În mașină, la picioarele lui se rostogolea de colo pînă colo o sticlă. Eva o izbise și ea de cîteva ori cu cizmele.

Avea aerul, de netăgăduit, al unui martir oferit ca jertfă frumoasă unor zei nedrepți. Eva își amintise o frază auzită în spital și care se învîrtea în jurul ei ca o pasăre, cînd mai sus, cînd mai jos, atrasă nelămurit spre un punct care însemna însuși pericolul. („El are, bineînțeles, viața lui...") Dar această frază suna doar ca o introducere — de aceea, poate, era atît de ispititoare... Se ascundeau în spatele ei, ca după o ușă întredeschisă, mai multe game posibile de surpriză. Era oare adevărat că dispărea cîte două-trei zile fără urmă, după ce se asigura că e totul în ordine la spital ? Cu fața smeadă, părînd tot timpul bronzat, doctorul Manea aducea — zilnic — noțiunii de eleganță o contribuție personală — părea, în fine, un exemplar croit după toate tiparele pe care le au femeile în privința bărbaților. Se aștepta s-o întrebe : de ce mă priviți așa ? El însă o întrebase altceva :

— Mai țineți minte cum erați acum zece ani — să zicem ?

— Poftim ? Gîndurile Evei, surprinse, făcuseră un salt rapid înapoi... încercînd să atingă o zi de atunci spre a extrage o semnificație de oarecare valoare.

— Să zicem o zi de august, o ajută el, o zi plină de istorie... ca să fie mai ușor de reperat... Sau din jurul ei...

Eva se simțise tulburată : se citea atît de limpede, atît de ușor... ? era el un mediu atît de perfect ? Sau era, dimpotrivă, atît de... profesionist în emoții încît știa drumul cel mai scurt către ele ?

Încercase să aprindă o țigară. El zîmbise : am ales ziua asta la întîmplare. Sau, nu chiar. Știu cu precizie ce am făcut eu în ziua aceea și, mai ales, ce am gîndit

atunci. A fost o spaimă binefăcătoare — hotărîsem atunci, cu cîteva luni înainte, să divorțez și să plec definitiv din București. În ziua aceea, între altele, am renunțat la ambele idei. — nu, poate că nu e bine spus...

— Ce scrupulozitate !

— Știu că vă place asta... Uitați — el desenă pe parbriz arcul gurii ei, colțurile buzelor lăsate în jos. Sînteți pedantă. Și mai am un argument : nu m-ați oprit în stație cînd am trecut cu mașina. Nu se făcea, nu era *exact* ce trebuia. Acum este *exact* ce trebuie (Eva observă că atunci cînd spunea exact apăsa mai tare pe accelerator), o întîmplare, nu ? Deci, să mă exprim cît mai exact. Să reiau. „Am renunțat la ambele idei" — e foarte puțin spus. În ziua aceea am renunțat la spaima de ridicol. De altfel și pe alte planuri, mi-amintesc că a fost o zi pătimașă. Cred că am pregătit bine terenul... Ei, bine, cum erați acum zece ani ?

— Și dacă refuz să...

— Ah, artificială ! (Frînase ușor.)

— Acum ?

— Atunci, precizase el. Își aprinsese o țigară și, după ce luă rondul de la Universitate, intrînd, la stînga, pe bulevard, oftă : ai prea multe complexe, cum dumnezeu le împaci pe toate ? E ca și cum ai avea de hrănit o droaie de pisici, de animale diferite între ele mai degrabă, și ti-ai lua de la gură pentru asta. Nu e deloc sănătos. Apropo, cum stai cu vitaminele ?

Privind pe geam, Eva făcu observația că el începuse să i se adreseze...

— Da, o întrerupse el, și înjură deodată. Ai văzut ?

— Înaintea ta, spusese ea calm. Și, din păcate, mai avem puțin.

— Ai spus „din păcate" remarcase el amuzat. Și după ce-și scotoci de cîteva ori buzunarele, explică : mai aveam niște bani. Nevastă-mea. Fură de stinge, adăugase cu afecțiune.

Și nu mai urmase nici un cuvînt. Deschizînd portiera, în fața liceului, fără să scoată o vorbă, el aștepta. Eva trîntise portiera, apoi răzgîndindu-se, încercă s-o deschidă, se aplecă puțin, fularul alunecase și-l trăsese

nervoasă, încercînd să-l asigure că „a trecut momentul confesiunii, doctore". Mai apucă să vadă un zîmbet ironic, apoi mașina se urni cu ilustrul ei posesor cu tot. Eva citise însă, în chiar felul smucit în care pornise mașina, că el nu era de aceeași părere. Ah, dar cine mai era de aceeași părere cu ea ? Cînd intrase în cancelarie directoarea făcuse din capul locului observația inutilă că „tocmai astăzi ați venit, tovarășa..." și renunțase, ca de obicei, să-i spună numele. Gestul ăsta indecis de exprimare, care nu ți se adresa decît pe jumătate, era întotdeauna enervant pentru că cel mai adesea miza pe partea din tine despre care se presupunea că nu e atentă la detalii. Acest veșnic „tocmai azi ai întîrziat", cu toate variantele lui, îți punea la îndoială oportunitatea gesturilor, excluzînd însă din fabricație orice argument sau justificare. Erau din aceeași familie cu : „treaba ta, dar eu nu fac așa !" sau cu laudele fanteziste cu care ți se adresa cîte un coleg : „Mi-a plăcut ăla al tău !" Care ?

— Ultimul...

Ultimul tău cuvînt, articol, curs, șal sau pulover, ultimul tău acces de nervi — cine mai știa care dintre ele provocase această reacție de generozitate ? Singurul lucru înțelept era să nu iei în serios nici una dintre aceste imprecise forme de manifestare ale sociabilității. La radio se transmitea ultimul buletin de știri. Vocea crainicei, albă, egală, scotea cuvintele ca mărgelele — șlefuite ; ai fi zis, neascultînd ce spune, că rostește versuri. Și chiar și-o imagină spunînd în locul buletinului de știri versurile lui Nichita : „iar eu voi sta în mijloc / la plete dîndu-mi foc / să fie luminată casa în care ai să nești". Și-și imagină vîlvătaia unui păr blond în bătaia vîntului aprins din senin de scînteia unei priviri, arzînd încet, nu rapid cum sugerau versurile, ci puțin împotriva lor, mocnit, cu jarul înaintînd lent ca la țigări spre o frunte înaltă și palidă, cu pete cafenii spre tîmple și cu pielea nefiresc de albă, transparentă aproape, prin care venele albastre păreau desenînd pe o hartă fluvii subțiri și grațioase ca siluetele dintr-o veche stampă. Oamenii de care te desparți din vina ta te leagă de ei ca un păcat. Cred că

i-am spus și ceva despre Hirohito, își aminti Eva, dar ce dumnezeu ?

Cu tîmplele umflate, tremura ușor în pat, privind țintă lustra din tavan. Nu voia să-și recunoască frica și nici nu putea să adoarmă — i se părea că dacă e trează primejdia nu va îndrăzni să vină. Noaptea asta părea soră geamănă cu nopțile de demult cînd aștepta cu inima strînsă întoarcerea bunicului ei de la cîrciumă și cînd începea ceea ce el numea „distracție". Devenea atunci de o ferocitate greu de imaginat pentru cei care-l cunoșteau la trezie, cînd, blînd și politicos, glumea cu toți clienții străbătut de-o bunăvoință universală. Abdica însă cu ușurință de la toate aceste privilegii după două-trei pahare. Pe Eva o punea să cînte și să joace, și ea, care era afonă și-și mișca picioarele cu un precoce simț al ridicolului, ar fi preferat o bătaie în locul acestei veselii despotice și neghioabe. Cînd ezita puțin, înainte de a se supune, căutîndu-i privirea, întîlnea acolo ceva ce-o înfricoșa de moarte și care-i trezea un sîmbure inocent de ură. Din cînd în cînd dansul speriat al fetei era punctat cu loviturile biciului cules dintr-o căruță de peste drum. Cum spectacolul oferit de Eva nu-l satisfăcea niciodată, o invita și pe nevastă-sa să-și dea concursul. („Tu, Eva bătrînă, ce stai ? Cîntă și joacă că te omor !") Și Eva bătrînă — pe nici una n-o chema Eva, dar el le zicea la fel tuturor femeilor dintr-un impuls parabolic involuntar, adăugînd de la el spre a le deosebi cîte un epitet suplimentar : Eva sclifosita, Eva șașia, Eva lui Voicu, Eva gestionara, cumnata Eva și așa mai departe — pornea să cînte cu un glas plîngăreț și subțire (care-l cam enerva), de parcă și-ar fi cerut iertare pentru toate păcatele, ceea ce imprima repertoriului, oricît de vesel ar fi fost el conceput, un ciudat aer lugubru. Erau ceasurile cînd bunicul Evei repeta, parcă tras pe o roată cu indigo, ritualul stabilit cu cîteva generații înaintea lui de primii reprezentanți masculini ai familiei, și care avea să fie respectat cu strictețe și de aici încolo de toți urmașii, un soi de testament blestemat turnat odată pentru totdeauna în sîngele lor. Ți se făcea frică ori de cîte ori te încumetai să arunci o privire de-a lungul și de-a latul acestei

seminții. Cînd odată, într-o lucrare de control, un elev descrisese performanțele obținute de fratele său într-o fermă din B. („Fratele meu scoate pepeni mari, fără sămînță, un soi japonez") fără să izbutească să le explice, Eva se gîndise amuzată că așa ar fi trebuit cultivați și bărbații din familia ei : fără sămînță... Erau frumoși cu toții, mai reușiți decît femeile, dar îmbătrîneau atît de repede și se urîțeau distrugînd cu atîta precizie orice urmă umană de pe chipul lor încît de pe la patruzeci de ani încolo nici nu-i mai recunoșteai — sileau în felul acesta pe toată lumea să le spună la fel : „moșule". Mamele lor îi iubeau însă întotdeauna mai mult decît pe fiice, deși îi și blestemau foarte des pentru că le obligau să tremure pentru viața lor mai mult decît s-ar fi așteptat. Dealtfel... Ceea ce e îngrozitor pentru o femeie, gîndi, nu e atît faptul că știe că ar putea muri oricînd — ci că și ea naște oameni care vor muri cîndva. Dacă gîndul că voi muri mă tulbură numai rar, pentru că m-am obișnuit cu el nemaiștiind cînd l-am aflat pentru prima oară, faptul că fiii mei vor avea aceeași soartă, că sînt muritori — mi se pare nedrept, revoltător chiar. Încercă să-și amintească momentul familiarizării cu... probabil că e unul din lucrurile care se află de mai multe ori, infiltrîndu-se cu încetul, încă din copilărie, prin șocuri repetate, imunizînd conștiința față de șocul pe care l-ai avea neștiind nimic despre asta și existînd, să zicem, o rînduială conform căreia să ți se comunice acest adevăr la o anumită vîrstă ; la patrusprezece ani, de exemplu, odată cu buletinul de identitate.

Din fericire nici nu știm cînd aflăm asta, nu știm nici măcar cînd anume acceptăm că ideea monstruoasă de a ne despărți de cei dragi este firească, și ea se organizează singură parcă în jurul nostru, la o distanță respectuoasă la început și pe care, dacă nu știi s-o menții, o va reduce treptat, sfîrșind prin a te privi drept în față, cu insolență, de mai multe ori la rînd și din ce în ce mai des. Strînse perna în brațe, strînse pleoapele. O clipă avu senzația că nu mai poate închide ochii, erau tari, păreau să fi prins o coajă subțire, ca niște ouă de șarpe.

4. UN DAR AL OMULUI

Înainte să iasă, așteptînd să-și plaseze salutul, Matei ascultă fără să vrea conversația. Cifrele mari, repetate cu vocea tunătoare, însoțite de exclamații joviale sau mirate, uneori nemulțumite, aduceau în tot holul un miros puternic de sfîrșit de toamnă acută.

— Ascultă-mă pe mine, șopti Paul, rețeaua e mult mai întinsă. În sectorul opt, acolo lîngă gară...

— Și cu sfecla ? Cu sfecla cum stați ? țipa Mihail la telefon.

— Scuză-mă, zise brusc Matei. Trebuie să plec în două minute. Ești cu mașina ?

— Cum, n-aveți ? se miră Mihail și trînti pixul pe masă. Ieși un sunet disproporționat de mic, feminin aproape, care amintea gestul profesoarelor de a cere liniște bătînd cu verigheta în catedră. Înduioșați, elevii tăceau cîteva clipe. Pe trepte, Matei se opri deodată. Simțea ploaia. Tu nu ești obosit ? îl întrebă. Caută-mă odată și cînd ești obosit. Nevastă-mea pretinde că atunci te oglindești mai bine.

— O femeie mi-a spus că oboseala în prietenie e ușor licențioasă. Spune-i asta Evei. Să vedem dacă te ascultă. Matei se încruntă fără să vrea. „Lasă-mă la minister", spuse și adăugă „Depinde cum înțelegi tu asta."

— Un copil la televizor aseară zicea că prietenia e un dar al omului să se poată bucura de ceilalți... Imaginează-ți, spune Paul, uite acum scot din viteză, fii atent, stop, că am putea extinde... simplu, comod...

Ori de cîte ori voia să compromită un substantiv Paul aşeza un adjectiv înaintea lui, exasperîndu-l. Matei era sigur că urmează o asemenea execuţie verbală la adresa prieteniei (ceva în genul „părelnică opţiune"), dar Paul n-avea nimic de adăugat. Lansase cîteva cuvinte la întîmplare, să controleze, ca nişte cascadori, terenul, apoi ca o vedetă sigură de succes îşi reprogramase brusc recitalul. Matei dispăru. Acasă, tîrziu, în timp ce-şi desfăcea cravata, Eva se apropie de el punînd, prin toată ţinuta, un şir nesfîrşit de întrebări. Răspunse doar la una din ele.

— Ah, toate astea se termină cu chiftele. L-am văzut azi pe Mihail. M-a întrebat de tine.

Eva îl privi „scurt şi cuprinzător". Era sigură că Mihail uitase de data asta să întrebe de ea. Matei transmitea aceste salutări în funcţie de necesităţile dialogului. Nenumărate mesaje şi complimente zăceau nefolosite dacă Matei socotea că nu e cazul sau momentul să le prezinte destinatarei pentru ca atunci cînd nu ştia să întreţină conversaţia să ia la întîmplare din această arhivă cîteva propoziţii şi să le arunce în linia întîi, cedîndu-le toată răspunderea. Era sigur că Eva intuise această strategie. După ce se convinsese că prima mutare a prins, Matei o avansă pe-a doua : Fetiţa lui e tot bolnavă. Zicea că pînă la urmă trebuie operată.

Eva ţinea la fetiţa lui Mihail într-un fel curios. Îi arăta o afecţiune copleşitoare, însă cînd vorbea despre ea folosea un ton ironic („Mihăileasca") tratînd-o ca pe o adultă plicticoasă.

— Cu capul ăla mare al ei nu-i de mirare că prinde toate bolile. Zici că-i de-a lui Tutuţă.

Trimiterile ei erau întotdeauna incontrolabile. Eva făcea referiri scurte, ca nişte semne de carte, la un univers al ei, ermetic, în funcţie de care opera în permanenţă asemănări şi disocieri inaccesibile. Odată, cu cîteva zile înainte ca Eva să împlinească o vîrstă rotundă (o rotunjime alarmantă), Matei adusese acasă un tablou cumpărat din expoziţia unui pictor tînăr despre care presa începuse să vorbească insistent : Eva, văzîndu-l odată la televizor, zisese că pare „de calitate".

Transpirat tot după ce cărase opera pe scări întrucît responsabila, întîlnindu-l în hol, îi interzisese să folosească liftul pentru „mobilă", Matei o așezase în sufragerie și așteptînd-o pe Eva începuse s-o privească din toate părțile, inventariind reacțiile previzibile. Tocmai cînd se întreba ce naiba îi venise să dea atîția bani pe el (mare — de fapt, de asta îl cumpărase —, violent colorat, tabloul arunca în jur o lumină insuportabilă ca un jar încins) Eva intrase ca o vijelie, apoi rămăsese tăcută cu ochii la tablou și cu gîndul, în mod vizibil, la altceva.

— Îmi place, Mat. E chiar colțul cu casa lui Gheorghiță... Slavă domnului că n-ai luat unul mic cu flori.

— Se terminaseră, zîmbi Matei. Eu l-am luat la metru („cu stînjenul" glumi ea). Și colțul dinspre casa lui Gheorghiță se instală definitiv în camera lor unde Eva îl contempla mereu cu o urmă de zîmbet vechi pe față. „Vezi, n-are pic de duioșie în el, spunea uneori, dar e imposibil să nu te înduioșeze". Matei tăcea la această apreciere pe care o găsea prea generoasă. Lui nu-i trezea nici un sentiment în afara satisfacției de a fi nimerit-o de data asta cu darul — Acolo, adăuga ea, arătînd dincolo de rama tabloului, apărea de obicei Catrina strigînd furioasă după băieți : „Lică ! Radule !" Ce drac de femeie... Matei, așteptînd o povestire, se așeza mai bine în fotoliu. Însă ea tăcea, cu o lumină lină în ochi.

— Mai trăiește ? se prefăcea el curios.

— De ce să nu trăiască ? se mira Eva, dar nu mai adăuga nimic. Decît cel mult (cu aerul că a spus prea mult) : trăiește chiar și maică-sa. Apoi privea îndelung din balcon luminile tremurătoare ale ferestrelor care parcă clipeau, troleibuzele care fîșneau pe asfaltul ud ca niște șopîrle mari, mogîldețele negre care se mișcau grăbite spre casă. În spate, se auzea freamătul strident al acceleratului de Constanța și pe marginea liniei, în jurul dudului, știa, băieții aprindeau ultimele focuri înainte ca iarna să se instaleze cu totul. Cîntau la

chitară, beau votcă, izbucneau adesea în cascade de rîs lungi şi triviale, se amuzau speriind femeile singure care plecau sau veneau grăbite de la slujbă. Ca nişte animale de pradă, îşi alegeau victimele fără greş : cîte o femeie accelera pasul, prilejuindu-le un hohot colectiv triumfător care se auzea pînă departe. La lumina focurilor, feţele lor păreau mereu surprinse asupra unor planuri secrete. De fapt, gîndi Eva, aveau feţele crispate ale unor jucători de cărţi care nu jucau cărţi. Sunetul firav şi sonor al sticlelor ciocnite i-l amintea pe cel al clopotului micii biserici din apropierea spitalului care bătea de cîte treizeci de ori la rînd, aproape în fiecare zi, schimbîndu-şi uneori ritmul, dar cu aceeaşi intensitate scăzută, domolită, ca şi cum de limba lui cineva ar fi agăţat grijuliu cîţiva saci cu lest. Cînd de sub aceşti saci sunetul încerca să răzbată repetîndu-se monoton şi insinuant, Eva îşi aprindea a doua ţigară a zilei. Îşi spunea chiar „încet, monoton" şi avea impresia că în locul patului înalt cu rotile, cineva aşezase un clavir, iar la clavir aşezase o fiinţă bolnavă. Era momentul în care gîndul se întorcea acolo de unde plecase cîndva, de mult, atît de demult că i se părea că se născuse plecată. La vîrsta la care începi să recitești, începi şi să te retrăieşti, în mai multe nuanţe, în culori mai fine, cu accente mai tari sau mai subtile, înarmat cu exigenţe noi, mai ample, dar şi mai arbitrare, vulnerabile... Trecutul devine o fantomă cu care faci ce vrei şi care te urmează supusă, lătrînd însă uneori ca un cîine. Cei care-ţi aparţin se ivesc unul după altul din cuşca acestui cîine gata să-ţi muşte din palmă — dar nu-ţi vine niciodată să le dai lăcomia de gol, chiar dacă uneori rîzi de ei. Dar ce fel de rîs e acesta ?

E ca atunci cînd, de frică să nu ţi-o ia alţii înainte, te apuci să-ţi ironizezi singur un defect, avînd grija de a alege unul dintre cele mai insignifiante şi încerci s-o faci într-un mod care tinde să-l consacre ca un motiv epic (pe care ţi-ai permis să-l exagerezi puţin spre a-i conferi pregnanţă). Din cortegiul celor care te-au atins o dată pentru totdeauna cu aripa ridicolului lor suav apar uneori, la scenă deschisă, tanti Meri, însoţită de aerul său patetic care-i şade atît de bine şi pe care,

din toată familia, ei i-a fost dat să-l ilustreze cu cea mai vie elocvență. De cînd a avut încurcătură de maţe din cauza unei prăjituri vechi, s-a ales cu două fixaţii care dau vieţii sale, altminteri atît de contradictorie, o ciudată consecvenţă : a început să-şi depene viaţa într-un caiet la care cu timpul s-au adăugat altele şi cărora, în final, li s-a mai alăturat şi un album fotografic ilustrînd ideile principale cuprinse în această operă la care nu s-ar fi gîndit nimeni în afară de ea (cu excepţia capetelor încoronate şi a unor actori celebri) intitulată simplu, sugestiv, şi oarecum de prisos — ca o etichetă pe care scrie „pîine“ aşezată deasupra unei pîini — „Viaţa mea“ ; a doua obligaţie contractată de tanti Meri pentru tot restul vieţii consta în ocolirea sistematică a tuturor cofetăriilor, în faţa cărora executa o întoarcere de o sută optzeci de grade, întoarcere în care investea dispreţul sortit să le convingă, în caz că ele ar fi fost însufleţite, de nişte resentimente ameninţînd cu eternitatea. Pe cei care nu înţelegeau acest limbaj mut, dar ostentativ şi oarecum fără adresă, îi avertiza asupra pericolelor povestind succint prin ce a trecut personal. Fără îndoială că acestea împreună cu altele erau evocate în acea suită de caiete de care era foarte preocupată. Cu anii entuziasmul s-a mai tocit, sau, cine ştie, tanti Meri devenise mai exigentă, ca oricare creator, cu evenimentele. De cedat, nu cedase, ba inventase şi formula unui supliment ilustrat, în care figurau tot felul de persoane ce puteau fi identificate, dar numai de tanti Meri, din formulările de sub fotografii : „prietena mea cea mai bună, 1951“, „nea Ion, mort“ sau „fetiţa vecinii, 1959“, sau chiar „sora mea, 1965“. Datele aparţineau unei cronologii oculte de vreme ce nu aveau legătură nici cu anul în care fusese executată fotografia (sora ei în 1965 nu putea avea cincisprezece ani, cum arăta acolo), nici cu anul naşterii subiectului şi, în fine, cu nici un alt reper care ţi-ar fi putut trece prin cap fără să-l smucească. O fotografie sub care scria „eu şi colegele mele“ o înfăţişa în costum naţional avînd în dreapta sa un acordeonist cam în aceeaşi ţinută (cel puţin în intenţii), iar în stînga cinci fete îmbrăcate

și ele ca tanti Meri care probabil asigurau amplitudinea refrenului. Pe vremea aceea tanti Meri făcea, după propria-i mărturisire, să plîngă toată sala. Lucrul era absolut credibil — avea în ea ceva atît de înduioșător că pentru cîteva minute ar fi putut determina să plîngă și un cîine de vînătoare. Din cînd în cînd pomenea ușor, cu o privire aburită, îndreptată spre icoană — poseda în acele clipe un fluid fascinant care-ți amintea, prin opoziție, de Cezare Borgia — de un redactor de la o editură (nu spunea niciodată care, pentru că impresia ei foarte sigură era că nu există decît una, așa cum nu există decît o televiziune), vecin de bloc cu dumneaei și care se interesa stăruitor de caietele cu pricina : făcuse, explica ea, imprudența să-i pomenească odată de ele, stînd prea mult la coadă. Eva, care primise odată de la ea o scrisoare de vreo trei pagini pe care nu exista nici un semn de punctuație, trecerile de la o problemă la alta efectuîndu-se în mod superior printr-un fluid verbal de o incoerență unică în felul ei, îi atrăsese atenția asupra acestui aspect care ar putea incomoda — sugerase ea, discret — dactilografele. Tanti Meri a ascultat binevoitoare (în aceste cazuri își aducea sieși aminte că Eva e profesoară) și a tras apoi teancul de caiete din șifonier, de sub teancul de cearșafuri, le-a luat la întîmplare în față, căci firește nu le numerotase nici pe ele și cu atît mai puțin paginile lor și, înarmată cu un creion chimic pe care-l umezea din cînd în cînd între buze, a început să semene puncte și virgule ici și colo, fără să citească nimic, dozînd numai, după o socoteală proprie, frecvența acestor semne în paginile vieții sale. Cînd a terminat, destul de repede (Eva numărase vreo opt caiete) a rostit înțelegătoare și cu un zîmbet de-a dreptul înțelept : „Bine că mi-ai spus, că uitasem". Eva fusese tentată să afle secretul acelor caiete așezate sub paza pînzeturilor imaculate pentru a descoperi cam ce considera tanti Meri că merită reținut din viața dumisale. O oprise numai teama confruntării cu caligrafia ermetică a lui tanti Meri care ar fi fost probabil fără seamăn pe lume dacă n-ar fi putut fi regăsită, în aceleași condiții, la propria ei mamă și la propriul său unchi. Cei trei frați scriau uluitor de

asemănător din toate punctele de vedere, încît s-ar fi zis că dispuneau de un alfabet proprietate personală. Dacă mama ar fi fost mai reflexivă, iar unchiului i-ar fi rămas, printr-un miracol, timp și pentru altceva decît pentru alcool și amîndoi s-ar fi apucat să-și scrie în paralel viețile precum tanti Meri, cele trei vieți ar fi fost concepute — stilistic, ortografic și caligrafic — într-un mod identic. În principalele evenimente soarta însăși le-a dat o mînă de ajutor, gîndea uneori Eva înduioșată. Oricum, nimeni nu știa de aceste caiete în afară de Eva (care fusese constrînsă să jure că nu va spune nimănui) și de redactorul respectiv. Dealtfel, dacă nu le-ar fi văzut în împrejurarea acelei corecturi, Eva ar fi crezut că tanti Meri fantazează. Se și mira uneori : cum de i-a venit din toată familia tocmai ei ideea asta ? Căci toți ceilalți aveau un talent oral incontestabil. Povesteau cu atîta umor diverse întîmplări (mai puțin tanti Meri care nu poseda decît umor involuntar), exploatîndu-și pînă și greșelile gramaticale, așa cum Birlic își valorifica „excesul de nas", încît te încerca bănuiala că pe undeva, pe ascuns, se jucau cu ideea sensului naiv, dar artistic al acestor relatări. Dar asta pînă la scris. Nici unul nu se îndura să scrie un rînd, oricît de presantă ar fi fost situația și dacă totuși se ajungea pînă aici, se speriau atît de tare ori de cîte ori primeau o scrisoare, bănuind ceva grav la mijloc, încît începeau să plîngă înainte de-a o deschide. Cînd, într-o anumită perioadă, unchiul Evei, cel mai dotat dealtfel, a fost silit de împrejurări să expedieze lunar cîte o carte poștală acasă, fiecare dintre acestea se încheia invariabil cu formula „al vostru frate (sau soț, părinte, fiu etc.) care e la colivie". Din două una : ori talentul oral pierea inhibat în fața hîrtiei, ori, într-o situație invariabilă, el găsea natural și sugestiv să apeleze la un text invariabil. Cum alte texte scrise de el n-au mai existat, cu excepția unei felicitări surprinzătoare (cu ocazia unei onomastici) pe care figura urarea „la mulți ani mersi la fel și mie", era greu să-ți dai seama care dintre explicații era adevărată. Probabil că prima. Mai repede trimitea însă bani. Pe vremea studenției

Eva primea cîte un mandat poștal de două sute de lei (și, o dată pe an, de cinci sute) purtînd pe banda consacrată corespondenței cîte o indicație: „pentru pantofi" sau „pentru fiși". Eva trecea fără scrupule peste aceste insinuări și-și cumpăra cel mai adesea cărți, dar el nu se supăra niciodată — se mira uneori: „și zici că le-ai citit pe toate?" și le arăta cu bărbia, evitînd să le numească, nutrind față de ele sentimentele pe care știa că ar fi trebuit să i le trezească prezența unor cărți de ghicit. Aici mama intervenea cu o superioritate care-i făcea mare plăcere Evei: „le mai citește și de două ori." Eva le privea atunci pe rînd: mama, biblioteca, iar mama, iar biblioteca. Își dădea seama că i-ar fi imposibil să renunțe vreodată la ele. Le vroia pe amîndouă în jurul ei fiindcă numai împreună îi dădeau liniștea necesară pentru a se putea gîndi la altceva. Se completau, dealtfel, reciproc: una era viața însăși, cealaltă — ceea ce rămînea din viață. Se simțea, avîndu-le pe amîndouă în preajmă, ca într-un laborator în a cărui taină se petrec experiențele esențiale ale unei vîrste. Dealtfel, în afară de tanti Meri, socoti Eva, familia nu mai număra decît un singur artist în toată istoria ei: domnul Voltaire Marinescu, soțul coanei Aurica, considerată și ea soră a mamei pentru că nu exista practic nici o altă denumire pentru legătura dintre ea (și frații săi despre care îți venea să vorbești ca despre o echipă de fotbal) și ceilalți frați, fiecare grup reprezentînd copii din căsătoriile anterioare ale bunicilor noștri. Pentru ca aceste legături fictive (așa numeau unii dintre ei actele false, adică fictive) să corespunză întru totul arbitrariului care le guverna, Voltaire Marinescu semăna în mod izbitor cu omonimul său francez. Pînă și controversatul rictus al filozofului apărea pe fața lui cu destulă regularitate pentru a promite permanentizarea la o vîrstă mai înaintată. I se spunea Volterică. Numai tanti Aurica folosea numele de familie, — nu din respect pentru domnul Marinescu și nici pentru Voltaire, de care dealtfel nu auzise, ci dintr-o deformare moștenită din vremea cînd mergea la școală și se făcea lectura catalogului — singurul moment care o ținea trează. Pe urmă

ațipea și cele trei clase primare pentru care la vremea cuvenită a primit certificat de patru s-au desfășurat în ceea ce o privește într-un vag clarobscur, ca un film prezentat la un cinematograf de cartier unde vizionarea este concurată în cel mai firesc chip de o întreagă suită de alte activități simultane. Eva intuia uneori că singura ei lectură pe lumea asta o constituise abecedarul. Domnul Marinescu în schimb poseda o inteligență vie și o memorie uluitoare. Dumnealui reținuse cîte ceva din școală și-i plăcea să ne pună la încercare atît pe noi, nepoții lui (prin consens), cît și pe propriii săi fii (avea doi) cu probleme de tipul : „Cum te orientezi în pădure cînd n-ai mușuroaie de furnici ?“ sau „dacă o găleată se umple în zece minute...“ — frază la care pe Eva o apuca amețeala și acum. Cînd soțul dumisale dovedea o atenție specială în materie de bani, tanti Aurica se emoționa și-l felicita în fața tuturor membrilor prezenți ai familiei cu formula : „Mii de mulțumiri, Marinescule !“ la care adăuga un sărut scurt și zgomotos pe obraz. Voltaire Marinescu cîștiga bine. Era pictor de biserici ; judecînd după asta ai fi putut să-l consideri lipsit de spirit practic — dar, dimpotrivă, se dovedea că posedă unul viguros de vreme ce avea în permanență de lucru, încît pleca tot timpul în sate îndepărtate unde rămînea luni întregi pînă termina lucrarea. În timpul liber unchiul nostru picta, spre destindere, și tablouri laice, precum naturi moarte cu struguri și felii de pepene, nuduri planturoase așezate pe maldăre de flori, pe urmă flori propriu-zise în vase de diverse modele și, firește, portrete ale membrilor familiei. Cum experiența nu-i lăsa răgazul eliberării de o anumită expresie duios resemnată cu care se deprinsese pictînd sfinți, toate rudele imortalizate de domnul Marinescu aveau un aer comun, plin de pioșenie, care-l înlocuia pe cel de familie. Acest simț artistic a fost moștenit în întregime de fiul său mai mare (cel mic s-a făcut șofer) care s-a angajat la „Arta meșteșugărească“ unde contribuie și acum la înfrumusețarea obiectelor de artizanat, în special a celor din lemn. Din mîinile sale de aur ieșeau încă de pe atunci mănăstiri din lemn lăcuit, căruțe trase de cai, mici coloane

ale infinitului prevăzute cu un orificiu în care puteai înfige o luminare cînd coborai scara în beci, butoiașe ornate cu struguri (în basorelief), scrumiere prevăzute cu peisaje peste care scuturai ca o ploaie cenușa țigării. Odată Voltaire s-a oferit s-o picteze și pe Eva — cu prilejul majoratului. Eva s-a văzut silită să refuze sub pretextul timidității. Uneori o încercase totuși curiozitatea de a afla cum ar fi arătat chipul său revăzut din perspectiva inedită a unui vag obiect de cult și regreta în secret ușurința cu care unchiul își retrăsese — ca orice maestru jignit — propunerea.

Oare cît mai am de trăit ? se întrebă Eva fulgerător. Cît ? Cîte zile de-astea, cîte seri de-astea, cîte nopți, cîte cărți, cîte țigări, cîți oameni, cît ? Propria ei intuiție n-o ajuta cu nimic. Asupra acestui termen orice presentiment se ferea să arunce vreo lumină. Uneori i se părea că are timp — și chiar se așeza în fotoliu cu aerul că o face pentru zece ani, alteori totul i se părea o înșelăciune. Cine i-ar fi putut oferi o garanție fie măcar pentru următorii patru-cinci ani ? Și se simțea puțin trasă pe sfoară. Dacă maturitatea aceea fertilă așteptată cu atîta încredere ca fiind adevărata vîrstă, singura care i se potrivea, nu era dat să vină decît pentru a-și arăta fața bună, plină de milă, pentru a dovedi că există și că așteptarea n-a fost zadarnică, și apoi ea, Eva, va fi răpită acestei vîrste și mînată spre alta — doar pentru ca sufletul ei să nu fie împăcat niciodată ? Așa cum o trădare adîncește mai tainic și cu mai multă fidelitate în inimă fie chipul celui trădat, fie pe cel al trădătorului, această perioadă benefică și perfidă totodată săpa în citadela așteptării Evei mici șanțuri menite să se năruie în clipa în care întorceai capul și le observai... Apa caldă, fierbinte, din ce în ce mai fierbinte. Ori de cîte ori simțea suvoiul risipit în estuare mici pe umeri își amintea asemenea fraze retorice pe care le punea pe apă de parcă ar fi fost bărci, jucîndu-se cu ele, jubilînd cu măsură ca și cum tocmai ar fi semnat un tratat de pace interioară aproape inviolabil. Înainte să adoarmă încercînd să rememoreze „Tatăl nostru“ se trezi șoptind „La un semn un țărm de altul legînd vas de vas se leagă“.

Dimineaţa, deschizînd uşa mamei sale, Eva simţi că lasă la uşă mirosul de burniţă, ca un paznic, în schimbul unei bucurii fulgerătoare. Îi plăcea să-şi urmărească mama povestind, îi plăceau salturile ei suprarealiste de la o întîmplare la alta şi de la o persoană la alta, încît dacă nu erai foarte atent riscai să rămîi definitiv în afara discursului şi să guşti fărîmituri din logica foarte personală care se oglindea în fiecare fragment. Datorită acestui procedeu, întîmplări diferite dădeau una într-alta dincolo de timp şi de spaţiu, persoane necunoscute treceau şi ele una în alta, aşa cum ar da dintr-o temniţă în alta o închisoare fără sfîrşit. Extinzînd această concepţie organizatorică asupra tuturor sectoarelor de activitate, ea considera, în mod firesc, fiecare carte ca fiind continuarea tuturor celorlalte, şi era contrariată în mod repetat şi neobosit ori de cîte ori constata nepotriviri între două cărţi pe care tocmai le citise. Le considera ori dovezi de inconsecvenţă, ori amnezii ale autorului — şi el întrucîtva unic — care, neglijînd că fusese vorba de o femeie tînără, o trata acum ca pe o bătrînă (sau invers) ori, şi mai alarmant, drept un ofiţer în plin război. Şi Eva chiar îl auzea şoptind ca să-şi facă singur curaj : „un, deux ; un, deux ! en mesure, comme les chasseurs de Vincennes". Mamei îi plăcea să fie urmărită — chiar recunoştea asta — şi uneori apăsa mai puternic pedalele acestor originalităţi spre a convinge auditoriul că merita efortul de a sta la pîndă pentru a evita cursele întinse de cotiturile ei neaşteptate care te lăsau pînă la urmă în cîmp deschis. Stînd dreaptă, cu un uşor surîs ce aluneca nestăpînit dintr-un colţ în altul al gurii, Eva asculta veştile rele, şi ele la fel de nestăpînite, aproape absurde. Mici lovituri ca de topor ciupeau în locul acela în care ar fi trebuit aşezat ceva mai rezistent decît o biată inimă şi în care rezervele de milă să fie nu doar nelimitate, ci şi eficiente. Încet, încet, se cocoşase. Din sat veneau veşti din ce în ce mai dezarmante, mirosind a fatalitate, ultimele semnale trase din punctul acela minuscul — pe harta globului — pe care ea îl purta adînc înfipt în piele, ca o aluniţă mai mare pe care o atingi zilnic pentru că-ţi îngăduie să te recunoşti imediat.

Mama ei căpătase un aer dezolat, uşor diplomatic, ca şi cum ar fi îndeplinit ea însăşi o misiune ce nu-i făcea plăcerea din însărcinarea singurei autorităţi în care credeau amîndouă în clipa aceea — dar numai în clipa aceea.

Îşi aminti drumurile pe care le făceau împreună în oraş, cînd ea, Eva, avea în jur de zece ani, iar mama purta coc şi părea teribil de înaltă, iar Evei i se părea că este persoana care merge cel mai repede din lume. Trebuia să execute mereu cîţiva paşi în plus din cinci în cinci metri pentru a nu rămîne prea în urmă. Şi aerul mîndru al mamei sale („întotdeauna mi-a plăcut să-ntoarcă lumea capul după mine pe stradă" zicea ea uneori) de care Eva era şi ea teribil de mîndră. Apoi gîndul care-i venise atunci, în premieră, cînd mama, agăţată de cureaua de la tramvai executînd un mic balans spre a-şi recăpăta echilibrul compromis de pornirea cam bruscă, reuşise să-şi păstreze nealterată expresia princiară furată de undeva : „o să-mi amintesc scena asta peste ani de zile cînd o să vreau s-o revăd pe mama o clipă, exact aşa cum e acum, cînd uite, pot s-o privesc nestingherită minute în şir..." Şi într-adevăr mica secvenţă se păstrase nealterată în memoria Evei care o contempla din cînd în cînd, mirată de gîndul matur izvorît atunci din teama, nelămurită poate, că această clipă minunată va fi modificată cumva — fie şi numai de trecerea anilor. Şi acum — vorbeau despre cei rămaşi acolo, nu prea departe, într-un sat plin de amintiri care nu li se mai potriveau. Luă mîna mamei sale şi o sărută ca şi cum ar fi sărutat, cerînd împăcare, tuturor acelor lucruri, întregului univers care-i scăpa înţelegerii, care se opunea înţelegerii, iar mama scoase un ţipăt slab observînd cele dintîi fire de păr alb ale Evei.

— Le am demult, explică Eva, de vreo doi ani.

Ciudat lucru, gîndi, ajunge să părăsesc eu un loc în care nu se întîmplă nimic ani la rînd, pentru ca imediat să se umple de evenimente, — ca şi cum mi-aş fi retras puterea de a le opri.

— Cînd ai fost acolo ? întrebă.

Acolo : casa mare, rece și greoaie, ca un siloz, răspîndind miros de mucegai și de brînză (din cauza putinilor veșnic aplecate la cișmeaua din curte, la spălat, înșirînd de jur împrejur pîrîiașe albicioase, ca niște șiruri de mărgele) între zidurile căreia soarele pătrundea mai greu ca un tîlhar, cu acele cuburi de piatră negre și groase semănînd cu pardoseala unei fortărețe și imita atît de bine stăpîna încît părea de-a dreptul o emanație a autorității ei. Înăuntru, pe mese lungi, erau înșirate fuioare de mătase, înconjurate de cîteva războaie de țesut, iar armata gogoșilor de mătase aștepta întinsă pe coli albastre de hîrtie fără nici un loc liber, creînd impresia unui atelier unde abia fusese părăsit lucrul din cauza unei sărbători. Între putinile cu brînză și viermii de mătase, între coșurile cu mezeluri și supele de ceapă (ceapa fiartă îi plăcea și acum Evei și asta pentru că o auzise pe coana Rodica spunînd că „e sănătate curată") personalitatea stăpînei casei se desfășura egală ; împărțind numeroasei familii sarcini — dar și principii — pe un ton care de ani și ani de zile nu admitea nici o replică.

Eva mergea acolo rar ; cînd mama ei era convocată telefonic să vină și să dea (sau să primească) raportul asupra ultimei vizite făcute în sat, o lua uneori ca să asiste la interogatoriul minuțios care avea în vedere toate aspectele imaginabile ale vieții în satul pe care ele amîndouă (și mama, și Rodica) îl părăsiseră măritîndu-se la București. Coana Rodica obișnuia să comenteze acid fiecare persoană citată și fiecare act social comis între timp, lăsînd să se întrevadă însă, dincolo de această curiozitate pătimașă și corozivă, semnele unei afecțiuni aproape despotice (zicea „prostul ăla" ca și cum ar fi zis „puiul mamei") bineînțeles, nimeni n-avea voie s-o deranjeze în timp ce primea informarea.

Mîncîndu-și supa de ceapă, atentă să nu comită vreun zgomot indecent, Eva se străduia să ignore privirea scrutătoare a acestei femei-tribunal care o evalua ca pe o putină de brînză — „Termină supa să-ți dau mămăliguță cu brînză" zicea uneori coana Rodica acoperind în felul acesta cîte un gol ivit în memoria mamei care tocmai dibuia urmele genealogice ale cîte

unui țigan la care se oprise insistent coana Rodica — pentru că auzise că unul din băieții lui e ofițer la miliția Capitalei. Și-a dat seama (dar nu știa cînd i-a venit acest gînd, atunci, cu mămăliguța în față ; pe drumul spre casă ; mulți ani mai tîrziu, sau — de fiecare dată în alt mod ?) că femeia aceea energică și exigentă precum o regină mamă cu fii neputincioși ascunde ca pe o boală rușinoasă nostalgia după viața din satul în care se născuse, după copilăria petrecută în mijlocul unei livezi cu vișini la fel de eternă pentru ea precum cea a lui Cehov. Încercînd să și-o imagineze călărind (cîștigase un concurs de echitație) pe femeia aceasta puhavă care avea s-o cheme și peste douăzeci de ani pe mama ei la verificarea cadrelor din sat, deși nu mai deținea nici un fel de informații demne de încredere și sfîrșeau prin a evoca un sat devenit amintire, un fel de carte poștală cuprinzînd un peisaj colorat în atelier, Eva avea sentimentul că încalcă un regulament și că forțează cumva mîna destinului. Și cu toate că se consolase asupra ireverențiozității gestului ei socotindu-l o operație firească, n-apucase niciodată să consolideze o imagine cît de cît consistentă. Totul se oprea în faza în care trăia doar gestul imprudenței, nu și foloasele ei. Și poate că așa s-a întîmplat și mai tîrziu, ori de cîte ori i s-a părut că întrevede o cale cam nesigură de acces la albumul sentimentelor cuiva. Mama închise televizorul unde o matahală urla din toate puterile. Eva rîse. Cu o jumătate de oră în urmă se oprise în loc, aproape sufocată. Un telefon — întîmplător auzise de la început vocea dragă. Apoi alergase tot bulevardul pentru a se privi cîteva minute. Și, acum, era ea însăși alta, între o întîmplare și cealaltă se așezaseră cîteva vieți conținînd fiecare din ele ani întregi, — spuse cu alt soi de cuvinte — și toate acestea păreau obiecte, o grămadă de obiecte care o separau definitiv de acele minute nesățioase, îngăduindu-i în schimb să le privească mirată, puțin străină de tot ce făcea și de tot ce i se întîmpla. O asculta pe mama, o privea intens, drept în față, pe coana Rodica, reușind în același timp să tragă cu coada ochiului spre chipul atît de drag, și

în acest amestec ciudat, în această simultaneitate a sentimentelor era gata să vadă un efort aproape artistic care-o avertiza că trișează. Eva trișa totuși — era modul ei obișnuit de a suporta zilele. Aproape tresări.

— Te-am întrebat : cum îți merge la servici ?

Era singura întrebare profesională pe care o punea mama și o formula întotdeauna la fel. După ea, lumea n-avea profesii ; fiecare avea, în schimb, servici. Trebuia să fi fost ceva în genul Serviciului militar obligatoriu. E de presupus că întîlnindu-se și cu primarul orașului prin vreun miracol și avînd răgazul să-i pună o întrebare, mama l-ar fi întrebat, desigur, cum îi merge cu serviciul. Eva și-l amintise pe Jean, fiul coanei Rodica — uneori i se se părea că-l aude cum cînta în camera lui acompaniindu-se singur la pian : „Am visat că sînt cu tine" ; îl vedea atît de rar încît nu-l recunoștea niciodată. Se însurase într-o vară și cu acest prilej fuseseră invitați la o nuntă concepută fastuos. O coloană de vreo douăzeci de automobile înconjurase biserica ce părea o ambasadă asediată. Jean, slab și preocupat — avea întotdeauna un aer preocupat care masca lipsa oricărei preocupări (acesta era singurul semn după care puteai să-ți dai seama că e vorba de el, într-adevăr) ; acum însă chiar avea una și aerul lui era firesc, ca unul care-și dobîndise, în ultima clipă, de la o bancă solidă acoperirea așteptată. În frac, alături de tînăra lui soție, făcuse impresie, ba chiar (din cauza fracului împrumutat de la un cîntăreț de operă) senzație. După aproape două decenii... în stația de tramvai, Eva auzise în spatele ei vocea tandră a unui bărbat : „bine c-ai venit, mă băiatule mă, că întîrziam" și tresări fără să știe de ce, întoarse capul ca să constate că întîmpinarea plină de duioșie se adresa chiar tramvaiului și că cel care o rostise era un bărbat cam gras, încărunțit cu discreție, și purtînd pe față inconfundabilul aer preocupat al frumosului Jean care avusese curajul de a se căsători cu o fată ce umblase încălțată pînă atunci numai în tenișI. Pentru gestul acesta Eva îi purta o ciudată recunoștință. Uneori se gîndea că se vor întîlni cu toții acolo, cei care plecaseră, în cimitirul din sat — despre fiecare din ei

auzeai că declaraseră public că „eu, dac-o fi să mor, să mă-ngropați acasă". Dar nici unul nu se gîndea cu adevărat la moarte — și nici la întors ; era modul lor de a-și exprima reticența față de acel univers ale cărui semne încă le scăpau. Uitau că și ei avuseseră universul lor plin de semne spre care ceilalți priveau deopotrivă cu nesaț și cu alt soi de reticențe.

Semnele lor păreau chiar mai dificile, traduceau o realitate ce fusese mult mai bogată și mai angajantă și care, deși se modificase, își mai păstra ținuta. Trebuia să-i vezi toamna de pildă, așezînd pe prispă coșurile pline cu struguri strălucitori și prăfuiți, niciodată copți pînă la capăt, căci temîndu-se să nu se strice vremea se grăbeau întotdeauna cu cîteva zile, acoperindu-le cu foi de plastic care se înroșeau imediat de parcă acolo sub ele erau trupuri tăiate mărunt cu foarfeca în formă de boabe, trebuia să-i vezi cîntărind din ochi greutatea aceea sub care începeau să se formeze pîrîiașe de zeamă în așteptarea cumpărătorilor, evaluînd totul cu o exactitate atît de bine exersată. Adunau pînă și zeama în crătiți și o aruncau în butoiul mare la suprafața căruia pluteau cojile și crenguțele nefiresc de albe, ca niște oscioare, ale ciorchinilor. Apoi apărea cîte o femeie care se tocmea așezîndu-și mereu basmaua ; apărea apoi, atunci cînd trebuia (ca limba mică după cea mare la ceas) fiul ei care icnea cărînd coșurile pînă la căruță ; pe el nu-l auzeai rostind nici un cuvînt. Părea cu gîndul în altă parte — i se născuse un fecior, pregătea vinul pentru cumetrie, explica maică-sa, punînd mîna pe ultimul coș și coborîndu-l fără nici un efort. Apărea și omul care închiriase calul (al doilea, căci primul cal nu voise pur și simplu să se miște din loc ; refuzase, cum ar fi zis Năstase Besensac) și cumpăra partea din vie neculeasă încă, cea din spatele casei. Învîrtea biciul în mînă pînă se hotăra prețul — mai bun ca anul trecut, mai prost ca acum trei ani. Din poartă striga o femeie : „tată Aurico, vino c-a venit !" Și Aurica dispărea repede luînd un pumn de hîrtii mototolite cu ea, la cooperativă, unde erau pui roșii de vînzare. Avea trei copii de hrănit (pe un perete al camerei mari sta atîrnată, ca un trofeu, coada groasă, împletită,

a primei sale fiice, tăiată cu prilejul dobîndirii buletinului de identitate) cărora li se adăugase în mod neașteptat și fata asta mică, atît de mică, amărîta, atît de mică și de amărîtă. Singura care are ochii mămichii, zicea despre ea Aurica, descoperind totuși un merit acestei vieți neașteptate. O privea mult și fața ei oacheșă înflorea de mirare. Evei îi plăcea mirosul pur al fetiței, privirea ei mică (ca un geam crăpat) — se simțea deodată atît de conștientă de propria-i impuritate, de tot ce se adunase asupra ei, încît mirosul acela curat, divin, se grăbea să dispară din preajma ei pentru totdeauna cedînd locul altuia, neplăcut, acru, iute, răscopt, un miros ascuțit despre care știa că însoțește inevitabil zilele critice. Fetița cu ochi albaștri (e de mirare cum de Aurica identificase numai în *acești* ochi pe cei ai mamei sale, mîndra noastră Ioana, pentru că absolut toți copiii ei aveau ochii albaștri), înfofolită în cîrpe vechi, habar n-avea de toate acestea ; stătea acolo rotind ochii înțelepți ai bunicii sale peste lucruri, peste cei de față, părînd, cîteodată, că știe mai mult decît toți — venise atît de curînd din interiorul unei femei care trecuse prin multe. S-ar fi zis că nu uitase încă ce văzuse acolo și plîngea uneori brusc, fără motiv. Prin '57, sau prin '58, Aurica se măritase cu un tractorist. Toate se măritau atunci cu tractoriști. Aveau leafă și, îmbrăcați în salopetele lor albastre, îngîmfați, tunși rotund la spate, încît dincolo de conturul băștii nu se mai vedea nici un fir de păr, treceau drept partide. Cele mai multe dintre ele se aleseseră cu niște bețivi. Ogrăzile lor erau pline cu pomi (pentru țuică), toți sădeau pruni și în spatele fiecărei case se înșirau cît mai multe generații de pruni, de parcă fiecare s-ar fi străduit să-și asigure băutura pe sute de ani. Tristă — să fie adevărat că sînt clipe, ca acestea, cînd privind o casă, un copac, un copil... îți întrezărești deodată destinul ? — Eva se simțea părăsită de cele mai dragi gînduri ale sale în funcție de care continua însă să judece totul (ca o suplinitoare nesigură), pășind astfel pe urmele unei prejudecăți la fel de comode ca aceea de a judeca unul din soți în funcție de celălalt pe care-l cunoști mai bine. Nu era prima oară cînd observa cîtă

acuitate dobîndesc sentimentele atunci cînd te afli într-un loc pe care ființa iubită nu-l știe. Iar dacă nu știe nici că te afli acolo — cu atît mai mult. Apare cu claritate, pe acest fundal nou, ca pe un ecran, disperarea de-a o pierde sau de-a o trăda. E poate saltul pe care inima îl face instinctiv pentru a asimila personalitatea celui drag cu acel spațiu nou, neștiut, atît de străin comentariului său. Tot drumul acela devine un efort de adaptare, iar tu devii un „mediu" între ele. Acuitatea exasperantă a simțurilor îți îngăduie să regăsești cîteodată chipul drag în gesturi mici, întîmplătoare : ducînd un pahar de vin roșu la gură (de ce nu un pahar cu cerneală ? îți spui zîmbind), mușcînd din slănină ca dintr-un măr și dintr-un măr ca dintr-o pîine, privindu-te brusc, cu ochii plini de înțelepciune mută ai unui animal bătrîn, bolnav și credincios, sau îți îngăduie să simți cu precizie ce face într-o anumită clipă, sau ce vrea — și iată că această ființă care nu știe niciodată ce vrea, obositoare și nesigură, a devenit, privită de la distanță, foarte fermă.

În burniță, cu capul descoperit, Eva asculta explicațiile inginerului zootehnic, întrebîndu-se de ce dumnezeu nu fusese...

Ceața se lăsa treptat, cu siguranță leneșă, încît puteai s-o măsori cu o sfoară, și-i cuprindea pe rînd, ca o ființă ce-și revede în ordine cunoștințele. Făcînd doar cîțiva pași mai încolo se trezise singură, înconjurată de niște voci care se stingeau și se aprindeau ca niște chibrite.

De partea cealaltă a drumului ședea Pandele, de fapt cei doi Pandele : motanul Pandele și stăpînul său (Gabi) asupra căruia ceilalți, verii lui mai ales, au extins bucuroși numele animalului, singurul suflet care rămăsese lîngă el. Gabi era văr bun cu Eva... Nehotărîtă, amînă să-l vadă — prefera, poate, să și-l amintească. Pașii își găsiseră singuri drumul lor. Cîteva Dacii trecură, cu farurile aprinse, într-o direcție, apoi în cealaltă. Evei i se părea că e aceeași mașină.

Din loc în loc cîmpia vălurită fumega ca și cum uriași ascunși în văgăunile ei ar fi fumat cu nesaț — în jurul aerului ce tremura în jurul lucrurilor (pre-

cum o domnișoară de onoare lîngă mireasă), ca prin lichid, se vedeau pe costișă grupurile gălăgioase care ridicau viile. Cum ar putea explica modificarea aceasta promptă a simțurilor comandată de scris? Treci cu mașina pe șosea, iarna, privești pe geam zăpada și copacii rigizi, ciorile hăituite, iar celălalt din tine care „e pregătit" să scrie reține un spațiu, poate — vag — același, dar aflat în toiul verii, cu floarea soarelui zăpăcind cîmpul, cu descrierea petelor de rugină ale unei tulpini de care și-a frecat degetul, cu basmaua roșie uitată la încrucișarea a două cărări... Lîngă tine se află un bărbat slab, pe care îl găsești frumos, cu trăsături aproape inutil delicate, cu o finețe a gusturilor sugerată cam prea autoritar, îl privești cu emoție, observînd totuși (e ușor degenerat...) că în acest timp, „celălalt" scrie o frază despre un obez, semidoct, cu negi sub buze și pete roșii-vinețiii ca niște rîme delirante care-i apar pe față și spre tîmple la entuziasm și la furie, adică destul de des. Un exemplu similar: ori de cîte ori vezi o haină pe care te-ai obișnuit s-o vezi purtată de cineva drag, o emoție iute ca un pui care se zbate în palmă încercînd să scape îți răsucește brusc percepțiile, revezi o clipă haina și posesorul ei autentic, striviți imediat (sau nu) de imaginea reală, uzurpatoare, care-ți trezește regretul unei făgăduieli neserioase. Așa s-a întîmplat cu haina de piele a lui R. și pantalonii cafeniu-roșcați ai lui G.

O motocicletă venită în control dădu ocol întregului lot, verificînd în fugă cîți oameni ieșiseră și dacă se respectau instrucțiunile. În jurul focului, pe vreascuri, se odihneau cîteva femei care-și aduseseră și copiii cu ele. Bronzați pînă deasupra sprîncenelor, cu mîinile roșii, purtînd haine groase amestecate cu haine subțiri, păreau cu toții pistruiați — cînd întindeau mîinile să așeze focul mai bine (vîntul se juca cu fumul, sucindu-l în toate părțile și zvîrlindu-l brusc în ochii femeilor), cînd întindeau mîinile, cu o sfîntă economie a mișcării, să ia nuiaua sau să tragă iarăși focul înapoi, o clipă, mîna dilatată, în miezul flăcării, roșie și pistruiată, cu păr bălai pe margini, părea ea însăși o bucată de cîmp pe care abia răsărise, firav, grîul. Și gîndurile lor —

voluptatea de a încerca să le ghicească avînd iluzia de a le regăsi, ca în copilărie, așezate la locul știut, acolo unde le lăsase, deși erau cu totul, dar cu totul altele. Nimic nu-ți îngăduia să regăsești nimic. Pînă și obiceiurile acestea ce păreau atît de vechi erau noi. Dar încercai un sentiment asemănător cu acesta de-acum, cînd, stînd exact în locul în care stăteai cu un an în urmă cu o țigară în mînă, contemplînd în amintire o întîmplare la care țineai, nu reușeai să-ți amintești nici gîndurile de atunci și nici să retrăiești exact starea aceea. Ții minte doar că ți-era greu. Și faptul că și acum ți-e greu nu înseamnă deloc același lucru. Acum era greu altfel : un greu mai amplu și mai lipsit de podoabe. Ți se spunea, uneori, „pe o vreme ca asta aș vrea să locuim împreună." Dar e limpede că iubind, trăiești într-o altă galaxie, universul se ordonează altfel în jurul tău încît, cît cîștigi în acuitate în privința unor lucruri pierzi prin opacitate față de altele. Devii greu de manevrat pentru că îți place să te prăbușești în propriul sentiment ca într-o apă adîncă și duioasă. Și, dealtfel, începi să vorbești limba altuia. E un motiv să te cunoști mai bine pentru că te înstrăinezi de ceea ce constituia înainte propria ta natură. Această infidelitate față de tine îți îngăduie să te observi mai bine, ca și cum propria ta piele abandonată, noaptea, ți-ar sta, în mîini, dimineața, la lumină, resemnată să-ți suporte privirile.

Poate că iubirea (includ aici mai ales scrisul) înseamnă în mare măsură pervertirea sau convertirea gusturilor proprii, ele se schimbă cu fiecare iubire nouă, se adună și se înmulțesc îmbogățindu-se pînă la nerecunoaștere. Nu spunea un erou, într-o frază care-mi plăcea ca o cafea tare : „datorită dumitale am înțeles ceea ce mi se părea exagerat" ? Da, cel mai adesea ajunge să iubești o ființă capricioasă sau nesigură pe sine și gusturile tale vor începe o istorie nouă. Poate că ar fi preferabilă o seninătate burgheză a sentimentelor, dar pentru asta îți trebuie un suflet bine măsurat de fiecare strămoș în parte. Un cuplu frumos, ca dom' Vasile și doamna Valeria, nemăsurat de nimeni, și-a dus viața sub ochii noștri, învățîndu-ne cîte ceva — oh,

cînd vezi doi oameni împreună înveți întotdeauna ceva. Ei au fost frumoși alternativ, asigurînd prin asta echilibrul special al cuplului. Întîi a fost frumoasă doamna Valeria. Cînd s-a măritat cu dom' Vasile, înalt, slab, negricios și ursuz, Valeria (el îi zicea Varerica, dar nimeni altcineva n-a îndrăznit să-i zică vreodată așa) cînta cel mai bine din tot satul. De aceea i se și zicea doamnă — singura doamnă dealtfel, după plecarea familiei moșierului Ionescu (din care făcea parte și coana Rodica) la București. Avea ochii albaștri (o raritate, căci mai toți ceilalți aveau ochi căprui) și o voce tulburătoare. Dom' Vasile a chinuit-o cu gelozia lui toată viața, și după ce Valeria-i născuse vreo zece copii care ajunseseră să aibă și ei copii, la bătrînețe, se mai trezea uneori noaptea din somn, o trezea și pe ea și începea s-o întrebe de ce, odată, cînd erau ei la o clacă, ea cîntase numai cu ochii în ochii lui... cum îl chema ? Și începea deznădăjduit să caute, în gînd firește, din poartă în poartă spre a descoperi destinatarul acelor priviri vinovate. Deși habar n-avea la cine și la ce moment anume se referă bănuiala, Valeria născocea repede un nume, știind că era de preferat ca el să se chinuie retroactiv și, oricum, mai relaxat decît s-o suspecteze de un neadevăr actual care ar fi putut antrena un șir nou de bănuieli. Pe patul de moarte dom' Vasile i-a șoptit răgușit în prezența copiilor și nepoților : „Vararerio, eu plec, dar vin să te iau și pe tine cu mine. Nu te las aici să te chinuie ăștia". Iar doamna Valeria i-a răspuns cu blîndețe : „De ce să mă iei, Vasile ? Mai lasă-mă și pe mine cîțiva ani fără tine, să văd cum e." Blîndețea asta l-a ucis rapid pe dom' Vasile. S-a încruntat, ochii i-au sticlit scurt și a plecat într-adevăr. Doamna Valeria spunea pe urmă : mai bine mă duceam și eu cu Vasile. (Avea aerul c-o invitase la băi și ea nu se îndurase de bani.) Dar adăuga pe gînduri : e bine să trăiești, e bine să trăiești dacă ești tare. Ea era. Acum, în absența ei definitivă, insuportabilă, nu-ți rămînea decît să ți-o imaginezi rîzînd în hohote, ca să împiedici tristețea și remușcarea (două lucruri care nu-i plăceau) să se strecoare în preajma amintirii sale, tutelată de miros de gutui, de fluieratul

trenurilor, de pepeni, de mușcate — inventarul acesta îi menținea treaz și viu rîsul.

Rechemi de fapt, forțînd din ce în ce mai mult lucrurile, amintirile pentru a le folosi. Adeseori constați că ele nu mai răspund la comenzi și trebuie să recurgi la mici artificii pentru a le îndupleca: un pahar de vin care seamănă, măcar la culoare, cu cel de acasă; o melodie care se cîntă des: „Mărioară de la munte / nu-ți lăsa părul pe frunte" — de ce oare le plăcea melodia asta lor, care nu văzuseră în viața lor un munte, dumnezeu știe — sau altele precum „Petrică și cu Ilie / vin de la militărie" combinat cu „să-mi dai scrisorile-napoi / să mi le dai acum". Pandele chiar i-a dat înapoi fetei cu care corespondase toate scrisorile primite în armată. Cînd auzea melodia respectivă, — și nu era zi, și mai ales seară, să n-o auzi; mai toți flăcăii și toate fetele care se întorceau seara de la film o cîntau răsunător, cei mai mulți fără motivul prevăzut în cîntec, ci pentru a învinge plictiseala întunericului și pentru a îmbuna cîinii — își îngusta ochii și, neștiind ce să facă cu mîinile, și-a înfiripat ticul exasperant de a-și turna ulei de nucă în păr, după care începea pieptănatul și răspieptănatul. E sigur că nici o fată nu s-a pieptănat în perioada respectivă cu stăruința și fanatismul lui Pandele. (Pe atunci i se spunea Gabi, și uneori era însoțit de formularea „s-a îmbrăcat Gabi elegant ca un inginer!" Arbitrul eleganței și etalonul acestei comparații fiind proaspătul, pe atunci, inginer agronom) Părul lui strălucea de la distanță ca o cizmă de aghiotant regal. Strălucea în depărtare, străin de toate acestea, singur, prădat de propria lui realitate, micșorîndu-se, așa cum se împuținează oamenii îmbătrînind, încît nu te mai puteai încrede în luminița care abia se mai zărea: putea fi o țigară aprinsă aruncată la capătul unui drum — putea fi un oaspete străin sau un hoț pătruns într-o casă părăsită. Acestea erau amintirile tale singuratice și rătăcitoare, rămase de capul lor ca niște copii orfani. Dar nu era totdeauna așa. Trebuia să te întîlnești cu cineva cu care aveai amintiri comune, vechi, și atunci ele deveneau grase și frumoase, copiii orfani se transformau în niște copii

obezi, ghiftuiți, îmbrăcați în haine de sărbătoare, stridente și neasortate, excesiv colorate, în special în galben, culoare care de obicei te plictisește prin insistența pe care o conține. Pe urmă te desparți de complicele acesta cu care ai umflat baloanele și-ți regăsești hoinarii hălăduind cînd pe ulițele strîmte ale unei povești, cînd în sufletul și în mintea ta. Dealtfel Pandele a avut întotdeauna ciudățeniile lui. Venise din armată și, ignorînd statutul sobru pe care i-l conferea această etapă, stătea toată ziua cu copiii la baltă ; venea seara cu cîțiva baboi în pungă, cîntînd și el pe drum, ca toți flăcăii, dar nu ce cîntau ei, ci o tîmpenie auzită la difuzor : „dropsuri bune și jeleuri / caramele și drageuri." Se tunsese rotund pe ceafă, ca tractoriștii, și capul lui blondui, uns în continuare cu ulei de nucă — obicei la care a renunțat greu — părea, văzut din spate, o mămăligă proaspăt tăiată cu ața. Eva se înțelesese bine cu el ; jucau șah sau tabinet ore în șir pînă cînd îl prindea trișînd și se luau la bătaie. Lui i se părea normal să trișeze ; i se părea necinstit faptul că Eva îl prindea și că făcea caz de întîmplare, dar probabil că urma unei bănuieli nedusă niciodată pînă la capăt îl făcea s-o lase numai ea să dea în el cînd se încăierau. Însă marele semn al lui Pandele pe lumea asta a rămas, pentru contemporanii săi, felul în care cîștiga la loz în plic, regulat, aceeași sumă. Devenise sigur de asta — și, cu o înțelepciune pe care nu ți-ar fi trecut prin cap să i-o atribui (dacă nu cumva era vorba de o superstiție), se ferea să abuzeze de acest dar. Cînd n-avea bani deloc se scula liniștit, — s-ar putea spune inspirat — își făcea freza și pleca fluierînd la MAT, la borcanul cu lozuri în fața căruia devenea tăcut, trăgea hîrtiuța, o desfăcea calm, după care arunca asupra asistenței o privire străbătută de un triumf reținut : „He-he! Una suta lei!" Probabil că spaima de a fi trădat ticăia totuși în el, de vreme ce tăcea cu perseverență în timpul operației — dacă nu cumva, iarăși, acesta o fi fost ritualul prin care înțelegea el să repete contractul stabilit între persoana lui și noțiunea de noroc. Deși multe s-au schimbat în viața lui de atunci, deși el însuși s-a schimbat insuportabil de mult,

transformîndu-se din Gabi în Pandele, modificare care nu poate fi comparată decît cu eventuala transformare a lui Stamate în pîlnie, acest dar minuscul, dar fidel prin care norocul a considerat că şi-a făcut pentru totdeauna datoria faţă de Pandele, renunţînd la alte dovezi, a rămas neschimbat. O vreme, sperînd că e vorba de ceva ereditar, toată familia se dedicase acestei activităţi. Tatăl Evei a investit cîteva mii de lei cumpărînd toate pungile din comună (n-a mers mai departe ; şi-a făcut probabil socoteala că lozurile mai depărtate nu cunosc familia şi ne tratează cu refuz).

Şi-a pierdut fastuos trei sferturi din bani, înconjurat de-o bogată asistenţă care făcuse bătături la degete rupînd capsele. A mai încercat de cîteva ori, — experienţa îi dictase omului că e necesară puţină obişnuinţă („prima dată nu iese nimic bine" spunea el) dar cum nu s-a observat nici o ameliorare, a renunţat. Eva încercase şi ea de cîteva ori. O singură dată, cînd fără să-şi dea seama ignorase regulamentul, şi trăsese din plictiseală, într-o staţie de tramvai un loz, s-a trezit cu cincizeci de lei, din care mandatarul pungii i-a întins patruzeci, avertizînd-o că sînt bani nemunciţi. Poate că evenimentul acesta n-ar fi încăput niciodată în listele sale comemorative dacă insolenţa vînzătorului nu i-ar fi trezit — pentru prima oară — dorinţa de a face ceva îngrozitor, ceva „nefăcut" încă, ceva care nu-i semăna deloc — de pildă să-l scuipe. Insolenţa lor, ca şi obrăznicia cerşetorilor păreau încălcarea propriului lor pact cu meseria. Amestecul acesta de atitudini — sigur, nici o meserie nu se mai practică azi ca altădată —, combinaţia unei aroganţe de grevist cu insistenţa unui năpăstuit care-ţi cere socoteală pentru ce i se întîmplă, imputîndu-ţi daunele suferite (ca o ţigancă impertinentă care pretinde pensie pentru copilul ei unui cavaler delicat cu care nu s-a culcat niciodată, fiind sigură că de oroarea unei anchete el va accepta) o scosese din sărite. Gabi însuşi avea pe vremea aceea impertinenţa de a-i şantaja sentimentele. Ura care o cuprindea atunci trecea repede, suspect de repede — lăsînd urme care s-au răzbunat mai tîrziu. De-

altfel, neştiind niciodată mare lucru unii despre alţii, mai toate gesturile lor de familie aveau, involuntar, aerul unor răzbunări, deşi nu trădau decît o indiferenţă puţin mai colorată. Nu ştiuse nimeni, de pildă, că Ion era adventist. Venise din armată cu o dantură de metal şi Eva se distra privind claviatura lui strălucitoare, deşi observase că toţi se fereau să mănînce în apropierea lui — o împingeau, de aceea, pe ascuns, mereu pe ea. Ion s-a însurat, a plecat din sat, şi a făcut doi copii pe care ceilalţi fraţi nu i-au văzut niciodată şi nici n-au simţit nevoia să-i vadă. Eva îşi mai amintea uneori cum chicotea el cînd îşi trecea pămătuful pe obraz. Îl gîdila. Sentimentele care-i uneau erau atît de vagi şi de precare, încît singurul care funcţiona oarecum mai sigur era agasarea generală pe care o simţeau unii faţă de alţii mai toţi şi agasarea specială, preferenţială, am spune, organizată pe perechi : o mătuşă cu unul din unchi ; alt unchi cu propriul său tată ; Eva şi Pandele ; şi aşa mai departe. Poate că era vorba şi de puţină afecţiune la mijloc, dar, dacă era, era atît de întortocheată, încît poate că numai Freud ar fi putut descifra cîte ceva. Fără să-şi dea seama ajunsese pe drumul ce ducea spre gară, drum străbătut de-atîtea ori cu gîndul — pentru că oferea priveliştea atît de dorită la distanţa optimă ce tolera deopotrivă contemplarea şi dorinţa. Aburindă, nesfîrşită, grasă ca o femeie, cîmpia respira greoi. Altădată, Eva venise pînă lîngă părul acesta păduret, pe care mîna se plimba uneori în voie, ca eliberată de voluptate (pomul nu mai rodea demult) să aştepte întîlnirea cu iarna. O aşteptase zile la rînd. Şi ea nu sosise, venise noaptea, aşternînd asupra coşmarurilor Evei o prospeţime care o umpluse de deznădejde. Aprinse o ţigară — ca şi cum ar fi aprins, în biserică, o lumînare. Se gîndi chiar : e prima zăpadă care cade peste mormîntul lui... şi-şi aminti cîţiva cunoscuţi, tineri, un cascador mort în vară, o ziaristă, în septembrie, o pereche de tineri, în august. Cu două zile înainte mîncase cu Maria în oraş ; tot timpul mesei se gîndiseră ce băutură să aleagă, iar pînă la urmă renunţaseră. Afară, pe trotuar, se întîlniseră cu cei doi scriitori pe care Eva-i mai zărise discutînd aprins. S-ar

fi zis că o ţineau aşa de atunci. Îi comparaseră cu pozele din manual (amîndoi figurau în el) fără să tragă nici o concluzie. Maria se mirase într-o doară : „au îmbătrînit" şi adăugase : „am auzit că au nişte vile la munte. Cui i-au spart, dragă casa, recent ?" Dar era vorba de altcineva.

Şi încăpăţînarea aceasta a inimii care continua să tînjească după ceva de care n-are nevoie — Eva stinse ţigara. Privi casele : luminile se stingeau şi se aprindeau la întîmplare. Aici bătuse pentru prima oară inima ei. Nu-i iubea, nu ştiuse niciodată să numească sentimentul pe care-l nutrea faţă de acest loc şi faţă de oamenii lui. Ştiau însă cu toţii că le aparţinea pentru totdeauna. Cînd murise primul din bunicii ei, Eva izbucnise într-un rîs prostesc care-o scuturase o oră încheiată şi care în zilele următoare îşi menţinea încă solii răzleţi şi indiscreţi pe faţa ei, încît una din mătuşi fusese silită să i se adreseze cu voce limpede bărbatului ei : „Nu ştiu ce mă opreşte să n-o plesnesc pe nesimţita asta." Eva nu fusese la înmormîntare, la acea dată nici nu ştia precis cum îl cheamă pe bunicul acela. Ştia despre el ceea ce îi plăcea să ştie, că avea o poreclă care suna frumos, romantic, ca numele unui corsar şi că, după spusele familiei, el o băgase pe nevastă-sa în pămînt. În ce fel, nimeni nu ştia sau nu spunea. Cînd se întîlniseră, de fiecare dată el o privea mirat şi întreba vag : asta-i fata aia ? întrebare la care nu răspundea nimeni. O dată o urcase pe cal şi o uitase acolo pînă cînd începuse să plîngă de durere. Cînd murise celălalt bunic al ei, Eva fusese informată din timp că era nepoata lui preferată, concluzie foarte hazardată judecînd după unanimitatea cu care fusese îmbrăţişată. Îi scrisese numele pe cruce cu un creion chimic udat mereu în gură. Apoi, nestăvilit, venise un plîns care părea să nu mai ia sfîrşit, obositor, care-i zgîlţîia capul, izbindu-l cu putere de unul din stîlpii prispei — şi toată lumea fusese impresionată de această dovadă de dragoste. Dar ea ştia că nu-i dragoste. Nu ştia că-i iubeşte, deci nu-i iubea. Avea să-i iubească mai tîrziu, mult mai tîrziu, după ce-i pierduse de tot, cînd orice întoarcere, orice confruntare şi orice dialog

deveniseră imposibile și ei rămăseseră niște chipuri pe care tandrețea le împodobea după placul ei. Cu timpul, se transformaseră într-un fel de armură, agățată în sala de arme, nefolosită, dar al cărei rost era să se afle tot timpul în fața unor ochi neliniștiți că ar putea fi furată. Atunci își imagina o clipă că împingea piciorul gol în praful rece din uliță, pe seară, cînd arșița se potolea și muștele ațipeau și simțea ceea ce simte orice femeie prea cenzurată atunci cînd pielea ei strînsă un an întreg în cizme, pantofi și sandale întîlnește fie nisipul fin de pe malul mării într-o clipă de singurătate, fie netezimea răcoroasă a unui cearceaf proaspăt într-o cameră liniștită, dar plină de presimțirea unei seri tandre după o absență necesară. Devenea conștientă atunci de propria sa electricitate. Ajungea să audă în preajmă vocea unui domn în vîrstă adresîndu-se unui copil : „și, așa, micuțule, mîine pleci la mare" pentru ca să știe cu precizie că există aici o nostalgie îndreptată nu spre mare și nici spre copilărie, ci spre tînăra bunică a micuțului, să intuiască între cei doi existența unei relații bazate pe ceva mult mai tainic decît ți-ai putea imagina în prima clipă — ceva firesc, și obscur în același timp, ceva minunat și abject, ale cărui contururi depindeau de experiența și de gradul de incisivitate pe care te simțeai capabil să le investești în înțelegerea ei. Era unul din acele mici lucruri incredibile cărora nu le acorzi niciodată importanță și pe care deodată întîmplarea ți le scoate în față, silindu-te să le acorzi un loc nou în conștiința ta — deși o voce subterană te avertizează că le știai dinainte. Era ca și cum ar fi ajuns deodată la Polul Nord, descoperind nu numai că era adevărat ce se spunea despre temperatura lui, dar descoperind și măreția inconvenabilă, fatală, a unei astfel de temperaturi. Dar asta se întîmplă la fiecare pas. Ca și cum, înfoiate de vînt, frunzele subțiri ca niște limbi de șerpi ale unei salcii eterne s-ar întoarce o clipă pe dos, arătîndu-ne o altă culoare, mai stinsă, mai calmă, aproape cenușie ; dacă plouă puțin, aceste căptușeli opace devin strălucitoare ca niște oglinzi. Poți să arunci aceste oglinzi încotro vrei. Ele aruncă un fulger binefăcător chiar și asupra celor care se tem de fulgere.

5. O SEARĂ PIERDUTĂ

În faţa casei, precizase generalul la telefon, se afla o maşină hîrbuită, un Volkswagen care fusese cîndva galben, ruginit, fără roţi şi al cărui merit consta în faptul că limpezea accesul oaspeţilor spre casa aşezată pe străzile întortocheate de la Sf. Ştefan. Prevăzător, generalul îşi pusese nepotul să înfigă în grilaj o hîrtiuţă pe care scria: *„pe aici"*, urmată după primul colţ al casei de alta cu acelaşi conţinut, în aşa fel dozate încît după lectura a cinci sau şase asemenea indicatoare se treziseră în faţa uşii luminate feeric de două lampioane din fier forjat care nu se vedeau deloc din stradă şi unde oaspeţii îşi scoteau gravi mănuşile înainte de a suna. Uşa era întredeschisă şi soneria nu făcea decît să anunţe că a mai sosit cineva. Intraseră, şi după ce străbătură un vestibul larg, înconjurat de dulapuri pentru haine şi suporţi pentru încălţăminte, unde oaspeţii îşi revizuiau ţinuta spre a-i reconstitui prospeţimea de acasă (avînd la îndemînă o oglindă imensă), se treziră într-o încăpere mare, formată din două sufragerii despărţite în chip formal de o draperie de pluş care acum era strînsă ca o cortină. Matei spunea că aici se desfăşurase nunta unui prieten. Două mese lungi încărcate cu platouri şi flori, străjuite de scaune cu spătare înalte ca nişte paji, aşteptau ca fiecare să-şi ocupe locul indicat de un carton alb sprijinit în paharul de şampanie. Cum nu veniseră toţi şi nu era nici ora potrivită, cei veniţi se repeziseră spre fotoliile îmbrăcate în huse, spre canapelele risipite din loc în loc şi, pentru a-şi ascunde stînjeneala, începură să fumeze cîntărin-

du-şi din priviri eventualii parteneri de conversaţie. Generalul era decis să nu lase pe nimeni să plece pînă a doua zi la prînz, cînd făgăduiese o ciorbă de burtă ca pe timpuri. De obicei oaspeţii se prezentau singuri unii altora, apoi unii dintre ei preluau pentru cîteva clipe rolul de gazdă — de la care atît generalul cît şi doamna Lucreţia abdicau din principiu, — şi-şi prezentau prietenii mai departe. Cum generalul fuma lîngă un oaspete oarecare, într-un fotoliu, iar doamna Lucreţia încă nu apăruse, Mela se învîrtea printre aceşti invitaţi care alternau aerul de intruşi cu cel de obişnuiţi ai casei, rostind din cînd în cînd : „vă cunoaşteţi ?“ În imediata apropiere a Evei se desfăşura o discuţie în care era evidentă străduinţa de a deconspira prototipurile reale dintr-un roman recent apărut (cineva venise cu o listă prezumtivă) şi cum, ca la o conferinţă europeană, se ajunsese la un acord în privinţa personajelor secundare fără a lămuri cu nici un chip pe cele principale, s-a ridicat (şi într-adevăr s-a ridicat dintr-un fotoliu şi întrebarea inerentă : dar ăsta ? Cine-o fi ?)

Ion Comănescu (Mela îi făcu repede fişa) descendent al unei familii ce-şi putea număra strămoşii o zi întreagă, absent pînă atunci, cu o ţigară de foi într-o mînă (Matei insinuă că o păstrase de la Anul Nou în vederea acestei seri) şi cu paharul în care amestecase pepsi cu coniac, privea insistent picioarele exegeţilor de pînă atunci sugerînd, cu discreţie, că acolo se afla punctul central de emisie a ideilor lor. Cu o seară înainte fusese la televizor ; construia un bloc în centru, pe unul din locurile rămase goale în urma cutremurului, şi-şi explicase concepţiile. Afectat, graseind puternic, cu un aer uşor degenerat, Ion Comănescu vărsă acum cîţiva stropi din pahar pe covor (îi murise tatăl de curînd, explică Mela). Era însurat cu o autoare de romane poliţiste, avocată de meserie, tunsă scurt de tot, cu părul alb complet (Melania le-o arătă ; şedea lîngă fereastră, cu spatele la public, contemplînd casa de vizavi) îmbrăcată cu dezinvoltură, în plină iarnă, cu pantaloni albi jeans şi un pulover scurt care se ridica la fiecare mişcare lăsînd să se vadă un brîu de

carne palidă. „Vicioasă și afurisită“ zise Mela și Eva se întrebă ce-o fi înțelegînd o ființă ca Mela printr-o asemenea persoană. O privi încă o dată — probabil a jucat baschet în studenție. Bărbatul ei își umpluse din nou paharul ; era de presupus că pînă dimineața existau șanse să intre în comă dacă nu renunța la acea combinație nefericită. Victor, nepotul generalului, tocmai insinua că atentatul care primejduise o clipă viața unui șef de stat era fals, organizat intenționat pentru a putea scăpa de incomozi. „Nici atentatele nu mai sînt ce-au fost“... oftează o femeie. O voce masculină precizează că : „Nu mai e vorba de fanatism, ci de perfidie“. În timpul mesei avea să se revină asupra subiectului. Paul, apărut pe neașteptate, o chemă pe Eva să-i arate ceva. Eva întoarse capul de cîteva ori în stînga, spre telefon, ca și cînd n-ar fi recunoscut persoana asupra căreia-i căzuse, pe negîndite, privirea. De fapt, o recunoscuse din prima clipă, dar surpriza de a descoperi consistența cotidiană, reală, a unui nume public o făcuse să revină asupra acestei identificări. Era Luca, într-adevăr. Paul o chemase să-i arate camera de alămuri a generalului. Albă în întregime, cu dulapurile, vitrinele, fotoliile, pendula și biroul vopsite într-un alb tare, ca de spital, camera era plină, ca un muzeu de pompieri, cu tot felul de goarne, trompete, talange, cupe, sfeșnice, o garnitură întreagă de birou, vreo zece ceasuri care mergeau fiecare în legea lui („ca noi“ gîndi repede Eva) și cîteva busole, dintre care două stricate și două palpitînd vag atunci cînd le atingeai. „Asta e busola lui Alimănescu“ spuse Paul. Eva nu ceru nici o explicație, intuind că există pericolul de-a afla un răspuns nu erudit, ci dezarmant, de genul „e fratele vitreg al lui Nonoe...“ (Nonoe fiind diminutivul generalului de pe vremea cînd frecventa cabaretele) la care se adăuga „care l-a cunoscut pe Emil Racoviță“. Genul acesta de informări te reduceau întotdeauna la tăcere și semănau, din cîte aflase, cu celebrele dezmințiri ale doamnei Lucreția care, ori de cîte ori sesiza tendința cuiva de a-i înnobila obîrșia sau instrucția, intervenea cu promptitudine, aducînd lucrurile pe făgașul lor normal : „aș, eu sînt din Dîmbovița“ socotind, dealtfel

pe bună dreptate, că acesta era rolul ei în casa generalului — de a-i oferi amploarea unei naturalețe convingătoare și neinhibate. Într-o vreme cînd flirtul ei cu un tînăr nu mai putea fi ocolit de aproape nici o conversație, cineva folosise vorbind despre acesta expresia binevoitoare „vărul dumneavoastră a adus un excelent vin de la mănăstire", ceea ce a făcut-o pe gazdă să rectifice calm, ca o persoană confundată, „nu mi-e văr deloc, e un admirator al lui Nonoe" ; generalul nu comenta în nici un fel naturalețea ei. O accepta cu înțelepciune, așa cum, dintr-o înțelepciune care la el îmbrăca alte forme decît la ea, pe vremea cînd el însuși frecventa cîteva doamne singure, avusese grijă să învăluie totul în discreția pe care s-ar fi cuvenit s-o aibă, în primul rînd, ea. La masă, Eva nimeri lîngă Luca, iar Matei aproape de capul celeilalte mese, lîngă Melania, unde, pe cît se părea făceau inventarul oaspeților. Doi băieți și o fată (singurii tineri în afara nepotului generalului) retrași într-un grup care nu mînca mai nimic, somnolînd pe o canapea, cu o farfurie cu pește așezată pe măsuța din fața lor, sugerau ideea unor minori, acceptați la o masă separată, și serviți separat (cu răcoritoare și dulciuri) în salonul adulților sau al unor oaspeți de alt rang decît cel al comesenilor. Așa și era. Numai că nu erau de rang inferior cum te-ai fi așteptat, ci invers. Tații celor trei făceau parte din Comitetul Central și generalul îi cultiva, prin nepotul său, care vîna uneori cu ei și cu care juca bridge cam o dată pe săptămînă. Era de mirare că nu se plictiseau aici. Aveau să se retragă spre miezul nopții întîi în camera lui Victor și apoi să plece, cine știe unde, spre două noaptea, cu toții. Victor revenise pe la patru, proaspăt ras, îmbrăcat în alt costum. Bărbații aveau pe chip, de cîteva zile, un fel de demnitate puțin arțăgoasă, de nezdruncinat, încît orice le-ai fi spus te priveau ca prin sticlă. Eva găsi o explicație în faptul că, după moartea lui Tito, se lăsaseră contaminați, involutar, de aerul său decis și ascetic, așa cum îl prezentau filmele de partizani date la televizor. Ziceau uneori : „n-am hîrtie fotografică" cu tonul disperat inflexibil cu care Tito hotăra : scoateți-le bandajele ! Au văzut destul sînge ca să reziste... Și-și

încleștau fălcile, sugîndu-și obrajii cam grași, jubilînd pentru că, cel puțin, nu datorau nimănui nimic...

Din imediata apropiere a doamnei Lucreția (ale cărei brățări masive, de argint filigranat, scoteau un foșnet ca de hîrtie ori de cîte ori se servea ; dacă n-o priveai, ai fi crezut că răsfoiește un ziar), Victor comenta răutăcios cartea unui academician constatînd că definiția pe care o dădea ciberneticii economice („dacă era deștept punea titlul invers") era, de fapt, definiția... Și adăugă spre mătușă-sa, pe care o considera contrariată, dar care nu era deloc : chiar așa e ! Și explica de ce. Doamna Lucreția anunță rîzînd că ceea ce se va servi acum este un fel pe care l-a pregătit personal după rețeta unei studente poloneze. Barbu Udrescu, care zicea mereu „comme d'habitude..." se întoarse spre Mela pe care de vreo jumătate de oră o tot cerea de nevastă. Ea, cu buzele sfărîmate, roșii, ușor sîngerînde (și le jupuia mereu) privea țintă platoul cu salată încît, de iritare, privirea îi devenise puțin șasie. Doamna Comănescu povesti că a citit într-o revistă despre o ipoteză nouă și revoluționară asupra originii omului care nu s-ar trage din ce știm noi, ci din pești, ceea ce este foarte interesant. Cineva făcu speculația necesară cu tendința de a ne da la fund sau a intra la apă, în vreme ce un bătrîn care părea absent scăpă iarăși bastonul pe care-l ținea agățat de spătarul scaunului. După numai o oră lucrurile se repetau. Deși vorbesc în fiecare clipă altceva, uneori contrazicîndu-se, oamenii spun același lucru toată viața, fiecare avînd parola lui pe care o repetă pînă la moarte. Paul, de pildă : „Să nu crezi că sînt o cîrpă !", Maria, dimpotrivă : „dar sînt o cîrpă !" Petru Buzescu ascultă zîmbind (despre el cineva spunea că umblă mereu cu o servietă mare și că se supără din orice), apoi făcu repede cu ochiul : „Nee... plouă mereu în zona asta... Nee, fiecare se înșeală... Ploaia ne udă pe toți..." Și zîmbește în continuare în timp ce-și înfige furculița în cupa de cocă, zîmbește, poate, nu pentru că ceea ce a spus i-a adus înaintea ochilor imaginea ierbii aproape neagră de ploaie, ci pentru că și-a amintit o nuntă la care răcise zdravăn,

încăpățînîndu-se să danseze, transpirat, pe ploaie, cu sora miresei ; după acest act de eroism zăcuse o săptămînă la pat ! Acolo, în regiune, un unchi al său cam într-o ureche făcuse carieră... Principala calitate a lui Barbu Udrescu era că nu știai niciodată încotro privește și, cu atît mai puțin, ce vedea cu adevărat. Eva era fascinată de această privire care avea darul de a te surprinde mereu pe la spate. Un bărbat plinuț șoptea unei femei plinuțe : vorba doctorului meu, cînd ți-e foame du-te și dumneata la un film... Și după ce înghite, adaugă : mi-au plăcut, toată viața, mîncărurile grase și femeile grase.

Bastonul bătrînului plesni iarăși parchetul. Cineva îl ridică și-l puse la loc. („E tatăl Lucreției, lămuri Paul, are optzeci și cinci de ani, am auzit că în tinerețe a fost la Ierusalim și la muntele Athos...")

Televizorul mergea nebăgat în seamă de nimeni. Cei care stăteau cu spatele la el se întorceau, totuși, din cînd în cînd să vadă dacă n-a intervenit ceva interesant. Vlădoianu îl fixa atent, dar evident cu gîndurile în altă parte, și după un timp fu auzit exclamînd, fără nici o legătură cu programul urmărit : Formidabil ce-a scăzut prețul aurului ! O femeie căreia cineva îi spusese : Cecile — de fapt Sesil —, cu un guler abundent, scrobit, care-i urca aproape tot capul pe un postament, cu pleoapele căzute și gura proeminentă din care dinții superiori spărgeau aproape buzele sclipind lugubru în afară, încît căpătase aerul de a poseda, pus la locul său, printr-un miracol chirurgical, propriul său cap descăpățînat anterior de dușman și înfășurat în șervete apretate spre a-l înfățișa ca o probă indubitabilă conducătorului acțiunii. Chiar sîsîia puțin de emoție. Se lansase într-o discuție politică. O făcea aplicat, gospodărește, informată, împărțind problemele pe capitole, așa cum dirija probabil bugetul familiei înspre cumpărături : Armata, blocurile militare, conferința experților și la sfîrșit, ca o addenda, propriile sale intuiții. Eva află că fusese profesoară... În schimb Melania care se lăsase și ea furată de subiect, după ce debută cu informația-argument : „războiul din Vietnam nu m-a lăsat să dorm ani în șir", începu să facă cele

mai hazardate comparații, extinzînd rețeta relațiilor reciproce, profesionale sau familiale, la scară internațională ; trase, în pofida acestor metode alarmante, cîteva concluzii deopotrivă de șocante și de plauzibile. Luca zîmbi :

— Din păcate, la capitolul ăsta, femeile stau prost. Prea inteligente, prea șovăitoare, și mai ales, încrezătoare atunci cînd nu trebuie, orbesc repede și ajung cele mai sigure victime. Trădează pe cine nu trebuie, mizează pe cărți pierdute. Căderea lor e întotdeauna sigură și comentată rău — se află mereu amănunte indecente despre ele. Adevărul e că politica e un domeniu inferior de afirmare —, de aceea bărbații sînt mai potriviți. Duplicitatea feminină e ori insuficientă, ori excesivă în acest joc pe muchea groasă a cuțitului. Nu credeți ?

— Care o fi secretul lui Sesil ? îl întrebă pe neașteptate Eva. Căci are unul. — Unul mare...

Luca o privi surprins. Își umplu paharul urmărind-o pe Sesil cu atenție, deși nu-i ardea deloc de secretul ei. Toată atitudinea ei, gîndi Eva, toată ființa ei respiră atmosfera ezitantă care se naște și trăiește în preajma unei taine. Îndeosebi cînd ochii devin fosforescenți de emoție, strălucind ca o comoară ascunsă în fundul unei peșteri. Dar farmecul complicat și ezitant, obținut cu multă trudă, al lui Sesil de-abia îl egala pe cel al doamnei Lucreția, care nu-și dădea nici o osteneală să placă sau să impresioneze ; avea un soi de încredere necontrolată în propriul său destin. Privindu-le pe amîndouă, Șerban Olteanu, medic veterinar la o fermă din apropiere de București, care-și aprinsese o țigară nemaiavînd răbdare pînă la sfîrșitul mesei, îi șopti lui Matei lîngă care se nimerise : „ele două seamănă ca două hectare, unul irigat și altul neirigat, care dau aceeași producție ! Chiar așa se întîmplă, pe onoarea mea ! Ai să vezi !“ Și-i făcu semn cu cotul înspre cei trei tineri care se retrăgeau fără să mai salute pe nimeni. Unul din tații acestor băieți lucra la Ministerul învățămîntului și generalul care spera să scrie niște manuale de istorie expedie cîteva bezele în direcția lor : „Ce minister !“

se văita totuşi generalul ca să nu pară că încurajează realizările acestui minister care nemulţumea pe toată lumea. „Ce manuale" şi continua în acelaşi mod „ce profesori! ce programe !" etc., etc. Eugen Petrescu, care în mod accidental fusese plasat lîngă propria sa soţie, evoca modul în care se prepara carnea de urs la vînătoare : „se îngropa, aşa, la cîţiva metri..."

— Lasă, domnule ! ah, am nevoie de bani urgent... Ce supliciu !

— Adevărul e, şopti Luca dîndu-şi pipa într-o parte, că şi prietenii mei se vaită că n-au bani. Numai că aştia se plîng că n-au o sută de mii, sau două sute de mii... Şi adăugă, surprinzător, emiţînd rotocoale perfecte de fum : *Quelle douleur !*

Ion Comănescu, bînd tot timpul aceeaşi băutură, cu o ceaţă pe ochi, ca o pieliţă (semănau cu ochii unui pisoi abia născut), se străduia să-i transforme pe cei prezenţi în metri cubi, să vadă cîţi ar încăpea într-un container. Făcea calculul pe cartonul care-i purta numele şi-şi ştergea întruna sudoarea cu o batistă albă şi mare ca un fular. Aproape că toată lumea reîncepu comentarea evenimentelor internaţionale. Tatăl doamnei Lucreţia îşi culese singur bastonul căzut pentru ultima oară în seara aceea şi după ce se înclină în mod generos, în faţa tuturor, plecă sus unde-şi avea odăiţa. Eugen Petrescu sosit de curînd din America Latină vorbea inspirat, citise toată presa (spunea că învăţase foarte repede spaniola), ascultase diferite posturi de radio şi-şi plimba ochii strălucitori, inteligenţi, asupra auditoriului pe care-n aceste clipe îl domina : F. este un cabotin, mînuit perfect însă. La deschidere se adresase asistenţei, care cuprindea destui şefi de state — invitîndu-i la disciplină, ca pe nişte repetenţi : „am venit să lucrăm serios, sîntem la muncă acum, vom sta şi noaptea dacă va fi nevoie". Şi a fost nevoie, spuse, întrucît nimeni n-a renunţat la cuvîntarea pregătită, neavînd mandat s-o facă.

Eugen ridică paharul ca şi cum ar fi pregătit un toast. Sorbi însă — plescăi o dată puternic, imitînd dopul unei sticle de şampanie, compromiţînd în felul acesta efectul spuselor sale anterioare şi reveni înghiţindu-şi

repede surîsul timp ivit o clipă pe fața lui: La trei-patru dimineața, se țineau cuvîntări, cu gravitate, cu seriozitate, cu disperare chiar : „Țara mea propune..." începea ambasadorul respectiv în fața a vreo zece oameni care sforăiau în sală. În felul acesta, vă dați seama... jocul gazdelor a fost organizat perfect...

— Dar a fost condamnat Egiptul ! spuse Luca enervat.

— Nu, nici vorbă. A fost condamnat acordul de la Camp David, și asta doar în rezoluțiile „de onoare" care n-au intrat în discuție la redactarea documentului final. La toate conferințele, dealtfel, regula e aceeași : consensul. Un consens care ținea seama, evident, de raportul de forțe.

— Și Spania ? Mela bătea cu furculița tactul unei melodii interioare.

Spania îl făcu o clipă pe Eugen Petrescu să viseze. Avea o față alergică aproape, și Evei i se păru că-l zărește, îmbrăcat în halat vișiniu de spital, traversînd liniștit un bulevard aglomerat, cu radiografia sub braț, spre uimirea scurtă a trecătorilor.

— Ziariștii spanioli, explică el, au fost primii care și-au interogat reprezentantul care-a spus că prezența lui este un act de politețe. „Am fost invitați și am venit" ca noi, aici, la Nonoe, nu ?

— Dar n-a fost așa... dă-mi voie...

— Sigur că nu. La conferința de presă de-a doua zi directorul de presă a informat că Spania a solicitat această participare care i-a fost aprobată, iar la deschidere, reieșea, cineva agravase această declarație, divulgînd un secret intuit de toată lumea. Eva nu mai ascultă. Privi un timp fețele congestionate ale celor cărora accesul la aceste probleme le era îngăduit doar sub forma unui joc de societate. După părerea ei, istoria se repeta mult prea des. Și dovedea, ca fiecare din noi, perseverență mai ales în defecte. „Rezultatul l-ați văzut" spuse Eugen Petrescu. Și adăugă — pentru cei care nu-l văzuseră : Lumea era plictisită, dezamăgită.

— Și femeile ? întrebă Paul.

Eugen Petrescu tresări surprins. Apoi spuse ceva despre șoldurile lor care „îl plesniseră" peste ochi.

Eva fu convinsă că Eugen Petrescu inventase toată această poveste (Luca mormăia : un șofer și cînd privește o femeie o privește ca pe o intersecție), avînd darul de a vorbi despre toate evenimentele — fie și foarte vechi — ca și cum ar fi făcut parte din viața lui. Numai că Eugen chiar fusese acolo în schimb de experiență, stătuse vreo trei luni și fusese contemporan, de la oarecare distanță însă, cu respectiva conferință. Semăna întrucîtva, observă Eva, cu Maria — prințesa aceasta anonimă care acum o privea drept în ochi. Unde erau pistoalele de altădată ? părea că întreabă reveria ei. Unde era pistoletul elegant, Browningul pe care-l scoteai din poșetă la momentul oportun și dacă voiai să împingi lucrurile și mai departe îl îndreptai spre cămașa albă, dar șifonată a trădătorului : Iancule, m-ai înșelat, Iancule, cum ai putut face asta ? De ce, Iancule, de ce ? Și trăgeai întîi în perdea, Iancu parvenea să cadă jos de spaimă, apoi trăgeai sub propriul sîn, acolo unde inima fusese deja grav rănită, și-n vreme ce-ți priveai mirată mîna plină de sînge, îl zăreai pe Iancu ștergîndu-și fruntea cu batista, apoi scuturîndu-și hainele de invizibile fire de praf, înjurînd iritat : „Cum m-a speriat isterica, dumnezeii ei !" Și șnurul soneriei tras cu putere, pașii gălăgioși ai slujnicelor care aveau să primească un ordin plictisit și sever... Merita oare ? Luca se mutase în fotoliu, iar cineva informa că un campion de tenis fusese silit să traverseze Italia în automobil blindat și cu escortă din cauza amenințărilor...

— Hm, cine mai poate traversa Italia altfel, acum ? comentă un glas de femeie. La Roma (de unde abia venise o vecină de-a ei) era o adevărată confuzie. Pe același zid vedeai tot felul de lozinci : trăiască comunismul ! Putere fasciștilor ! Avort liber ! Desene ale sectanților etc., etc. Matei zise (și era prima dată că vorbea cu voce tare) că acest aspect, ca și cel contrar — unul și același lucru pe toți pereții — trezeau sentimentul zădărniciei. Eva simți privirea prințesei îndreptată din nou asupra sa. De atîtea ori invocată,

adesea întrevăzută (unele cuvinte păreau c-o trezesc din somn, ca de pildă acesta : zădărnicie), prințesa ar fi putut să apară într-o bună zi, pe neașteptate, nechemată chiar, și să înainteze spre cel ales, sau spre cea aleasă, blîndă și decisă, apropiindu-se pînă cînd capul sortit acestei întîlniri avea să se lase moale pe umăr — chiar în clipa cînd cineva își aprindea țigara.

Paul trecuse cu discuția pe plan intern.

— Și dacă n-a fost clar pentru toată lumea că aceste dezbateri sînt o invitație la combativitate... atunci ar trebui să ne apucăm dracului de altceva. Pînă și generalul deveni curios. Eva deduse că după părerea lui te mai puteai apuca de ceva — îl privi cu interes. Luca spuse că la el în sat, în urma zvonurilor prilejuite de evenimentul evocat adineaori... distinsul nostru... (și-l arăta cu pipa nereținîndu-i numele) lumea începuse să-și vîndă vitele. Într-o parte a sufrageriei era pianul somptuos de clapele căruia era limpede că nici un membru al familiei nu se atinsese vreodată — și asta nu din dispreț — iar pe scaunul lui rotitor se așezase acum Șerban Olteanu care-și scosese din buzunar un plic filatelic recent achiziționat și începuse să studieze mărcile. I se auzea uneori vocea : valoros, nevaloros... valoros, nevaloros... Ca un refren al vieții. Doamna Lucreția îl mîngîie în treacăt pe păr : Tu ești valoros, Ștefane ! El scăpă un timbru, se aplecă repede și pantalonul plesni de sus pînă jos, dezvelind o carne albă și flască, cu fire rare de păr.

— Nu se poate, dragă, să atingi sublimul fără dinți în gură. Femeia se ridicase în picioare. Luca o privea pe gînduri, crispat. Îi cunoștea toate temele : fiecare plătește pentru superioritatea lui, toată viața ; fiii au nevoie, orice s-ar spune, de tată ; dragostea trebuie înțeleasă ca terapie; și altele. (Despre ironie putea oricînd susține un eseu.) Le ataca la întîmplare — obținînd întotdeauna ce dorea. Eva simți că femeile deștepte îl îngrozeau pe Luca — le prefera, desigur, proaste și urîte, dar pline de temperament.

— Ați observat ? continua ea să vorbească... Mîinile chinezilor, în mînecile largi ale vestoanelor, par atrofiate, par niște proteze. Chiar atunci cînd fac gesturi obișnuite este în ele ceva miniatural, o schiță a gestului — în fotografii se vede și mai bine. Mica lor artificialitate părînd inofensivă mi se pare că exprimă nu numai o economie leneșă a gesturilor, ci un oarecare dogmatism al eleganței.

Luca vorbea acum cu doamna Lucreția. Matei trecu repede printre ceilalți și-i puse Evei un braț pe umeri : „Merge ? Mai suporți ?"

— De, șopti Eva, mai merge... Tu ?

— E-n regulă, spuse Matei. Văd că nu mă mai doare — am uitat.

— Aș bea o cafea.

— Zicea Paul că apare acum și cafeaua. Prima cafea. (Se uită la ceas. Da, e unu... Trebuie să apară.)

Eva se apropie de fotoliul lui Luca. Lucreția stătea rezemată de fereastră — asculta cu oarecare interes.

— Știi cum e Gabi... Îmi povestește scene la care asist și eu, dar numai pentru a-mi impune modul ei de interpretare a faptelor. Ne-am întîlnit cu un individ de la șantierul hidroenergetic de la Porțile de Fier și omul ne-a povestit, în tren, viața lui, în linii mari, firește... Or, ea pretinde că începutul real al povestirii lui e acesta : „În calitatea mea de frate mai mic v-am chemat aici pe toți să vă spun că v-ați purtat ca niște porci" — frază pe care individul n-a rostit-o niciodată... Să-ți adaug că atunci cînd pretinde astfel de lucruri ochii ei (care au mai traversat cîteva romane dintre care unul îi poartă numele) seamănă deodată cu ochii stranii, amestecați, ai penelor de păun abandonate prin parc pe care le găsesc duminica dimineața copiii și le agită deasupra capetelor, victorioși, ca pe niște trofee. De fapt, povestirea omului acela începea în cu totul alt punct, după părerea mea, adăugă Luca misterios. Nu, nu misterios, ci obsedat de ceva. Gîndurile lui se opriseră în punctul acela fixat de Gabi, undeva în preistoria poveștii individului, se fixaseră fără îndoială asupra chipului ei — față de care povestea individului devenise

insignifiantă. O revedea — așa cum revăd dezintoxicații paharul cu alcool. O privire aflată la limita de a ceda. Avea atîta experiență ca să-și amintească ceva liniștitor, — se spunea despre el că-și clădise fericirea proprie pe nefericirea altora (fapt absolut imposibil și ca formulare și ca realitate : nefericirea cuiva nu depinde niciodată de al treilea, ci doar de al doilea) și că fusese la un pas de a repeta figura. Nu părea deloc fericit — ci foarte bolnav. Sub zîmbetul curbat din cauza pipei, se vedea o dantură perfectă. Își pierduse însă toți dinții în închisoare și purta placă. O femeie frumoasă, care îl iubise mult, îl refuzase tocmai din pricina asta. Sub nostalgia stăpînită se ghicea rezistența încăpățînată a unei unde de narcisism. Ca și cînd ar fi spus uneori : sînt propria mea operă și m-am ridicat cînd nimeni n-ar fi crezut-o. Era înclinat să considere rezistența față de persoana sa un refuz al perfecțiunii — care, după cum știe toată lumea, sperie orice spirit normal... Puțin comic din cauza acestei naivități, era sortit totuși să reziste pe această baricadă a invincibilității orice i s-ar mai fi întîmplat. Existau dealtfel destule alte femei frumoase și tinere care se urcau în taxiul lui grăbite să ajungă la orice destinație li s-ar fi pregătit fără să pună întrebări. Existau destui interesați de numele lui ce devenise o bună monedă de schimb. Scria cărți, scria piese de teatru, făcea filme, juca în filme (deși declarase într-un interviu că se consideră urît și descria curba nasului său ca fiind vulgară) hotărît să placă, să cîștige ; pleca des în străinătate (palmaresul său număra la acea oră în jur de patruzeci de țări — ce-i drept includea aici și escalele). Ajunsese deputat și spunea despre această ultimă calitate, pe care o rîvnise cîțiva ani, că e mult mai interesantă decît ți-ai putea imagina. A repetat-o și acum, înflăcărat : sînt multe de făcut, pentru un tip întreprinzător... Adăuga, surîzînd, că a fost întotdeauna sedus de politică. Cineva intervine cu o glumă despre pasiunea românilor pentru politică, glumă pe care n-a gustat-o deloc, strîmbîndu-se condescendent. N-a gustat dealtfel nici prăjiturile, invocînd colesterolul. Ascetic chinuit, ca orice senzual constrîns la renunțări pasagere, se folosea de pipă pentru a dispare într-un

fum dens și aromat, ca într-o lizieră oarecare. Despre Luca, cineva, Șerban Olteanu, presupunea că trebuie să fi avut un strămoș tătar, dar fără să explice de ce. Avea aerul că aici fiecare trebuia să se descurce prin mijloace proprii pentru a înțelege situația. Numai că deși fiecare și-a dat seama de exact contrariul acestei prezumții năstrușnice, cît timp s-au consumat prăjiturile Luca fusese pomenit ca „Tătarul", pînă în clipa cînd el a părut că bagă de seamă și a emis o ușoară strîmbătură condescendentă (în această privință părea aprovizionat pînă la sfîrșitul zilelor) care s-a dovedit eficientă. Atît porecla cît și mica legendă apocrifă pe care s-ar fi putut baza dispărură pentru totdeauna din discuție, conduse, pînă la ieșire, de cîteva surîsuri jenate ca niște femei fără ciorapi. Se lansaseră apoi într-o discuție despre Burebista (Matei își plesnise palmele în chip de surpriză : ia uite unde am ajuns), dar așa cum se și cuvenea, acesta n-a fost decît începutul unei dizertații despre întreaga istorie națională. Paul care se întrebase cu glas tare de unde se știe cu atîta precizie data exactă (luna, ziua) a întemeierii statului lui Burebista, repeta acum cifra populației României după unirea cu Ardealul (optsprezece milioane, optsprezece milioane... și părea că numără banii cuiva anume) și producția de cereale la hectar în perioada cînd suprafața României era mai mare. Vreme de două ore a fost imposibil de abordat alt subiect. Mai repede ar fi acceptat să le schimbi numele decît subiectul de discuție. Reieșea clar că fiecare dintre ei avea propriile sale puncte de vedere în oricare din aspectele spre care naviga dezbaterea. Cînd doamna Lucreția se trezi felicitîndu-i pe toți pentru buna idee de a nu fi avut decît unul din fiecare nume de domnitor (ia gîndiți-vă, zicea, ce neplăcut ar fi sunat Burebista al doilea, sau Decebal al XV-lea, ca la Ludovici... Nu e de mirare c-au ajuns la Consignația...) un aer înghețat compromise caracterul cît de cît științific al intervențiilor și, tacit, istoria ceda locul prezentului — de care se lega atît de organic. Luca emise un nor proaspăt de fum și rămase puțin jignit că nu fusese pe deplin înțeles. Exista cineva totuși care-i înțelesese tot timpul strădania de a lecui sau amîna, prin speculații

de orice natură, o mare încordare care-l ținea în ghearele ei ca cel mai amarnic creditor. Eva îl privea roasă de curiozitate (propria ei sete de afirmare, nebăgată în seamă niciodată, se hotărîse să studieze nesățioasă acest exemplu aflat la doi pași). Avea patruzeci și doi de ani și era deja prea masiv. Glumea povestind că-i spusese unei tinere profesoare de franceză care disprețuise (fiind cam complexată — preciză el) complimentele sale ușuratice : „Dar, domnișoară, și dumneata te vei mărita cu un inginer. Înainte ne luau fetele ofițerii, acum inginerii...“ Avea motivele lui, spuse, să creadă că nimerise în plin. Fata purta deja o verighetă de argint pe inelarul drept — așa cum cerea acum moda. Din păcate nu observase la timp. Avea acum expresia aceea pe care Eva o văzuse pe chipul unui muncitor în vîrstă, așteptînd să plătească la alimentara. Casierița tocmai aranja un teanc obez de sute, pe care le tot potrivea, pînă dreptunghiul ajunsese perfect, mai numărase o dată, apoi înconjurase teancul cu o fîșie subțire de hîrtie pe care scrisese o cifră și în cele din urmă vîrîse teancul în sertar. Bărbatul acela o urmărise tot timpul cu atenție lacomă, întîi mirat, apoi o expresie surprinzătoare, visătoare (un vis scurt și practic se înfiripase irezistibil în fața lui) își făcuse loc, printre trăsături, mîngîind de la distanță banii aceia pe care-i evalua în sticle de băutură, — pentru că altceva nu mai părea să mai încapă în conștiința sa. În coș avea o sticlă de șampanie românească și una de coniac ; era limpede că prin preajma acestui perimetru se rînduiau mai toate dorințele sale. Cînd teancul dispăru pentru totdeauna din perspectiva lui, omul tresări și o resemnare lungă și banală, ca o boală cronică sau ereditară, își regăsi locul binemeritat pe chipul său. Fața lui Luca părăsise și ea, renunțase la aerul visător care-l surprinsese cu un picior în alte vîrste, și, după un ofițat puțin cinic, recursese la o resemnare mijlocie care dealtfel îi ședea bine. Tot timpul avea aerul acela orgolios al polițienilor care și-au scurtat mandatul din cauza unei gafe, dar care sînt respectați pe urmă prin comparație cu succesorii lor. În felul acesta obțin un mandat sentimental permanent care-i menține aproape de centrul vieții

publice, lăsînd deschise șansele unei rechemări. Cum avea secretară — de vreo șase ani ocupa numai posturi prevăzute cu acest codicil — își păstrase intact privilegiul de a trimite cărți de vizită, flori și scrisori dispensîndu-se de serviciile atît de inegale ale poștei. Se număra printre puținii bărbați publici care se compromiteau scriind și expediind scrisori, scrisori lungi, adevărate profesiuni de credință — cînd nu erau de amor ; ceva romantic, ceva desuet sălășluia temeinic în el de vreme ce nu putuse renunța la acest obicei nici după ce el a devenit cunoscut în tot orașul, stîrnind disprețul mirat al unora, amuzamentul altora și, pe deasupra, cîteva conflicte neplăcute de care altminteri ar fi fost lipsit. De atunci însă, le scria ceva mai scurte, suplinind restul printr-un cadou. Generalul povestise odată cum soția lui primise într-o dimineață ediția de lux din romanele lui Stendhal despre care venise nu știu cum vorba în ajun, la cafea. Lucreția își încrețise ochii — nu-și mai amintea nimic, iar ediția respectivă nu fusese probabil folosită niciodată. Dar generalul se purta el însuși ca unul din ofițerii aceia generoși și înțelepți din romanele lui Stendhal și, ca oricare din ei, tînjea să-și scrie memoriile. Se bizuia oarecum și pe ajutorul lui Luca care făgăduia distrat „să-și arunce ochii pe ele“ spre a îndrepta neglijențele „stilistice“. Luca asista posac la scenă. Părea în asemenea momente o pasăre Phoenix automată care renăștea și recădea în propria-i cenușă după cum avea chef. Și cum, pe nesimțite, venise vorba de mîncare (Vlădoianu dăduse cu două seri în urmă o masă la restaurantul chinezesc, serbîndu-și, pentru ultima oară, zicea el — ziua de naștere și evocase cîteva feluri mai pitorești) trecură în revistă mai multe soluții de aprovizionare, iar Lucreția, spre a dovedi o competență inutilă și hazardată, rosti cuvîntul „popotă“ ; nepotul lor care tocmai apăruse (și care îl ajuta pe general în redactarea memoriilor sale) povesti că la cantina studențească ghiveciul de legume, care se servește cel mai des, e plin de castraveți. Și, ici-colo, cîte o vînătă.

— Asta e, n-avem bani, trase concluzia, oftînd, Petre Buzescu. Se referea nu la cei prezenți, ci, evident, la

bugetul național. Or, adăugă el pe neașteptate, Napoleon a spus-o clar : ca să te dezvolți îți trebuie bani, bani și iar bani ! Cum nu era limpede dacă se referea la împărat, căci tonul lui te ducea cu gîndul la vreun vecin, femeile trecuseră, după un moment ce aproape părea de reculegere, la problema cărnii și cafelei, iar bărbații, aproape concomitent, la vinuri. Luca plecă amintindu-și o chestiune urgentă, iar generalul făcu prompt cu ochiul întovărășind scuzele lui Luca cu un zîmbet de o dublă complicitate, ce împletea armonios solidaritatea sa amabilă cu acțiunea pe care o bănuia în spatele acestei obligații, și tendința de a deconspira, pe jumătate, acest secret celorlalți cărora le indica astfel, fără să se angajeze prea mult, încotro să-și îndrepte imaginația.

— Ascultați, zise după ce Luca ieși, întrerupînd pentru moment problemele aprovizionării, știați că Luca și-a luat mașină ? N-o conduce el, și-a găsit un șofer ieșit la pensie... Și povesti cum, deși cîștiga enorm, Luca, care cheltuia în neștire, recursese la ajutorul fraților mai mari care-și investiseră toate economiile în automobilul celebrului lor frate. Era sigur, avertiza generalul, că n-aveau să le mai vadă vreodată. Luca făcea des cadouri și făcea destul de rar datorii — în schimb nu le achita niciodată. Le amortiza în felul în care înțelegea el : mici servicii, prezență obligatorie la toate evenimentele familiei care presupuneau așa ceva, vizite surprinzătoare însoțite sau precedate de cadouri inutile, dar impresionante : bomboane fine de ciocolată în cutii lungi de un metru (care acum nu se mai găsesc și nici n-o să se mai găsească, avertiza sec dna Comănescu), torturi comandate la Intercontinental, coșuri enorme cu flori, bijuterii sau diverse obiecte de artă achiziționate la consignația — toate trimise prin comisionar. În fața acestor atenții, cumnatele, frații și nepoții lui încercau un sentiment de mîndrie, cam alienat, apoi negăsind altă cale de valorificare, duceau cadourile cu prima ocazie la doctori.

— Oh, Luca ăsta, suspină Eva la urechea lui Matei, ne e dat să-i cunoaștem bibliografia de fiecare dată. Eu una m-am săturat.

— Mai ai puțină răbdare, spuse Matei. Și ea n-a știut dacă vorbele lui au fost spuse la întîmplare sau dacă Matei ghicise — sau intuise — că destinul lui Luca era nedrept de scurt. În lunile care au urmat ei n-au mai frecventat casa generalului, care avea și mania îngrozitoare de a-și schimba locuința de două sau trei ori pe an, încît aproape de fiecare dată recepțiile sale se desfășurau în alt sediu. Ajunsese din această pricină la o mare dexteritate în organizarea, făcutul și desfăcutul mobilelor, mobilizînd cîteva echipe de oameni care-i montau noul peisaj domestic într-un timp record. Semăna cu acei generali respectați mult de soldați în timpul războaielor și pentru că știau să-și asigure confortul necesar : băuturi fine, cafeaua, puii fripți, șunca preferată, brînza... Și el, ca Napoleon în Italia, nu era deloc mirat cînd se trezea înconjurat cu toate atențiile de care avea nevoie — deși spre deosebire de acesta avea grijă să se asigure personal că ele nu-i vor lipsi. Abia în primăvară, tîrziu, după Sfîntul Petru și Pavel, aflară că Luca făcuse două infarcturi unul după altul fără să știe și că era în pericol să-l facă și pe cel fatal. Tot în acest timp apucase să-și facă praf mașina la prima încercare de-a o conduce singur (avea permis de conducere din armată), o reparase și o vînduse imediat. Cînd, la puțin timp după aflarea acestor vești, îl văzuse la televizor într-o emisiune consacrată unei țări pe care el, reieșea, o vizitase în repetate rînduri, Eva și-a dat seama că se enervase puțin cam prosteste împotriva lui. Slăbise într-un mod aproape neverosimil și, cu tîmplele subțiate, cu un tic nervos care-l făcea să clipească întruna, omul își aștepta mult prea grăbit sfîrșitul. Ca și vremea de afară avea, parcă, lacrimi în ochi. I se păruse atunci că-l condamnase ea însăși, pe nedrept — lovise cu putere în muchea ascuțită a cutiei televizorului, dar durerea dobîndită nu reușise să stăvilească forța diabolică a celeilalte dureri. Existase o clipă în care se aflase în preajma lui și profitînd de zgomotul din jur se trezise întrebîndu-l : vă place meseria asta ? Iar el zîmbise surprins, ca într-o fotografie inspirată, și răspunsese avînd grijă să așeze în ton acea ezitare care dă fermitate și precizie oricărui con-

ținut : „Cum să-ți spun ? E ca și cum ai fi căsătorit cu cineva care-ți dorește moartea". Îl auzise plîngîndu-se doamnei Lucreția că, tot timpul, de la balcoanele blocului unde locuiește, se aruncă în el cu sîmburi de prune și de caise. Imediat după asta, Lucreția revenise cu noi cești de cafea și cupe cu înghețată. Amîndoi o priveau pe furiș — parcă. Grăsuță, prostuță, profitase din plin de pasiunea durabilă și, în cele din urmă legală, a generalului pentru ea. Cei doi fii ai generalului din prima căsătorie o urîseră activ încă de la debutul ei în viața tatălui lor, apoi, dezolați de lipsa de reciprocitate a sentimentelor, sfîrșiseră prin a se împăca cu situația ; despre unul din ei (tot ofițer) se spunea că i-ar fi fost, pentru foarte scurt timp, amant. Cu figura ei placidă, urmărea atent mișcările celor ce încă mai întîrziau la masă, așa cum urmărise atentă și ascensiunea tatălui ei pe scări, apoi dansul perechilor din jur, trecîndu-i în revistă periodic pe toți ; în clipa în care privirea ei cădea asupra ta te simțeai ca într-o apă fierbinte. Leneșă, insistentă... Se pensionase de curînd din cauza unei boli asupra căreia păstra secretul și se plictisea — informase Mela. Fusese secretară la un liceu și vorbea despre această activitate cu o mîndrie comparabilă cu cea a cuiva care ar fi reușit să conducă Academia Română beneficiind, printr-un noroc, de concursul tuturor clasicilor deodată. În realitate, lămurise chiar Luca ironic, nostalgia ei se referea la regimul sentimental din respectiva perioadă. Șase elevi din ultimele clase (aleși cu grijă la fiecare început de an) ocupau, fiecare avînd ziua sa, cîte o oră din viața secretarei în cabinetul medical a cărui cheie o deținea. Doctorul venea rar, o dată pe săptămînă, și-și anunța vizitele telefonic. Amănuntul acesta o făcea simpatică, spusese Eva. Semăna cu o eroină a lui Maupassant pe care o justifica, cu bun simț, chiar o frază a povestitorului : „Îi plăceau băieții tineri... Ce vi se pare dezgustător ? Nouă nu ne plac fetele tinere ?" Fraza asta, adăugase Eva, i-l făcuse simpatic și pe Maupassant. Iar Luca o privise puțin dezgustat — și Eva se trezise la realitate abia după ce-i ghicise gîndurile. Vlădoianu

anunțase mai tîrziu cu glas tare, că azi (era trecut de ora trei) se împlinesc treisprezece ani de la căsătorie și începu să-i telefoneze soției. Cum nu răspundea nimeni, renunță imediat la idee. Despre el, Paul povestea că făcea parte dintr-un club ciudat, alcătuit numai din persoane cu căsnicii ratate, ajunse, cu vremea, formale. Se întîlneau cu regularitate, de două ori pe săptămînă, și-și petreceau serile împreună : femei neglijente sau neglijate întîlneau acolo bărbați abandonați, neînțeleși sau sătui de nevestele lor. Un procent special îl reprezentau cei căsătoriți din diverse interese (inclusiv interesul de a fi căsătorit) care își menținеau statutul de celibatari chiar imediat după nunțile fastuoase desfășurate în restaurante de lux. Membrii clubului petreceau împreună sărbătorile și-și aniversau cu scrupulozitate zilele de naștere, onomasticile etc. În asemenea cazuri se efectua discret o chetă spre a i se cumpăra sărbătoritului un cadou consistent — menit să dezlocuiască (cum zice Arhimede) tandrețea familiei. Solidaritatea se manifesta și la necazuri. Ajungea ca unul din ei să anunțe tulburat : a murit cumătra, pentru ca imediat să se compună în jurul lui cîteva zeci de expresii îngrijorate sau pline de înțelegere, dispuse să încurajeze orice destăinuire. Aflau atunci de ce i se zicea cumătră cînd de fapt era naşă, în ce spirit și-a crescut copiii răposata, prin ce fraze se fixase în memoria celui care o evoca, și în ce împrejurări. Cînd se despărțiseră părinții săi, povestea respectivul, tatăl îi gonise de acasă fără să le dea nimic, motivînd că, întrucît la căsătorie nevastă-sa nu avusese nimic, se cuvenea să plece în același mod — avînd, totuși, cîștigul neîndoielnic al unui copil. Cumătra se enervase foarte tare, se ridicase de la masă ridicînd simultan și glasul : „Dar că te-am spălat și călcat atîția ani ? Că ți-am făcut mîncare și te-am vindecat de boli ? Că ți-am fost saltea atîția ani ? Astea sînt nimic ? Porcule". Se identificase în acele clipe cu mama lui, asumîndu-și umilința corespunzătoare. Ceilalți încercau acum să facă același lucru : să alcătuiască o prezență capabilă să ți se substituie atunci cînd erai umilit. Probabil, spuse Paul, în asta constă de fapt menirea clubului. O anume detașare, gîndea Eva, atunci cînd

vorbești despre ceva în care ești implicat — ca și cum lucrul i s-ar întîmpla altuia — iată o modalitate care te servește mai elocvent cînd ai de apărat o cauză. În plus, îți oferă satisfacția ciudată de-a o simți intrînd în scenă, și apariția ei, ca intrarea unui actor favorit, dă vocii o emoție stăpînită, provocînd acea vibrație necesară pentru captarea bunăvoinței. (Data acestei descoperiri : 1965, o ședință de U.T.C. ; și ipocrizia discretă are farmecul ei pe care orice orator trebuie să-l exerseze). La geamul deschis spre hol, de unde venea puțină răcoare înfiorînd perdelele, ședea sprijinită în coate o femeie frumoasă care nu vorbise aproape deloc, dar care-i privise cu intensitate, pe rînd, pe toți, ca și cum ar fi încercat să înțeleagă ceva anume. Luase tot timpul pastile. Fiecare fel de mîncare fusese însoțit de pastile, cafeaua la fel, prăjiturile la fel. După socotelile Evei consumase un tub întreg. Pe fondul muzical asigurat de Grieg — tragedia ei. Ce căuta aici ? — Cum rezista ? — Cum respira, totuși ? Sîntem puternici numai într-un mod nedrept : cînd sîntem siliți să îndurăm...

— Ce vinovați trebuie să-i părem... șopti Eva la urechea lui Matei. Buzele ei îl atinseseră, ca din întîmplare. Chiar gîndea : îmi vine să țip. Și în loc de asta, zîmbesc. Educație, naturalețe, pervertire ? Își umplu paharul. „Al cîtelea ?“ Matei era îngrijorat. Juca bridge într-un colț al vastei sufragerii și de acolo încerca să emită mici avertismente Evei care băuse cam mult. Eva îl privea și ea cam de departe... Găsea că Matei are riduri foarte comerciale. Săpate adînc, plăcute — îi venea să întindă mîna să se convingă că sînt autentice (de cîte ori bea o lua pe calea asta) ca atunci cînd iei în mînă o bucată de stofă care-ți place, dar ți se pare prea scumpă — nu pentru portofelul tău, ci în general. Și pe fața ei tráia, proaspătă, aceeași iluminare ca atunci cînd îi venise pentru prima oară această idee — apariție pe care Matei o socotea neliniștitoare. Deja privirea ei începuse provocarea generală. „Într-o dragoste nouă vii cu toate drepturile neonorate de cea precedentă“ — de ce i-o spusese oare ? Și de ce tocmai azi ? Îi privea pe toți. Fiecare cuvînt pe care-l rosteau

părea că închide cu precauție ușa după el, reușind să se izoleze perfect, creînd o comunicare fragmentată, aseptică și exasperantă. Propria sa viață i se părea în asemenea momente o antologie de mici vieți neconsumate. Intrările și ieșirile ei din viață (da, intra și ieșea din viață ca dintr-o odaie) semănau cu foșnetul unei rochii lungi — de culoarea unui tren — pe un covor moale, la lumina palidă a unei lumînări. Nu scria oare într-un ziar : cu fiecare bec stins ne apropiem de lumină ? S-ar fi zis că ne apropiam de genul acela de lumină, din toate părțile... pe toate căile, prin toate mijloacele.

Petre Buzescu atacînd o temă care-i convenea — pierduse la bridge și cedase locul — continuînd de fapt ceea ce spusese altădată în altă parte, dar avînd aerul că toată lumea e la curent cu asta, de parcă l-ar fi urmărit curioasă, mereu, printr-un monitor : „Se vorbește atît de mult de impostură și de false valori... tocmai cînd ele se afirmă mai puternic... Odată cu puterea le crește automat valoarea“ (ca și cum, avînd o brățară de aur la mînă, „crești“ cu douăzeci de mii de lei).

Trestie gînditoare ? Pascal era un poet. Scaune gînditoare — poate. Scaunele astea se pricep în toate domeniile și, în toate, au meritul de a fi dat indicații „personale“ care se dovedesc nerentabile ani la rînd. Eva își aminti zîmbind nostalgia maică-si care o privea uneori pe gînduri minute în șir, sfîrșind prin a ofta : Dacă erai o șefă de sală acum învîrteai zece mii pe lună ca nimica. Atît Grieg, cît și Petre Buzescu continuau. continuau. Pentru Dumnezeu ! Unul din ei ar fi trebuit să cedeze !

..Cîteodată mă uit la un șofer de autobuz și mă trezesc întrebîndu-l în gînd : ce zace în tine, flăcăule ? O lichea gata să intre-n viteza a patra și să ne lase ca pe niște caraghioși în stații sau unul dotat la matematici care n-a intrat la facultate ? Și fiți atenți ! A intrat în funcțiune generația a doua și se pregătește a treia — noii intelectuali care n-au scrupule, nici caracter și cel mai adesea nici talent. Stau țepeni, cu ace de cravată de aur înfipte pe burtă, cu păr creț, cu

fundul îngroşat, cu faţa strălucind de siguranţă. Ei sînt proştii cît de cît citiţi care stau la început ţepeni şi pe urmă anchilozaţi. Se grăbesc să te salute dînd cu pălăria în parbriz. Mi se face frică, domnule. Frică de mine, frică de toţi, frică pînă şi de Virginia Woolf !"

Generalul îşi ridică o carte căzută jos. Nu aruncă nici o privire înspre Petre care ţipa „Ascultaţi-mă pe mine, sîntem între noi ! În cîţiva ani o să fie război ! Mie nu mi-e de mine, c-am cam terminat — mi-e de copiii ăştia care s-au tot născut..." Eva întoarse capul. Petre semăna cu un tub de oxigen şi asta-i făcea rău.

Unul din proastele miracole : să nu-ţi fie dor cînd te aşteptai să-ţi fie. Să te miri că ţi-a fost dor vreodată şi, în cinstea acestui dor expirat, ca o floare depusă cu întîrziere, să-ţi mai fie dor, un dor străin — pe care nu-l mai simţi. Sinceritate ? Nu, am intrat în zona nesinceritaţii legale, inevitabile, adică etapa agasantă a fiecărei poveşti, care-ţi îngăduia s-o califici, mai tîrziu, ca fiind imatură. Dar ea se ţine scai de toate vîrstele, dezavuîndu-le. Cîinele doamnei Lucreţia pătrunsese pe neaşteptate în sufragerie. Mare cît un viţel, gras şi îngrijit, obişnuit să participe la astfel de reuniuni, îi mirosi pe toţi dintr-o dată şi se retrase în colţul lui — „ia uitaţi ce buze senzuale are" spuse Ion Comănescu care se trezise de-a binelea bînd în continuare combinaţia lui. Chiar zicea că singura cale de a ieşi din beţie e să bei în continuare pînă te trezeşti, să treci de punctul mort. Ăsta vorbeşte ca despre proba de maraton, glumi Paul. Ştii care e singurul tablou care i-a rămas intact după cutremur ? întrebă, arătînd cu bărbia spre fereastra întredeschisă — *Cutremurul de la Doftana*... Eva şi-l aminti, într-o vreme era reprodus chiar şi în calendare. Maria, întîlnindu-i iarăşi privirea, o chemase la masă, indicîndu-i locul de alături.

— Ştii că mă sperie privirea ta, Eva ? Maria părea şi ea cherchelită. Şi ce mă sperie chiar cu adevărat : cred că eşti prea rea cu tine însăţi. Privirea asta : e o fiară care devoră tot ce întîlneşte, începînd cu ea însăşi, veşnic nemulţumită, veşnic incomodă. E prea mult pentru o viaţă de zi cu zi şi prea puţin pentru

ceva care să sperie eternitatea, nu crezi ? Nu te-ai gîndit să ți-o dresezi ? Ceașca de cafea a Mariei, trasă nervos deoparte — gestul singur arăta că întrebarea fusese retorică. Știa foarte bine la ce se gîndise Eva în ultimii ani. Mai mult chiar, întrebarea apărea singură ori de cîte ori fiara aceea își dovedea eficacitatea.

Maria zîmbea : „Ai băut prea mult ?“ Eva clătină din cap.

— Atît cît să devin artificială.

— Dar „artificialitatea“... atîta cîtă există în fiecare din noi este partea care ne conservă cel mai exact personalitatea, „naturaletea“ este mult mai labilă, este cel mai des elementul de rezonanță la colectivitate și nu ne reprezintă mai deloc. Nu crezi ? Maria își aprinse o țigară. Continuă, ștergîndu-și ochelarii : În artificialitatea fiecăruia dintre noi sălășluiește însă atît propria noastră părere despre noi cît și media cunoscută a părerilor celorlalți ; în plus imaginea pe care vrem s-o impunem. Vezi, deci, că acest coeficient „oficial“ al persoanei noastre reprezintă de fapt efortul inteligenței noastre de a se ordona — și el este singurul care are dreptul să ne reprezinte.

— Dar cel mai des... pornește de la una sau două prejudecăți, nu crezi ?

Maria aprobase rîzînd. „Ce dinți frumoși are !“ gîndi Eva. Era prima oară că-i observa. Privite pe geam, de cineva din curte, am părea două tinere femei în etate, urîte și complexate ; și totuși există metode de a impune și un fizic dezagreabil.

— Fetelor, să punem și muzică de dans ! Ce ziceți ? Lucreția plesni palmele aplaudîndu-și ideea. Maria aruncă o privire ironică în direcția ei, apoi, răzgîndindu-se parcă din cauza unui argument neluat în considerație pînă atunci, și-o retrase înlocuind-o cu una plină de curiozitate. Eva căută ceva în poșetă și chiar în clipa în care, negăsind ce căuta, scotea un oftat exasperat, își aminti, pur și simplu își aminti cu claritate nunta Lucreției... Era ca și cum cineva ar fi ridicat obloanele deasupra secvenței... Avea, desigur, numai paisprezece ani și terminase clasa a șaptea. Stelică,

fratele mai mic, venea tot timpul la prietenele ei, care se jucau în praf, și le informa asupra pregătirilor de nuntă. În poarta lor era bătut în cuie, de ieri, un brad, și tot de ieri se auzea muzică întruna. Mirele li se părea tuturor bătrîn. Avea douăzeci și cinci de ani, tîra puțin un picior și lucra la una din cele două uzine din cartier. Copiii îl știau ; venise toată vara la părinții Lucreției cu care tratase chestiunea, în vreme ce Lucreția se juca netulburată, aruncînd, totuși, din cînd în cînd, cîte o privire mirată spre colțul străzii unde apăruse cavalerul ei. Reacția fetelor, aflînd deodată că Lucreția va fi mireasă, fusese destul de amestecată ; nu dețineau date suficiente nici pentru a o invidia, nici pentru a o compătimi — așa cum făceau mamele. Cu toate acestea, ambele sentimente sălășluiau în inima noastră atunci cînd, adunați cu toții în curtea Lucreției (aveau o curte lungă ca o sticlă pe fundul căreia se afla casa) o așteptam să apară cu voal și coroniță. O fetiță de cîțiva ani, întrebată chiar atunci de cineva ce vrea să se facă cînd va fi mare, răspunsese sufocată de emoție : „mireasă", — și Eva înțelesese în clipa aceea de ce toate visurile mamei sale în ceea ce o privea aveau un singur punct de reper : ziua nunții. Astăzi, privind adînc înapoi, părea limpede că aceea a fost clipa în care Eva a presimțit că nu va fi niciodată mireasa strălucitoare de care mamă-sa voia să fie mîndră o zi întreagă, poate și pentru că ceva din acea strălucire s-ar fi revărsat și asupra ei în momentele cînd lumea și-ar fi arătat-o discret : uite-o pe mama miresei !

O, nu, n-a fost așa. N-am fost mireasă, gîndi Eva. Am fost o cetățeană care de bunăvoie și nesilită de nimeni a spus un „da" pe care nici măcar nu-l spusese bărbatului de lîngă ea, ci altcuiva, unei cucoane cu ochelari, înfășurată într-o eșarfă — ca și cum cu ea s-ar fi căsătorit. Lucreția apăruse, în fine, precedată de marșul miresei și habar n-avea de situația a cărei protagonistă era. Părea că se joacă încă, și era limpede că singurul lucru de care era conștientă consta în ascendentul pe care rolul ei în această împrejurare i-l crease asupra noastră. Tot drumul pînă la biserică întorcea

capul spre noi și dădea să scoată limba, se răzgîndea totuși la timp, și continua să înainteze săltat la brațul nașului, în timp ce, imediat în spatele ei, mirele șchiopăta cu demnitate neîndurîndu-se să arunce nici măcar o privire în jur. Părinții Lucreției, mici, slabi, negricioși, se țineau, din cauza emoției, de mînă, ceea ce făcea pe toată lumea să zîmbească.

Apăruseră în urmă cu șapte-opt ani pe strada noastră și pînă să fie gata casa lor din chirpici dormiseră în căruță și-și făceau mîncare în curte, pe niște pirostrii mari, ca ale țiganilor care veneau cu spoitul. Ne strîngeam și noi acolo și asistam la dansul lor disperat în pămîntul ud — văzusem casa crescînd în ochii noștri, odaie cu odaie. Două camere și o săliță. Pe urmă au mai făcut o bucătărie de vară din deșeuri de lemn împroșcate cu pămînt, pentru că toată lumea avea așa ceva și, ceva mai în fund, separat, ca o gheretă de sentinelă, closetul. Toate curțile aveau un closet de scînduri în spate și un puț american în față, — exista fără îndoială o logică în această ordine. Pentru a nu sfida această tradiție, tatăl Evei făcuse și el o bucătărie de vară și un w.c. simbolic în curte, de care n-aveau nici o nevoie avînd cameră de baie în casă. Iar pentru a fi cu totul și cu totul în rîndul lumii (tatăl ei fusese criticat pentru cosmopolitism) se și prefăceau că-l folosesc, făcînd fiecare, printr-o decizie asupra căreia nu s-au purtat niciodată discuții, niciodată, cîte un drum zilnic, la fel de simbolic pînă la el. (Totuși această începere și-a dovedit pînă la urmă utilitatea. Neavînd unde s-ascundă mașina de scris pe care o socotea compromițătoare, de frica unui milițian apărut într-o zi să controleze — s-a dovedit — cartea de imobil, mama ei o aruncase acolo.) Atunci însă, privind-o pe Lucreția cum mergea liniștită spre propriul ei destin, Eva se trezise deodată cu-o inimă neagră. Își dăduse seama că ea știa o taină — o taină care s-ar fi cuvenit împărtășită Lucreției ; își dăduse seama că Lucreția nu era informată deloc asupra părții ascunse, asupra culiselor acestui spectacol în care fusese urcată pe scenă de niște regizori improvizați. Zîmbea în continuare, purta, parcă îmbrăcat odată cu rochia, un zîmbet năuc ușor de confundat

cu fericirea. De la biserică înapoi, acompaniați de marșul care zumzăia sîcîitor ca un țînțar, ne tîram picioarele prin praf, cercetînd fața Lucreției pe care strîmbăturile căpătaseră o doză de nefiresc. Imediat, începuse dansul. Cînd se înserase bine, am abandonat-o pe Lucreția noii sale stări civile și am plecat acasă, părinții noștri urmînd, după ce ne dădeau să mîncăm și ne culcau, să se întoarcă la nuntă. Nu ne luau niciodată cu ei din cauza glumelor deșănțate care se făceau în aceste împrejurări. Din acest motiv nu am participat la o asemenea festivitate decît după ce mi-am luat bacalaureatul — dar, cum între timp, ori obiceiurile se mai ameliorașeră, ori mediul în care m-am aflat era diferit, n-am avut prilejul să verific concepția părinților mei despre noțiunea de pericol. Oricum, era încă o dovadă a paradoxalei lor metode educative. Căci de ani de zile, din sat veneau la cumpărături, la doctori și la tribunale, un șir întreg de rubedenii mai mult sau mai puțin reale, care se stabileau pe durata acestor acțiuni la noi. Firește, erau plasați în camera mea și dormeam în același pat, eu la un capăt, ei — indiferent cîți erau — la celălalt. Începusem să-i urăsc. Stăteam toată noaptea pîndind, isterizată de greață, mișcările acestor picioare care nu erau spălate decît de sărbători și care mi se învîrteau în jurul capului ; uneori mă trezeam cu cîte un călcîi pe nas, sufocată, un călcîi de tablă parcă, insensibil la orice ciupitură. Sforăiau împăcați mai departe. Se nimereau însă, printre ei, și perechi de soți, care socotind c-am adormit, se apucau să facă dragoste. Incapabilă să suport spectacolul, mă ridicam și plecam la baie unde mă spălam pe dinți în neștire cam pînă socoteam treaba isprăvită. Îi regăseam, pe el sforăind temeinic, și pe ea oftînd adînc și un soi de milă dispreţuitoare, de dezgust amestecat cu ură mă împiedica mult timp să adorm. Nu știu dacă-i uram pentru faptul că mă torturau cu prezența unui spectacol care mi se părea că oferă o jalnică unitate de măsură tandreței umane, sau pentru faptul că mă obligau să operez atît de devreme, și atît de eliberată de iluzii, calcularea distanței dintre o anume realitate și literatura consacrată ei. Între ceea ce se întîmpla lîngă mine

și ceea ce romanele numeau atît de elastic „o noapte de dragoste", la capătul căreia despre eroul povestirii se spunea că nu mai avea ce să-și dorească (frază a cărei naivitate e sortită să rămînă mereu proaspătă, ca mintea unui copil arierat) legătura se pierdea într-un hățiș prin care erai silită să te descurci cum te tăia capul. Atunci mi-am dat seama, am simțit, mai bine zis, diferența dintre ele : atunci cînd viața merge, cam orbește, la țintă, literatura e obligată s-o învețe ce înseamnă un ocol ; așa cum, atunci cînd viața ocolește prea mult, nevăzîndu-și limpede drumul, literatura, ca o soră mai mare, îi indica una sau mai multe cărări. Altfel, ar fi, probabil, insuportabil. În orice caz, dacă atunci, seara, noi am abandonat-o pe Lucreția, ea nu ne-a abandonat pe noi. Am aflat a doua zi, cînd domnul Zărnescu făcea o tablă cu tata și discutau între ei, apoi în trei, apoi în patru — căci madam Zărnescu, venită să-și ridice soțul în vederea mesei, rămăsese și ea, furată de subiect — că spre ziuă, după ce se strigase darul și mireasa cu mirele fuseseră conduși în camera pregătită pentru ei, Lucreția țîșnise pe ușă, fără voal și fără rochia de mireasă, și-a luat-o la fugă prin toată curtea, după care a ieșit pe stradă, strigîndu-ne pe noi, chemîndu-și toate prietenele pe rînd în ajutor. Au fugărit-o destul de mult. Au prins-o tocmai la capătul străzii Nicolae Roșu și-au adus-o înapoi la mirele ei, care din cauza piciorului nu putuse participa la mica vînătoare și aștepta înjurînd la jumătatea drumului. Lucreția a fost apucată de cozi și introdusă în casă unde de data asta ușa a fost încuiată. S-au auzit o vreme hohotele ei, apoi un țipăt animalic, o chemare „mamă" — în vreme ce maică-sa, cu o figură împietrită, împodobită cu niște cercei lungi, mînca liniștită. — și pe urmă Lucreția a apărut și ea la masă cu fața umflată de plîns, iar mirele făcuse semn că totul era în ordine. Domnul Zărnescu a dat atunci un șase-șase și răsucindu-și mustața (gest pur artistic, căci n-avea decît un fel de tiv pe buza superioară căruia nu-i mai putea modifica în nici un fel ținuta) i-a zis tatei : „Ce bărbat și ăsta, vecine ! Să fi fost unul din noi, eu sau dumneata, nu mai fugea biata fată !"

— Hai odată acasă că se răceşte mîncarea ! a intervenit madam Zărnescu încruntată, cu gîndul într-un trecut unde dăduse peste ceva enervant. După ce-au plecat, mama a avut şi ea o replică surprinzătoare : „Se consideră şi ăsta bărbat cu sfrijita lui de nevastă !“ — şi au rîs amîndoi vesel. (Amîndoi posedau siluete durdulii, semănînd destul de bine cu perechea Tito-Iovanka — drept care unii le şi ziceau uneori aşa, ceea ce-i sperla grozav. În acele clipe s-ar fi vrut slabi.) Lucreţia apăruse o dată să joace volei la vreo două săptămîni după nuntă — şi în toiul meciului scăpase o frază (cam odată cu mingea) „n-aş mai vrea să fiu fată pentru nimic în lume“. După cîţiva ani, soţii se despărţiseră. Ea şi-a găsit servici, apoi a cunoscut un inspector la Ministerul Învăţămîntului, de vreo treizeci şi ceva de ani, se căsătoriseră, făcuse cu ajutorul lui liceul la seral, după care s-a despărţit iar : inspectorul găsise altă elevă, iar Lucreţia alt inspector. Au urmat cîţiva ani de libertate deplină, vreo şapte-opt, şi, pe la treizeci de ani, îl întîlnise pe „generalul vieţii ei“ cum îl numea uneori. Aşa fusese ? Ce importanţă mai avea ? În clipa în care aflase cu precizie ce nu-i plăcea în viaţă, Lucreţia şi-a ales, ca oricare din noi, destinul. S-a dovedit că viaţa avusese grijă să-şi supraliciteze exact acele daruri care-şi manifestaseră la început agresiunea asupra ei.

Vlădoianu tocmai povestea o întîmplare de la Casa Scînteii şi spunea Casa Scînteii ca şi cum ar fi zis Casele Scînteii, Casa Minovici sau Casele Sumbasacu. Puteai să-ţi închipui o ceremonie acolo... era sigur că ceva tot ar fi fost adevărat, oricît de halucinantă ar fi fost povestea. În labirinturile sale, în celulele sale subterane, pe coridoarele lungi şi întunecoase părînd şiruri de sîrme, se întîmplă întotdeauna ceva care ţi se pare straniu, ca într-un oraş închis pentru epidemie. Matei ridicase vocea. Eva se uită la ceas : cinci dimineaţa, ora la care în Matei se trezeşte totdeauna un funcţionar zelos al Ministerului Justiţiei universale.

— Nu, nu, etapele istorice nu sînt niciodată atît de precis delimitate pe cît am vrea să credem. Printre

noi găsești încă pașoptiști, găsești încă antiunioniști ; mai supraviețuiesc sindicaliștii, falansteriștii, generoșii...

— Care trădează, interveni Eva.

— Exact. Mai sînt și indivizi dintre cele două războaie mondiale...

— Toți sîntem între ce-ai spus tu.

— Lasă-mă, Eva. Voiam să ajung la anarhiști. Și mai ales la dogmatici. Voiam să spun că există mereu reprezentanți virtuali ai unor curente care, în virtutea acestor tendințe, încearcă să găsească sau să impună o... Eva nu mai auzi nimic. Pe neașteptate urechea dreaptă începuse să-i țiuie... „la momentul actual. Cei mai avantajați..." Sirena discretă își continua alarma, ce-i drept cu niște pauze care deveneau din ce în ce mai lungi ; atunci cuvintele celorlalți, ca niște afișe prinse-n cîrlige de o sfoară tremurătoare, trebuiau citite și cenzurate.

— Ah, lasă-mă să termin. Oricît de urît s-a purtat istoria cu ei, sînt neînchipuit de rezistenți. Vreau să spun, de fapt, că nimic din ce a adus pe pămînt omenirea nu s-a sfîrșit de tot. În asemenea momente Matei își merita numele, socoti Eva. Părea să vorbească de mii de ani : „Ceea ce a fost, va mai fi..." Nasul îi pălise, iar în ochi îi juca o lumină alarmantă : „Continuă totul la nesfîrșit, fie în plină lumină, fie așteptînd în umbră. Pentru un evreu antisemitismul constituie încă un pericol permanent. Pentru un român pericolele sînt mai multe. Sînt toate prin care au trecut românii în toată istoria lor..."

— Gata, spuse Eva, ridicînd paharul. Ajunge. La asta nu ne întrece nimeni. Eh. voi cai, voi cai — cum v-ați îngrășat de neputință... Ați fost vreodată nărăvași ?... Ați tras vreodată o căruță-ntinsă ?... Și hamurile v-au intrat în carne, ca ghiulu-n inelarul unui măcelar ?...

Se îmbătase de-a binelea, Matei se foia în fotoliu, neliniștit. Știa că nu e nimic de făcut. Se mai întîmplase de două ori : în august 1968, în plină lună de miere, și, zece ani mai tîrziu, imediat după cutremur. Era preferabil să nu-i atragi atenția asupra ta, în aceste clipe, altminteri riscai să auzi „părerea ei sinceră" des-

pre tine. Matei se înfioră puțin amintindu-și ce credea Eva despre el în 1968 și în 1977. Și era foarte posibil ca între timp să se mai fi adunat niște elemente noi. „Pot renunța la tine oricînd. Ții minte asta ? Oricînd și rîzînd." Și, de fapt, gîndi el, spusese : pot să te dau dracului oricînd. Nevoia pe care o simțea de a-l umili, îi plăcea, o simțea că-i place. Crisparea care apărea pe obrazul lui — pe stîngul, îndeosebi, cu veșnicele, trădătoarele lui înțepeneli — și adîncirea bruscă a cearcănelor pînă la os, ca niște verigi care-i țineau privirea legată, hipnotizată, de biciul privirii ei... Și ea, rîzînd a doua zi : pe cine voiai să mă descarc dacă nu pe tine ? Acum recita, cu aerul că-și face autoportretul, o poezie de T.S. Eliot : „Doamnă a tăcerilor, Blîndă și îndurerată, Sfîșiată și atît de neatinsă, Roză a memoriei, Roză a uitării, Istovită și dătătoare de viață, Turburată, plină de pace. Însingurată Roză..." La un moment dat, poticnindu-se, scoase din geantă o hîrtie și o luase de la capăt. O avea pregătită ? Matei se îndoia. Știa că obișnuia să-și umple geanta cu tăieturi din reviste, cu poezii sau articole și, ca și cum și-ar fi pus sandvișul zilnic, mereu vîra cîte ceva acolo... Singura ciudățenie consta în faptul c-o găsise imediat. Apoi rupsese hîrtia bucăți-bucățele, pe care le revărsase peste capetele celorlalți : „Vă ofer cîte o silabă de poezie adevărată... (Lucreția hohoti isteric cînd își simți în păr peticul de hîrtie.) Mai știți cum arată problema asta, voi oameni noi ? Auzi, oameni noi ! Vitejii mei guzgani, patria e-n pericol ! Dacă v-ați vedea... exact ca niște viermi de mătase fără frunze de dud, care au oroare de frunze de dud..."

Matei îngălbeni deodată. Se ridică din fotoliu, cu o rigiditate care o făcu pe Eva să bănuiască ce se întîmplase. Îi șopti : trebuie să plecăm acum. Comandă un taxi, eu încerc s-ajung cu bine la ușă. Eva îl găsi în fața casei, sprijinit de stîlp, cu pantalonul plin de sînge și de puroi.

— Fir-ar să fie ! Ai curaj să te urci în taxi așa ?

— Nu văd altă ieșire. Matei părea disperat — o disperare puțin înmulțită diplomatic spre a obține

devierea interesului Evei în altă direcție. Furunculul care amenința de cîteva zile să plesnească o făcuse în cel mai potrivit moment. Eva îl privea lung, și Matei simți că-l suspectează de a-și fi provocat singur accidentul. Atunci o întrebă : De ce te-ai prefăcut beată ?

— Voiam foarte tare să fiu, zîmbi ea. Și cînd mă gîndeam că începi cu Take Ionescu...

Mașina apăruse la colțul străzii și înainta încet, cu farurile aprinse luminînd cadavrele broaștelor călcate de automobile și de pietoni, cadavre uscate, întinse ca o simplă pată întunecată, alături de altele cu sîngele încă proaspăt în jur, de șobolani striviți pe trotuar... Victimele ploii, ale întunericului... ale ordinei.

6. PRIMELE RIDURI

Starea de dor, nelegată de cineva anume, regăsită pe neașteptate, scoasă la iveală de adierea aceasta înșelătoare promițînd zile de primăvară, și aducînd imediat înapoi cîte un ger năprasnic și vînt, — ca și cum în iarba mare și deasă a unei grădini neîngrijite găsești dormind, aproape înghețat, un copil, copilul care ai fost cîndva și despre care nu știi mare lucru. Sîntem la fel de străini de noi înșine ca de oricine altcineva, dacă nu cumva mai dramatic străini decît de oricine altcineva...

Cînd ai vîrsta mea —, simțea aproape nevoia s-o spună cu voce tare — ai toate vîrstele... Un rest de tinerețe, o brazdă de maturitate, un colț de bătrînețe, cîteva fire de copilărie... Larve de vîrste, larve de femei, constrînse să coexiste, simultan sau alternativ, suprasolicitînd în permanență această existență căreia i se părea că se află în pragul unor revelații esențiale — fără să se afle totuși. Curgeau toate, atît de deosebite între ele și atît de asemănătoare — datorită grabei cu care se petreceau. Alcătuiau, pur și simplu, o simplă săptămînă în viața universului... Văzută de departe, cîndva această săptămînă supremă părea încărcată de promisiuni. Toate gesturile maturilor de atunci (îi considerai bătrîni deși n-aveau decît 25 de ani, vîrstă care acum te face să surîzi) erau înconjurate de o aură de inaccesibilitate ; ea îi situa în mijlocul acelui univers jinduit spre care simțeai însă că nu trebuia să te grăbești. Dar faptul că știai că va veni și asta, că te

așteaptă o vîrstă în care vei decide asupra ta, vei putea fuma în fața lumii, vei putea face dragoste și vei vorbi despre asta în treacăt fără ca asta să revolte pe cineva, vei putea cumpăra orice-ți trece prin cap (bunăoară o bicicletă), vei putea intra într-un bar căutînd pe cineva, te vei putea urca singur într-un tren, și să pleci... dar și „să dai palme, mă-nțelegi ?", să înjuri (așa, la întîmplare : mai duceți-vă...) sau — să schimbi ceva în jur... Asta te liniștea și te neliniștea în același timp. Te neliniștea pentru că toate exemplele pe care-ți cădeau ochii conțineau un avertisment impur peste care nu puteai trece... Odată, adunate din întîmplare în formație aproape completă (ceea ce nu se mai nimerise de mult) femeile care alcătuiau micul cor etic al străzii — comentator în vremurile sale de glorie a tot ce mișca în aria geografică pe care o controla realizînd exegeze aproape exhaustive — abordaseră, surprinzător, o temă tristă — pornind de la boala lui madam Ionescu Doi (spre a o deosebi de madam Ionescu Unu) și trecuseră apoi în revistă suferințele, fizice sau psihice, ale unora dintre ele. Bilanțul le adusese în situația de a plînge sporadic și, firește, pe furiș. Atunci doamna Pantazi, cea mai tînără dintre ele, și roasă, fără să știe, de o boală care avea s-o secere peste numai un lustru (Aurelia venise gîfîind, anunțîndu-ne speriată că „doamna Pantazi e suspectă de nici nu vă mai spun ce", anunț care le împietrise pe toate, iar una dintre ele a observat că „asta a ajuns acum cum era odată oftica") propusese inspirată : „Hai să plîngem toate deodată". Ceea ce au și făcut — fiecare din motivele ei proprii. După ce au plîns — cu o disperare pe care nu ți-o amintești decît pentru jena imensă, deplasată, ca un incest, pe care te siliseră s-o simți, — tot doamna Pantazi, tînără, frumoasă, cu obrajii mereu roșii încît aveai impresia că tocmai trecuse un mic pîrjol peste ea, dăduse semnalul de oprire : acum, gata, să tăcem toate și să vorbim de altceva. Cîteva minute mai tîrziu, hohotele lor de rîs anunțau victorioase că acolo se trăiește, — că aceasta era singura lor avere de care, vrînd-nevrînd, profitau. Era imposibil să te miști din locul ascuns în care te surprinsese mica reuniune.

Simțise însă nevoia s-o facă la un moment dat, dintr-un fel de obligație de a oferi ceva în schimbul avertismentului preţios pe care i-l daseră, fără să știe, femeile acelea. Oare n-ar fi fost cinstit să rişte să le atragă în felul acesta atenţia că nu există secret perfect, că mereu se găseşte cineva neavizat, martorul cel mai nepotrivit cu putinţă (întruchiparea diavolului, într-un fel) — al tainelor pe care te apuci să le numeşti ? Dar i se făcuse frică — şi pe drept cuvînt — o fetiţă îngheţată în faţa unor femei încălzite de viaţă... dialogul nu părea posibil decît sub forma unei mile reciproce, trecătoare şi stînjenitoare pentru ambele părţi. Chiar cînd abordau teme frivole existase în tonul lor ceva care te înduioşa nelămurit, încă de pe atunci. Vorbeau cu o decenţă surprinzătoare, cu o naivitate fără nume, căreia nici un epitet nu i se potrivea alături, ca nişte fete încă tinere şi neştiutoare păzite încă straşnic de vigilenţa arbitrară a unor mame şi taţi nevăzuţi. Candoarea lor te avertiza şi ea că există riscul ca, şi atingînd o anumită vîrstă, să nu ştii sau să nu înţelegi anumite lucruri, că vîrsta singură nu-ţi aduce nimic dacă nu ştii să-i forţezi puţin dar sigur, ca un stăpîn, mîna.

— Degeaba povesteşti, zicea mama, dacă n-ai un pic de haz. Uite, biata madam Pantazi, o ducea rău cu Ion, una-două o bătea şi o gonea de-acasă, ea nu spunea niciodată, dar noi ştiam ; ea ne făcea şi pe noi să rîdem şi să uităm de toate. Şi asta numai din cauza lui soră-sa lui Ion care tot avea un cui împotriva ei că era săracă şi n-avusese pămînt. Parcă se mai uita cineva la pămînt, acuma ? Întîi că erau la Bucureşti, Ion avea servici destul de bun, şi-al doilea, chiar dacă ar fi avut, nu-l lua la colectiv? Ei o ţineau aşa întruna, chinezeşte, că n-avea pămînt, şi Ion o bătea din cauza asta care nici n-am crezut că poate să existe un om aşa de prost ca să-şi bată degeaba nevasta. După aia îi părea rău, şi-şi cerea iertare şi ea îl ierta, că nu ştiu ce găsise la urîtul ăsta, îl mai ţine cineva minte ? Negru ca un ţigan, cu buze groase şi-un dinte lipsă drept în faţă că-i mai şi ziceau fetele : „Cum îl pupi, madam Pantazi, pe gura aia urîtă ?“ Şi ea rîdea, închipuie-ţi,

tocmai îți croia ție o rochiță că venea ziua ta, una roșie cu buline albe, arătai și tu a om în ea, și deșteptul ăla... Odată a venit, c-o gonise el, la noi, și-mi zice: zău, tanti, de ce n-oi fi eu măritată cu dumneata, că tare aș fi dus-o bine? și rîdea săraca, zicea „simt eu că dumneata ții la mine și nu ți-e doar milă". Pînă la urmă însă plecase. Își luase servici, se remăritase, avea un om bun, făcuse și o fetiță frumoasă ca ea — însă vezi cum e viața asta, îl iubea tot pe Ion, venea din cînd în cînd doar să-l vadă, trecea așa pe stradă, ca din întîmplare...

Ion se însurase și el, luase o urîtanie mai lungă decît el, slabă și neagră, pe care nici n-a mai întrebat-o dacă are pămînt. I s-o fi părut mai cavalerește să fie însurat din dragoste cu o femeie urîtă decît cu una frumoasă. Sau, cine știe, poate că exigențele acestea absurde erau singurele în stare să-i măsoare sentimentele. A avut împreună cu noua madam Pantazi două fete. Privea și el lung după fosta lui nevastă, ieșea chiar în poartă (cînd credea că nu-l vede nimeni; de actuala nevastă nu-i păsa — nici n-a bătut-o vreodată) și se uita după ea pînă dădea colțul. Peste vreun an ea a intrat în spital... a murit în cîteva luni și atunci l-am auzit țipînd, tocmai din casă de la noi, pe Ion care se bătea cu pumnii în cap, urla și se tăvălea pe jos. „Dom' Pantazi, lasă, domne, acuma, degeaba, Dumnezeu s-o ierte, lasă... este bărbat..." încerca în zadar domnul Ionescu Unu să-l potolească.

— Cînd un om e necăjit de mic, e necăjit pînă moare, a zis mama atunci și deși se uita pe fereastră la Ion era limpede că se gîndea de fapt la cea atît de repede și atît de nedrept plecată...

Aprinde lumina, prințesă, — să risipim fantomele acestea chinuitoare.

Mă simt, ca întotdeauna, în căutare de stăpîn și, deopotrivă în căutare de supuși. Oare nu asta facem toată viața? Necazul e că nu știi niciodată dacă repartizezi judicios rolurile. Te alegi adesea cu stăpîni chinuitori și cu supuși capricioși sau iresponsabili. Cel puțin, cel puțin dacă mi-aș fi putut alege un stăpîn

abstract, privilegiat, cum ar fi, să zicem, arta... dar cine se poate înhăma la o treabă ca asta care te face deopotrivă sluga și stăpînul unei vocații pe care n-o poți plăti niciodată definitiv. „Cabotină mică" avea să rostească prințesa disprețuitoare, auzind sau numai prevăzînd toate aceste vorbe care i se păreau, pe drept cuvînt, deșarte. Dumnezeule, și toate astea s-ar calma atît de firesc cu puțină tandrețe... Vocea Mariei, care trîntește catalogul, deschide fereastra smucind-o cu brutalitate, taie elanurile Evei cu foarfeca : „Hei, zice, ai o privire de tătar care ar bea sînge." Cine mai are sînge azi, se miră încet Eva. Sîntem limfatici cu toții, și cînd apare cineva cu mai multe globule roșii, ne și strîngem cu toții în jurul lui să i le decolorăm.

— Copiii ăștia, spuse răsfoindu-și catalogul, Maria dragă, sînt atît de scindați și ei că nu știi niciodată cum să-i iei. Și cu toate astea, dacă ai răbdare, consimt uneori să-ți arate o imagine extrem de matură, serioasă și convinsă de rostul ei pe lume. Ei par că s-au născut cu o experiență pe care noi am cîștigat-o greu, încercînd-o pe propria noastră piele. Mă duc să-i văd.

Organizase un cerc de literatură pentru pasionații lecturii. Puțini (și dealtfel consacrați, în principal, științelor exacte) își îngăduiau acest viciu care-i costa enorm la capitolul timp. Ca să facă față bine, suplinind abrevierile programei, și activităților extrașcolare care se înșirau neostenit una după alta, ar fi trebuit să nu doarmă nici unul. Cei zece elevi foarte buni arătau dealtfel destul de vlăguiți. Ți se făcea milă de ei. Cu toate astea, era de ajuns să-i provoci pentru ca sala să zumzăie de citate („Călare de-a fuga în șa, ca Făt-Frumos..." ; „Sînt înger, fiară...") care se adunau unele peste altele ca niște lespezi de marmură, înălțînd un fel de edificiu de unde puteai privi pînă departe. Michel analiza un „creion" : „făptura ta întreagă..." Directoarea deschise ușa brusc, salută invitînd la continuarea lecturii și se așeză într-un colț, impasibilă și cu gîndul în altă parte. După fața ei enervată (avea nasul curios de alb în asemenea împrejurări) Eva deduse că iar a

prins eleve fumînd la toaletă. „Străbatem iarăşi parcul...“ Michel diseca rece, fără participare, versurile, ai fi zis că despica lemne, însă această voce albă conserva mult mai bine farmecul, iar selecţia părea foarte sigură. Eva îşi aminti fulgerător anunţul de la mica publicitate : „Singurul om care m-a iubit pe lumea asta“ şi care, acum, i se părea egal, ca tandreţă umană, versului care-l provocase : la „orice despărţire...“ Se întrebă dacă în realitate Michel iubea sau nu iubea poezia lui Arghezi, într-atît îşi refuza orice nuanţă afectivă — dar deveni conştientă de inutilitatea întrebării : o dovedea fineţea cu care opera asupra ei. O iubire rece, preţioasă — în orice caz. Olga îl studia uşor admirativ. O fi venit pentru el ? Privirea ei asupra mîinilor lungi, nervoase, cu care Michel răsuceşte colile... îl iubeşte oare ? Iar el, firește, nu va observa nimic, niciodată. În schimb spune : „Te-am rugat să pleci“ şi tonul lui e surd şi înăbuşit de data asta. Ah, dar şi noi am fost tineri, privirea Evei aproape că ţipă în obrazul neted al unei feţe ca de porţelan, cu ochii ca prunele coapte — intenşi şi indiferenţi ca fructele — şi noi ne stăpîneam prost ilaritatea privind ticurile inacceptabile ale celor mai în vîrstă, şi noi condamnam intoleranţi ratările sau micile lor laşităţi, şi noi tresăream cu milă superficială în faţa a ceea ce consideram neputinţa lor prea repede, prea indecent scoasă la iveală. Dar fiecare vîrstă lucrează în propria ei defavoare, făurindu-şi semnele ei pe care mai devreme sau mai tîrziu are grijă să le expună în ochii tuturor fără pic de pudoare. Poate pentru că fiecare vîrstă se simte trădată : la fiecare aniversare te simţi puţin frustrat. Ai mai smuls un an vieţii, dar anul acela s-a şi smuls din tine — păcăleala dulce care însoţeşte festivitatea şi care te ameţeşte puţin nu e decît un anestezic trecător care îţi dă o uşoară somnolenţă, aşa cum injecţiile care par că atenuează durerea la un chiuretaj, o fac mai revoltătoare, adăugînd şi o migrenă, pentru a plăti cît mai scump eliberarea de ceva preţios care se smulge din tine pentru totdeauna. Şi noi priveam moartea ca pe un spectacol... Directoarea îşi suflă nasul. Era obosită. Îşi petrecuse aproape toată ziua la I.D.M.S. să-şi ridice maşina şi, imediat după prînz, aţipise cu

capul pe umărul unui colonel care nu izbutea să-și mărite fata. Venise de acolo stoarsă și repeta mereu cuvîntul „promiscuitate"... Voia însă mașina pentru ca, înscriindu-se la A.C.R., să poată participa la balurile automobiliștilor de la Brașov, la hotelul „Aro" unde se desfășura cu această ocazie și un concurs de frumusețe. Mama ei cîștigase, în tinerețe, cîteva concursuri de acest gen ; fiica ei visa, de fapt, ca la tombola acestor baluri să cîștige fazanul fript despre care auzise că figurează printre premii. Îl voia — pentru că nu mîncase niciodată așa ceva — îl voia cu obstinația cu care pînă și cei mai cinici francezi contemporani se străduiesc prin orice mijloace să obțină Legiunea de onoare. Iar acum sîntem în plin spectacol, deși altul. Foșnim în hainele astea de plastic care ni se lipesc de picioare și trosnesc pe noi, încărcați la întîmplare de o mică și inutilă electricitate ca și cum în permanență ar trece cîțiva nori deasupra noastră tutelîndu-ne existența. Fata cu ochii ca prunele coapte o privi o secundă (se întreba, oare, ce vîrstă are ?), apoi privirea ei întîlni privirea unei fete cu ochii ca murele și amîndouă zîmbiseră cu o irezistibilă complicitate. Ah, era ca un făcut, toate fetele tinere purtau fructe în orbite. Te și întrebai la ce-aveau să le folosească ? Dulceață pentru copii sau alcooluri pentru bărbați ? Dar ele-și făceau semne ; Maria spusese că elevele ei profitau de timiditatea noului profesor de fizică și-și lăsau intenționat pixurile să cadă în calea lui, amuzîndu-se de conștiinciozitatea cu care el le culegea și le înapoia sfios posesoarelor. Încă un trimestru și o să-i treacă timiditatea, o liniști Eva. Timizii aceștia ajungeau în cîteva luni spaima liceului, cînd se răzbunau printr-o exigență împinsă aproape de fanatism. Aproape că le vedea pe cochetele care-și zîmbeau acum, tremurînd de neputință și de spaimă în fața lui la tablă, rugîndu-se în gînd să sune odată portarul. Vedea și zîmbetul crispat de azi al tînărului absolvent ajungînd la adevărata lui expresie : o dungă subțire și răutăcioasă păzind inflexibila reputație a fizicii și a tuturor vectorilor ei. Anul următor avea să fie ales secretar U.T.C. al liceului, apoi director ajunct, răspunzînd pentru început de cursul seral și activitățile

sociale — și atunci fața periculoasă, dezarticulată a timidității, a handicapării sale, va putea fi admirată cu ochiul liber, în toată splendoarea ei, de la orice distanță. Va căpăta burtă — dar nu-i va păsa de asta. Se va însura cu o profesoară de limbi străine, înaltă și slabă, cu o gură subțire ca a lui (aproape niște linii paralele) și va avea probabil trei fete una după alta, evenimente în fața cărora va reacționa prost socotind-o vinovată pe nevastă-sa : „zeamă a ieșit din mă-sa, zeamă și din fi-sa !“ Se va uita pe furiș la aceste fete care continuă încă să-și zîmbească, făgăduindu-și mărturisirea unor evenimente. Și chiar se apucă amîndouă de scris niște bilețele (poate să-și închipuie ce conțin : De ce n-ai venit aseară la Corina ? Dorin a trădat-o pe Rodica, așa că e liber.), în timp ce lui Michel vocea i se uscase puțin — directoarea ieși, făcu un semn liniștitor cu mîna. Aceleași fete care în timpul unei excursii la Craiova, întîrziind peste măsură, ascultaseră insolente „plachia nesărată“ de sfaturi a Evei, emițînd la sfîrșitul ei o frază zguduitoare : „Și tu faci parte din generația cretină ?“ Erau băute atunci, dar era imposibil să alungi gîndul că așa te vedeau, oricum. Tinerețea e în mod fatal impură. E altcineva, e un animal mic și curios care sălășuiește în tine un timp, care te închiriază pînă se satură și te părăsește pentru ceva mai bun, făcîndu-ți serviciul de a te lăsa golit, obligîndu-te să te descurci singur... Mai rămîn cîteva obiecte uitate : gesturi scrîșnite sau prea dezinvolte, îmbrăcămintea anarhică... unele discuții în care-ți menții cu prea multă fervoare punctul de vedere... „Fereastra sufletului, zăvorîtă bine“... spunea Michel. Eva se trezi oftînd. Îmi place că se întîmplă pe neașteptate. Simplu, repede, gata de spus — apoi fugim în direcții opuse. Nu folosim minciuna, nici teatrul și, pe urmă, e această degustare a relațiilor care ne seduce... E a treia oară că realizez acest... dar prima oară eram prea tînără și puneam prea mult zel... în alegerile mele. Sau așa cred acum ? Oricum, ori de cîte ori alegi pentru toată viața : profesiunea, soțul etc., îți spui că faci o alegere provizorie — e singurul mod de a struni gravitatea copleșitoare a gestului. Și e ciudat oare că aceste lucruri

esențiale trebuie să le faci la o vîrstă cînd, din fericire, nu știi prea bine ce vrei, căci dacă ai ști, te-ai speria ? Intuiești, îndrăznești. La patruzeci de ani, de pildă, cîte ezitări în fiecare gest, chiar dacă el nu te mai angajează atît de total. Cîte magazine scotocești pentru o simplă mașină de spălat sau pentru niște perdele ? Cîte reticențe în fața unui pardesiu... Refuzi, refuzi — refuzi pînă și în ceea ce îți place. Spui despre o iubire : e prea scumpă — ca despre o geantă. Și de ce n-am alege atunci, de vreme ce mai tîrziu ne scade nu numai curajul, ci și ingenuitatea de-a o face ? Atunci cînd pare simplu totul, iar lumea pare și ea că așteaptă să fie, din nou și cu adevărat, cucerită... Ți se pare chiar că deslușești puțină nervozitate în așteptarea ei. În realitate, ea nu așteaptă decît să te cucerească și pe tine fără să depui nici un efort. Va întinde cel mult mîinile spre tine, patriarhal, cu una îți va subtiliza ca un scamator abil chiriașul acela numit uneori tinerețe, în vreme ce cu cealaltă te va dirija ușor, ca o plasatoare distinsă și apatică, spre locul pe care — conform evaluării sale rapide, — ești capabil să-l plătești și unde vei avea mai întotdeauna ghinionul să-ți stea drept în față cineva cu o pălărie mare, împiedicîndu-te să vezi cum trebuie. Eva își aminti cum în liceu o colegă țipase deodată : „Tatăl meu a luptat în ilegalitate pentru ca voi să puteți învăța în băncile astea frumoase, nesimțitelor !“ În asemenea situații te trezești așteptînd cîtva timp să apară cineva care să îndrepte lucrurile. Sau poate că va fi altfel... Mereu invocată, prințesa va începe să ți se arate din ce în ce mai des, îi vei simți prezența întîi ca un miros învăluitor, un aer rece și puțin ars care te va înconjura din toate părțile din ce în ce mai ascuțit, apoi se va apropia în vîrfurile picioarelor, își va trece mîna prin părul tău și, în urma acestei mîngîieri atît de duioase, materne aproape, te vei alege cu fire de păr alb, dezlegate să crească în voie, își va trece mîna cu degete lungi și fine, dar cu arătătoarele pătate de tutun, pe obrazul tău și urmele degetelor ei vor rămîne, subțiri, pe obrazul tău, pentru totdeauna, îți va prinde mîinile în mîinile sale ca într-o confesiune

și vinele ți se vor umfla, iar pielea se va acoperi cu pete mici, închise la culoare, iar negii se vor umfla, pielea se va îngroșa — cu toate acestea nimeni n-ar fi putut spune despre ea că este crudă. Dimpotrivă, nu dovedea aceeași blîndețe ca viața, triviala viață ? Și, dealtfel, ajungea să privești în jur, ca s-o vezi, cruzimea, cum se răsfață oricîte văluri înșelătoare i-ai fi pus. Michel răsucea foile subțiri care, dactilografiate cu o bandă violet, păreau fardate ca niște bancnote. Uneori se plictisea și („ea pricepu, de plînge ?") le mototolea gata să se lepede de ele. E atît de greu totuși să ajungi la senzația de maturitate, de „copt", la sentimentul că deții în fine măsura exactă a lucrurilor și că poți s-o și aplici, încît să renunți la vîrsta aceasta în favoarea incontrolatei tinereți ar fi, pur și simplu, o pierdere, la fel de nedreaptă ca moartea. Mai ales că nimeni și nimic nu ne garantează că o s-o stăpînim prea mult, și că dincolo de cuvenitele ei pietre de hotar n-o să ne trezim deodată nu atît într-o vîrstă net inferioară, cît într-o lipsă de măsură pe care să nu fim în stare s-o stăvilim — nici la noi, și nici la ceilalți.

— Te-am întrebat cum îți merge la școală? repetase mama la telefon și vocea ei își păstrase nealterată intonația folosită pe vremea cînd Eva era elevă. „Lucrurile sînt atît de amestecate", gîndise Eva, și asupra acestui punct chiar și Valentino Florea, șeful catedrei, cădea repede de acord. „Mai amestecate ca niciodată" spunea el adăugînd imediat că așa e întotdeauna cînd se alege un drum nou. El, care nu disprețuise nici unul din drumurile care i se deschiseseră în față de-a lungul anilor lăsa impresia alarmantă că merge pe toate deodată în același timp. Cum n-avea nici un viciu cinstit : nu bea, nu fuma (primind totuși pachete de țigări străine „pentru dentist", cum spunea) și nu consuma cafea, era suspectat că se ocupă cu delațiunile. Pe chipul său de copil pîricios se așternea uneori o bucurie primejdioasă — simțeai că pentru o asemenea clipă de triumf Valentino ar fi dat orice, și-ar fi mutilat chiar mîna cu care-și dactilografia scrisorile anonime, — jertfă capitală pe altarul unicului viciu care-i împodobea viața cu senzațiile stranii, oculte, ale unei puteri cam

scăpătate. Se mulțumea totuși cu ele — deși era imposibil să nu-și dea seama cît de minore erau satisfacțiile lui. Purta o cărare drept în mijlocul capului, după o modă demult apusă, dar căreia-i rămăsese, la întîmplare, credincios, și deși nu era perfectă, semn că presbitismul își spunea discret micile sale vocale, dincolo de șovăitoarele ei sinuozități se zărea pielea roză, ca un bob de strugure mănat, a unui cap în plină fermentație. În cancelarie, primul cu care dădu ochii era chiar el, domnul Florea, aflat la fereastră, fredonînd bine dispus o melodie uitată de cîțiva ani. Auzind cu cîtă dezinvoltură își asuma textul, erai aproape silit să te întrebi · la ce eveniment autobiografic făcea oare trimitere ? Dintre buzele sale subțiri, care-i tăiau printr-o linie aproape perfectă fața plăcintoasă în două părți pe care el însuși le-ar fi considerat „echitabile" — și totul era *aproape* perfect la el, inclusiv ticăloșia — melodia țîșnea istovită și cuvintele rostite de el sugerau un bătrînel rigid cu fața plină de pudră ca un actor care, încercînd să facă pe tinerelul dansînd călășul în formația sa de „veterani ai muncii", se trezește deodată nu numai cu picioarele frînte sub el și peruca rostogolită la picioarele juriului, dar aproape numaidecît pe masa de operație implorînd plîngăcios să nu i se deschidă articulațiile întrucît e știut că de la „o anumită vîrstă în sus" ele se refac greu sau nu se mai refac deloc. Aproape că erai obligat să zărești șanțurile mototolite săpate de lacrimi în pudra groasă de pe fața domnului Florea în timp ce el își continua, ca într-un soi de transă, surprinzătorul său număr în fața ferestrei. Cu nelipsitul sacou pepit (reînnoit la fiecare doi-trei ani) și cravata cenușie — aceste accesorii erau invariabile în ținuta sa vestimentară, probabil că și în cazul în care domnul Florea ar fi primit premiul Nobel (pentru incompetență, să zicem) e de presupus că ar fi reușit să-și impună încăpățînat costumația proprie în locul inhibantului frac — în cămașă albastră și pantaloni gri, domnul Florea transmitea mai mult ca oricînd imaginea duioasă a unui pensionar „avant la lettre", încercînd să-și mai aducă — cu nestăpînită emoție — contribuția la educarea micuților șoimi ai patriei, pionierilor, ute-

ciştilor, şcolarilor, elevilor şi chiar colegilor („noi, dăscălimea..." începea el cînd se pornea să identifice erorile colegilor de breaslă) astfel încît, prin muncă şi abnegaţie, să reuşească să înscrie învăţămîntul românesc pe culmile superioare ale magistralelor Forumului al XII-lea. Această mică mină de abnegaţie fusese de curînd boicotată de unul din cei mai buni elevi ai liceului care, în faţa întregii clase, repetase cu un aer tîmp şi rătăcit, aproape toată ora, că „ştie dar nu poate să se exprime". Acum, ca întotdeauna, domnul Florea emana un miros extrem de violent de parfum ieftin, motiv pentru care în taină i se zicea „Parfumel". Eva se întrebă dacă Parfumel era delator cu adevărat sau era pur şi simplu victima opiniei publice care ori de cîte ori voia să compromită pe cineva fără argumente, lansa despre respectivul zvonul că este delator, pederast sau evreu. Parfumel termină cîntecul, întoarse o clipă ochii albaştri, aproape lichizi de spălăciţi ce erau, încît te-ai fi aşteptat în orice clipă să înceapă să-i curgă uşurel pe faţă, — îi fixă asupra Evei şi după ce clipi scurt în semn de salut îi readuse asupra priveliştii pe care o avea de la geamul său cu o expresie concentrată (o concentrare falsă ca atunci cînd molfăi gumă de mestecat) ce contrazicea brusc şi revoltător mina jovială de pînă mai adineaori, cînd domnul Florea părea că acceptă acea ipoteză hazardată pe care i-o propusese textierul. Ce-o fi cu el ? se întrebă Eva în treacăt... Pudibond pînă la fanatism, domnul Florea amesteca, incapabil de cel mai elementar discernămînt, ficţiunea cu realitatea, tratîndu-le pe fiecare din ele cu tacîmul cuvenit celeilalte. Erau vestite „greţurile" sale didactice la versurile unui mare poet pe care „personal" nu-l gusta din cauza „scîrboşeniilor". Puah ! Îl dezgusta orice text care conţinea cuvinte pe care fondul principal lexical al domnului Florea nu le prevedea. Puah ! Era chiar îndurerat. „Iubesc frumosul estetic" afirma în aceste ocazii — şi trăia cu oarecare artă scena respectivă. Prefera poeziile corecte, cu ritm exact şi rimă clară, în care ideile să capete un aer aforistic (exemple preferate : „o luptă-i viaţa" ; „ce-i pasă codrului de ea ?"),

gen în care se exersase probabil în tinerețe. Era posibil. Începuse însă, de curînd, să primească el însuși scrisori anonime (strecurate pe sub ușa cancelariei) în care-i erau ridiculizate lecțiile, iar la gazeta de perete a clasei a XII-a a figurat multă vreme, neobservată de nimeni, o parodie a stilului său analitic, intitulată : Numuru unu, numuru doi. Abia în timpul unui extemporal la economie politică, neavînd ce face, doamna Moiceanu s-a apropiat să citească gazeta de perete și, deși atunci pe loc n-a reacționat în nici un fel, a fost limpede că va izbucni un mic scandal. Un mic scandal înăbușit imediat chiar de domnul Florea. Își dăduse seama că extinderea lui nu era de natură să-i consolideze prestigiul profesional. Să uităm repede această glumă, indicase el. În recreație, la stația de radioamplificare se transmitea programul structurat și el pe concepțiile decanului „dăscălimii" și, în consecință, excesiv de paremiologic. Din două în două minute era servit cald, aproape aburind cu un crenvurst, un proverb, un dicton, un aforism care, în pofida experienței pe care încerca să ți-o transmită, reușea să-ți stîrnească impulsul de a face cît mai pe dos — fie și pentru a contraria un pic glasul acela de o veselie înăbușită ce se considera executorul testamentar al geniului folclorului românesc și universal. Apăsă clanța ușii — dincolo, în hol, cîteva grupuri se risipiră imediat zărind-o. Ce copii, totuși, ce copii — păreau un trunchi solid, consistent, numărînd un șir impresionant de ani ; pentru ca pe neașteptate să se desfacă, eliberînd ca dintr-un lanț zalele vîrstei, rostogolindu-se în colțuri diferite, bucăți, bucăți egale, simple bucăți de trunchi care nu însemnau nimic. Și încă o clanță apăsată. Zăpada murdară și scăzută ; de sub micile ei ruine năclăite se ridica un iz mucegăit care, după ce-l respirai, se insinua precum un narcotic, anulînd neliniștile, reducînd totul la o scară suportabilă. Promisiunea se referea la primăvară, și deși era înșelătoare (nori crispați vegheau ca lucrurile să nu intre pe un făgaș nelalocul lui încă), cîteva minute întregi ți-era îngăduit să anticipezi anotimpul, cu condiția de a-i accepta, ca unui nou născut, înfățișarea embrionară : cojile negre și ude ale copacilor încă n-au

primit îmbrăţişarea mugurilor ; gunoiul şi mucegaiul rînced n-au fost încă pudrate de verdele subţire şi firav al noii ierbi — cea care te face, din senin, să rîzi. Dar cu un termen în faţă suporţi mai uşor totul ; suporţi — pur şi simplu. E chiar imposibil să renunţi la gîndul că indiferent pentru ce imagine a lucrurilor ai opta — ea va fi trecătoare. Cu o faţă ascunsă, ca o putere ascunsă, îndărătul fiecărui gest lucrează latura lui trecătoare, înnobilîndu-l cumva, conferindu-i ceva fără de care n-ar supravieţui în amintirea noastră : fragilitate.

Şi asta în pofida insistenţei cu care am reveni asupra lui, cărîndu-i an de an, sau din cinci în cinci ani, sacii de nisip care să-i dea greutate zadarnică. Apele fragilităţii, apele vanităţii îl vor spulbera fără efort, într-o singură şi suplă, dar decisă viitură. Dar am reveni? Trăim atît de orbeşte, atît de haotic încît adesea nici nu ştim ce-i cu noi, abia în clipa unui necaz ne dăm deodată seama că viaţa adevărată stă departe şi abia dacă ne aruncă o privire. Încet-încet, îţi simţeai vinele trosnind aproape în efortul pe care-l făceau de a se adapta acestei presimţiri a primăverii. Ai fi jurat că în fiecare vas de sînge murmură o cascadă şi era la fel de ameţitor şi la fel de eliberator acest flux ca şi stingerea pe care o simţea seara în ea cînd celulele începeau pe rînd să aţipească, amînînd totul, cerînd înainte de orice un răgaz. Venea noaptea... Începea lentul proces de îngroşare a gîndurilor şi de lentă abdicare în favoarea lor. Să ai o noapte în faţă în care te poţi gîndi la orice, în care nevăzut de nimeni să poţi alege o carte din raft, s-o deschizi la întîmplare şi să alegi două-trei fraze ca şi cum ai alege două-trei amintiri din propria ta viaţă (noaptea cauţi cărţile pe care ţi-ar fi plăcut să le scrii), să aprinzi o ţigară, să ai o noapte în faţă în timp ce toţi ceilalţi dorm e ca şi cum, neştiut de nimeni, ai lua viaţa de la alt capăt.

— Auzi, spuse Eva pieptănîndu-şi părul cu înverşunare, aşa cum citise că fac marile vedete, auzi, cică : iubitule, lasă-mi viaţa ! aşa ar fi zis înainte s-o omoare. O vecină care a auzit cuvintele astea a crezut că citeşte cu glas tare din vreun roman... Dar cine, în

fața unui cuțit sau a unei priviri bestiale care nu mai lasă nici o șansă, nu rostește fără să-și dea seama o frază care, într-o carte sau într-un film, se dovedise eficace ? O frază disperată care încearcă astfel să trezească acel om adormit care a uitat totul ? „Iubitule" — cuvîntul acesta era cel mai scurt și mai inutil apel la memoria celui care-și abandonase viața. Cel care a omorît-o însă — nici nu mai era iubitul ei... În cele mai temeinice și mai verificate sentimente se ascunde întotdeauna și o lamă de cuțit. Ți se pare ciudat ? Astăzi, cu gîndul la asta, venind spre casă, simțeam o ură leneșă și formală față de toți oamenii pentru că ghiceam în toți un sîmbure de indiferență care ar putea deveni agresiune.

Matei știa că drumul ei spre casă era cît mai întortocheat cu putință. Nu fusese niciodată în stare să explice pe ce străzi apucă de reușește să transforme un drum de cinci minute într-unul de cel puțin jumătate de oră. Cînd o conducea uneori era uimit de precizia cu care cotea ea pentru a cîștiga un nesperat ocol suplimentar — și era sigur că în fața lui nu-și dezvăluise chiar toate posibilitățile. Oricum, pretindea că drumul ei era cel mai scurt cu putință întrucît îi permitea să rezolve în liniște o groază de probleme. Niciodată personale, gîndise Matei. Era convins că, într-un fel, ea se evita cît putea. Matei ședea în fața televizorului deschis dar se uita în altă parte. Pe față păstra urmele unei uimiri contrariate. Îi explică Evei că telefonul era mut, mut complet de cînd a venit acasă și că, voind să-l reclame, coborîse un etaj și ceruse vecinei îngăduința să...

— Și ? îl întrerupse Eva, sîcîită de tonul lui academic.

— Și ! M-a refuzat. „Nu, nu se poate", și mi-a închis ușa în nas.

Eva rămase surprinsă puțin (mai mult din politețe ; Matei te obliga uneori să-ți îmbraci sentimentele în mănuși albe și lungi pînă la cot) dar nu făcu nici un comentariu.

— O fi avut treabă, zise conciliantă, după ce-și termină pieptănatul. Nu face caz... Un refuz mic te scutește

de unul mai mare, adăugă, răvășindu-i părul. Dar el nu izbutea să zîmbească. Îi luase mîna, o cîntări puțin, apoi o sărută. Îi răvăși părul iar, provocator. El îi sărută mîna iar — apoi o păstră timp îndelungat între palmele lui.

— Să fii iubit fără a seduce, spuneai ?

— Nu eu... Dar... încerc... Eva zîmbi strîmb. Și în ochi avea rouă, ca o plantă, sau lacrimi ? Matei, alb la față, țîșni deodată din fotoliu — catapultat parcă — și se repezi la sertarul biroului unde căuta ceva crispat. Eva privi atentă ecranul : un ziarist, împreună cu translatorul său, în genunchi, apoi pe burtă, cu mîinile ridicate, inutil, în sus. Împușcați ușor, cu pușca neglijent aplecată ca pentru a culege în treacăt o viață, două, neținînd măcar... Zvîrcolirea trupului — secunde în șir, păreau minute, ore. Secvența era filmată de un ziarist ascuns. Și iar trupul acela care devenea — ce devenea ? un cadavru... Matei cu o carte de vizită pe care o ținea cu amîndouă mîinile ca pe o fotografie șoptea : L-am cunoscut pe omul ăsta... ții minte ? Ți-am povestit... în '76, pe aeroportul din Atena, în timpul escalei... Un bărbat elegant, frumos, ți-ar fi plăcut mult ; vorbea rar și precis, părea puțin infatuat... uite-i cartea de vizită... În cămașă albă, încă icnind animalic, tresărind, respectînd parcă zvîcnetele obligatorii, de adio ale vieții din el, bărbatul acela se liniștea încet, insuportabil, arătîndu-ne cum se moare împușcat. Matei, cu cartonul alb în mînă, spunea :

— Cînd ai schimbat fie și o singură vorbă cu cineva, moartea ți-l face rudă de sînge. „Ajunge să-i știi numele“ gîndi Eva. Oare nu asta fac, nu asta speră și anunțurile mortuare ? Un exercițiu de fraternizare... Avem nevoie de complicitatea aparentă a celor din jur, care, atunci cînd suferim, par întotdeauna că știu despre ce este vorba.

— Woldemar ! Woldemar ! scandă Eva rezemîndu-și spatele de perete. Cu fața încă răvășită, Matei întoarse capul. Păreau însuși tabloul romantic, terapeutic pe care și-l imaginase ea înainte de a se trezi țipînd.

În timpul nopții se trezi de cel puțin zece ori. De fiecare dată câinii lătrau într-un cor sălbatic, iar prin perdele, luna se strecura palidă, impasibilă, frigidă. Apoi câinii începuseră să schelălăie răzbiți de frig și de foame, de ură. Se mușcau probabil unii pe alții. Scrisoarea lui Danton, nedesfăcută încă, în geantă... Ploua iar —, ca și cum cineva ar fi dat alarma.

Seara trecută, fiind de gardă pe școală, doamna Moiceanu a venit udă leoarcă — portarul i-a dat o uniformă de la gărzile patriotice și în această costumație a prestat serviciul de rigoare ; spre norocul ei a reușit, fără să vrea, să sperie un bețiv care tot încerca să se cațăre pe geam. Să desfacă totuși, scrisoarea? Danton : pe coridoarele înguste și aglomerate de la Ministerul Învățămîntului, la o coadă care părea fără nici un rost, un om fuma „mă numesc Daniel Hadima". Și adăugase : nu, habar n-am ce-i cu numele ăsta... Rudele mele nu știu nimic, sînt singurul bărbat din familie ; nu există nici măcar în cartea de telefon. Doar pe un cavou somptuos din cimitriul Bellu; am fost foarte surprins... etc., etc... Și peste două luni întîmplarea stranie : geanta Evei, dispărută din cancelarie cu salariul abia încasat... Și telefonul lui Danton (Eva i-a spus așa din cauza staturii) care-i găsise geanta în parcul Herăstrău, pe o alee mică și neumblată, cu toate actele la locul lor, minus banii... El i-a mărturisit că i-a fost o clipă teamă că ar putea fi luat drept hoț... „Am fost silit să-mi pun problema" și adăugase că și-a permis să citească foile găsite. Cîteva luni mai tîrziu, Eva o întreba pe Maria : spune-mi sincer, ești dezgustată ?

— Ce-ți trece prin cap ? Am atîta înțelepciune încît să nu disprețuiesc o poveste dacă ea aduce puțină liniște cuiva care are nevoie de așa ceva... Ciudat, însă... Ochelarii Mariei (cochetăria Mariei se exersa în exclusivitate în privința ochelarilor și a stilourilor : avea „garderobe" întregi în aceste domenii privilegiate și-și schimba atît ochelarii cît și stilourile sau pixurile de cîteva ori pe zi, prin exemplare întotdeauna rare) păreau că intră adînc în obraji : Credeai că ți se poate întîmpla așa ceva ?

— Niciodată, mărturisise Eva. Mă credeam exclusă oricărei poveşti frumoase. N-am inspirat decît sentimente mici, ieftine, meschine, vulgare, dure... Nu s-a apropiat nimeni de mine cu înţelegere, Maria...

— Exagerezi. Nu, minţi! Maria era uimită ea însăşi, de tonul tăios cu care pusese capăt unor lamentări pe care se simţea îndreptăţită să le formuleze ea. Eva însă continuase să se biciuie cu fervoare. Apoi înţelesese că vorbeşte pentru amîndouă ; că n-are acest drept şi tăcuse. Glumise chiar : la urma urmei, ce importanţă are ? Poate că e mai bine aşa... Prinde bine la caracter. Contemporanii noştri ne fac, fără să vrea, bine cu indiferenţa lor, cu agresiunea lor... Nu ni se va urca niciodată la cap, nu ne vom „dezumaniza", nu-i aşa? Ce cîştig imens pentru umanitate! Şi începuse să rîdă sub privirile binevoitor mirate ale Mariei. După asta, în autobuz, privise ţintă în geam, dar nu se văzuse decît pe sine. Cu furie. Bătrînă, urîtă. Cîteva riduri apăruseră pe nesimţite ocupîndu-şi locul pe furiş pe această faţă mereu nemulţumită, mereu gata să strige, mereu oprindu-se înainte de-a o face — cu gîndul că e indecent. Trebuie să fi fost dezgustătoare. Părul lung o îmbătrînea ; scurt, îi dădea un uşor aer arierat. Isuse, un pic de farmec... Soldatul lung, deşirat, din staţie, cu ochii verzi înfundaţi bine în cap, încît părea că cineva-i bătuse cu ciocanul acolo, cu gură mare, rostise nişte măscări — deşi era limpede că ceva în sinea lui se revolta puţin împotriva propriilor sale cuvinte, şi privirea lui neliniştită era pusă pe o fugă fără sens... Ieşise la plimbare singur : încerca să-şi facă rost de puţină încredere în sine, furînd-o oricui se nimerea. Iar pe drum, de la maşină, spre casă, compania Consuelei, o vecină care „trebuia" să plece zilele astea în Portugalia ; nu puteai s-o întrebi nici cînd pleacă, nici pentru ce şi nici pentru cît timp, întrucît văicăreala ei exagerată te obliga să crezi că manifestînd interes în această problemă atingi o rană deschisă. Matei se răsuci în pat de cîteva ori, apoi puse mîna pe capul Evei întrebînd-o calm : Ce simţi ?

— Mîna ta pe capul meu.

— Imaginează-ți o mînă mai mare și mai puternică care face asta și care acoperă totodată ceva, așază un văl ciudat care liniștește și agită în același timp, totul. Ei, bine, așa simt eu — de cîteva ori pe zi, în ultima vreme din ce în ce mai des... Cineva îmi așază mîna asta grea pe cap, și nu cu tandrețe. Mai exact : vrea să mi-l întoarcă ea... Mă întreb ce dumnezeu o fi ?

Spre ziuă Eva se trezi din nou. Luna era roșie, coborîse puțin ; ploua cu înverșunare, aproape că auzeai două voci de femei în preajma ta.

— Anuțo, n-avea cremă care ai zis tu, avea numai șprei.

— N-avea „Podeol" ? Da' ce șprei era ?

— Altfel îi zicea. Cu cî... Nu rîde, Ani, ești o nasoală dacă rîzi de mine.

Eva zîmbi și-și răsuci perna. De după perdea, altă voce, mai alintată, răpăia : „Bună ziua, așa, trei și cu trei fac șase. Mulțumesc, doamna Goga." Cine putea fi? Eva se străduí să identifice această voce atît de sonoră ori de cîte ori vreuna din silabe izbea tabla subțire de la pervazul geamurilor. Apoi o voce de bărbat, într-un compartiment de tren... Tîmplele dureroase, le simțea umflate ca și cum cineva ar fi lovit acolo tare cu un baston de cauciuc și ar fi apărut două broaște obeze care apăsau mișcîndu-și labele : și asta ori de cîte ori ploua violent. Ce ciudat : simțea aceste semne ale bolii, își simțea ridurile (ca niște coji), cearcănele adînci înfășurate pe orbite, firele albe crescînd direct din creier... Și cine, citind aceste cuvinte, mai poate crede în cuvîntul „tînără" pe care consimți să-l spui despre proprietara acestor semne ? Și, totuși, mai era încă tînără. Încă — ce neliniștitor. Ca un prieten prea fermecător ca să nu crezi că te va părăsi dintr-o zi în alta. Cel mai cuminte e să te simți deja părăsită — ca și cum te-ai fi simțit vreodată altfel ?... Vocea bărbatului din compartimentul de tren, subțire, persuasivă, ca o femeie deocheată, aluneca în șiroaie lungi pe geamuri, hașurîndu-le : „Asta n-are importanță. Istoria ne avertizează în primul rînd asupra faptului că imaginația omului e limitată. Onorată asistență, amintiți-vă spusele lui Talleyrand." Nici unul din cei de față nu părea să

aibă ce-şi aminti, dar deveniseră atenţi. „Marele meu prestigiu, scanda vocea, a provenit din permanenta mea compromitere.“ Un băiat tînăr surîdea fascinat, nepricepînd nimic, dar încîntat că participă la o discuţie serioasă ; un cuplu care se certase înainte de a urca în tren şi care făcea demonstraţii de ostilitate îşi încrucişa uneori privirile purtînd resentimente atît de proaspete încît bănuiai că fiecare continua disputa în gînd, adăugînd dovezi din ce în ce mai grăitoare şi mai grave ; un bărbat care-şi apăsa mîna pe burtă se strîmba din cînd în cînd şi o femeie ceva mai în vîrstă neîndrăznind să surîdă ; Eva, obosită, sedusă de fonogenia vocii, îşi aminti că citise de mult o carte despre Talleyrand din care nu reţinuse decît un sfat pe care-şi propusese să-l respecte — şi pe care nu reuşise decît să-l admire : „Feriţi-vă de prima pornire, e întotdeauna cea mai nobilă.“ Acum considera sfatul acesta inutil, oricum, asta facem cu toţii, instinctiv. Şi cîteva feţe văzute în goană, din tren. Respiraţia gîfîită a ploii care părea gata să se sufoce. Să mergi cu un ziar în cap, pe vremea asta... Vreau să dorm, îşi spunea cu încăpăţînare. O voce stridentă, a domnului Florea probabil, bătea în geam ca un cioc de porumbel dictînd procesul verbal de la şedinţa de acum două zile : „...falsa combativitate, în care ne războim cu acarul Păun...“ şi secretara liceului întrerupîndu-l : „acarul Păun într-un cuvînt ?“ şi iar Parfumel specificînd : „nu, două cuvinte, acarul cu A mare şi Păun cu Pe mare... de la cap... combativitate înseamnă să iei foc.“ Vreau să adorm, repetă. Să scriu pe perna asta cu litere mari SOMN, să scriu CAFEA, să scriu LINIŞTE. Nu, linişte e prea puţin — vreau pace. Tristă, ca un cireş viguros scuturat de flori în timp ce toţi cireşii sînt în floare... şi asta în fiecare primăvară. Primi somnul grăbită, hămesită, îl înfundă adînc sub pleoape şi reuşi să-l reţină. O mică anulare care imită atît de bine anonimatul final („un mort tînăr în blocul albastru“) şi care te împinge pînă în preajma lui, ca-ntr-o scurtă audienţă. Simţi atunci că nişte cuvinte care-ţi plac, de pildă : „pentru totdeauna“ conţin pămînt. Pentru că nu trăieşti pentru totdeauna, dar mori pentru totdeauna. De aceea, cînd la

sfîrșitul unei scrisori citești : al tău, pe veci, simți că te înfiori ca și cînd ai fi silit să comanzi o coroană. Și totuși, să trăiești, prelungind astfel vieți trăite înaintea ta, — rotunjind viața. Dimineața, deschise larg fereastra. O liniște rece. Din cînd în cînd, o adiere ușoară ca și cum în spatele pomilor cineva ar fi legănat plictisit un evantai. Un cîrd de ciori își luă zborul de pe terasa de deasupra. Jos, începură să plece mașinile. Un bărbat în scurtă de piele dădea tîrcoale Daciei sale albe, verifică toate ușile, șterse o dungă de murdărie, mai aruncă o privire de control și de afecțiune totodată, ridică ochii sus, făcu semn spre o fereastră, se urcă la volan și porni. Telefonul. Matei voia să verifice dacă-și uitase acasă...

— Sînt scurt, explică, întrucît așteaptă cineva lîngă mine.

— Îți stă bine și așa, replică Eva amuzată.

Dacă vreodată s-ar fi hotărît să se elibereze din acele mici temnițe care dădeau una în alta ca o stradă într-o altă stradă, și dacă această eliberare ar putea avea loc în fața unui caiet gros, cu coperți negre și lucioase, pe a cărui pagină de gardă o mînă binevoitoare — tutelară, mai bine zis — să-ți fi urat „noroc", ce simplu, ce miraculos ar putea fi totul, mai ales dacă asta n-ar căpăta aerul nestăpînit, lacom, ridicol pe care-l trezește orice lucru amînat prea mult și scos la lumină abia la bătrînețe. Sau chiar la maturitate cînd toate gesturile sînt ușor maculate și par indecente. Dar imaginea sa cu un caiet în față era atît de străină... în vinele personajelor mele n-ar curge niciodată sînge, ci numai cerneală... Oricum, momentul trebuia smuls chiar din centrul acelei etape clarvăzătoare pe care urma s-o anunțe un clopot neștiut printr-o bătaie suavă, ca a unei aripi, ca a unui pahar ciocnit la sărbători. Atunci ce limpede și plin de sens ar fi apărut totul. Dacă ai fi încercat însă să descoperi un început și un mijloc solid acestui curs de clipe căpătînd coerență, ai fi observat deodată că nici un început nu e bun, că nici nu există acest început... Probabil că primele riduri nu apar niciodată atunci cînd le observi, nici la treizeci și nici la

treizeci și cinci de ani. Te naști pur și simplu cu ele pe față ; orice față de nou născut te avertizează asupra acestei istorii. Afară, un stol întreg de vrăbii ameţite se roteau din ce în ce mai strîns anunţînd iar ploaie, oare ? Aproape vedea pînza deasă de apă care avea să năvălească cu o furie de femeie umilită, ţinînd un discurs înfricoşător cui se nimerea. Aproape vedeai asfaltul scoţînd aburi și simţeai mirosul de sudoare rece care avea să învăluie străzile oprindu-se contrariat în faţa ferestrelor închise, a uşilor încuiate. O vrabie se izbi de geam, Evei i se păru că aude un ţipăt slab. În realitate ea scosese involuntar ţipătul, și el se adresa unei amintiri : furtuna shakespeariană, copacii icnind, spitalul, totul părea departe, la fel de departe cum îi păreau atunci toate celelalte văzute din patul alb, dintre pereţii albi din preajma dulapurilor albe. Lumea de afară era alta, oamenii erau niște străini cu toţii. Oricît i-ai fi privit pe geam alergînd, stînd la cozi, certîndu-se, ceva te împiedică să-i vezi. Ţi se părea că mimează totul. Realitatea analizelor, a mirosurilor ascuţite, a sîngelui din eprubete, a seringilor, a ceaiurilor fără gust, a pîinii fără sare părea mult mai durabilă, aşteptîndu-ne răbdătoare pe toţi. Odată intrat într-un spital desparţi fără să vrei lumea în două, tînjești după cealaltă, dar nu mai ştii căreia dintre ele îi aparţii... Încep să ţi se clarifice altfel sentimentele, dorinţele, resentimentele. Recapeți măsura exactă a lucrurilor fiindcă ţi se pare că eşti pe cale să le pierzi. Și ele îşi regăsesc o clipă preţul real dincolo de inflaţia din afară.

Pe peretele din stînga observă un gîndac și se sperie. La naiba. Dăduse de trei ori cu tot felul de soluţii și tot mai apăreau. Înainte de a apuca să-și scoată papucul spre a-l executa văzu că era doar o dungă trasă cu dermatograful : probabil făcuse semn ca să ţină minte vreo treabă importantă. Era sigur că nu folosise la nimic, pentru că, în pofida tuturor previziunilor, nu-i căzuseră niciodată pînă acum ochii asupra lui deși era în zona — comemorativă — a telefonului, acolo unde, de jur împrejur, figurau o mulţime de alte memento-uri semănate cu pixul, cu rujul (cu rujul cui ? se întrebă Eva care nu se ruja niciodată, constatînd, atunci cînd

încercase s-o facă, cîtă vulgaritate putea să acumuleze pe buze), chiar cu pieptenele, fiecare dintre ele purtînd un mesaj inutil. Pe tocul uşii figurau, la fel de inutile, numere de telefon sau interioare fără nici o indicaţie, netranscrise niciodată în agende, unele din ele necesare dar inutilizabile din cauza anonimatului la care le sortise acest exil. Pămîntul, pe care zăpada, părăsindu-l, lăsase cîteva urme murdare din loc în loc, părea o felie de pîine neagră presărată cu sare. Lîngă un morman de frunze macerate adunate spre a li se da foc cadavrul unui cîine răspîndea o duhoare tare şi umedă. Zăcea de mult acolo, cu blana de culoarea frunzelor, şi gunoierii nu-l depistaseră.

De jur împrejur, cadavrul său şi cadavrele vegetale care-l îmbrăţişaseră erau înconjurate de mici semne ale noului anotimp. Crengi tăiate cu ferăstrăul din copacii din faţa vilelor, aruncate şi ele pe cîmpul care devenea în aceste împrejurări un fel de maidan unde se aprindeau pe urmă, în cascadă, focurile care ne făceau să ne simţim o tabără militară în plină campanie ; gunoaie sortite să hrănească aceste focuri, deşeuri din gospodăriile înconjurătoare conţinînd o varietate întreagă de obiecte începînd de la arcurile ruginite sau slăbite de somiere, cratiţe sau rame de tablouri ciuntite pînă la roţi de automobile, bidoane sparte şi chiar fotografii (într-o tufă, fotografia unui grup de muncitori pe un şantier naţional), ba chiar şi un bust semănînd îngrozitor cu o cunoştinţă ; crăpături fine prin care pămîntul reîncepea să respire şi chiar să geamă uşor ; un bărbat culcat pe o haină ; gîngănii mici care-ţi jucau în ochi. Toate se înscriau în protocolul cu care cartierul acesta obişnuia să primească o nouă primăvară. Pe o bancă două bătrînele croşetau. Una din ele putuse fi admirată în această ipostază cîteva sezoane la rînd. S-ar fi zis că cealaltă a răsărit şi crescut rapid lîngă ea ca o plantă ivită dintr-o sămînţă scuturată la întîmplare de vînt. Le vedeai aici pînă toamna tîrziu, agăţînd cureluşele căţeilor de piciorul băncii, executînd uneori cîte un tur spre a-şi destinde membrele înţepenite, aşteptînd răbdătoare micile evenimente care aveau să le precipite crepusculul. Apăruseră băieţii care-şi des-

făceau aici motocicletele în sumedenie de piese înșirate pe cîrpe, unse, frecate de rugină, vopsite, pentru ca pe urmă să înceapă cursele de verificare care asurzeau cartierul zile întregi. În balcoane se întîmpla același lucru cu bicicletele — lanțurile spînzurau agățate în cuie, cauciucurile noi se încolăceau în jurul ghivecelor de flori în care se schimba pămîntul. Mirosea a pantofi noi, iar agitația te ducea cu gîndul la o mină ce urma să intre în curînd, însoțită de emoții, în exploatare. O mașină pare decisă să te calce și, lîngă șofer, vezi o fată privindu-te speriată. Atît de aproape : fața dragă n-ai văzut-o niciodată așa speriată, așa dilatată... Ai s-o vezi mai tîrziu, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Uneori, mai tîrziu înseamnă chiar niciodată. Te gîndești la aceste cadavre cărora li se va da foc peste cîteva zile.

Așa cum, acum cîteva zile, la crematoriu...

Era un om căruia n-ai apucat niciodată să-i ceri iertare pentru că-ți închipui că n-ai nici un motiv. Și liniște. Din cînd în cînd un impuls fulgerător — de a întinde mîna în locul unde era sentimentul acela, ca după amputarea lui. Dar acest impuls poate fi reprimat ușor. Nu, nu mai ești nimeni — ești singur într-o barcă pe care n-o mai poți stăpîni. Apoi desfaci o scrisoare și gestul acesta îți așază, la o distanță nu prea mare, o barcă în care se vede cineva. Se vede și atît ; dar te simți mai în siguranță, așa cum o experiență eșuată în dragoste creează între cei doi o complicitate mai durabilă decît satisfacția. Se vor simți mereu ca și cum ar fi furat împreună, ar fi fost arestați deodată și ar fi ispășit aceeași pedeapsă. (În cazul unei povești reușite se strecoară întotdeauna o inegalitate : ca și cum doar unul ar fi fost prins și condamnat, în timp ce celălalt a rămas liber, neștiut... Unul se va simți întotdeauna în pierdere și de aici o mică ranchiună pe care timpul o va dizolva, o va rezolva sau o va conserva, dar pe care n-o va agrava niciodată). Dar să vorbești aici, în cîmp deschis, despre trecutul tău e ca și cum ai dezvălui o taină care ți-a parvenit în mod ciudat. Întîmplările sînt ale tale, mai sînt ale tale, dar cel care le-a săvîrșit (adică tu) e o persoană străină — de-

spre care celorlalți li se pare că știu mai multe lucruri. Poate de aceea, cînd îți amintești lucruri pe care le-ai făcut cîndva, ai întotdeauna și destulă mirare. Și acest bărbat care trece fluierînd, această femeie care-și bate copilul pentru că i-a provocat o spaimă ; această pereche de elevi care se sărută pe furiș, acest șofer care claxonează nervos, toți aceștia pe lîngă care treci și ale căror priviri le întîlnești o clipă au uitat, au uitat exact singurul lucru pe care tu îl știi sigur despre ei : că vor muri. Nu e nedrept ? Dar acesta e singurul lucru pe care-l știi despre fiecare om pe care-l vezi, fie și o singură dată. Chiar atunci un bătrîn îi spune visător unui alt bătrîn : „Să te scoli într-o dimineață tînăr ca la douăzeci și cinci de ani !"

— Ei, ce-ai face ?

— Aș pleca imediat la o petrecere...

Și-și cară cartofii ca și cum și-ar căra anii, departe, cît mai departe de locul unde i-a cumpărat, îi urcă într-un autobuz și le poartă de grijă.

7. LA VÎNĂTOARE

El purta ochelari de soare cu oglindă, tăietura ramei era puțin oblică — ochelari feminini, demodați de mult ; Eva își aminti că purtase așa ceva cu vreo douăzeci de ani în urmă. Lîngă el, un băiat de vreo treisprezece ani vomita. Preotul scoase o lămîie din geanta diplomatică în care se zări o sticlă de votcă. Între timp el, șoferul, își scosese ochelarii de soare absolut inutili și se așezase pe scaunul său de unde începuse să verifice microfonul cu care era dotat autobuzul. Încet, încet, pasagerii începură să se urce înăuntru. Femei în vîrstă, sau foarte grase sau foarte slabe, gîfîind puțin cînd se săltau pe piciorul proptit în scară, toate îmbrăcate în culori închise (două dintre ele în doliu complet), bărbați în vîrstă, scuipînd în batiste, cîțiva copii palizi și pistruiați de soare și, la sfîrșit, preotul cel tînăr, cu barbă neagră și deasă, cărîndu-și geanta diplomatică, însoțit de alt ins cu barbă și plete cărunte, care se dovedi a fi și el preot : cînd opreau la mănăstiri, acesta scotea din servietă anteriul și-l îmbrăca peste haina de piele. Întindea cu gravitate mîna la sărutat măicuțelor, iar ele șopteau „binecuvintează părinte" înainte de a începe evocarea istoriei așezămîntului. Mici ateliere meșteșugărești înconjurau biserica și acolo cele cîteva zeci de călugărițe îmbrăcau icoane (cu ani înainte țeseau covoare) pentru a reuși să se întrețină. Mănăstirea deținea și o suprafață de unsprezece hectare cultivate cu porumb. Privit din pridvor părea o cereală îmbrăcată-n uniformă militară. Preotul cel bătrîn ținea să-și demonstreze competența punînd tot felul de întrebări („cînd a

fost Iustinian aici ? în 1954 ?") sau dînd false explicații („a fost dezastru după bombardament"), atitudine pe care și-a păstrat-o pe tot parcursul drumului. Întrucît se afla departe de microfon, în autobuz comentariile lui rămîneau aproape în exclusivitate proprietatea Evei; cum stăteau alături, privind pe geam, Eva dădea, vrînd-nevrînd, cu ochii de nasul lui mare și roșu. Pe bulevardul mare din Ploiești îl auzi murmurînd, fără să-și miște capul: cel mai frumos bulevard din țară, spune-le, Gică... Cum Gică n-auzise sau preferase să n-audă întrucît tocmai comunica pasagerilor propria lui părere asupra peisajului — părere pe care o prefera în mod vizibil tuturor celorlalte — el adăugă : aici într-unul din pomii ăștia (degetul îngălbenit de tutun ezită puțin) a zăcut șapca mea de licean trei zile... Sufeream de urechi, explică după o pauză. Gică, ținînd cu o mînă volanul și cu cealaltă microfonul în care uneori sufla pentru a-l verifica : unu-doi-trei, unu-doi-trei, explica și el : „în stînga, clădirea nouă administrativă. Este o clădire frumoasă, avînd multe atribuții și bineînțeles, cu cap făcută". Un camion trecu în goană, șoferul lui claxonă, strigă tare : noroc ! și depăși autobuzul.

— Fir-ai tu al dracului să fii, Petre ! rîse Gică în urma lui, după care își reluă ideea consacrată transformărilor „frumoase" la care fusese supus cartierul prin care treceau. Patosul lui îl contamină pe bătrînul așezat pe un scăunel pliant chiar în spatele șoferului care observă că, fie vorba între noi, nimeni n-a construit în țara asta cît au construit comuniștii în treizeci de ani. Preotul cu nasul roșu își aminti cu voce tare că găsise șapca plină cu apă și fusese nevoit s-o poarte așa umedă, iar, în paralel, Gică, preluînd la microfon teza bătrînului, îi acordă și sensul pe care se cuvenea să-l aibă în acele zile premergătoare aniversării : — „Și știi de ce, nea Ioane ?" întrebă el.

— Fiindcă ceilalți n-aveau interesul s-o facă ! explică. Nea Ion (s-a dovedit că de fapt îl chema Ilie, dar pînă și el înțelese că fusese considerat un interlocutor oarecum național în acel moment și consimțise la artificiu) tuși aprobator. Preotul cel tînăr puse mîna pe microfon și începu să citească dintr-un registru

11 — c. 817 28

mare : „Ne apropiem de Slănic Prahova. Vrem să vă dăm cîteva date despre acest orășel". Și înșiră cîteva date istorice, geografice și economice. De o parte și de alta a drumului prunii încărcați se aplecaseră la pămînt. O explozie de încîntare declanșată dinspre coada autobuzului înaintă pînă la Gică.

— De nu s-ar rupe, domnule, de ce nu le-or fi pus niște... Ce țuică o să iasă ! Ăștia mereu au avut țuică bună !

Microfonul devenise și el liric, dar din alte motive:

— Pe strada 23 August a locuit o vreme celebrul scriitor francez Standhal, ca trimis al lui Napoleon să achiziționeze sare... Eva căută cu privirea strada. Spera ca autobuzul să treacă pe acolo. De cînd Grigore Manea spusese : primele două sute de pagini din Lucien Leuwen sînt cele mai frumoase pagini pe care le-am citit în viața mea, Standhal devenise un confident ideal. Acum, lîngă piciorul de sare cenușie unde ajunseseră, silueta lui Lucien, roșu de furie după ce fusese trîntit a doua oară de pe cal, căpăta proporțiile unei statui. Eva bănuia că lui Grigore îi plăcea să se recunoască în Lucien; nu era de mirare, așadar, că statuia pe care o vedea acum înconjurată de pereți sticloși ca de niște oglinzi semăna întrucîtva cu el. Aproape se aștepta să-l întîlnească printre șirurile de bolnavi care-și omorau în fel și chip timpul prescris în această carceră și chiar cercetă cu atenție salonul prevăzut cu paturi și fotolii pentru cei ce-și făceau cura întinși. Unii citeau, deși lumina era foarte slabă, alții priveau fix bolta austeră de deasupra, părînd că numără ceva în gînd. Cîteva fete în halate vișinii se mișcau încet, ținîndu-se una de alta să nu alunece, băieți îmbrăcați în costume de schi jucau volei, iar printre ei grupurile de vizitatori, dîrdîind de frig, își suceau capetele dintr-o parte în alta, făcînd diverse comparații. Eva auzi de două ori la rînd cuvîntul catedrală. Se plimbau între Decebal și Traian sculptați în sare (așezați așa cum îi așezase și istoria, față-n față) și pînă la Eminescu, al cărui bust se afla în altă parte și pe care nu l-ai fi recunoscut dacă n-ar fi beneficiat de inscripția lămuritoare. Cum coada la lift se și formase, o luară într-acolo.

Cîte douăzeci de inși o porneau în sus după ce o parte din ei își făcuseră rapid, înainte de a urca, semnul crucii. Un clopoțel anunța începutul și sfîrșitul cursei în timpul căreia scîrțîitul cablurilor de oțel se întovărășea cu scîncetele bătrînilor cărora li se părea că nu vor mai scăpa teferi.

Afară, un soare aburit anunța sfîrșitul verii. La capătul străzii se zărea un cărucior cu legume și cîteva femei porniră încăpățînate într-acolo, în ciuda faptului că Gică ambalase motorul și striga după ele. Se reîntorseseră alergînd, gîfîind, transpirate, cărînd victorioase sacoșele cu ardei și vinete (sacoșe pe care le avuseseră pentru orice eventualitate asupra lor și în fosta mină) impasibile la orice dojană. Aruncaseră doar cîte o privire vag curioasă spre șoferul care spumega de furie („un sfert de oră aici, unul dincolo...") și începuseră să-și caute locul călcîndu-se pe picioare și chicotind într-un ciudat acces de veselie. Socoteau probabil că mica reușită la cumpărături merita orice osteneală. Expresia asta stupid victorioasă era explicabilă de vreme ce o puteai observa pe fața oricui purta o sacoșă în care se găsea exact ceea ce căutase. Colegii ei reacționau la fel. Cînd unul din ei găsise ceapă exact în ziua în care avea nevoie de ceapă, orice altă satisfacție, inclusiv profesională, pălea și orice insatisfacție i-ar fi dat tîrcoale în zadar în acea zi, căci găsea terenul blindat. Directoarea îi critica fără nici o eficiență în acele zile, și cînd, crezînd că tonul nu era cel mai nimerit, îl schimba cu unul colegial, ba chiar afectuos, ca de la om la om, explicînd că neapărat trebuie întocmită lista cu elevi pentru canal, expresia lor rămînea la fel de nepătruns, sugera zone insondabile, murmurau : „da, da, aveți dreptate", cu gîndul în altă parte, zîmbind puțin prostește, enervant. Ultima sosi la autobuz o femeie slabă, cu o față suptă, îmbrăcată toată în negru, cărînd un pachet mare — semn că alergase pînă la magazinele din centru și Dumnezeu știe ce găsise acolo de vreme ce arbora o demnitate atît de deplasată încît cîțiva simțiră nevoia s-o înjure.

— Ne îndreptăm spre Sânziana, nu înainte de a trece prin Văleni, anunță Gică prin microfon, după care ceda

microfonul ghidului excursiei, preotul tînăr care citi din registrul său cîteva date, insistă asupra lui Nicolae Iorga în fața casei căruia autobuzul încetini puțin. Eva aruncă o privire în spate. Jumătate din oameni se uitau în partea opusă, extaziindu-se iar de prunii încărcați, femeile își netezeau cumpărăturile ca pe niște copii, numărau banii în poală, iar cîțiva bătrîni care își treceau unul altuia o sticlă de țuică începură să chicotească. Copiii ațipiseră.

— După mirosul care vine pînă la mine, glumi Gică, văd că cinstiți cum se cuvine frumosul oraș Văleni.

— Așa e, părinte ! strigară cîțiva rîzînd, confundînd vocile.

Eva își cumpărase de la Slănic un creion mare de aproape jumătate de metru cu care se gîndise o clipă să-și deseneze pereții. Acum atîrna în plasa pentru bagaje și cum la o zdruncinătură capătul ascuțit ieșise printr-un ochi al plasei, virful creionului atingea din cînd în cînd coama colilie a preotului în vîrstă care sforăia ușurel (Evei i se părea, auzindu-l, că la București sună telefonul) după ce încercase inutil să-și plaseze cunoștințele.

Mașina ieși din oraș. Pe șoseaua argintie traversau agale cîteva turme de oi. Apariția lor, asemeni unor păduri ivite pe neașteptate, tulbură liniștea instalată în autobuz. Cîteva zîmbete somnoroase împerecheate nepotrivit cu altele atîțate însoțiră încercarea mașinii de a se strecura printre ele. Aveau lîna mare, încît aproape se simțea fișiitul plăcut cînd se atingeau una de alta — ca și cum ai fi răsfoit o carte veche, cu hîrtia groasă, puțin îngălbenită, puțin vegetală, pe care litera părea așezată într-un elan de voluptate. Gîndurile Evei se întoarseră cu o zi în urmă. O privire în autobuz o lămuri că toată lumea recăzuse într-o toropeală subțire — te-ai fi așteptat să înceapă să toarcă. Lăsaseră în jos perdelele întunecate ca să nu-i stînjenească lumina. Toată lumea — cu excepția femeii în negru care-și mai punea încă în ordine pachetul voluminos. În ultimele zile (i se părea firesc să spună așa : se afla atît de departe de locul în care se consumase acea zi

încît s-o considere o singură zi ar fi fost aproape nedelicat, avînd în vedere intensitatea ei, crescută brusc datorită distanței, — așa cum în fața unei persoane cu părul alb dovedești respect fără să te întrebi dacă nu cumva persoana a înălbit într-o singură zi și nu în zeci de ani trăiți temeinic), în casa lui Radu Amanet a cărui invitație îi parvenise cu întîrziere și căreia îi dase curs pentru a evita festivitățile prilejuite de aniversarea propriei sale zile de naștere și de frica cărora se refugiase pînă la urmă în această excursie, Eva cunoscuse o familie simpatică, vecină de vacanță cu familia Amanet, întrucît închiriau, de ani în șir, aceleași case, și în aceleași perioade, dar în scopuri diferite : Radu Amanet, pentru creație, ceilalți pentru refacerea sănătății. Cei doi soți își petreceau mai toate după-amiezile la Radu Amanet pe terasă (uneori veneau cu propriii lor musafiri) și ascultau în tăcere lungile dizertații ale acestuia care împingea lucrurile pînă într-acolo încît reușea să-i facă să asculte (ba chiar la rugămintea lor) cîteva capitole recent elaborate din romanul său inspirat din istoria Ardealului (în care autorul nu călcase niciodată, dar el pretindea că asta nu poate decît să-i folosească) și a cărui eroină principală era, deduse Eva după o scurtă audiere, o fabrică de încălțăminte. Un fel de „Historia incrementorum atque decrementorum...“ Se chema *Falimentul*. Radu fusese coleg de facultate cu Matei și povestea tot felul de lucruri din perioada respectivă, isprăvi în care din politețe îl includea și pe Matei, rezervîndu-i un rol ce devenea de la o zi la alta mai copios. Eva era sigură că el își exersa în felul acesta benign fantezia creatoare și-l urmărea fără emoție chiar atunci cînd R., furat de moment, sfida realitatea incluzînd-o în ele și pe Eva căreia îi atribuia tot felul de inițiative. Eva ascultă între altele relatarea unei întîlniri dintr-o cofetărie de pe Calea Victoriei (R. nici nu știa altele ; fusese un snob înnăscut) a grupului de băieți condus de Matei, cu o frumoasă și faimoasă actriță a Naționalului care i-ar fi făcut lui Matei avansuri. Biblioteca lui Radu merita însă mult mai multă atenție. Moștenise toate cărțile unui unchi al său, scriitor cunoscut mai mult prin erudiție decît prin

talent. Și, într-adevăr, legate în piele fină, cărțile umpleau salonul de sus pînă jos, pe toți pereții, oferind o privelişte menită să-l facă agreabil și pe amfitrion. Acolo găsise cartea care-i dezlănțuise un ciudat instinct creator. O ținuse îndelung în mîini, neîndurîndu-se s-o pună la loc. Apoi, totuși, se săturase, — o pusese la locul ei, și o răsfoise în gînd cu o voluptate sporită. Data care era scrisă de autor, cu cerneală, dedesubtul dedicației către un prieten necunoscut oferea amănuntul emoționant că exact în urmă cu cincizeci de ani, într-o zi asemănătoare cu asta, stiloul autorului (un stilou pe care-l văzuse fotografiat într-o revistă de istorie literară) se plimbase nervos pe aceste file, făcînd o ultimă corectură a primului său roman care avea să devină celebru. Legat în piele, format mare, volumul conținea spalturile cărții, cu nesfîrșite corecturi, ba cu cerneală neagră, ba cu cerneală roșie, între care era intercalat un întreg capitol în manuscris (un capitol foarte controversat, dealtfel). Numărase într-o singură frază, ce părea scrisă dintr-o suflare, peste opt corecturi. Cîteva fraze la rînd erau apoi tăiate — iar cea preferată avea la rîndul ei atîtea adăugiri încît semăna, grafic chiar, cu o floare de toamnă, matură, ascunzînd în fiecare nuanță a culorilor amestecate intenții demascate numai pe jumătate. Acele corecturi reușeau să ajungă în cele din urmă însăși expresia exasperată a firescului. Nu reprezentau ele efortul fiecărui individ de a opta pentru expresia proprie, care, respectînd legalitatea limbii în litera ei, s-o sfideze într-un mod inconfundabil, și durabil, în spirit ? Ah, acest firesc exasperat care aparține doar artei... Cartea îi arsese degetele. Fiecare dintre scriitori avea dreptul să-și spună că se plătise într-un fel pentru darul vieții și încă în cea mai rară și cea mai sigură monedă : cărțile. Iată singura iubire care nu te acoperă de ridicol și nu-ți anulează personalitatea, — dar acest lucru ar trebui să se petreacă în taină, ca un adulter. Poate că literatură se face și din plictiseală, nu numai din orgoliu. Dar neapărat din frustrare. Eva își aminti puiul de căprioară mîngîiat de un soldat la Bușteni... Îl scosese ca să-l arate copiilor care-l alintau și curățau

cu grijă locul din jurul lui de mucurile de țigară, de hîrtiile de înghețată. A doua zi, puiul de căprioară dormea la soare, și doamna grasă cu care Eva călătorise în tren, bolnavă de astm, și care avea o față palidă, cu nasul mare, îl arătase soțului ei : „Uite, Gigi, parc-ar fi viu !“ Poate că acesta e miracolul care se ascunde în sentimentul pe care-l trezește arta : ceva viu care pare a fi viu... La Sânziana lîngă pîrîu, acolo unde un trunchi de brad căzut de-a curmezișul provoca o minusculă cădere de apă, un băiețel care urina îi arăta tatălui său, amuzat, grupul de bătrîni ascunși printre brazi. În fața autobuzului, o pereche tînără discuta cu șoferul. Fata o privi lung pe Eva — se cunoscuseră vreodată oare ? Femeia în negru întîrzie iar. De data asta cumpărase o candelă de argint. Fuseseră toate impresionate de călugărul blond, cu barba rară, care vorbea întortocheat și plăcut, puțin mecanic, recitîndu-și oarecum absent textul („naosul desparte biserica văzută de biserica nevăzută“) trăgîndu-și mîna ori de cîte ori femeile bătrîne se repezeau să i-o sărute. Primise totuși sumele de bani pe care ele i le strecuraseră și le vînduse apoi tot felul de obiecte. Băiatul nou sosit o privi și el lung. În fine, după zîmbetul complice al celor doi, Eva înțelese că le stîrnise interesul ca fiind singura persoană oarecum laică din autobuz. La Cheia cei doi dispărură. În timp ce toată lumea aștepta nerăbdătoare mîncarea (meniul anunțat de ospătar se modifică de vreo trei ori) își îngădui prima țigară din ziua aceea : prima în noul ei an de viață. Acasă, la București, o așteptau cîțiva prieteni — anunțase că se întoarce în cursul dimineții și chiar avusese această intenție ; apoi se răzgîndise. Dacă e ziua mea cu adevărat, gîndi, ce-ar fi să fac ce vreau cu ea ? Ce-ar fi s-o uit undeva ? Pe aici ? În fața restaurantului un bărbat vindea afine. Perechea juvenilă apăru pe neașteptate și cumpără cîteva căni într-o pungă de plastic. Aproape că deslușeai pe buzele fetei argumentul : o băutură foarte bună pentru stomac. O oră mai tîrziu bătrînii încurcară drumul, încît Gică a fost nevoit să supravegheze personal întoarcerea lor la autobuz. Cum trebuia escaladat un gard mic — dincolo de care nu se știe cum reușiseră

să ajungă cu toții, — Gică intervenea prinzînd în brațe cînd trupurile firave ale bărbaților (de departe păreau niște adolescenți convalescenți), cînd pe cele crescute, ca o cocă bine frămîntată de viață, ale femeilor care-și puneau mîna la gură cu o cochetărie scoasă atît de brusc din alte vîrste încît semăna cu o adeverință extrasă dintr-un buzunar secret. La Brașov era prevăzută o oră de libertate și grupul se risipi imediat în magazine și în piață. Privirea Evei căută telefoanele interurbane. Ar fi vrut să dea un telefon ; ar fi vrut — nu era prea sigură de asta. În urmă cu doisprezece ani primise de aici un telefon în ziua de Paști. Dînd acum un telefon — indiferent cui — încerca vaga resemnare a cuiva silit să repete o frază din cauza neatenției interlocutorului. Rătăcea la întîmplare pe străzi — acesta i se părea singurul mod onest de a telefona în acele clipe. Chiar atunci un tînăr impetuos îi ceru o informație disperată. („N-ați văzut în Poiană un autobuz galben de Piatra Neamț ?")

— N-am văzut, domnule, nici nu m-am uitat, spuse Eva.

Cum lui i se năruise pe față o așteptare întreagă, se simți datoare să adauge: S-ar putea să fi fost, totuși, și să nu fi observat eu. Întrebați-l pe șofer. Ei reține lucrurile astea. Eu nici...

— Pe dumneavoastră mă bizuiam, o întrerupse el. Am vorbit cu șoferul, nici el n-a văzut nimic. Și, privind-o țintă, explică încet : promisese că vine. (Că vine de tot, înțelese Eva.) Apoi se răsucise pe călcîie și dispăruse, lăsînd-o să se simtă puțin răspunzătoare de neloialitatea celei așteptate. Asta e culmea, își spuse Eva. După ce că nu m-a așteptat nimeni niciodată cu atîta disperare, să mai și... Linia orizontului / coloana vertebrală a... camera aceea, fotoliile elegante, cearșafurile proaspete, și mîna caldă și dragă prinzîndu-i umărul o fracțiune de secundă doar, cu teamă. Apoi sirenele țipînd toată noaptea ca niște animale împușcate și visele dîndu-și tîrcoale unele altora. Buza de jos sîngeră pe neașteptate. În timp ce se tampona ușor cu batista îl zări pe tînăr intrînd la Telefoane.

Avusese timp să cumpere ceva : un pachețel se legăna prins cu o sfoară de degetul mic. În librărie găsi o carte mai veche a lui Luca — care spusese în seara aceea că înveți să scrii și din cărțile proaste. Ele te avertizează ce pericole te pasc, de ce să te ferești, care sînt combinațiile de cuvinte sau de scene ridicole. „Măcar pentru asta și tot ar trebui să apară" — susținea zîmbind. Și explica : Așa cum o femeie lipsită de gust în îmbrăcăminte le salvează involuntar pe celelalte : „Să nu uit că verdele nu merge deloc în combinația asta" sau „doamne, bine că n-am luat jacheta asta !"... Ele nu stîrnesc rîsul, ci compasiunea sau, poate, un sentiment de eliberare, de secretă și vinovată recunoștință pentru faptul de a-și fi asumat riscul de a păși pe un teren minat pe care, întîmplător și neavertizat, s-ar fi putut să calci chiar tu... Aproape că-i auzea vocea. „Din preajma mea pînă și mie îmi vine să plec" — Eva plăti și afară, în aglomerația străzii, se trezi iar în fața băiatului.

— Mi-a închis telefonul, o informă el. N-a avut curajul să...

Eva ridică ușor din umeri. Povestea o depășea, o plictisea puțin — întotdeauna dragostea altora pare ușor ridicolă și enervantă. În afară de cazul că trezește frustrarea necesară sau te face să te simți invulnerabil. Ceva fals, în orice caz. Cum mergeau alături încă, ridicînd mîna el spuse deodată : pe una din străzile astea am o casă veche și frumoasă, o casă care îi plăcea. Am moștenit-o, adăugase. Moștenirile astea, gîndi Eva, ale altora... Păreau povești inventate de realitate — într-un exces de zel. După moartea lui Luca soția lui se trezise într-un complicat proces de moștenire intentat de cumnații care revendicau o parte din bunuri. Casa de la țară, în primul rînd, pentru că fusese a familiei. Cum rezultase că Luca o vînduse în ultimul an în schimbul unei sume surprinzător de mici unui armean iubitor de cărți care-l fascinase cu manuscrisele și edițiile lui rare (și cu care stabilise să i se trimită jumătate din recolta grădinii la București ; n-apucase decît transportul de cireșe jumătate stricate pe drum, iar cealaltă jumătate expediată în coșuri mari prietenilor și rudelor) procesul

se dublase și continua încă. Frații lui Luca invocau și pierderea financiară suferită în cazul automobilului scriitorului. Oricum, reieșea că acesta avusese un dar cu totul ieșit din comun atît în privința afacerilor bune, cît și în privința afacerilor proaste. În urmă cu șapte ani soția lui se trezise la rîndul ei cu o casă la munte lăsată de o mătușă și pe care, neavînd timp s-o gospodărească, Luca o vînduse la un preț la fel de scăzut, prevăzînd însă și aici o înțelegere: dreptul de a folosi anual, timp de două luni, una din camerele casei. Noul proprietar dărîmase casa imediat după cumpărare și vreo trei ani înțelegerea n-a putut fi respectată din cauza șantierului. Iar cînd în fine vila a fost gata, o casă solidă cu un etaj, sugerînd ceva din prosperitatea unei familii cu un singur copil față de cele cu mai mulți, la prima vacanță petrecută acolo a izbucnit o ceartă. S-au mai certat și cu fratele soției lui Luca, nemulțumit de faptul că n-a fost consultat deloc și că suma, împărțită pe jumătate, se dovedise jalnică. Din toate aceste afaceri care-l căutau parcă anume pe el, lui Luca îi plăcuse cel mai mult partea cu înțelegerile pe care le născocea — probabil că de asta și consimțea cu atîta ușurință la vînzări. Mai avusese un teren în București de care, cu tot șirul de combinații imaginate (e de presupus că si-a investit aici o bună parte din spiritul său aventurier) și în care angrenase la un moment dat o întreagă suită de veri și amici, n-a putut scăpa pînă cînd legea sistematizării apărută, ca un semn al destinului, exact în punctul culminant al acestor speculații, l-a eliberat de grijă. Terenul era liber și acum — se depozita acolo fierul vechi strîns la școlile din apropiere și lui Luca nu-i mai rămăsese decît să-l viziteze cînd și cînd, să evoce nucul fastuos în cîteva poeme în proză și să culeagă de pe jos două perechi de nuci cu care se juca nervos în buzunarele hainei. Poveștile pe seama lui circulau încă. Eva nici măcar nu-și amintea dacă știuse vreodată de existența soției lui. Apăruse mereu singur și nu făcea nici cea mai vagă referire la viața de familie. Alături, tînărul acela, care la drept vorbind nici nu era foarte tînăr (avea dinții aproape negri de fum sau de piatră) încerca să găsească o explicație ; era însă atît

de contrariat că n-avea cum să ajungă la ea. Nu pe căi normale, în orice caz.

Cu ochii la portretul președintelui așezat la intrarea unei întreprinderi (numele întreprinderii lipsea, probabil fiindcă se considera că esențialul fusese spus) Eva trase unele concluzii.

— Ei, am ajuns, spuse. Trebuie să plec. Îți urez noroc.

— Norocul meu... răspunse el șovăind. Părea beat. În autobuz reîncepu vechea poveste. Lipseau vreo zece persoane și întrucît se înserase și n-aveai cum să dai de ele trebuiră să aștepte vreo patruzeci de minute. Șoferul era enervat. Eva se enervă și ea. În sfîrșit, după un ultim control, plecară, cu o oră întîrziere, spre casă. Abia pe la Sinaia cineva trase un țipăt anunțînd că lipsește o femeie.

— Ah, femeia în negru, murmură Eva încet. Era sigură că așa se va întîmpla. Întrevăzuse pe fața ei, desenat cu finețe, însuși chipul prințesei. Dimineața chiar, după prima întîrziere, cînd căutîndu-i mirată privirea pentru a găsi acolo o explicație, femeia o evitase netulburată, cu o rigiditate stranie a pleoapelor ce păreau să străjuiască un gol încăpățînat, Eva simțise ceea ce A. ar fi numit șarpele revelației. Mai tîrziu femeia își suflecase pînă la cot mînecile rochiei, dezvelind niște brațe atît de subțiri și de albe că păreau văruite. Privindu-le, Eva își dăduse seama că nu se înșelase : era prințesa sau, în orice caz, o emisară a ei, una din credincioasele sale slujitoare, căreia trebuia să-i vorbești ca și cum i-ai fi vorbit chiar prințesei. Și totuși, pachetele ei erau acolo, abandonate. Noaptea, la hotelul din Sinaia, Eva visă crengi încărcate de pruni, cu fructe transpirate, senzuale, aruncînd de jur împrejur priviri intense — și în preajma lor, alergînd frenetic să le culeagă, chicotind isteric tînărul cu pantaloni negri, avînd două petice mari în genunchi, care o invoca pe... explicînd că exact așa sînt ochii ei care împlinește în ziua aceea treizeci și trei de ani. Părea tot beat; în orice caz avea o sclipire plină de sălbăticie în ochi. Chiar spunea : sălbăticia e singura armă a unui om dezarmat. Și se strîmba îngrozitor. Semăna cu Bebe, despre care soția

lui obișnuia să spună cîndva în prezența Evei, socotind-o prea mică pentru a înțelege, că „ăsta cînd e beat nu face". Cu toate acestea Bebe participase la un viol comun și fusese condamnat doi ani. Deși fusese beat în respectiva mînă de ajutor, Bebe își luase și el a dat o mînă de ajutor. Cum nu reieșise în ce constase respectiva mînă de ajutor, Bebe își luase și el, pedeapsa — cea mai mică. Cînd ieșise de acolo își cumpărase mașină pe banii strînși de nevastă-sa, dar nu și permis de conducere ; nu se putea stăpîni să nu dea o mînă de ajutor și în această împrejurare. E de mirare că vreme de aproape un an n-a fost prins. Probabil era o mică răzbunare ; pentru că după ce a socotit în sinea lui că afrontul suferit din partea justiției a fost amortizat astfel, Bebe și-a luat permisul și a reintrat în legalitate. Singurul lucru curios este că nimeni nu știa cum îl cheamă cu adevărat. Fiecare dintre cunoscuți îi zicea altfel. Era greu, aproape imposibil să-l reclami în aceste condiții. A doua zi dimineață, Eva se duse cu o cursă să-și ia rămas bun de la R. care picta împreună cu fiică-sa geamul mare de la terasă și după masă pleca la București. Femeia în negru nu se întorsese. R. spunea că ancheta de-abia începea. Nimeni nu înțelegea și nici nu credea că ea nu se va mai întoarce niciodată și că nu vor mai afla niciodată nimic despre ea. Părea imposibil. Doar Eva presimțea (presimțea? știa, știa cu adevărat) că era vorba de o dispariție perfectă, regizată de prințesă cu ocazia acestei aniversări rotunde a zilei de naștere — o vîrstă la care pînă și Cristos se lăsase răstignit. Pe alee, în fața blocului, o vecină o opri să-i comunice că ieri o găsiseră moartă, în spate, pe cîmp, cu sacoșele pline cu sticle, pe femeia care vindea borș. Evei i se păruse mereu că femeia asta seamănă cu cineva cunoscut și de cîte ori o vedea (uneori o apăra de copii care se distrau imitîndu-i strigătele — borșuleț proaspăt — sau aruncînd cu pietricele în ea) se chinuia cîteva minute să-și amintească cu cine anume. De cîteva ori se trezise întrebîndu-se : cine o fi iubit-o pe femeia asta ? Ce fel de bărbați ? Pe masa din sufragerie, lîngă tortul neînceput, Matei lăsase un bilet scurt și sec. În fața liftului se auzea o voce răgușită de femeie.

— Hai, puișor, n-ai tu atîta trecere să faci rost de niște țigări bune, c-am auzit c-ați publicat un articol de groază cu universul care provine dintr-o explozie și aia din altă explozie care va deveni implozie și alte minuni de-astea. Nu mai publicați, puișor, chestii de-astea.

Puișor rîdea conciliant : Hai, lasă-te...

— Zău, auzi ce-a înțeles fi-miu dintr-un film că în China toți cîinii sînt pekinezi...

Și intrară în lift rîzînd. Puișor era individul despre care nevastă-sa afirma că e probabil singurul intelectual din țară care „n-a avut timp" să citească *Război și pace* pînă la treizeci și patru de ani. Încît vecinul lor de perete se și enervase : hai, că prea vă lăudați. Era și ea de părere că madam Puișor exagerează : erau mai mulți decît credea ea. Oricum, indivizii își tratau propria situație cu umor. Odată îi surprinsese șoptind : hai, tu, în casă să ne maculăm ! Țîrîitul liftului se opri brusc, se auzi pocnetul sec, ca de pistol, al ușii eliberate. Și, imediat, Maria la telefon, cu felicitările. Apoi explică :

— Mi-am dat cu ojă pe unghii și stau cu degetele rășchirate să mi se usuce repede că trebuie să plec, de-aia vorbesc împrăștiat.

După ce-o ascultă puțin pe Eva care relată pe scurt excursia, spuse că oricine vorbește despre moarte și despre presentimentul ei trebuie crezut.

— Atunci ar trebui să mă crezi, spune Eva.

— Nu, atunci tu ar trebui să mă iei în serios. Și adăugă, aparent la întîmplare : m-am întîlnit ieri cu Peștișor la telefoane (Peștișor predă chimia și e puțin sîsîită ; e obsedată de cancer și uneori face povești în cancelarie, anticipînd reacțiile celor prezenți la propria ei înmormîntare. Cei de față se simt datori să se scandalizeze și asta se pare că-i face plăcere).

— Și ce mai face Peștișor ?

— Ce să facă, înoată, informează Maria. Ea, care la 25 de ani visa să scrie o „Istorie a literaturii române" și care a renunțat fără nici un efort la acest proiect, se grăbește să scrie „un material" despre activitatea

cultural-educativă desfășurată în timpul vacanței „sub nu știu ce semn".

— Mă rog, zice Eva, toate se desfășoară sub un semn... Și enervată de ce spusese : Ia mai dă-le...

Matei care o găsește în timp ce-și bea cafeaua mormăie, enervat, că „vezi să nu-ți facă rău atîta cafea !" Și Eva scandează provocator : Dacă nu beau cafea în fiecare zi îmi curge sînge din nas. Prin geamul deschis se aude o voce de copil.

— Ce-ar fi noi să luăm o oaie ? S-o tăiem și s-o frigem ? Și amîndoi se apleacă să vadă a cui e ideea.

Matei povestește cea mai nouă ispravă a lui Paul, care găsind într-o gară din Moldova aflată în plin șantier mozaicul vechi (și foarte bun, zice el), scos de la gara dărîmată, aruncat de constructori la gunoi, l-a curățat și l-a adus acasă unde și l-a montat pe tot holul.

— Are un hol foarte ceferistic, îți vine să cumperi bilet de peron cînd intri, zice Matei.

Vîntul umflă perdeaua ca pînza unei bărci. O Dacie albastră cotește la dreapta și dispare. Atît.

— Ți-amintești cînd am fost la curse la Ploiești ? întrebă Eva privind televizorul unde se dădeau cursele de cai (galop) de la Ascot. Pariaseră atunci la întîmplare ; admițînd că ar fi cîștigat, n-ar fi aflat-o niciodată căci nu pricepuseră nimic. Cînd în fine se lămuriseră un pic, se terminaseră și cursele și banii, dar și cheful. Mai multe familii mîncau pe pături, la umbra copacilor, gustarea adusă de-acasă, și beau bere nearuncînd nici o privire spre pista de concurs. Alții, în schimb, se înecau de emoție.

Ei doi se situau undeva la mijloc, și neînțelegîndu-i pe nici unii, îi studiau cu interes. Eva privea atentă jocheii care erau în frunte și imediat întorcea fulgerător capul spre bărbatul gras de lîngă ea în ai cărui ochi holbați mai avea timp să surprindă mici echipaje traversîndu-i pupilele. În mulțimea agitată, s-a zărit o clipă capul lui Marius, fost coleg de liceu, care căuta pe cineva. Pe marginea șoselei ieșiseră femei cu ciuperci de vînzare. Cu cincisprezece lei Eva umpluse un ziar.

Trecuseră zece ani de atunci, dar buletinele pe care pariaseră le păstrase mult timp, din snobism. O nepoată a lui Matei, studentă la București, anunță la telefon că „tanti, ieri am depus jurămîntul !".

— Bravo ! zice Eva, în timp ce gîndul ei vorbește singur și stăruitor: nimic nu-mi ajută. Pînă și dragostea atîrnă de mine ca o haină de gata. Și dealtfel, ce iluzie : lașitate pe cont propriu nu există. Cînd ești laș, nu ești numai pentru tine, atingi întotdeauna involuntar și pe alții. Ajunge o singură persoană implicată, atinsă, în afara ta, pentru ca lașitatea să devină un lux. Cînd te gîndești ce puțin a lipsit ca să nu fi existat niciodată... Atît de puțin încît s-ar zice că faptul acesta a izbutit să lase o urmă de neputință și de „netrai" în tot ce fac, în tot ce mă atinge. M-am săturat, m-am săturat, m-am săturat ! De cîte ori s-o scriu ca să n-o strig în gura mare ? Sînt otrăvită, — semăn atît de bine cu Thérèse, atîta doar că eu sînt cea otrăvită, zi cu zi, în doze din ce în ce mai mari. Mă aflu în faza în care rezultatul nu s-a decis : voi muri sau mă voi imuniza ? Amîndouă sînt posibile acum, coexistă în deplină egalitate, și dacă aș putea interveni, optînd... Această sciziune e un dar cu care n-am ce face. Adevărul e că spunem mereu „m-am săturat" și, cu toate acestea, nu ne-am săturat niciodată. O pereche în vîrstă apare drept în față, înaintînd pe alee. El, cu o față veștejită, ridată și suptă, cu plete rare dar lăsate tinerește peste gulerul cămășii, cu aerul inconfundabil al celor roși peste măsură de o singură patimă : beție, joc de cărți etc. Ea, o femeie singură de mult, gospodină ideală desigur, încercînd cu disperare să nu pară ceea ce e, ci o femeie care se bucură de viață fără prejudecăți. Se vede asta după felul în care rîde, ostentativ, excesiv, la glumele lui nehotărîte și probabil cam neroade. Sau poate că se înțeleg fără să-și fi dus nici unul gîndurile pînă la capăt. Suflete mai mișcătoare ca nisipul.

— Bonjur, tovarășa președintă ! inginerul agronom o salută ironic pe administratoarea blocului, președinta comisiei de femei din cartier.

Fetele tinere, bronzate, venind în grupuri de la țtrand, salutîndu-se de departe („am fost la agrement,

tu“ și rîdeau). Era conștientă că le măsura cu oarecare ostilitate. Oh, nu erau proaste deloc...

Mai tîrziu, goi, întinși pe canapea reușeau să stea de vorbă.

— Cam cîți ani ai vrea să trăiești ?

— Măcar douăzeci, spunea Eva. Și ultimii zece să nu fac nimic altceva decît să scriu, cărți, orice, să scriu...

— Să scrii, orice, hm ! Matei era mirat. O să trăiești mult mai mult, spuse, cu aerul că scoate din buzunar anii gata pregătiți, numărați, așezați într-un plic. Îi venea să adauge : și n-ai să scrii nimic.

Eva simțise însă — „mi-e teamă de infarct“, spuse pe neașteptate.

— De unde și pînă unde ?

— Și totuși o am și e insuportabilă.

„Eva ar putea trăda pe cineva ?“ se întreba Matei crispat privind-o cu coada ochiului. Cuprins de o spaimă ciudată bătu de trei ori la rînd în același loc, apoi deschise televizorul. — Meciuri de box, spuse Matei iritat, nu-i plăceau deloc, cu toate astea se uita atent și comenta enervat bucuria animalică a spectatorilor din tribune cu fețele desfigurate de satisfacție la fiecare pumn zdravăn. Eva, în schimb, se îndîrjise pe neașteptate, își încleștase pumnii și arunca priviri pline de ură în jur. La un moment dat scăpă printre dinți : tare aș trage un pumn cuiva ! Matei glumi : încearcă cu mine. Eva îl privi limpede în ochi, se răsuci fulgerător cu tot corpul și-l pocni zdravăn în falcă, izbindu-l cu capul de perete.

A doua zi, — Matei o iertase, dar Evei nu-i trecuse criza. Stătea într-un scuar plin de copii și de bunici și fuma încet. Danton, convocat telefonic, rotea privirea în jur, speriat (Eva tocmai spusese : între doi soți se întîmplă multe lucruri necurate) căutînd ceva de care să-și agațe privirea. Pînă la urmă găsise.

— Dincolo de aceste căsuțe... așa începea întotdeauna bătrînul despre care ți-am vorbit și cu care mă întîlnesc adeseori, cam în același loc, ori de cîte ori simt că mi se va întîmpla ceva deosebit în următoarele

zile. Adevărul e că nu mă interesa deloc ce se petrecuse dincolo de ferestrele acestei căsuțe (i-o arătă cu mîna : numărul 16), deși puteam să-mi închipui foarte bine că se născuse acolo ; sau că acolo trăise cîndva o fată pe care... ; sau că acolo ar vrea să moară. Ceea ce mă interesa cu adevărat și ideea asta îmi venise pe neașteptate, era dacă acesta era un loc prielnic pentru a uita. Dacă, să zicem, deschizînd ușa acestei case, apoi stînd înăuntru așa, cam cît durează o operație, și apoi deschizînd iar ușa, pentru a ieși, puteai scăpa de un coșmar. Nu îndrăzneam să-i spun umilință. Îi spuneam, deci, coșmar, avea un caracter mai general. Dar îmi dădeam seama că neavînd nici măcar curajul de a-i spune pe nume n-aveam cum să uit umilința aceea pe undeva, iar ea n-ar fi consimțit niciodată să mă părăsească așa ușor. Dar dacă tu ai putea fi deschisă ca ușa aceea, ce ușor mi-ar fi... Cum Dumnezeu aș mai deschide-o iar, ca să ies... Și totuși, asta trebuie să facem, separat, bineînțeles...

După ce se despărțiseră (Danton era stufos și obositor și nu se înțeleseseră deloc) Eva colindase magazinele la întîmplare, cercetînd cu răbdare vicioasă toate vitrinele, toate prețurile. N-avea nici un ban în buzunar — ceea ce îi dădea o ciudată relaxare. O oră de mers pe jos pînă acasă, socoti, tocmai bine cînd se înserează. În stradă, cu un aer disperat, doctorul Manea. Chipul frumos era schimonosit de mînie, de durere, și Eva și-l aminti traversînd culoarele spitalului cu jacheta albă, impecabilă, cu eșarfă de mătase albă la gît, cu pantalonii scrobiți, cu aerul stăpîn și vocea lenevă, însoțit mereu de privirile supuse și fascinate ale surorilor, ale bolnavelor, fixîndu-și stiloul în buzunarul de la piept ca și cum și-ar fi potrivit un microfon. Nu reușise să-și formeze o părere proprie asupra competenței lui profesionale întrucît aerul extaziat care apărea pe fețele celor care vorbeau despre el sugera vag, dar decis, că era deasupra oricărei verificări. Cu ea personal procedase greșit, susținea Eva. În plus, avusese atunci o discuție dură în timpul căreia el o privise acuzator și pînă la urmă spusese : de fapt, a fost o provocare... Și Eva îl urîse atunci. I se păruse deodată

strîmb, bătrîn și penibil cu aerele lui de campion depășit. Manea simțise, probabil. În ultima ei seară din spital, cînd era de gardă, venise după cină în rezerva ei glumind: pot să vă cer o consultație? Tăcuseră amîndoi, crispați, minute în șir.

— Asta e o provocare, spusese ea. Și el povestise ceva despre litoral, cît de pustiu arată iarna, cît de grotești sînt stațiunile părăsite, care-i aminteau ceva citit de mult. Ce citești? Luase cartea, o răsfoise surprins, apoi declarase că e o carte care-i seamănă îngrozitor. Eva nu-și mai amintea ce carte fusese — încercase de cîteva ori, dar nu reușise. Din ușă, se întorsese: doamnă, multe fructe, legume, multe vitamine, vă rog. Cînd după cîteva luni îl sunase să-l felicite de Anul Nou (Eva suna întotdeauna persoanele care nu se așteptau în nici un chip la asta, neglijîndu-le cu desăvîrșire pe cele cu adevărat obligatorii) el nu-și mai amintise deloc cu cine vorbește. Era amabil, surprins și cam atît. Dar ce era acum cu el? Și cum era oare cotat ca medic? În afară de exclamații nu auzeai nimic. Pacientele îl preferau din cauza aerului distins, părului des și moale pe care și-l scutura neglijent într-o parte, privirii aburite și politicoase prin care le cernea. Era greu de crezut că s-ar fi putut îndrăgosti de el în faza de maternitate acută în care se aflau sau în faza dificultăților care se refereau exact la calitatea lor de femei. Probabil era altceva. Mobilizarea în fața lui era un mijloc de a depăși mai repede impasul, de a se regăsi mai curînd. După un concert la Ateneu, îl zărise pe trepte, cu privirea în gol, așteptînd ceva — nu pe cineva. Ploua mărunt și, în timp ce Matei desfășura umbrela, i-l arătă: „Uite-l pe doctorul Manea, ții minte? La ce s-o fi gîndind?"

— La Celibidache, la cine vrei să se gîndească? Sau la o umbrelă... Matei era răutăcios: ciudate mai sînteți, glumi el. Ei, bine, prea e desenat...

Acum dispăruse. Genul acela de dispariții care te silesc să te simți și murdar și singur. Ce nu înțelegem în asemenea clipe e că ele vor trece și că putem s-o luăm oricînd de la capăt. Dar nu simțim niciodată asta. Dimpotrivă, ne simțim mereu la jumătatea unui tunel; de ce naiba?

Acasă, dădu telefon unei doctoriţe ca s-o întrebe dacă ştie ceva despre doctorul Manea.

— Nu, de ce ? A murit nevastă-sa ?

— De ce să moară ? se enervă Eva.

— Păi e operată de cancer, dragă. O dramă îngrozitoare, n-are decît vreo treizeci şi şase de ani...

Eva stinse radioul. Mai ştia cîteva drame îngrozitoare. Doctoriţa îşi muie puţin glasul.

— E firesc să te dea peste cap, Eva. E de-a noastră, e generaţia noastră, nu ?

— Dramele îngrozitoare sînt generaţia noastră — spuse Eva şi ca să nu ţipe îşi smulse cîteva fire de păr din cap.

Apoi doctoriţa povestise că în primii ani de căsnicie doamna Manea îşi teroriza bărbatul în public cu întrebarea : ce-ai zice dacă mi-aş lua un amant ? Grigore, spunea ea, considera pe atunci de datoria lui să pălească. Ofta şi întorcea mereu capul spre uşă ca spre a verifica dacă nu cumva amantul se ivise în spatele lui. Probabil, avansa ea ideea, la început el suferise din pricina acestei întrebări. Era de presupus că avusese grijă s-o pună pentru prima dată chiar în timpul unei îmbrăţişări. Acum amintirea acelei suferinţe îl agasa uşor, ca umbră a unui eşec ce putuse fi evitat dar pe care, din uşurinţă, îl lăsase să treacă fără să-i controleze buzunarele. Eva află, surprinsă, că soţii Manea aveau un băiat obez. Această noutate aşeză un neaşteptat strat de grăsime şi asupra tatălui. Cînd Matei venise acasă, ea se uita la serial, dar era sigur că se gîndea în altă parte. Pe figură îşi aşezase grijulie, cum aşezi un copil pe o bicicletă, acel aer preocupat care o apăra de întrebări indiscrete pe care Matei îl recunoştea imediat. În prezenţa lui, gîndurile ei păreau că o iau mai repede razna. De ce oare ? Mai tîrziu, încercînd s-o îmbuneze recitind un vers despre care ştia că-i place („Să dansăm acest dans cu gura-ncleştată") văzu cum se albeşte deodată. Încetează, şoptise. Cineva sună la uşă.

— Nu răspunde, spuse Eva, mai dă-i dracului. Voiam să te anunţ că am cinci fire de păr alb şi că ieri n-aveam decît patru. Am vrut să-i dau telefon Ileanei

la Iași să-i spun și ei, dar m-am răzgîndit. Vino să-ți arăt ceva, îmbracă-te.

Ocoliră blocurile și, pe cîmpul care se deschidea larg și pustiu pînă la capătul liniei de autobuz, Eva se opri în fața a doi plopi strălucitori, așezați unul lîngă altul, ca două degete ridicate de un uriaș spre a răspunde unei întrebări. De un galben tare, frunzele lor păreau aprinse — aruncau în jur o rază de jăratec. Cel care era ceva mai înalt ascundea în jurul trunchiului, precum o cămașă, un rînd de frunze mai închise la culoare, care tiveau cochet, ca un șnur, galbenul auriu — așa cum părul femeilor, nevopsit la timp, trădează uneori, la rădăcină, culoarea lui naturală. O vreme moda a admis această neglijență, ba chiar a omologat-o — probabil ca un avertisment asupra complicatei lor existențe. Se întorseseră acasă liniștiți de parcă ar fi rezolvat o problemă importantă, acolo între patru inși, între patru ochi. Numai că odată ajunși sus, încordarea reapăru încăpățînată.

— Ce oameni ! începu Eva așezîndu-se la masă. Ce oameni !

Matei, care pretindea deseori că-i știe toate trucurile, o privea înblînzit.

— Ce s-a întîmplat ?

Eva îl măsură scurt. De ce ești așa curios ?

Mai tîrziu ea începu să povestească un scandal la carne, la coadă, cu doi șoferi turci pe care lumea-i luase la goană după ce se certaseră furcă, unii în românește, alții în turcește, vreo oră, pînă cînd turcii renunțaseră și plecaseră. O doamnă a vrut să le cedeze locul ei, mai în față, dar ei se enervaseră, așa că au plecat.

— Și ce căutai tu la carne ? întrebă Matei.

Eva se miră iar : De ce ești așa curios ? Era în stare s-o țină cu refrenul ăsta toată seara. Și seara de-abia începea, anunță ea puțin isterizată. Societatea noastră, spunea, e ca o femeie gospodină, strîngătoare, curată și iubitoare de copii, dar frigidă și pisăloagă. Iar cînd e prea tîrziu descoperi și că te-a înșelat o dată, în tinerețe.

— Șșș ! făcu Matei, mai bine taci.

— Asta-i acum. Cum stau mai mult de o oră într-un loc, cum mi se pare că n-o fac decît pentru ca să aștept ceva ; sînt obligată să pornesc tot timpul, încît și cea mai insistentă veste să nu mă găsească decît din întîmplare. Cu toate acestea, ies mereu drept în calea lor. Și m-am obișnuit pînă și cu asta. Matei dădu din mîini și se duse să se radă. („Schimbă-te" strigă Eva după el.) Dar peste cîteva minute cînd ieși plin de sînge Eva începu să se enerveze. „Iar te-ai tăiat ! Lașule și fricosule, iar te-ai tăiat !" Tamponîndu-l cu vata îmbibată de spirt se simți tulburată. Conștientă vag de nerușinarea gestului, aruncă vata și supse sîngele cu vîrful limbii, concentrată, netezind mica rană. Îl simți surprins — nemișcat, nu voia s-o trezească. O lăsa să intre încet, singură, dar atît de edificată în apa mișcată a senzualității. Mai tîrziu, ridicînd privirea văzu o pereche dansînd pe ecranul televizorului care avea sunetul blocat. Eva întoarse capul.

— Ți-ar sta grozav în smoking, spuse.

Matei ridică sprîncenele : Știi că au trecut zece ani ? Mă întreb pe unde. Ei nu-i mai ardea de glumă. Simțea prezența cuiva — de jur împrejur, înlăuntrul ei mai ales, dar, pentru prima dată, era vorba de o prezență nespus de binefăcătoare, ca adierea mării pentru un bolnav de mare. Era vag conștientă de faptul că deținea un secret asupra ei însăși — și zîmbea prostește, întruna, fără motiv. Pe pernele albastre ale canapelei, întinse acum direct pe covor, Matei o aștepta fumînd, iar alături de scrumieră așezase o sticlă de bere cu capacul puțin săltat, care părea un soldat singur dînd onorul. Eva se așeză pe perna ei : „Să știi că te iubesc cu adevărat," îl avertiză.

— Tare-i bine să cumpere omul din cînd în cînd bere și să ți-o lase la îndemînă.

— Să știi, tot nu sînt în stare să spun nici o...

— Mai am cîteva sticle, pe terasă, pe undeva.

— Ah, atunci vom ajunge și acolo, cu siguranță.

Cei doi, sau poate alții, dansau în continuare. Un concurs de dans. Foarte bine. Matei zîmbea. Ceea ce prețuia mai mult la el era răbdarea pe care o avea cu

ea... cîteodată se întreba dacă nu răbdarea e cea mai sigură unitate de măsură a iubirii, — dar în aceeași măsură cu nerăbdarea. Trebuie să fie ca la condusul automobilului, gîndi Eva amuzată. Nu poți apăsa și accelerația și ambreiajul în același timp și nici nu poți ridica picioarele de pe amîndouă odată. Auzise odată un instructor țipînd la un bărbat: „ridică, domnule, piciorul de pe ambreiaj cînd accelerezi, ce dracu', doar nu-ți cer mare lucru!" Își stinseseră țigările în același timp. Noaptea, Matei avu o migrenă îngrozitoare, însoțită de aerul lui dezolat că boala îl coboară într-o clasă socială inferioară; în asemenea cazuri Eva apela, dimpotrivă, la aerul rafinat, seniorial, pe care citise că-l aduce, oricărui sensibil, boala. Cînd îi vedea fața traumatizată, Eva se enerva. Nu-i plăcea să-l vadă bolnav și, fără să vrea, se trezea dînd dovadă de cruzime. Nu era decît indiferența care se ascunde în orice tandrețe și de care trebuie să ții seama, altfel din tandrețe nu mai rămîne nimic; nu mai are pe ce se mula. Și, dealtfel, interesul pe care-l purtăm altora, egal cu interesul pe care-l trezim, e discret și risipit, ca împunsăturile acului într-un tighel, unde în primul rînd ața se răsfață, amplă, colorată, marcînd traseul. Să nu uit să-i spun lui Grigore Manea, gîndi, ce plăcere surprinzătoare mi-a făcut apariția lui pe stradă, faptul de a-l fi zărit o clipă, într-o zi cînd mi s-a părut că am nevoie de el. Să-i spun că uneori gîndul că l-aș putea întîlni, aș putea sta de vorbă cu el, sau doar am tăcea împreună, mă liniștește, mă bucură și mă sperie? Probabil s-ar speria mult mai mult — ar înțelege că discreția formulării maschează o frămîntare sau un interes mult mai puternic cînd, de fapt, oricît de discret le-aș formula eu, aceste stări tot ar spune mai mult (și mai puțin) decît adevărul. Dar se întîmplă și așa: cuvintele pot acoperi uneori o rază mai mare decît ceea ce voiai, de aceea, scrupuloșii ca mine și ca Matei simt nevoia unor paranteze peste paranteze lămuritoare, iar scepticii ca Manea preferă să treacă sub tăcere tot ce poate fi și nespus. Matei o privea. Oare-i citise gîndurile? Se gîndea la un poet care recitase la o ședință: „Clopot, clopot de poet, clopot, clopot, pui de

ochi" și tot așa. El, în schimb, auzea mereu „clocot" în loc de clopot și-și imagina oala de fiert sub presiune a lui I. care avea mereu necazuri cu ea. A doua zi, în timpul unei ședințe, citind ziarul. Eva dădu peste anunțul : „Pierdut parafă cu numele dr. Grigore Manea. O declar nulă". Iată un anunț pe care aș fi jurat că-mi va fi dat să-l citesc cîndva. Și-l imaginase oare ? În definitiv, imaginația nu e decît o amintire dezvoltată (exacerbată aproape, obeză). Probabil că știuse, cine știe cum, că el își mai pierduse parafa. Privi în jur, — fețele livide, transpirate, strînse toate în aceeași expresie, strînși toți, gata să plesnească, ca într-o cămașă.

— Cu această persoană pe care voi o numiți Mihaela, adevărul e că nu se poate discuta.

— Să ne delimităm mai exact... propuse o voce masculină.

— Ce-i cu tine ? Maria o lovi cu cotul. De ce ești așa tristă ?

Ah, gîndi Eva (ochii i se colorară intens o clipă, ca niște ciuperci otrăvitoare), cînd mi se spune, și mi se spune des, „ești poate cel mai trist om pe care l-am cunoscut vreodată" devin tristă cu adevărat — conștientă de tristețea mea. Și asta pentru că starea ta, oricît de proastă, exprimată de alții, capătă un aer oficial față de care ești obligat să iei atitudine, măcar formal. Te scoate cu brutalitate din inconștiența pe care abia găsiseși resurse s-o accepți ca pe o amînare fără termen. Dealtfel, făcînd acum o socoteală, constat că nu mi s-a spus niciodată, nici măcar în glumă „ești cea mai [illegible] femeie" (pentru că nu e adevărat, în primul rînd ; dar eu știu că există suficientă mistificare în sufletul fiecăruia dintre noi pentru a rosti un neadevăr pe care poți să-l crezi, totuși, cu fanatism, unica realitate de moment a acestei planete. Dar iată că n-am reușit, nici măcar în treacăt, să provoc această stare de mistificare ardentă de care alte femei au parte la tot pasul), în schimb mi s-a spus adeseori „ești cel mai trist om pe care l-am cunoscut" și mă întreb dacă avantajul conținut de cuvîntul valabil pentru ambele sexe nu conține — în secret — o ciudată consolare pentru ceea

ce urechile mele n-au auzit niciodată. Dar lîngă mine se iau întotdeauna precauții... („Să nu uităm că în Chile pornind de la un telex descuiat a avut loc o lovitură de stat" spune cineva care atrage atenția asupra neglijențelor. Laboratorul de fizică a fost găsit descuiat zilele trecute.) Unei afirmații care are toate șansele să pară axiomatică, definitivă, i se adaugă brusc, în final, ca o răzgîndire, clauza de loc, de timp, de împrejurare, ceea ce o face imediat vulnerabilă sau incredibilă — în cel mai bun caz, provizorie... Și asta îmi reamintește (scriu „îmi reamintește" și nu „îmi amintește" din cauza unei fraze dintr-o carte unde aceste două cuvinte atît de banale s-au sudat atît de bine, că-mi sugerează relația, de nedespărțit într-o viață, a unei mame cu fiul ei), ca un medicament luat la intervale regulate, mizeria bolii care mă macină. Singura dorință pe care o simt în astfel de momente cu o acuitate altminteri greu de provocat este nu de a lua toată doza odată, ceea ce, la hazard, ar putea să te salveze, ci de a renunța, de a mă lăsa în voia acestei boli, lăsînd-o să ocupe tot terenul, să-și facă tot jocul, tot dezastrul, într-o ordine pe care doar ea o știe, și care ar putea limpezi în locul meu toate aceste complicații, vai, atît de minore — dacă le privești cu un ochi sănătos.

Dar eu cu un ochi sănătos nu-mi pot privi decît fiul. Eva tresări. Asta să fie ?

Restul ar fi vorbe. Spuse toate, uzate toate. Singurătatea — iată fructul real al acestor vorbe, al acestor voci care nu se mai satură să le rostească.

8. O PARTE DE GHIPS

Cum la noapte e Învierea, cele cîteva femei care se simt datoare să-mi țină de urît au plecat mai devreme să se odihnească. Mi-au adus, înainte de asta, cîte ceva de mîncare și ouă roșii — s-au adunat o grămadă de ouă de toate culorile pe care le-am pus într-un castron mare de fructe și acum, pe înserat, cînd s-a întunecat mai devreme ca de obicei din cauza ploii, îmi limpezesc privirea pe ele înainte de a o fixa asupra celorlalte obiecte care mă înconjoară. Cel mai des privesc telefonul — nu știu de ce am senzația că se pregătește mereu să sune și că vrea s-o facă prin surprindere. Cuiburile în care zac cifrele par mici ochi de bibilică care-mi urmăresc mișcările. Dar eu fac mișcări puține. Nu am încă dexteritatea necesară în folosirea bastonului și de aceea nu-l folosesc decît cînd nu mai am încotro. Oricum, acum e mult mai bine. Mă simt de-a dreptul renăscută de cînd mi s-o scos ghipsul mare care mi-a înfășurat aproape tot piciorul drept în urma fracturii din iarnă, cînd am avut proasta inspirație de a aluneca chiar pe prima pojghiță de gheață. Mi l-au schimbat de două ori pentru că prima oară fusese pus prost, iar acum am rămas, în fine, doar cu un fel de cizmă care mi se pare cochetă. E de la sine înțeles că mi-am petrecut o bună parte din timp într-o singurătate atît de deplină, încît începusem să mă întreb ce farmec găseam cîndva acestei stări ; acum mi se părea deplorabilă. I-aș fi făcut cu plăcere vînt pe scări în speranța că-și va rupe și ea piciorul și o va imobiliza vreun doctor în ghips. Copiii mei au venit de cîteva ori să mă vadă, mereu în fugă — au

multe treburi pe cap și-i înțeleg. Vine o vreme cînd sentimentele filiale sînt concurate atît de serios de altele, poate mai puțin importante, dar mai plăcute și mai noi, încît ele încep să se atrofieze. Dar și eu îmi constat o ciudată opacitate afectivă. De exemplu, știrile privind gripa nepoatei mele m-au lăsat realmente rece. Am făcut un pic caz de ea, pentru că am observat cîtă gravitate-i confereau toți ; m-ar fi considerat un monstru dacă nu socoteam gripa ei nesfîrșit mai importantă decît fractura mea. Adevărata tragedie a acestei ierni a fost considerată această gripă care a cedat după două săptămîni și în comparație cu care accidentul meu a profitat de ocazie pentru a se strecura discret și extrem de palid, nelăsînd nici o impresie. Din fericire, cîteva doamne din bloc care se simt și ele stinghere și-și caută în permanență un motiv de deplasare au prins de veste de acest accident și-au început să-mi poarte de grijă încît, încet-încet, garsoniera mea a devenit un fel de sediu al acestui grup care funcționa și înainte, dar oarecum mai dezordonat. Partea bună a acestui aranjament a fost aceea că mi-a îngăduit să le spun rudelor mele de gradul întîi că nu e nevoie „să se deranjeze". Am folosit, firește, un ton ironic ; mă întreb chiar dacă, fără voia mea, n-o fi avut și accente sarcastice. Oricum, dacă nu le-a avut, e sigur că le-a căpătat în interpretarea lor. Totdeauna a existat tendința de a mi se exagera nevoia de singurătate, care devenise cu timpul un pretext comod și pentru ei : „s-o lăsăm pe mama, ea se simte mai bine singură" spuneau cînd plecau de sărbători în vacanțe sau în mici excursii pe care după o asemenea frază simțeam că e de datoria mea să le refuz. Rămîneam singură acasă făcînd ordine și mă trezeam uneori discutînd cu obiectele lor preferate, încercînd parcă să le trag de limbă spre a mai afla cîte ceva despre ei : binoclul fiului meu care iubea ascensiunile în munți ; peria de păr a fiicei mele ; rigla de calcul a lui Angelo. Pe vremea aceea eu n-aveam un obiect preferat, dar gîndurile mele dădeau, în taină, ocol unui stilou frumos pe care-l admirasem în căptușeala de catifea roșie a unei cutii elegante, la o librărie din centru. Pe atunci însă treceam, ca și acum dealtfel, drept o persoană lipsită

de orice simț practic. Familia mea se amuza copios și regulat pe seama acestui personaj ciudat, compunînd ad-hoc o suită întreagă de scheciuri a căror temă era înapetența pentru gospodărie. Ridicolul în care mă plasau (de predilecție în prezența musafirilor, cînd recitalurile căpătau o frenezie nefirească, silindu-mă să mă simt și să mă comport ca un copil repetent) mă lăsa destul de rece. Pentru că, în calitatea mea de titulară a lipsei de simț practic, făceam totuși piața, căram alimentele și pregăteam, e drept cu mare greutate și după lupte îngrozitoare cu toate rețetele care-mi dovedeau și ele o spectaculoasă ostilitate, mîncarea acestei familii care nu era niciodată mulțumită de serviciile mele. Socotind probabil că faptul de a poseda spirit practic (pe care și-l atribuiseră din capul locului printr-un soi de vot secret) îi scutește de dreptul vulgar de a și-l exercita în vreun fel, nici unul din ei nu mișca nici un deget, lăsîndu-mă să mă descurc cum pot. Aveau în această privință aerul că mă ajută să mă călesc pentru viață și împotriva acestei prezumtive pedagogii n-am fost în stare să obiectez niciodată — spre a nu da un exemplu prost copiilor. Acum, însă, stînd în casă atîta vreme, am fost pusă la curent cu tot ce se întîmplă în blocul nostru : vrînd-nevrînd auzeam singură o bună parte din lucruri. O parte care-mi era suficientă — restul era ușor de imaginat. Ajungea să auzi țipetele isterice ale unui bărbat care nu-și găsea helanca roșie urmată de o frază tunătoare : „Ai treizeci și trei de ani și nu ești în stare să faci o ordine, ce dracu !“ ca să știi că vor urma niște hohote de plîns, uși trîntite, o furculiță căzută în chiuvetă, un țipăt speriat de copil mic și apoi liftul care urca și cobora vertiginos. Mi-am dat seama repede că asta e o frază-preludiu în mai toate mediile. Nu înțelegeam de ce e atît de necesară precizarea vîrstei în acest caz. Apoi am avut revelația faptului că într-adevăr treizeci și ceva de ani este vîrsta la care mai toată lumea își dă seama atît singură, cît și cu ajutorul celorlalți că nu e bună de nimic. E vîrsta potrivită unui asemenea bilanț. Fără să vreau am fost martora unor asemenea dramatice bilanțuri sonore — le completam în mintea

mea, adăugînd exemple din propria mea experienţă. încît acum nici nu mai ştiu dacă procedez într-adevăr ca o femeie bătrînă rememorînd dintr-un unghi fals secvenţe din propria-i viaţă sau o femeie încă tînără anticipîndu-şi bolnăvicios crepusculul — poate că e vorba, de fapt, de amîndouă... Oricum, lucrurile sînt atît de amestecate încît nu-mi revine nici măcar meritul de a le agita puţin înainte de întrebuinţare — pentru a căpăta fluiditate. Medicii m-au avertizat că din cauza nemişcării ar exista pericolul, în caz că nu mă hrănesc raţional, să devin obeză. Iată un lucru care m-a amuzat.

Singurul lucru care se poate observa cu ochiul liber la mine este că nu pot deveni obeză. În schimb mi-a fost teamă întotdeauna de calviţie ; mai ales de cînd am citit scena în care capul Mariei Stuart rostogolindu-se după execuţie şi-a pierdut peruca, arătînd privirilor consternate ale curtenilor un creştet pleşuv şi cărunt. Într-o vreme cînd aveam vîrsta necesară acestor bilanţuri de care vorbeam mai înainte şi cînd toţi cei care mă înconjurau aveau grija să mi le aşeze mereu în faţa ochilor, chiar începuse să-mi cadă părul. Medicii mi-au spus că era din cauza epuizării nervoase. Hotărît lucru, medicii nu ştiu mai nimic despre noi. Dacă ştiu ceva, ştiu despre boli. Dar în iarna asta mai multă lume şi-a rupt picioarele sau mîinile. S-ar fi zis că e vorba de o epidemie. Nora mea şi-a fracturat şi ea călcîiul, osul călcîiului (calcaneum, zice Angelo). Iată o dovadă de subtilitate de care n-aş fi crezut-o capabilă. Am auzit că a fost dată exemplu în faţa studenţilor de doctorul care-i aplica şi ei o cizmuliţă albă fără toc. Din cauza acestei abundenţe de cazuri, grupul de voluntare care joacă uneori bridge la mine comentînd totodată noutăţile de ultim moment nu-şi mai găseşte locul de treabă. Are de trecut în revistă patru schilozi, dintre care unul, singur şi disperat, şi-a turnat azi noapte sticla de spirt pe el şi şi-a dat foc. E la spital, dar sînt puţine şanse ca să scape — şi mă întreb la ce i-ar mai folosi acum să scape ? Sînt momente în care „scăparea“ asta se dovedeşte inutilă. Dacă ţi-e dat să scapi ar fi bine să scapi la momentul potrivit de o idee proastă, de o clipă rea, şi aşa mai departe. Oricum, fetele erau răvăşite din

cauza acestei întîmplări. Una din ele știa că individul fusese actor și abia atunci mi-am dat seama că-l văzusem de cîteva ori la teatru și în cîteva filme vechi date la televizor. Mi-am amintit intonația cu care rostise replica : „Aaa, jupîne, dă-o-ncoa, asta-i legătura mea, n-o știi dumneata ?“ E ciudat că nu l-am recunoscut. S-a schimbat și el mult, dar probabil că și memoria mea respectă teoria ondulației universale. Fetele erau mirate de faptul că el nu avea chiar pe nimeni pe lume. Le spun „fetele“ pentru că așa-și spun ele. Dealtfel se poartă între ele de parc-ar fi încă la grădiniță : își controlează reciproc unghiile, batista, coafura, poziția pălăriei, gradul de asortare a hainelor, prospețimea gulerelor (toate poartă gulere abundente), și lustruiala pantofilor înainte de a întreprinde vreo deplasare. Uneori, cînd verificarea pare încheiată, se aude o întrebare, care-mi sugerează, o dată în plus, complexitatea vieții : ați făcut pipi ? Abia după asta pleacă. Fiul meu le-a găsit odată aici, e drept că tocmai plecau — și pe fața lui s-a zugrăvit imediat un sentiment ce aducea cu spaima și, concomitent, cu scîrba de această spaimă. N-a comentat în nici un fel evoluția fetelor, deși mă așteptam ca măcar pălăria mov a Elvirei (cu un strugure mare de catifea așezat într-o parte a borului) care constituia un adevărat șoc pentru văzul oricărui muritor normal să-i trezească o reacție oarecare. Eu m-am obișnuit abia după cîteva ședințe cu aceste pălării care păreau comandate la aprozar. Am observat că și-a mirosit discret mîna înainte de-a i-o întinde lui Eugen. El însă a rostit fraza cu care se eliberează de obicei de chestiunile care-l contrariază, dar asupra cărora consideră că nu merită să se pronunțe : „Faci cum crezi dumneata că e mai bine.“ Nu mă pot împiedica uneori să mă gîndesc că „cel mai bine“ ar fi să mor mai repede limpezind în felul acesta lucrurile. Angelo a venit de vreo trei-patru ori să mă vadă în iarna asta. Pare mirat de rezistența mea. Într-un rînd s-a interesat dacă n-am făcut escare și am impresia că s-a simțit puțin păcălit de faptul că n-a intervenit nici o complicație renală, care, după părerea lui, e inevitabilă în asemenea cazuri.

Adevărul e că și mie mi se pare curios că n-a mai apărut nici o altă neplăcere. Angelo a stat de fiecare dată pe ace din cauza nepoatei noastre pe care o adoră și despre care mi-a comunicat că a început să vorbească și că, una-două, îl strigă pe bunicu-său. Drept care l-am și expediat cît mai repede — abia acum mi-am dat seama că întotdeauna m-a agasat vocea lui prea sonoră și cu niște neașteptate note în falset. Cînd te gîndești însă că el va trebui să se ocupe cu organizarea înmormîntării tale, uiți acest amănunt care a mai fost observat și uitat de mai multe ori în răstimpul petrecut împreună. Fetele m-au asigurat înainte de plecare că mă vor ține la curent cu starea bătrînului actor. Adevărul e că nu prea vreau să știu ce i se mai întîmplă. De altfel am impresia că și ele, ca și mine, se tem că prin acest caz moartea își instalează în bloc un fel de cuib — din care îi va veni foarte ușor să ne urmărească. Din această cauză ele o și întind toată ziua de acasă și, de cînd s-a încălzit, stau mai tot timpul în parcul din fața Gării de Nord pe care-l țin sub ocupație. Există acolo o alee întreagă, unde se desfășoară consfătuiri din care unele fragmente desfășurate aici, în timp ce eu mă prefăceam că dorm spre a scăpa de conversație, m-au pus pe gînduri. N-am urmărit chiar toate aceste discuții, căci de cele mai multe ori atipeam cu adevărat — în materie de somn dețin supremația absolută pe tot blocul, deși eu cred că aria ar putea fi extinsă : numai modestia mă împiedică s-o fac — și prin urmare logica lor, dacă există vreuna, mi-a scăpat.

Oricum aceste fete trecute toate de șaizeci de ani, avînd, cele mai multe din ele, pensii, s-au hotărît să emigreze în America. Cum n-au nici un motiv serios în afară de ușoara țicneală pe care vîrsta a avut grijă să le-o confere, nu-mi rămîne să cred decît că pur și simplu le-a apucat un dor amarnic de aventură după o viață petrecută între două cartiere, cîteva instituții și cîteva piețe ale cîtorva orașe. Planurile lor au și un procent de concretețe care te sperie. Au hotărît ca în cazul în care întîmpină dificultăți să declare greva foamei și să mănînce în secret numai portocale. Doamna Elvira, care pare teoreticiana acestei mișcări picarești, le anunțase ieri

că le-a pregătit un cearşaf mare alb pe care să-l agaţe în caz de nevoie de balcon cu inscripţia : Cerem drepturile omului.

Mă întrebam de unde le-o fi venit această idee — era limpede că nici una din ele n-avea vreo nemulţumire concretă şi nici vreun vis care să se mai fi putut realiza de acum încolo, oriunde s-ar fi aflat.

Sufereau mai toate, ca şi mine dealtfel, de singurătate. Deveniseră inutile şi plictisitoare ; mă întrebam dacă această idee care n-avea să reziste mai mult de două-trei săptămîni (întotdeauna-şi abandonau planurile cu aceeaşi frenezie cu care le croiseră) nu se născuse din nevoia de a-şi abandona cumva biografia devenită atît de searbădă. În asemenea momente prin capul lor nu-şi mai făcea loc gîndul că oriunde s-ar fi dus n-aveau cum să scape de propria lor soartă. Deocamdată se răsfăţau cu aceste planuri care le îngăduiau iluzia că pot începe oricînd, în orice condiţii, o viaţă nouă ; că mai sînt bune de ceva. Comparau preţurile de hotel din Paris, se informaseră asupra costului benzinei din R.F.G. şi asupra „bursei" meseriilor din America. Deşi nici una nu era evreică, hotărîseră să plece prin Israel. iar una din ele regreta că nu se căsătorise, în urmă cu cincisprezece ani, cu un farmacist văduv care se stabilise la Tel-Aviv. Fuseseră de două ori la Otopeni şi priviseră avioanele. E ciudat cîtă ingeniozitate se trezise deodată în aceste femei, altminteri atît de amorfe : de cînd luaseră năstrusnica hotărîre elaboraseră şi un plan de mascare a intenţiilor lor şi începuseră să manifeste un exces de zel civic atît de nelalocul lui. încît părea de-a dreptul un acces de scrînteală. Vizitele sanitare la mine şi la celelalte victime ale neatenţiei se numărau printre punctele de inducere în eroare. Separat de asta, cum făceau parte din comisia de femei, tipăriseră printr-o cunoştinţă ce lucra în tipografie un top întreg de felicitări de Întîi Mai („totodată îngăduindu-ne ca la această măreaţă sărbătoare a oamenilor muncii să vă urăm din toată inima multă sănătate, putere de muncă, succese şi satisfacţii...") pe care le expediaseră la toate instituţiile din cartier şi bineînţeles în tot blocul. Înainte să plece, azi, mi-au lăsat şi mie un exemplar semnat : un

grup de tovarășe. Peste acest text se iscăliseră, indescifrabil, toate. Gîrbovite, împopoțonate, triste fără să vrea sau, mai degrabă, stîrnind tristețea fără să știe, aceste femei semănau cu mine. Ele sînt expresia dezarticulată a acceselor mele de disperare și de neputință. Astăzi cînd le privisem plecînd mi se păruse că nici una dintre ele nu poartă îmbrăcăminte ; păreau toate înfășurate în bandaje colorate. Faptul că sărbătoreau și Paștele și Întîi Mai cu egal angajament afectiv nu cuprindea, din această cauză, nici o contradicție. Mulți dintre noi avem sărbători contradictorii, la fiecare pas, în fiecare zi aproape ; de la ceas la ceas chiar, simțim nevoia să ne delimităm de ceea ce de-abia afirmasem. Îmi amintesc că pe vremea cînd mă consideram încă tînără, îmbinam în chipul cel mai firesc cu putință iubirea și ura față de aceeași persoană. Angelo mi-a servit din acest punct de vedere o continuă sursă de verificare a acestei capacități. Erau zile în care mă simțeam umilită atît de atroce, încît mă bîntuia gîndul sinuciderii — ca să-l pedepsesc, evident. Îmi dădeam seama cu oarecare greutate că nu e, totuși, cea mai potrivită pedeapsă, nu una căreia să-i văd efectele, în orice caz. În asemenea situații îmi luam capul în mîini și mă întrebam de ce oare n-am puterea să mă dezleg de omul acesta pentru care nu mai simțeam nimic. Ore în șir mă priveam dezgustată — mi se părea că toate semnele mele de demnitate eșuaseră în largul acestor confruntări continue care era căsnicia mea cu un om cu care mi-era imposibil să comunic. Ei bine, nu treceau decît cîteva ceasuri și cînd Angelo se strecura lîngă mine, luîndu-mă în brațe ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, toată revolta mea se ghemuia inutilă ca o bătrînă, într-un colț al creierului, în vreme ce restul accepta deodată că totul e bine, și că, în definitiv, trebuie să ne trăim clipa. Pe urmă mă simțeam pur și simplu ca o prostituată bătrînă. Toate aceste salturi psihice m-au neliniștit o vreme. Ele îmi dovedeau ce puțin pot conta pe mine — și atunci pe cine să mai poți conta ? Față de prietenele mele comiteam, de asemeni, tot felul de trădări. Mi-era imposibil să mă stăpînesc. Voiam, cred, să fiu sinceră cu toate. Iată o

metodă care te poate face să-ţi pierzi toate relaţiile. Ceea ce am şi realizat. Dar apăreau totdeauna relaţii noi ; noi, într-adevăr.

Se bazau pe altceva decît vechile mele prietenii pe care le-am purtat vreme îndelungată, ca pe nişte cercei din copilărie. Noile mele prietenii se bazau cel mai adesea pe plictiseală sau pur şi simplu pe interese — ceea ce era foarte comod. Dar niciodată lucrurile nu se încheie atît de simplu. Chiar atunci cînd îmi încheiasem în sinea mea socotelile cu sentimentele, m-am trezit luată de un val ivit pe neaşteptate. Şi astăzi mă trezesc surîzînd cînd mi-amintesc o zi de luni în care am zăcut literalmente de gelozie. Îmi venea să vomit din oră-n oră ; cu toate astea fumam pentru că altceva nu ştiam să fac. Ţigara era foarte eficace pentru că, deşi o aprindeam cu gîndul de a împinge pînă la ultimele consecinţe chinul, în timp ce o fumam mă trezeam gîndindu-mă, cu toată acuitatea pe care mă bizuisem, la cu totul altceva. În felul acesta însă totul se prelungise înspăimîntător. Şi astăzi, după treizeci de ani, mai ţin minte faptul că atunci mi s-a părut o zi de coşmar şi o consider în continuare aşa ; nu numai din pietate. Am adormit zdrobită de oboseală, tîrziu după miezul nopţii, şi am visat că era război. Lui Angelo i-am spus că mă doare capul — chiar mă durea. În ziua aceea el a fost neobişnuit de blînd. Îi era milă de suferinţa mea şi chiar meritam puţină milă.

A doua zi am aflat, absolut întîmplător, că mă chinuisem degeaba. Dealtfel, nici nu mai avea importanţă. Eram cu sufletul orb, ca ars cu var, şi ştiam că încheiasem un capitol. Mai ştiam că-mi provocasem cumva accesul întrucît datele de la care pornisem erau pur teoretice ; dar posibile. Puţin îmi păsa că nu se întîmplase. Faptul că ar fi putut să se întîmple mi se părea suficient de revoltător. Dar acea zi de luni mi-a prins foarte bine. Căci atunci cînd aş fi avut motive reale să sufăr şi cînd m-am şi străduit în acest sens, noul meu chin, îndreptăţit şi „legal", s-a dovedit un simulacru palid pe lîngă ce îndurasem atunci. Aşa se întîmplă mai totdeauna.

Gîndul unei despărţiri te doare mult mai mult atunci cînd se iveşte pentru prima oară, fără motiv, decît despărţirea propriu-zisă. Te trezeşti că pleci, deşi nu-ţi prea vine să crezi, pe urmă observi că poţi foarte bine să nu întorci capul, iar după ce-ai dat colţul simţi o ciudată eliberare. O eliberare urîtă, însă, care nu prea-ţi place. O înduri mai uşor pentru că-ţi spui că, de fapt, nu aceasta e despărţirea reală. Ştii că te poţi întoarce găsind cald încă mînerul pe care ai apăsat. Din cauza asta nici nu te întorci — de vreme ce o poţi face oricînd de ce să n-o faci mîine ? (Şi mîine n-ai timp.) În felul acesta te trezeşti despărţit. Şi totuşi, e mai bine aşa. Pentru că dacă te întorci riştl să ai o surpriză. Cei mai mulţi dintre noi nici n-au curajul să se despartă definitiv. Dintr-un soi de superstiţie, cred ; sau dintr-o micâ laşitate. Ah, ce negustori jalnici sîntem uneori... Vecina mea ţipă acum din capul scărilor ca să fie auzită de toţi locatarii : „Cine a luat florile din sticla de cico a comis un act acivic ! Ruşine !“ Nu ştiu de ce ţipă atît de tare. După părerea mea am fi auzit cu toţii şi dacă făcea această comunicare soţului ei în sufragerie. Efectul a fost mult mai puternic. Îmi place să mă plimb încet, cu bastonul, prin casă. Chiar mi s-a spus că trebuie să exersez. Asta-mi aduce aminte că de mult, cu decenii în urmă, eram convinsă, ba chiar obsedată de faptul că voi rămîne şchioapă în urma unui accident de automobil.

Mă imaginam mergînd în cîrje şi stîrnind compătimirea. Adevărul e că pe atunci nu ştiam că nu stîrneşti nimic în asemenea cazuri. Aveam chiar prostul obicei să-i sîcîi pe toţi evocînd cu voce tare acest tablou, ba chiar, spre ruşinea mea, am rostit şi o frază pe care-mi vine să propun să fie scoasă din uz pentru totdeauna pentru a scuti cît de cît lumea de un ridicol verificat : „spune, m-ai iubi dacă aş rămîne şchioapă ?“ Ulterior lucrurile s-au mai schimbat. Mi-a devenit indiferent faptul că aş putea sau n-aş putea fi iubită în asemenea situaţie, dar am început să am grijă s-o evit. Mi-am dat seama că nu prezenta avantaje. Din această cauză am renunţat la ideea de a avea automobil după ce ani în şir îl rugasem pe Angelo să întreprindă ceva în direcţia

asta. El însă, *avînd* spirit practic, n-a mișcat un deget motivînd că sînt în stare să-mi provoc accidentul cu pricina. Multă vreme s-a vorbit în casă la noi despre acest accident ca despre unul real. Mă și așteptam să plătesc vreo amendă. Încît acum, șchiopătînd ușor, cu bastonul meu elegant (scrie pe el „Amintire din Sovata 1966") semănînd destul de bine cu imaginea schițată cu atîta timp în urmă și de care aș fi uitat poate dacă nu mi-ar fi amintit Angelo (care mi-a dat de înțeles că e încă o dovadă a încăpățînării mele împotriva căreia susține c-a luptat fără succes o viață întreagă) mă simt satisfăcută, dar dezamăgită ; aș putea să afirm că mi-am văzut visul cu ochii. Dar nimeni nu vrea să-și vadă visul cu ochii prea repede. Ai zice chiar că recomandabil ar fi să întorci capul dacă simți că se apropie undeva. Ce-ți trebuie ca să te saturi și de asta ? De la un radio din vecini se aud frînturi clare dintr-un text consacrat unui moment istoric : „acest curent se contura în condițiile pe care le cunoaștem... S-a conturat în acele momente un proces foarte nou. S-a pus atunci deschis problema de a se trece la crearea de noi condiții, iar aceste condiții se făureau pe trei căi... Lucrurile au fost extrem de complicate... Nu trebuie să uităm." Aud și o voce care țipă : unde mi-e bluza cu mîneci scurte ? Și iarăși vocea din capul scărilor care reclamă dispariția florilor din sticla de cico. Adevărul e că știm cu toții cine fură în blocul nostru.

Este o fostă profesoară care locuiește împreună cu o soră de-a ei ceva mai tînără. Suferă probabil de cleptomanie — fură și pozele sau poeziile de la gazeta de perete, tablourile și mileurile de prin hol, ștergătoarele de la uși, becul din lift și, în general, tot ce se nimerește. Nimeni însă nu îndrăznește să-i impute deschis aceste dispariții. În consecință la gazeta de perete apar din cînd în cînd texte pline de aluzii de genul : „Gazeta de perete este un document al blocului. Nu este permisă ruperea sau suplimentarea de materiale care sînt numerotate de la 1 la 203". Cînd dă cu ochii de ele, șoferul cu haină de piele mîrîie pur și simplu. Nu-mi dau seama din ce cauză. Am auzit însă că și el a fost silit să lipească pe ușa de la intrare și în lift

un anunț din care reieșea atît că i-au dispărut ștergătoarele de parbriz nou-nouțe, cît și că are de gînd să se răzbune pe „autorul (ea) faptei" dacă nu-i sînt restituite în termen de douăzeci și patru de ore. Potrivit unor cercuri informate, se pare că are de gînd să oprească liftul. Numai că vinovata stă la etajul patru — ceea ce nu constituie o pedeapsă la fel de gravă ca pentru nevinovații de la etajele șapte, opt, nouă sau zece. Aproape peste tot sînt lumini aprinse — poate că e trecut de miezul nopții. Mi-e lene să mă uit la ceas. Nici nu-mi mai place să știu cît e ceasul. Zilele trecute se desfășura în fața ușii mele o conversație în care cineva spunea : cel mai mare dușman al femeii e ceasul. Într-o vreme poate că aș fi dat crezare unei asemenea afirmații. Acum nu-mi mai spune nimic... Fumez, telefonul tăcăne încet, semn că se vorbește de la cuplajul meu. Oamenii se felicită probabil. Cineva, jos, face semn unei mașini care frînează brusc ca să-l ia. Îi privesc — îmi place. E ciudat să privești cîteodată oamenii ca și cum n-ai face parte dintre ei. Simt nevoia să înnod țigările. Fac după mulți ani figura asta și reușesc trei, una după alta. Am învățat asta atunci cînd vomitam de dor. Tot atunci mi-am dat seama că cel care te învață să-l iubești te și dezvață de asta. Aproape cu aceleași mijloace. În liniștea acestei nopți pe care o stăpînesc ușor, ca pe o bancnotă, îmi dau seama că viața mea a fost un autostop continuu. Am stat pe marginea șoselei, am așteptat, am ales în grabă, am făcut semn și-am mers o bucată de drum — atît cît coincideau traseele — apoi continuam drumul cu altcineva, apoi cu altcineva. Nu întotdeauna drumul cel mai lung a fost și cel mai plăcut ; — așa s-a nimerit : eram pe direcție. După cum nu toate semnele au primit răspuns. După cum, de cele mai multe ori, nu m-am urcat în mașinile care opreau singure. Le suspectam. Așa a fost, da, cred că așa a fost. Acum sînt iar la marginea șoselei, dar numai pentru a vedea cum se descurcă ceilalți. Semăn în această privință cu un băiețel de aici care-și terorizează părinții obligîndu-i să-i dea să mănînce în stradă. Supa o mănîncă pe trotuar în timp ce privește mașinile și identifică mărcile. Felul doi îl ia cățărat pe un leagăn

şi prăjitura sau mărul numai în vizită. Ne-am obişnuit cu acest ritual. Cînd mama băiatului iese cu farfuria aburindă într-o mînă şi scăunelul pliant în alta şi se instalează pe trotuar cu Gigi, ştim precis că e ora 12,30. Cînd capriciile lui Gigi încep s-o depăşească pe răbdătoarea lui mamă, o auzim folosind pe un ton resemnat ultimul — şi singurul — ei argument : „Lasă că apare el cîinele lui tanti Anişoara !" Cîinele lui tanti Anişoara e un dulău nestăpînit care-şi tîrîie proprietara în timpul plimbării şi care ne sperie pe toţi. Au izbucnit destule scandaluri din cauza lui. Unele victime au făcut reclamaţii la miliţie, dar tiranul are actele mai în regulă decît noi. Nici tanti Anişoara n-o duce grozav cu el. Cînd încearcă să-l potolească, cîinele mîrîie ameninţător şi se repede şi la ea, încît ea renunţă imediat şi are expresia aceea de neputinţă pe care o are o femeie căsătorită cu un coleric. Doar el îl sperie întrucîtva pe Gigi, dar mama lui nu prea poate profita de acest avantaj întrucît pe ea o sperie neîndoielnic mult mai rău. Odată Gigi a pretins să i se servească prăjitura în vizită la mine (toţi locatarii au fost luaţi la rînd). A făcut cu această ocazie o inspecţie prin casă şi a plecat atît de nedumerit încît n-a revenit niciodată. Mi-a plăcut aerul lui surprins. O clipă, peste faţa lui răsfăţată şi obeză s-a aşezat un aer matur, puţin speriat. Cîteva zile după această vizită şi mama lui Gigi a afişat un anunţ : „pierdut linguriţă cu iniţialele G.V. în faţa blocului M. 3. Anunţaţi telefon." Era singura linguriţă cu care consimţea Gigi să-şi mănînce supa. Mereu apar tot felul de anunţuri şi de inscripţii pe geamuri, pe pereţi şi în lift : de avertizare, de somare, de informare sau pur şi simplu înjurături — aşa cum se întîmplă mai ales în lift. Pe pereţii lui au fost zgîriate cu un cui acele clasice cuvinte pornografice pe care le citeşti în WC-urile publice. Cineva s-a străduit să le anihileze şi din cîteva linii a reuşit să transforme cabina într-un vehicol purtător de mesaje misterioase. Acum stau pentru vecie înscrise acolo cuvinte care nu există probabil în nici o limbă a pămîntului (BUP, BOEA etc.) dar care, potrivit concluziei generale, nu ne mai fac de rîs ; bineînţeles că tot rebusul ăsta nu ajută la nimic

căci ochii oricărui profesionist al liftului văd, dincolo de ele, datorită experienței dobîndite, textul real hărăzit oricărui loc în care cineva se simte liber să-și dea frîu liber impulsului de maculare. E și acesta un mod de comunicare, la fel de imperfect ca oricare altul. Și ochii mei procedează la fel cînd citesc presa. În locul textului tipărit îmi place să mi-l imaginez pe cel real, cel despre care nu știi din ce pricină, dar poate tot din pudibonderie, este transformat într-un fel de ireal ca acele cuvinte inexistente cărora totuși cineva a reușit să le atribuie un sens. Un evreu bătrîn și bolnav de nervi, persecutat de complexe, a făcut un întreg scandal pretinzînd că acele inscripții codifică niște cunoscute lozinci antisemite. A reclamat acest lucru și secretarului de partid, iar șoferul (care are această funcție în cu totul altă instituție), deși știa foarte bine și istoricul acestui palimpsest și al bolii reclamantului, a ținut totuși la subsol o ședință în care ne-a reamintit principiile politicii partidului față de naționalitățile conlocuitoare. De atunci domnul Cernăianu (din cauza numelui nici n-am știut că este evreu) urcă și coboară numai pe scări. Dar cum nu este singura lui ciudățenie (vara, crezîndu-se la Bagdad, umblă cu o sticlă cu apă din care-și toarnă în cap) am renunțat să mai dăm importanță acestui lucru. De teama exegezelor lui, la etajul doi stă, nefalsificată de nimeni și în deplină siguranță, o inscripție pornografică cît toate zilele, care nu-i stîrnește domnului Cernăianu nici o amintire dureroasă. Într-o vreme mă gîndeam să notez unele din mesajele transmise de contemporani nevăzuți prin intermediul afișelor, anunțurilor și firmelor din localuri și instituții publice. Dar după ce mi-am amintit cîteva din ele m-am plictisit și am renunțat. La Cîmpina, de pildă, am văzut, din tren, o firmă mare pe care scria : „Mobilă. Confort." ; într-un magazin de pescărie, pe o etichetă : „P.M.M. România" iar pe spatele fotografiei unei prietene : „amintire de la expoziția de monstre 1961". De la fereastra mea văd terasa garsonierei actorului care se află acum la reanimare. Pe sfoară, clătinîndu-se la cea mai mică adiere de vînt, sînt două perechi de șosete bleumarin. Despre posesorul lor se spunea că

întreține o asiduă corespondență cu extratereștrii. Cred că, bineînțeles, el scria toate scrisorile, ca cei care joacă șah singuri trecînd pe rînd dintr-o parte în alta a șahierului. În ultima scrisoare primită de la ei, pe care a citit-o și doamna Elvira, i se comunica că, fiind singurul pămîntean care li se pare demn de atenție, vor face totul pentru a-l primi în mijlocul lor. Doamna Elvira pretinde că se droga înainte de a scrie mesajele extraterestre, dar eu nu cred. Întîi că n-avea cu ce — cel mult cu alcool. Cred mai degrabă că omul resimțea lipsa scenei. Odată, de mult, m-am trezit pe scena unui teatru, sala fiind goală, bineînțeles. Nu mai știu ce căutam acolo — era, în orice caz, o treabă fără nici o legătură cu arta. Oricum, cînd mi-am dat seama că sînt pe scenă și că nu mă vede nimeni, am simțit nevoia să fac ceva teatral. Picioarele mele s-au apropiat de un semn făcut cu cretă pe scîndura scenei și de acolo am spus încet, în șoaptă : „Dar lăsați măcar străbunii ca să doarmă-n colb de cronici". Arcuri electrice înfricoșătoare luminează, ca în plină zi, totul. Și iată ce repede încep să cadă picăturile de ploaie : parcă ar alerga o sumedenie de pisici pe acoperiș. Jos se aude totuși cineva cîntînd. O țigancă bătrînă cîntă un bocet, iar cei doi frați arierați dansează în ploaie pe această muzică, un fel de tango. Pe trenciul lui bogartian curge, țîșnind din pălărie, un șuvoi precis ca dintr-o statuie cu arteziană. Sub ghips, piciorul meu, ca o vietate prinsă în palmă, se zbate ușor și pielea mă ustură. Probabil că după acest dans vor urca sus și vor începe să joace ping-pong. De cîteva luni se distrează în felul acesta. Noaptea, uneori se aude țăcănitul infernal al mingii și vocile răgușite care țin scorul. La început, nemairezistînd, am dat un telefon să-i rog să înceteze. Adevărul e că stîrneau în mine dorința de a-i ucide și cum nu-mi plăcea deloc ce simțeam, am vrut să mă eliberez de starea respectivă. La telefon a răspuns un individ care s-a prezentat : „Țică Ionescu, magazioner autodidact" și care după ce s-a declarat în asentimentul meu a urcat să-mi facă o vizită, aflînd că nu pot coborî spre a face ordine personal în baza sportivă. Și chiar a venit.

Dintr-una-n alta am aflat că citește foarte mult, fiind pe locul unu la biblioteca uzinei. Avea păreri proprii despre fiecare din scriitorii citiți și acestea erau de neclintit. Semăna puțin cu Victor Hugo, care, atunci cînd i s-a atras atenția că Vlad Țepeș despre care scrisese că e boier a fost de fapt domnitor, a răspuns cu un ton intratabil : am spus boier, boier rămîne. Acesta era tonul pe care-l folosea și Tică Ionescu în momentul cînd își comunica ideile. Curios e că citind atît de mult nu ajunsese la vreo bunăvoință față de cărți sau față de scriitori, ci la dispreț. Despre Balzac spunea de pildă că poate oricînd să scrie o pagină ca el. Pînă la urmă l-am provocat s-o scrie și peste cîteva zile mi-a adus într-adevăr o pagină. Era din *Pielea de Sagri*. Dar el s-a jurat cu atîta fervoare că n-a citit romanul, argumentînd prin fișele de la bibliotecă în care acesta nu figura, că am renunțat la dispută. Dealtfel mă întreb de ce mai citea dacă prin asta nu făcea decît să-și găsească un nou subiect de dispreț. Dar mulți procedează așa — încît, desigur, cititul în sine nu va produce niciodată cultură și cu atît mai puțin oameni de cultură. Nu l-am mai văzut de atunci. Țin minte, ca o particularitate, că atunci cînd se enerva stîlcea cuvintele și în loc de f pronunța mereu p : „o poițică de-asta...“ În schimb l-am văzut la televizor, întîmplător, cînd un grup de muzicieni și muzicologi se deplasaseră la uzina lui pentru a dezbate împreună cu oamenii muncii probleme de artă și cultură. Tică Ionescu era în primul rînd și a fost filmat în prim plan în timp ce ridica întrebarea : „cum și în ce măsură pătrunde tehnica în muzică ?“ Jos, bocitoarea a dispărut, dar cei doi încă mai dansează și în jurul lor s-a și creat grupul care va urca sus să joace ping-pong. Mai multe capete urmăresc de la fereastră, îngrijorate, evoluția acestei echipe. O fată grasă și sănătoasă, cu pielea roșie ca o spinare de animal afumat, comentează înfățișarea cuiva de la ferestre : ce mutră ! Și aruncă un pic umbrela în aer. Mi-e greu să-mi explic ce simt față de ei : saturație, oboseală, aversiune, frică ? Dumnezeu știe. Oricum, toate acestea trec și se adună totodată în mica debara a sufletului. Și totuși, am unele puncte comune cu ei : privim pe geam același peisaj ;

mergem pe aceleași alei cînd ne ducem să luăm pîine ; trăim în aceeași țară. O fi oare suficient ? Prin perete se aude vocea unui bărbat : „l-am visat pe nenica că mă bătea în pragul bisericii". Eu am visat jurnalul unui septuagenar, scris pe foi mici, într-un carnețel, cu cerneală violetă și cu chenare pătrate din loc în loc în care scria : „Marea greșeală". Ora 10,10. În dreptul unui asemenea chenar scria : „la ora 9,30 primit vizita neașteptată a Luciei Jina. Discuție plăcută."

Poate că așa ar fi trebuit să fie sugerat totul, căci iată, rămîn patruzeci de minute în care trebuie să-ți imaginezi orice discuție vrei și să ajungi totuși acolo... Ce vîrstă o fi avut Lucia Jina ? M-am trezit cu un gust amar în gură după visul ăsta, mai ales că adormisem spre seară, în timp ce fetele mîncau măsline. M-a trezit chiar un sîmbure căzut cu zgomot peste ziarul aruncat pe jos. M-a trezit — e un fel de a spune. Somnul meu e atît de subțire, e mai degrabă o abandonare a unor gînduri dintr-o anumită serie în favoarea altor serii. Mi se pare că sînt de o trezie insuportabilă — așa cum eram în preajma unor evenimente importante sau a unor cărți foarte bune. Acum acest sentiment a devenit egal cu sine : nu mai am probleme privilegiate, sau ființe privilegiate. Mai degrabă le aparțin eu lor, așa cum vîrsta mea aparține bătrînilor, nu-mi mai aparține mie. Poate că asta s-a întîmplat odată cu resemnarea. Observasem o dată că bucuriile noastre nu erau altceva decît insule înconjurate temeinic de tristețe. Cum să nu fii avar cu tandrețea unui om drag ? îmi spuneam. E unic, e indivizibil, se află o singură dată, și într-un singur loc de pe pămînt... Nu-l poți găsi în nici o altă parte, niciodată... Cum să te înduri să cedezi fie și un singur surîs al său ?...

Și cu toate acestea trebuie, trebuie mereu să-l cedezi tuturor împrejurărilor din care e alcătuită viața sa. Povestesc toate acestea ca și cum nu mi s-ar fi întîmplat niciodată ; mă întreb iar dacă imaginația nu e chiar asta : o amintire dezvoltată, hipertrofiată. Cineva țipă la copii : Dacă nu vă culcați în cinci minute nu mai vedeți

crocodilul și turul orașului. Pierd 20 de lei, dar vă țin acasă !

Dar și mie mi-e imposibil să dorm, deși, contrar tuturor previziunilor, în noaptea asta nu se joacă ping-pong.

Plouă mărunt și des ; ploaia îmi ciugulește ferestrele. De jos un bețiv (știu, firește, cine e ; un croitor care a reușit să monteze niște revere de haină la un pantalon) țipă și el : „Florine, bă Florine, îmi împrumuți mașina ?“ Florin e instructor la școala de șoferi amatori, dar are și mașină proprie — printre puținii din blocul nostru care au așa ceva. Toate celelalte blocuri sînt însă înconjurate de mașini, încît deseori ies certuri pentru locurile de parcare ; întîrziații își aduc uneori mașinile pînă în fața blocului nostru pentru că e singurul liber. Florin mi-e simpatic pentru că e singurul care-l sfidează pe tipul cu haină de piele în public. Nu știu de ce-mi face plăcere cînd îl văd expediind cu maximă precizie un scuipat drept în fața pantofilor individului. Acum bețivul a urcat sus și-l aud, la ieșirea din lift, jelind-o pe tanti Suzi. Plînge cu hohote, dar nu iese nimeni să-l întrebe ce s-a întîmplat. Toți știu că atunci cînd e beat croitorul jelește pe cineva, uneori chiar pe sine însuși (în asemenea momente își aduce aminte că este orfan — ceea ce e oarecum normal avînd în vedere că are peste cincizeci de ani) fără a porni de la vreo informație furnizată de realitate. Dimineața nu-și mai aduce aminte nimic, iar dacă-l întrebi de persoana pe care o jelea te tratează ca pe un milițian : „ce-ai, domnule, cu mine ? Nu i-am făcut nimic !“ De aceea nimeni nu se mai interesează de necazurile croitorului, iar el stă pe ștergătorul din fața ușii sale și plînge din ce în ce mai amarnic pînă iese nevastă-sa și-l trage înăuntru, mirîndu-se de fiecare dată cu voce tare : „Cum poate să aibă un om atîta lipsă de conținut ?“ Cîțiva vecini se despart în fața liftului. Se aude atît țocăitul femeilor, cît și al bărbaților.

— Scuzați că am venit pe neașteptate.

— Doar nu ne-ați găsit în pielea goală.

Și rîd cu toții. Apoi se aud serii noi de țocăieli. Gazdele sînt surorile Lipa despre care multă vreme am

crezut că sînt gemene. Angela are o cicatrice mare aproape de cotul drept şi pistrui mulţi pe faţă, iar sorăsa e puţin mai înaltă şi are părul roşu. Amîndouă au fost căsătorite şi s-au despărţit de bărbaţii lor; nici una din ele n-a avut copii. Sînt singure şi cumsecade şi cei care n-au unde să se ducă se duc la surorile Lipa care-i primesc ca pe nişte rude pe oricare din ei ; unii îşi lasă copiii acolo cîte două-trei zile. Despre ele se spune că au o singură placă dentară pe care la masă o folosesc cu rîndul. Presimt că acum o jumătate de oră a murit bătrînul actor. Mîine dimineaţă fetele îmi vor confirma, desigur, presimţirea. Vor da o raită prin cimitire (aşa procedează mereu în cazuri de-astea, spre a se familiariza cu atmosfera) şi vor veni răvăşite puţin de revelaţiile avute pe parcursul vizitei.

„Ce cavouri frumoase are lumea ! va spune doamna Elvira plină de invidie şi de reproş. Nici una din noi nu ne-am învrednicit să ne cumpărăm locuri de veci atunci cînd se mai găseau." Elvira îşi va măsura din ochi, nemulţumită, trupa de femei ofilite şi va ofta ca o profesoară exasperată în faţa unor repetente. În acele clipe fetele se uită şi ele una la alta stingherite şi le simţi evaluîndu-se reciproc. Îşi dau seama, cred, că valorează extrem de puţin dacă nu se pot bizui nici măcar pe o groapă personală — din fericire momentul acesta durează puţin. Doamna Elvira sistează în aceste clipe orice altă activitate în afara celor consacrate unei ieşiri pline de demnitate din lumea celor vii. Încep noile planuri care, disperate, încearcă să salveze ce se mai poate salva : „tu zici că ai o nepoată la Caransebeş ? poate te aranjezi acolo." Cea interpelată dă din cap, cu uşoară îndoială. Nu-i vine prea la îndemînă să-i cadă pe cap acelei nepoate cu trei copii şi pe care n-a mai văzut-o de zece ani. Calculele astea îmi fac rău. Nu ştiu de ce, nu mă simt deloc dispusă să investesc vreun efort în direcţia asta. „Cu tine e altceva, zice Elvira, care mi-a ghicit mereu gîndurile, tu ai ceva bani, şi are şi cine să te-ngroape". Nu sînt însă mai liniştită din cauza asta. Adevărul e că mă simt în stare să iau viaţa de la capăt. N-am deloc senzaţia că mi-am încheiat socotelile cu viaţa — dimpotrivă, abia acum am început

să mi le fac. Dealtfel am trăit atît de bezmetic, încît n-am simțit niciodată pe de-a-ntregul gustul întîmplărilor și nici ele nu s-au înghesuit prea tare în jurul meu. Probabil că așa gîndim toate — altminteri de unde am avea atîta energie ? Angelo e la curent cu toate gîndurile mele referitoare la această problemă ; numai la asta, evident. Aproape că îmi face plăcere gîndul că el se va ocupa de funeraliile mele. Cîteodată mă gîndesc că, de fapt, pentru asta m-am căsătorit cu el. Pentru a-l face să sufere cînd ne vom despărți definitiv. Dar acum nu mă mai pot baza pe gîndul ăsta. Angelo nu va suferi deloc sau aproape deloc pentru că are cîteva ființe care-i sînt mult mai aproape de inimă ; în primul rînd, nepoțica lui. Eu n-am văzut-o decît de vreo trei ori și cred că am reușit s-o sperii. Pur și simplu nu știam să mă joc cu ea, nu mai știam nici s-o înfăș, nu mai știam nimic. A plîns tot timpul — așa că am plecat foarte repede de fiecare dată. Nu, cred că abia acum mi-am regăsit viața, viața mea, care m-a așteptat răbdătoare să-mi fac datoria față de viețile altora. Față de propria mea viață abia acum încep să mă achit — stau în fotoliu, discut cu lampadarul, privesc în ochi telefonul, fumez. Îi privesc pe ceilalți. Uneori, cum mă uit de aici de sus, cei mai mulți dintre ei mi se par insecte. Aleg din viața mea străină cîteva sentimente și ele mi se par încă proaspete, încă vii. Știu pe dinafară numerele de telefon pe care le foloseam cîndva. Astăzi ele s-au schimbat, răspund acolo niște voci străine, dar cînd vreau să mă conving că exist și că inima mea mai funcționează, îmi propun, ezitînd, ca altădată, să formez acele numere de telefon și mă trezesc copleșită de emoție, îmi simt vechiul nod în gît. Mi se pare că aud vocea aceea care mă tulbura, îmi amintesc faptul că pînă la urmă ne certam imediat și ne trînteam telefoanele în nas și mi se pare o nimica toată să-i explic acum că hîrtiuța aceea din cauza căreia n-am vorbit o săptămînă nu însemna nimic. Toate acestea durează extrem de puțin, cam o secundă. Există și în inimă o sentinelă care veghează ca totul să respecte ordinea. În secunda următoare îmi vine chiar să zic : dar ale cui naiba erau numerele alea de telefon ? Și asta numai ca să mă răzbun. Am

constatat că ori de cîte ori îmi vine un gînd rău nimeresc ţinta mult mai uşor. În schimb, cînd urmăresc să fac un bine nu iese niciodată prea lesne. S-ar zice că sîntem încurajaţi spre rău. Oricum, e ciudat şi plăcut să te ştii la capătul vieţii şi să ai sentimentul că eşti, cu adevărat, de-abia la jumătate. Ceilalţi nu bănuiesc nimic. Ei nu ştiu că totul e intact, rotund şi a căpătat ceva din culoarea veşniciei. Inutilitatea mea se răscumpără, greoi, posac, dar cu o ciudată încredere şi tenacitate. Am sentimentul că sînt trează în timp ce toţi ceilalţi dorm. În felul acesta asigur o viaţă mai lungă sentimentelor mele, gîndurilor mele, chinurilor mele. Şi mai am şi sentimentul că am dreptate — iată un lucru de la care se poate porni în orice direcţie vrei. Îmi pun bastonul lîngă mine, îmi scot mîinile din cătuşe (am două cătuşe vechi în care îmi pun uneori mîinile ca să mă pedepsesc ori de cîte ori nu-mi place cum reacţionez) şi mi le pun sub cap. Mi-am scos şi inelele. Mîinile mele nu mai suportă nici o podoabă. Ele nu vor mai plăcea nimănui, ele nu vor mai mîngîia niciodată. Cu această ocazie îmi observ degetele : sînt ca nişte eprubete. Mă trezesc şoptind : Doamne, cu cine semăn oare ? Cu ce semăn oare ?

9. O TRĂDARE MICĂ

Cu mîna în iarbă, căutînd un trifoi cu patru foi... Eva își privi deodată mîna : mică, subțire, nervoasă, cu inelul care strălucește ca un licurici în iarba întunecată. De la o grădiniță din apropiere se auzea un cor de copii cîntînd „Țăranul e pe cîmp". Vîntul adia ușor și după colț apăru un bărbat pe bicicletă fluierînd vesel. Dacă aș fi dintr-o dată omul ăsta de pe bicicletă pe care peste cîteva secunde nu-l voi mai vedea niciodată ? Sau fata care se urcă grăbită în autobuz ? Fără să vrea, alegea numai oameni veseli. Găsi un trifoi cu două foi, — mîna cotrobăia încă, nemulțumită, printre firele de iarbă. Cîteodată i se părea că deține secretul de a trăi frumos — părea să fie una din clipele acelea, dar ceva rămînea totuși neclar. Ca și cum aș avea plopi în loc de picioare, gîndi — toate în mine foșnesc ușor ; ajunge vîntul cald al răsuflării tale ca frunzele gurii să cadă de dor. Un pas ar fi fost de-ajuns să termine... disperarea asta : uitase amorțeala plină de o încredere fără rost pe care o aduce cu ea disperarea, calmul acela care se instalează de fiecare dată altfel încît pare nou. Cuibărită între doi corcoduși, o bătrînică în chiloți cu elastic la genunchi, cu pielea toată încrețită, croșeta o față de masă. O știa de anul trecut cînd încercase să intre în vorbă cu ea. La orice întrebare femeia începea să răspundă în același fel : se ia o lingură de făină și cinci gălbenușuri... Abia după ce termina rețeta adăuga în treacăt răspunsul la întrebare. Cu spatele la bătrînică, un bărbat în maiou, în picioare, ținea brațele întinse în sus. Părea că imploră ceva — în realitate vroia să se

bronzeze uniform. După cîtva timp se dezbrăca și de maiou. Privindu-i, Eva se gîndi că odată avea să fie și ea bătrînă și singură. Doi beţivi îi spuseseră ceremonios sărut'mîna, apoi se întoarseră cu spatele ca să urineze. Cîtva timp discutară aprins, apoi, în timp ce-și încheiau încă pantalonii, se despărţiră :

— Veniţi dumneavoastră dimineaţă la depou și întrebaţi de șeful de tură, tovarășul Jorj. Atît.

Într-o Dacie roșie parcată ceva mai departe, între pomi, o pereche se săruta frenetic. Capul cărunt al bărbatului, cu o chelie rotundă în creștet, sălta ca o minge. Mai tîrziu, pe drum, avea să-și amintească privirea acelei femei (femeia o văzuse și o privise ţintă o clipă pe deasupra capului bărbatului care se oprise undeva între gît și sîni), o privire puţin agasată și speriată a cuiva care nu mai putea da înapoi. Părea privirea unei paralizate : intensă, imobilă. Cu un an în urmă, Eva luase de aici un braţ de fîn proaspăt cosit și-l dusese acasă. Ţinea minte că absolut toată lumea întorsese capul după ea din pricina asta. Purta atunci, în geantă, o scrisoare pe care nu îndrăznea s-o citească. Îi vorbise, din nevoia de a povesti cuiva, lui Matei despre asta. Pe vremea aceea năzuia să-i împrietenească. Și-i imagina uneori discutînd în sufragerie, aşteptînd-o : Danton grav și posac, Matei puţin absent, amîndoi puţin cam prea liniștiţi. Matei o privise atent atunci : E îndrăgostit de tine ? Și adăugase : nu cred în prietenia dintre un bărbat și o femeie...

— Dar nici în dragostea dintre ei nu crezi, dragul meu, replicase Eva cu blîndeţe. Acum, blîndeţea aceea o cuprinsese pe de-a-ntregul, ca o mamă. Stăruia de cîtva timp, punînd ordine în toate lucrurile, în toate întîmplările.

Doi bărbaţi stropind cu furtunurile straturile de legume discutau tare despre o surpriză. Vocea groasă a unuia dintre ei se auzea de departe : „a venit absolut inopinat !“ Apoi schimbaseră subiectul.

— Dar cîţi copii ai ?

— Patru, deocamdată. Eva zîmbi auzindu-i ezitarea.

— Deocamdată ? Păi nu v-aţi oprit ?

Furtunul se spărsese într-un loc și cei doi se aplecară asupra lui.

— Eu zic că m-am oprit. M-am mai oprit de cîteva ori. Dar chestia asta e ca și fumatul, tot zici că te lași... Și trase o înjurătură la adresa furtunului.

Cineva din apropierea ta, gîndea Eva, pe care-l vezi mereu și care e totuși pierdut pentru totdeauna, ca și cum ar fi în cealaltă parte a lumii. Zădărnicia asta îți place pînă la urmă ; te obișnuiești cu ea și mai tîrziu o transferi și asupra altora — din comoditate. Cei doi reîncepură discuția. Bărbatul cu voce groasă își cususe o etichetă străină la pantalonii românești. Îl auzea cum repetă de cîteva ori ca un refren : „Boală neiertătoare !“ și apoi sec :

— Treaba dumitale, dar eu nu fac asta !

Cînd Eva pleca, ei rîdeau. Ce diferiți sînt, gîndea ea comparînd felul în care rîdeau. Cel cu voce groasă rîdea mărunt, un fel de mîrîit cald pe care aproape că-l simțeai pe picioare ca blana unei pisici, iar tatăl celor patru copii explodase deodată într-un hohot amplu, neliniștitor. Rîdea în toate sensurile deodată, acoperind parcă o bună parte din teren cu rîsul său. Aproape că era o sfidare — părea că singurul său mijloc de a dobîndi un lucru era să rîdă de el. Eva își aminti de propriul său rîs, atît de neplăcut.

Era un fel de sughiț isteric, care n-avea nimic frumos în el. „Tare mai rîzi falș“ îi spunea uneori maică-sa privind-o puțin contrariată. Și pe urmă dădea un exemplu : „Uite Stela ce frumos rîde, mai mare dragu' să te uiți la ea“. Pe Stela o văzuse cu cîteva zile înainte pe o motocicletă. Era s-o calce. Și după ce ezita puțin adăuga : „Și Mely“. Eva o privea mereu lung, dar mama nu se tulbura deloc.

Era singura care-o plăcea pe Mely încă de pe vremea cînd aceasta plimba pe stradă un trup lung și slab (îmbrăcat într-o uniformă școlară care atunci cînd nu părea lungă reușea să pară prea scurtă) și povara a doi sîni imenși în care nimeni, cu excepția ei, n-a știut să descifreze semnele unei cariere atît de prodigioase peste numai cîțiva ani. Mereu corigentă la cîte două materii, mereu „preparată“ cum zicea maică-sa, de cîte doi pro-

fesori pe vară, luînd clasa in extremis, cu un aer absent şi obraznic totodată, Mely iritase pe toată lumea, îndeosebi pe bunele mame care nu-i vedeau deocamdată nici un rost pe lume. „Asta nu-i bună decît s-o consume cineva“ rezumase, nici ea nu bănuia cît de inspirat, madam Marinescu soarta posibilă a lui Mely ; ajunsese la această concluzie prin metoda eliminării : deşteaptă nu-i, curată nu-i, harnică nici atît... Numai că previziunea s-a adeverit oarecum în sens invers. Mely consumase ea, în decurs de două cincinale, trei soţi legitimi — unul mai bătrîn decît celălalt — de pe urma cărora se alesese cu o vilă foarte aproape de cartierul verde şi cu un automobil luxos pe care-l conducea cu dezinvoltură. Fremăta încă de pe atunci ca o mînză şi jocul nărilor ei, care începea în cel mai prielnic moment, adică atunci cînd nu te aşteptai, aducea pînă şi în cele mai stătute case un aer nărăvaş şi impudic. Taţii noştri se trezeau ciupind-o de fese. Şi ea, întinzînd mîinile ca la operetă chiar cînta prin curte : „O, Rosemarie, mi-eşti dragă şi-un vis frumos ne leagă.“ Rămăsese iar corigentă, dar nu-i păsa ; pînă cînd întîlnindu-se întîmplător cu profesorul de matematici pe stradă acesta a avertizat-o (excitat probabil) că de data asta n-o mai trece. Nu ştim exact ce-a înţeles Mely — cert e că venind acasă de la servici maică-sa a găsit pe masa din bucătărie un bilet prin care Mely îşi luase rămas bun de la toată familia foarte duios, cerea iertare pentru toate greşelile comise pînă atunci şi ruga pe maică-sa, cu modestie, să-şi aducă aminte de ea din cînd în cînd. Madam Ionescu ţîşnise pe stradă cu biletul în mînă, rupîndu-şi părul din cap şi ţipînd, copiii plecaseră la linia ferată să vadă cadavrul (acolo se ducea toată lumea din cartier cînd voia s-o termine odată), vecinii verificau puţurile, în fine ţipetele se amplificară şi în cîteva minute deveniră un cor isteric, necontrolat, care nu s-a sfîrşit decît atunci cînd, trezită din somn de ţipetele ascuţite, Mely apăruse pe stradă să vadă ce s-a întîmplat. Uitase de bilet. Explicase pe urmă că avusese într-adevăr ideea respectivă — cum ai putut Mely să gîndeşti aşa ceva ? ţipa madam Ionescu care nu putea ieşi din starea ei

disperată ; vreo două-trei zile a vorbit cu fiică-sa ca și cum ar fi fost tot moartă, — dar că după ce-a terminat biletul a văzut pepenii verzi și i-a mîncat pe amîndoi și pe urmă s-a dus la toaletă pentru că începuse s-o doară burta și chiar s-a culcat pe burtă ca să-i mai treacă și a adormit... Și pe urmă te-am auzit țipînd Moți (așa o alina Mely pe maică-sa) și am ieșit să văd ce ai. Mely se măritase de curînd pentru a patra oară, de data asta chiar cu un sarcofag, de pusese pe gînduri toate rudele mirelui. La nuntă, căci Mely nu concepea să se mărite fără nuntă (fată deșteaptă ! comenta mama) apăruse mai înfloritoare ca oricînd, încît intervenția lui Moți la fotograf cînd a crăpat ușa — Mely nu făcea din principiu poze cu părinții, ci numai „noi doi, dragule“ — spre a lansa recomandarea : „Emilia, stai în profil că știi că ieși mai bine“ a părut tuturor deplasată. Danton, care o cunoscuse înainte de debutul ei matrimonial, pe vremea cînd el era elev la liceul seral, iar Mely tocmai evita repetarea ultimei clase primare, primise de la ea un set de scrisori pe cît de pasionate pe atît de ciudate. Reieșea, din lectura lor : primo, că Mely „știe să iubească“ și reclama pe care și-o făcea în acest sens bătea toate recordurile prin argumentele la care apela ; secundo, că Dan este omul visurilor ei de fecioară (nu se știe ce mai înțelegea Mely prin această noțiune pe care rîndurile anterioare o anulaseră cu desăvîrșire) și, terțio, că Dan este un... și urma bănuiala pe care o iscaseră în mintea ei ezitările lui. Danton povestea acum că Mely i se păruse tot timpul comică-comică și atît și că în urmă cu un an fusese cît p-aci să-l calce cu mașina.

Avea părul enervant de roșu, adăuga el. Iar Eva constata că ea nu reținuse acest amănunt atît de pregnant. În amintirile ei, Mely avea un păr șaten și un freamăt energic al nărilor. Și ea aflase atît de tîrziu că pe vremea cînd se mai jucau încă împreună, Dan exista deja în viața lui Mely și constituia primul, dacă nu chiar singurul obstacol în cariera ei atît de exclusiv feminină. Era de presupus că ceea ce o îndîrjise atît de tare nu era atît încăpățînarea impulsului senzual, cît

refuzul. Mely trebuie să fi sesizat cu groază că există şi puncte unde strategia ei ar putea eşua şi probabil că a şi identificat în mod experimental cîteva — pentru a le putea evita apoi cu dibăcie. Sub şapca albă, de soare, a unui trecător voinic, Eva recunoscu ochii oblici, cu privirea veşnic somnoroasă a lui Tăchiţă. Atinse cu mîna o creangă pe care fusese uitat un braţ de fîn pus la uscat. Smulse un fir pe care începu să-l mestece. De departe, în copacul acela părea aşezat cuibul unei păsări uriaşe. Să trăieşti, gîndea Eva, înseamnă şi infirmitatea de a fi mereu preocupat de ceva care te împiedică să observi că trăieşti. Să fii preocupat mereu, fără scăpare. Să îngroşi importanţa unor absurdităţi pînă la obezitate. Să fii sortit să nu pricepi anumite lucruri ; să nu ţi se întîmple niciodată ce li se întîmplă altora... Şi mai ce ? Excrementul cald al unui porumbel sălbatic o lovi chiar în dreptul inimii. Era un semn bun... O femeie de serviciu, tîrînd greoi o mătură mare de nuiele şi o foarfecă, ieşea în stradă explicînd supărată cuiva care nu se vedea din cauza porţii mari, proaspăt vopsite în verde : Se crede şi asta Malva şi Omega ! Iar un individ cu ochelari ridica tonul vorbind cu o femeie slabă pe care o ţinea de umeri :

— Slăbeşte-mă odată cu individul ăsta ale cărui opere se vînd cu preţ redus ca sandalele demodate. Eva observă că fata surîdea cu oarecare superioritate. Se trezi ridicîndu-şi umerii. Individul cu ochelari o salută — Eva răspunse repede, deşi habar n-avea cine era. „Cine ştie cu cine mă confundă", îşi spuse încercînd să zîmbească ; dar avea în continuare un aer străin şi posac de parcă abia ridicase privirea dintr-o carte. Întîlnindu-se faţă-n faţă cu Danton pe bulevard, nu se recunoscură din cauza acestor expresii străine care le alterau chipul cînd nu erau împreună. În staţia de autobuz, aşezat pe capacul unui canal, Tăchiţă citea un ziar. Eva ştia că fusese însurat cu Ileana. Ileana a cărei mamă răsturnase ordinea tradiţională a străzii... Toate femeile erau casnice. Se întîlneau între ele de cîteva ori pe zi (pînă la amiază cînd alergau alarmate să-şi aştepte bărbaţii cu masa pusă) comentînd la nesfîrşit tot ce se întîmpla în cartier. Madam Ionescu, mama Ilenei,

a fost prima care şi-a luat serviciu şi prin asta a inaugurat o epocă nouă în viaţa feminină a străzii. Clubul casnicelor a rămas o bucată de vreme întîi descoperit, apoi descumpănit. Contribuţia lui madam Ionescu era hotărîtoare şi fusese întotdeauna salutată ca fiind una de referinţă. Causticitatea ei era fără cusur. Aproape că le sticleau ochii atunci cînd îi ofereau un subiect care se „apreta" (cum zicea ceallaltă madam Ionescu) la o „caracterizare". Dar avea doi copii — două fete! specifica ea, lăsînd să se înţeleagă că a avea două fete nu e totuna cu a avea doi copii — şi el e cam bolnav, ştiu eu ce se poate întîmpla? Şi adăuga cu buzele albe: cu ce să fac casa? În felul acesta şi-a justificat dezertarea. Şi a început să muncească la o fabrică de cărămizi de unde venea cu palmele umflate. Dealtfel madam Ionescu a muncit din greu toată viaţa şi cînd te gîndeai cît timp i-a trebuit ca să termine casa aia care ajunsese obsesia întregii străzi puteai să presupui că, avertizată prin vreun miracol asupra duratei, pînă şi perseverenţa diabolică a lui madam Ionescu ar fi cedat. Îmbătrînise repede şi din femeia uluitor de frumoasă pe care ne-o arăta în fotografii rămăsese o amintire care te contraria; prima care se mira era ea însuăşi, dar părea totodată puţin bucuroasă că a scăpat de povara frumuseţii. În cîţiva ani a adunat bani şi a turnat fundaţia. Fundaţia a aşteptat apoi ani în şir pînă cînd curtea s-a umplut încet-încet cu cărămizi, var, nisip şi scînduri. Între fundaţii crescuse iarbă; pe urmă madam Ionescu a amenajat acolo o grădină de zarzavat în camere separate. În camerele fetelor creşteau roşii şi, respectiv, fasole, iar în dormitorul părinţilor ceapă şi salată.

Pe hol sădise dovlecei şi vinete. Nu se ştie de ce, intrarea lui madam Ionescu în serviciu le-a mohorît pe celelalte femei. O considerau o decădere. A urmat însă o altă lovitură. Şi-a luat şi madam Ionescu Doi serviciu şi din clipa în care Mely, fiică-sa, a făcut observaţia, în public, că de cînd e în cîmpul muncii „mama s-a mai cizelat", asociaţia feminină a fost pusă în situaţia de a reflecta. S-a ridicat şi întrebarea că, de fapt, ce înseamnă „înţeselatul" ăsta?

— Ţizelat, pusese madam C. lucrurile la punct. Şi tot ea a explicat : adică s-a rafinat. Cînd peste cîteva luni şi-a luat mama serviciu, lucrurile au luat o întorsătură gravă. Şedinţele regulate au fost suspendate un timp, apoi au rămas la voia întîmplării şi întrucît şi altele făcuseră pasul, ele se realizau instantaneu ori de cîte ori se nimereau libere majoritatea salariatelor. Atunci un hohot de rîs, cumulînd entuziasmul tuturor vocilor, se făcea auzit de la capătul străzii. Repertoriul se lărgise considerabil, intrau acum în discuţie şi întîmplări de la serviciu... Vremea cînd se limitau, cu perfidie, la stimularea doamnei Buzoianu să dea glas perlelor ei verbale părea că apusese. Doar din cînd în cînd, cu privirea complice care constituia semnalul începerii operaţiunii, se mai apela la aberaţiile ei lexicale şi asta numai dacă însăşi madam Buzoianu provoca momentul printr-o intervenţie nouă de acelaşi calibru. Ulterior însă, madam Buzoianu a sesizat zîmbetele de satisfacţie prost reţinută care se instala pe feţele prietenelor sale şi se lăsa cît mai rar prinsă în cursă. Oricum însă, vremea acestor curse nevinovate trecuse, şi cu timpul, mai toate participantele acestor şezători intrară în întreprinderi din ce în ce mai îndepărtate, speriate de circulaţia agitată de dincolo de bariera Vergului care exprimase pînă atunci limita maximă a aventurilor lor în centru, cu excepţia Oborului, firește, de unde-şi cumpărau purceii. În oraş plecau rar şi numai în ocazii speciale cum ar fi fost vizita vreunei rude din provincie care trebuia dusă la spital sau la tîrguieli şi, rar, la cîte un restaurant sau un film — unde adormeau nefiind în stare să spună a doua zi nimic despre el în afară de faptul că era foarte frumos, dar nu l-au înţeles aşa bine. În decurs de trei ani toate se „înscriseseră“ — ai fi zis că merg la şcoală — şi plecau pline de importanţă în lumea lor inaccesibilă, de unde veneau şi mai pline de importanţă, defilînd sub privirile acelora care treceau drept bolnave. Chiar şi erau într-o oarecare măsură, dar pentru a fi mai convingătoare atît în ochii bărbaţilor lor, cît şi ai încadratelor, îşi exagerau copilăreşte toate beteşugurile, vorbind despre ele ca despre nişte performanţe. S-ar fi zis că se luaseră la întrecere ; de atîta

zel pe madam M. o apucase un tremurat nervos. Stătea lipită de gard cînd începeau să curgă spre casă doamnele coafate prevăzute atît cu geantă, cît și cu sacoșe și le arăta în ce hal ajunsese dacă se neglijase. Doamna N. evoca și ea un număr considerabil de boli, încît puteai s-o consideri muribundă cronică — chiar dădea de înțeles că zilele-i sînt numărate — deși pînă la urmă a ajuns la o vîrstă respectabilă în cele mai bune condițiuni și în afară de migrene rebele n-o supără nimic. Cu timpul a atacat ea însăși tema mirării în fața acestei surprinzătoare evoluții. „Cică sînt sănătoasă tun", zice ea uimită și ușor dezamăgită ori de cîte ori vine de la rezultatul analizelor pe care le face totuși cu regularitate în ideea că s-ar fi putut strecura o greșeală. „Cineva, tot așa..." începe ea să povestească... dar ascultătoarele ei dau semne de nerăbdare. Ele au și trecut în alt timp. „Cel mai mare dușman al omului e ceasul" spune uneori madam Ionescu. În asemenea momente își privește totuși ceasul cu duioșie. Ele își amintesc din ce în ce mai rar de timpul acela — „al lor", care era numai al lor... Au renunțat cu ușurință nebănuită la cei zece-cincisprezece ani proprietate comună. S-au mutat, tot pe rînd, din ce în ce mai în centru, și-au tuns părul renunțînd la cocurile lor proverbiale și au abordat coafatul permanent, trecînd în felul acesta dintr-o uniformă capilară în alta, așa cum schimbi uniforma cînd treci din școala primară în liceu. Și-au vîndut casele vechi, și-au cumpărat apartamente la bloc, au cumpărat garsoniere și pentru copiii lor care au intrat la facultate, iar unele au și mașină — pe care o conduce soțul. Circulă acum cu nonșalanță prin tot orașul, aerul lor patriarhal a dispărut de tot și se mai întîlnesc numai din întîmplare. Atunci are loc o mică explozie de bucurie care obligă pe martori să le studieze amuzați, și în decurs de o oră schimbă repede informații, evocă „cartierul", își mărturisesc că le fusese tare dor și că se gîndiseră de atîtea ori la timpurile alea... ba chiar s-au visat... „Dumneata o cununai pe fata lui Dobrescu"... Își schimbă și adresele, numerele de telefon, după care uită cu desăvîrșire una de alta ani în șir. Din cînd în cînd în noul lor univers

pătrunde rar, și cu mare întîrziere, cîte o știre de-acolo. „A murit madam Cernica" sau „S-a măritat fata lui dom' Gheorghiță !" Se dovedea însă că timpul se răzbunase prea tare. Întoarse la timp, ca o pendulă veche, evenimentele comunicate arătau de fapt altă oră. Însemna, de fapt, că se împliniseră șapte ani de la moartea lui madam Cernica, și că acum fata lui dom' Gheorghiță putea să aibă și copii la școală sau, cine știe, să fi fost vorba de un al doilea mariaj.

Eva se simțea uneori depozitara unică a acestei lumi prin care trecuseră atîția oameni și i se părea că amintirile ei sînt ca acelea care îi leagă pe cei care au fost într-un lagăr. Tînjea, uneori, violent după o clipă, după o ființă, după un colț de stradă, dornică să refacă atmosfera de atunci. Cînd dorul acela pîndea un moment de neatenție și-și instala autoritatea, Eva se apuca să dea telefoane la niște numere de mult uitate. O căutase o dată, și o și găsise, pe prietena ei din copilărie cu care, pe vremea liceului, văzuse toate spectacolele de la Național preț de cîteva stagiuni ; tot atunci se și săturase de teatru. Nu discutaseră decît o dată — se dovedea că nu-și mai foloseau la nimic. Ce-i trebuia Verei o profesoară de română la București ? Ce-i trebuia Evei un stomatolog la Iași ? În cutiile Evei rămăseseră fotografiile la minut ale Verei care scrisese pe dosul uneia : „amintire de la expoziția de monstre" și în care abia se stăpînea să nu rîdă. Eva își aminti că se strîmbase tot timpul ca să-i strice pozele.

Ale cui erau toate astea ? Se urcă în același autobuz cu Tăchiță. Iată un om care habar n-are, gîndea Eva, că eu știu despre el o mulțime de lucruri pe care el însuși le-a uitat. Știu că l-a gonit taică-său de acasă ; știu că mergea cu Steaua și ce zicea cînd ieșea din casele celor colindați ; știu care-i fata care i-a plăcut pentru prima oară. Iată o știință care nu-mi folosește la nimic, gîndi. În schimb, despre oamenii care o interesau cu adevărat nu afla niciodată mai nimic decît, cel mult, după ce interesul slăbise. Era, parcă, o conspirație menită să acutizeze sentimentele. Danton, de pildă, rămăsese mult timp... Ce absurditate ! gîndi. Se purtase cu ea așa cum te porți cu o femeie adevărată, dar nu

ca și cum ar fi fost un bărbat, ci ca un reprezentant oarecum neutru al întregii specie umane. Nu-și amintea să fi surprins măcar o dată ceva care să justifice acea superioritate nedeclarată pe care o capătă o femeie în clipa în care simte că place unui bărbat. Ultima oară era de-a dreptul iritat.

— Ceilalți au mereu ceva de explicat... ca și cum poți explica lașitățile, minciunile și celelalte. Și adăuga : De fapt, se pot explica... Ne purtăm unii cu alții de parcă am fi idioți cu toții.

Eva încercase să-i spună că și tăcerile pot ascunde foarte bine... dar se oprise pentru că el avea un aer prea serios. În buzunarul cămășii avea tot felul de hîrtii și pachetul de țigări. Scosese o hîrtie și i-o întinsese :

— Ce zici de asta ?

Și comenta potolit : Poți să-ți închipui, Marcel și Bobu s-au pupat cînd au aflat chestia. Or, îți dai seama... fiecare din ei ar fi pupat mai degrabă o mătură...

Eva se amuzase. Doamna Mimi care avusese cîndva un atelier de mături obișnuia să spună la bătrînețe : toată viața mi-au plăcut ouăle frumoase, lemnele frumoase și măturile frumoase.

Danton zîmbise cam silnic. Pe fața lucioasă, de actor mexican, plină de cute, și atît de brună încît, proaspăt ras, păstra cîteva ore în jurul maxilarelor o dungă aproape albă, apăruse un semn de bătrînețe. De atîtea ori am încercat să-mi formulez o părere proastă despre el, gîndea Eva privindu-l, și niciodată n-am dus-o pînă la capăt. Era un acrobat perfect. Întreruperea bruscă a corespondenței lor amicale ar fi putut marca o anumită tensiune.

— Danton, îl rugase ea brusc, hai să ne facem frați, să fie măcar o dată și rudele de sînge pe alese.

— Ești senzuală... Danton aproape despicase aerul cu o frunză. Și cum ea tăcea, el adăugase: Ești obosită. Eva scutură din cap. Era obosită totuși ; el știa să observe asta. Venea de la ședință. Închiși în susurul acela monoton și plicticos ca într-o cămașă. Ieșeai întotdeauna cu gura coclită. Iar ceilalți aveau întotdeauna niște

fețe aproape cadaverice în lumina artificială a neonului...

— S-a vorbit despre armele convenționale... Despre arhivele măsluite...

El fluiera o melodie pe care o auzise la bufet în timp ce mînca. Eva zîmbea :

— Înseamnă că am mîncat în același timp.

Și nu încercase deloc să lămurească ce simte. La ce bun ordinea sentimentală ? ținea minte și acum că se opriseră amîndoi deodată și că o femeie, lîngă ei, explica unui băiat tînăr : „Cică microbul ăsta se ia de la găini..."

Danton recunoscuse că discutînd împreună se clarifică, devenise mai stăpîn pe sine... Chiar devenise. Nu simțiseră nici o clipă tentația de a renunța la confortul acesta în favoarea unei iubiri — despre care li se părea că știu destule. Danton o privise atunci pe furiș, dar pe fața ei nu se citea nimic în afara unei destinderi de moment. Era sigur că, în secret, Eva era terorizată de bănuiala că între ei s-ar putea strecura vreodată un mic ghem erotic pe care ar fi fost siliți să-l rostogolească de la unul la altul fără a îndrăzni să-l atingă. Odată spusese :

— Îmi place compania bărbaților... e ca un punct de control. A bărbaților de soi, adăugase. Danton rîsese încîntat. Pe urmă, reflectînd, ajunsese la concluzia că e folosit ca o substanță pentru experiențe. Oricum, se liniștise el, și ea se află exact în aceeași situație. Și pe urmă ea avusese delicatețea să facă o precizare : naiba știe, un bărbat frumos e un bărbat frumos — te consacră. Uneori Eva îl întreba despre rest, adică despre ceilalți... Încerca în felul acesta să contureze cartierul lui general în absența ei, dincolo de orele de inspecție cînd găsea totul sclipind în soare. Cum însă afla întotdeauna lucruri pe care pe urmă își dădea seama că ar fi preferat să nu le afle, renunțase la micile ei anchete. Matei l-ar fi considerat un aventurier, gîndise Eva. Un aventurier care cîntă la pian. Din cauza asta îl invidia. I se părea că are dacă nu o viață, cel puțin o inimă

în plus. Era puțină aviditate în admirația ei. Uneori se trezea privindu-i mîinile și întrebîndu-se dacă nu poate să-i fure din degete darul de a face un instrument să cînte așa cum vrei, așa cum știi, așa cum poți. Danton bănuia ceva ; îi plăcea infirmitatea ei recunoscută față de muzică și regreta că era prea tîrziu ca să se mai îndrepte ceva. O dusese în schimb la cîteva repetiții la Ateneu. Pe drum discutaseră odată despre fidelitate. El spunea că în urmă cu cîțiva ani ar fi avut un răspuns la această întrebare, iar Eva replicase că acum cîțiva ani nu l-ar fi întrebat. Pe urmă nu se văzură mult timp — Danton plecase pe un șantier. Urmaseră scrisorile lui apocaliptice ; era greu să-ți închipui că acest bărbat atît de reținut încît te obliga mereu să devii ironic și să-ți fie rușine de sentimentele tale — ba chiar să te ferești de ele de parcă ar fi fost boli venerice, poate să scrie niște scrisori atît de „ruseşti“ (semănau întrucîtva cu cele pe care le primise el însuși, cîndva, de la Mely). Eva se gîndea uneori la acele scrisori cu o vagă neliniște. Danton își rezervase plăcerea de a-i inventaria și descrie pe larg și foarte nuanțat toate defectele — unul mai capital ca altul. Reieșea un portret despre care nu prea făcea să-ți aduci aminte. E ciudat, de pildă, că el o socotea, între altele, o „blestemată“ ; termenul acesta romantic nu li se potrivea nici unuia. Nici ei, ca presupusă beneficiară a lui, nici lui ca mînuitor ocazional al termenului. Studiindu-i grafia, Eva socoti că era un scrîntit, dar nu era tocmai sigură că nu încearcă în felul acesta să scape de povara prea grea pe care el i-o așezase în spinare fără nici un menajament. Uneori, acuzațiile lui o sîcîiau totuși — așa cum te sîcîie o rană pe picior pe care n-ai cum s-o controlezi în public, din discreție. De cîte ori și le amintea, simțea o groază confuză, ca atunci cînd era mică și se ducea să facă injecții în burtă din cauza unei mușcături de cîine. Scrisorile conțineau și niște avertismente. Eva încercase să lămurească lucrurile într-o scrisoare, apoi într-a doua, dar constatînd că intrase într-un dialog imposibil de susținut (dovezile lui sporiseră și mai tare, iar personajul pe care-l contura tindea să devină un monstru) renun-

țase să-i scrie și apoi renunțase și la lectura scrisorilor lui. Se uita să vadă cum începe și cum se termină rechizitoriul (scrisorile lui aveau minimum zece coli încît părea un abonament la o revistă de provincie), apoi îl rupea în bucăți cît mai mici cu putință. Zilele trecute, în fața unei vitrine, se întîlniseră pe neașteptate și amîndoi se prefăcuseră că nu se recunosc.

Corespondența lor semăna într-un fel și cu cea pe care o purta Matei cu tatăl său în timpul studenției, cînd, neputînd descifra scrisul întortochiat al fiului (Eva constata ușor surprinsă că mai toți bărbații care-i scriseseră, cu o singură excepție, aveau o grafie dacă nu îngrozitoare cel puțin violent inestetică), și deci nici conținutul exact al comunicării, socru-său inventa pe loc un text corespunzător părerii lui asupra situației la care bănuia că se referă Matei, luînd totuși ca punct de reper cîte un cuvînt-două din scrisoare pe marginea cărora glosa într-o direcție adesea neprevăzută. Cu toate aceste ocoluri ajungea la concluzii destul de exacte (așa cum Paul, care atunci cînd se îmbăta, neadmițînd să circule decît cu mașina 34 pînă la care făcea un lung și ocolitor mers pe jos și care mașină nici nu circula în direcția necesară — ajungea totuși acasă după trei ore) care nu contraziceau în chip esențial mesajul. Atîta doar că, aducînd în prim plan propria lui viziune, tatăl lui Matei se substituia el însuși fiului, transformînd pe nesimțite toate punctele vulnerabile bănuite în puncte de rezistență. Încît uneori o scrisoare plină de lamentații devenea pînă la urmă un strigăt de triumf adăugat celorlalte. Bătrînul nici nu concepea în alt mod funcția unei scrisori. Cu toate acestea, dacă în scrisoare exista un P.S. în care se solicita un împrumut (formulă eufemistică acceptată de amîndoi) bătrînul se executa cu promptitudine, trimițînd suma fără nici un comentariu și fără nici o indicație privind propria lui părere asupra modului cum ar putea fi mai bine întrebuințată. Această disciplină intervenită exclusiv la apendicele scrisorii constituia cumva rezultatul mediei pe care bătrînul Neculce o efectua instinctiv între realitate și ficțiune sau poate prețul pe care ficțiunea consimțea să-l plătească realității. Acum Matei era cel

care răspundea scrisorilor bătrînului exclusiv prin mandate poştale unde firavul loc pentru corespondenţă era ocupat de fiecare dată de fraza : „Sper să vă fie de folos, cu drag..." În staţia de la coborîre un beţiv agresiv se lua de toată lumea. Eva descrise, cu scopul de a-l evita, unul din acele ocoluri celebre în familie, dar îşi dădu seama că există strategii valabile numai cînd adversarii sînt cît de cît egali. Din fericire beţivul nu-i spuse nimic neliniştitor. Ridicase doar un deget în sus ca statuia lui Lenin şi rostise, graseind puţin, tot ca Lenin : Citind romane veţi ajunge mari cocoane ! Eva avea într-adevăr un roman în mînă. Se spune despre noi că sîntem, toate, nemulţumite de felul cum arătăm. Altminteri de ce i-ar fi fost atît de frică de o eventuală critică ? Lumea ia drept reale declaraţiile ipocrite pe care le facem uneori : ah, de ce n-am fost eu mai înaltă un pic ! Odată, Eva auzise o femeie plîngîndu-se în public : doamne, de ce n-am şi eu un pic de farmec ! Femeia respectivă numai de farmec nu ducea lipsă ; avea în permanenţă în jurul ei o suită de admiratori, dar ea ar fi vrut ca farmecul să-i asigure o competenţă profesională — ceea ce se şi întîmpla dealtfel, dar cu excepţiile de rigoare care o contrariau neaşteptat de mult. Genul acesta de lamentaţii se dovedea fals. De obicei ne plîngem exact de capitolul la care stăm mai bine, silind în felul acesta lumea să ne contrazică, întîi din politeţe, apoi din ce în ce mai convinsă. Cu încetul, această calitate recunoscută public va deveni o axiomă legată pentru totdeauna de persoana ta. Ajunge pentru început să spui : aş fi putut fi mai bine proporţionată : interlocutorul (în această fază e de preferat o interlocutoare) va fi în felul acesta ghidat să-ţi observe silueta perfectă. E sigur că de acum înainte, ori de cîte ori va veni vorba de siluete, interlocutorul tău îşi va aminti deodată: individa are un corp superb, într-adevăr. Se vor obişnui cu asta. Impui astfel, ca un merit, ceva care dealtfel era bun cîştigat dar ignorat pînă atunci. Încet-încet, procedezi la evaluarea celorlalte capitole la care te simţi tare ; şi în curînd te transformi dintr-o persoană insignifiantă în purtătoarea unor privilegii infailibile. Apoi ei vor adăuga cu de la sine

putere niște calități de care habar n-aveai și le vor exagera din ce în ce mai mult pe cele reale. Reclama asta te și schimbă puțin — ai un zîmbet încrezător și puțin disprețuitor care-ți alterează trăsăturile. Bărbații procedează la fel, dar numai în ceea ce privește profesiunea. (În privința fizicului ei sînt liniștiți — fiecare dintre ei știe sau simte că sîntem capabile să găsim calități acolo unde nici un om normal n-ar găsi). Micile lor proclamații se referă mai întotdeauna la competența profesională și dacă au norocul unor formulări expresive ele prind și fac oarecare carieră — cel puțin pentru moment. Nu e nimic rău, în definitiv, în această publicitate nevinovată, dar impresia de indecență rămîne. Pentru că, vorba lui Mihail, sub specia eternității, ce importanță ar putea avea o etichetă bună? E bună numai pe loc, în comerț, pentru produsele care nu se prea vînd. Dar și aici reclama prea insistentă stîrnește neîncrederea. Dealtfel etichetele acestea sînt, implicit, restrictive. Ce importanță are pentru o femeie „un corp superb" dacă nu e iubită? Sau dacă nu iubește? La ce folosesc doi ochi migdalați dacă nasul e prea lung și gura vulgară? Ce înseamnă renumit în preclasici dacă ești afon în contemporani? Ca să fii preferat, rețeta e mult mai complicată. Eva oftă. Un zîmbet-ghețar îi despică buzele cu brutalitate.

— Cîte fire de păr alb crezi că am? îl întrebă pe Matei.

Luat prin surprindere, acesta șovăi. Îi arătă cu bărbia instalatorul care repara țevile sparte la chiuveta din baie și șopti încet: A cerut trei sute...

Omul salută în tăcere ridicînd mîna la frunte, apoi explică tot ce ar trebui să înlocuiască, și în primul rînd chiar țeava care nu mai ținea oricît ar fi lipit-o. Matei deschisese televizorul și așteptînd să se termine lucrarea privea fără interes ecranul unde o fetiță de vreo trei-patru ani, parodiind fără să vrea patetismul actrițelor profesioniste, recita aruncînd cu energie capul într-o latură, de parcă ar fi vrut să scape de el pentru moment („paltid al mieu"...) aducîndu-și-l îndărăt apoi printr-o

mișcare aproape languroasă : „și tu, o, patlie a mea..." Eva intră în bucătărie. Inapetența lui Matei pentru treburile gospodărești o scotea din sărite. Cheltuitor ca o femeie, Matei devenea reticent cînd era vorba de ceva strict necesar. Întreținea aproape în permanență cîte un hobby de care se plictisea repede (și pe care, uneori, îl relua după un timp) încît în debara zăceau una peste alta o serie întreagă de colecții abandonate fie definitiv, fie provizoriu : reviste de istorie pe diferiți ani ; casete de muzică ușoară pe care nu le ascultase niciodată pînă la capăt ; chei vechi culese din toată țara ; insigne.

A venit toamna, chiar în clipa asta. Prin fereastra deschisă pluteau lin primele frunze gălbene — arse de soarele prea puternic de peste zi. Din cauza soarelui, și pielea Evei părea prinsă în cusături și în pericol să se destrame la fiecare mișcare mai bruscă, ca o pînză subțire întinsă prea tare. În aer plutea ceva suspect ; părea mai degrabă că aerul însuși inspectează lumea. Nimeni n-ar fi observat, gîndi. Era prima care recunoștea această adiere suavă și rece ca o pieliță de măr puțin aburită, acest fum care înconjura deodată toate ființele și toate obiectele, subliniindu-le caracterul perisabil, dezvelind totodată colții fini ai eternității. Respiră adînc, ca pe o țigară bună, această primă boare care sugera o schimbare.

— Ce era cu abisul ăla ? întrebă Matei.

Eva uitase. „A, la telefon..." Spuse repede : O figură de stil.

— Ce ?

— O ficțiune, tu.

El trîntea înciudat ușile dulapului una după alta.

— Hei Matei, Matei... spuse ea ca și cum ar fi spus : Hei, voi cai, voi cai. Și zîmbi deodată : Numai dracu te-a scornit, mișelul.

Va să zică e adevărat, gîndea el. Prinsese un gust ciudat pentru singurătate. Eva și-l amintea cum era la început, cînd se întîlneau întîmplător și numai la cinema, fiecare din ei însoțit de altcineva. El, de aceeași fată

înaltă și blondă, plină de coșuri (mai tîrziu spunea că...), ea de un coleg pe care colegele ei îl găseau drăguț.

— Și cînd vom termina ? se întrebă. Cînd vom termina cu trăitul ?

Deschise iar fereastra la bucătărie. O piatră venind în viteză — se aplecase fulgerător, apoi cînd părea că e timpul s-o primească drept în față, ea își desfăcuse aripile și pornise larg, liniștită, drept în sus, ca un sărut pătimaș care pe măsură ce amețește partenerii îi și calmează, sfîrșind aproape cast. Se trezise fredonînd în timp ce pregătea salata. „Aș vrea să plec acum la malul mării, să mă mărit cu un bărbat frumos..." Ce importanță avea dacă n-aveai nici un chef să pleci la mare și că-ți plăceau bărbații nu tocmai frumoși de vreme ce cuvintele astea îți așezau în palme o nostalgie gata făcută pe care simțeai că ți-ar sta bine s-o ai acum, înainte de-a deveni ridicolă afișînd-o, acum, cînd mai aveai dreptul nu atît la dragoste, cît la ultima șansă de a fi tînăr și neghiob. Dacă ar fi să plecăm acum la malul mării, cîte din noi nu s-ar întoarce din drum ? Și cîte n-ar cocheta cu ideea de a se arunca în mare ? Așa, ca într-o sanie de sare alunecînd spre descompunere. Și-un vizitiu frumos : cîntecul acela. Matei o găsi cu un cuțit în mînă.

— Știi ce e ăsta ? spuse ea tremurînd. Asta e un bărbat frumos, dragule. Te sfîrșește pentru totdeauna.

— Fată dragă, Matei o trase de mînă cu blîndețe, cît ai s-o mai duci așa ? Dă-i drumul odată, hotărăște-te...

Eva îl privi limpede, apoi șoptise încet de tot : încă nu pot. Mai ai și tu puțină răbdare. Și ridicînd vocea : Ce dracu' spuneai ?

— A terminat omul ăla...

Cînd Eva reveni cu banii, instalatorul tocmai îl informa pe Matei : „Fac acuma un băiat și-i pun numele Mitică". Și chiar atunci apăruse și Paul. Apare și ăsta... gîndi Eva nemulțumită. Era hotărîtă să-i lase cît mai singuri.

— N-ai și tu o sarma? întrebă Paul. (Eva își trata întotdeauna invitații, ca pe niște turiști străini, cu sarmale și mămăliguță.)

— La Băneasa au început demolările, informă Paul și se lansă într-o lungă relatare a ultimelor evenimente calificate de el ca fiind „îngrijorătoare", ba chiar „jalnice", apoi schițase cîteva portrete.

— Dar universul lui nu mă interesează deloc! exclamă Eva care în ultima vreme părea să știe precis ce o interesează și ce nu. (Asta se întîmpla bianual.)

Se referea la pictorul care gîfîia cînd vorbea la telefon de parcă cineva i-ar fi ținut pistolul la tîmplă. Din cauza asta avea de gînd să renunțe la expoziția pe care el se oferea s-o deschidă în sala de festivități a liceului în care învățase.

— Tu de ce nu-ți tunzi un pic părul? întrebă deodată Paul fără legătură cu subiectul. Îi plăceau salturile astea care creau impresia unei mari mobilități intelectuale. Făcea paradă de acest gen de spontaneități — ai fi putut să scoți o carte de telefon cu ele.

— De cîte ori îmi tai părul îmi pare rău... De obicei o fac atunci cînd simt nevoia să schimb ceva și constat de fiecare dată că încep prin a mă mutila. Paul se iscălea de zor pe o bucată de hîrtie, făcînd tot felul de combinații între numele și prenumele său. Numai fiul unui mare scriitor mai avea această frenezie a semnăturii, din cîte știa ea.

— Dima Matei, povestea el și Eva se întreba de unde au ei atîtea cunoștințe comune. S-ar fi putut totuși ca aceste cunoștințe să fi fost invenția lui, personajele cu care-și popula spațiile atît de goale în ultimul timp. Cînd l-am văzut ultima oară, informa Paul, acum șaptesprezece ani, cînd m-am dus să-mi scot hainele de ginere, tocmai îl arestau. Spărsese un magazin și zicea că — aici Paul cită o declarație apocrifă a lui Dima Matei.

— Vorbea frumos Dima ăsta, observă Matei.

— Erau mereu singuri, numai ei doi... mîncau dude...

Paul era de-a dreptul înduioșat, iar ei doi îl ascultau cu un soi de reculegere cam deplasată.

— Cam cîți ani să aibă acum? se întrebă deodată Paul și privi în sus ca și cum ar fi vorbit despre un

copac. Se apucă să facă o socoteală, deşi nu părea prea interesat de rezultatul ei. Dima Matei rămînea un copac crescut la întîmplare, ale cărui frunze se iviseră pe neaşteptate în faţa unor priviri întoarse nostalgic, pentru o clipă, înspre pămîntul avid şi generos de unde plecaseră cîndva.

— Miliţianului îi era frică de el, mai adăugă Paul şi sorbi tot paharul.

— Ascultă, pădurea e departe la voi ? întrebă Matei deodată.

— De ce ? se interesă bănuitor Paul.

— M-aş face haiduc, zise Matei serios. Aş lua de la bogaţi, aş da la săraci, m-ar cînta în balade la festivalurile de masă. N-ar fi frumos ? Balada lui Matei împărţit în trei.

— Care trei ?

— Păi, Matei ezită puţin: să zicem adevăr, dreptate, libertate. Sau : muncă, etică şi echitate. În fine, orice... Paul tăcu. Şi el şi Eva mai auziseră chestia asta. Se auzea fîşîitul uşor al plăcii pe pic-up.

— S-ar zice că dictăm sentimentele pe care le inspirăm.

Paul vorbise într-o doară. Ascultase în treacăt, era preocupat şi-şi scutura nervos piciorul.

— Acum cîteva nopţi am visat că am scris o poezie.

Ascultînd pocnetul uşor al plăcii în pauza dintre pian şi... orchestră care intra cu regularitate sau mai repede sau mai încet decît presimţea urechea ei, Eva nu-şi dădu seama care din ei visase poezia. Oricum, Matei n-ar fi mărturisit aşa ceva, gîndi ea, dar, cine ştie...

— Tu nu ştii că eu nu beau bere decît din sticle verzi ?

Pe drum cînd venea spre ei, din toate ferestrele deschise răzbătea cîte un ţipăt ascuţit de femeie, încît vreme de cîteva minute i se păruse că trăieşte un coşmar. Doar nu toată lumea se bate în seara asta,

gîndise Paul. Apoi își dăduse seama că era același țipăt din filmul de la televizoarele date la maximum.

— Cît privește poezia, spuse el, dă-o naibii.

Apoi se oprise dîndu-și seama că Eva s-ar fi putut simți jignită văzînd ce puțină importanță acordă obiectului ei de predare. Eva nu se simțea jignită deloc — reieși imediat din gestul de lehamite pe care-l făcu și care însemna ceva între compătimire și vagă scandalizare. Cei doi evangheliști — Eva le zicea uneori așa — rostiră cîteva fraze neutre pe marginea acestui subiect.

— După ce că unul din voi (Eva îl privea pe Paul) n-ar fi în stare să scrie o scrisoare fără cinci greșeli elementare de gramatică, după ce că nu sînteți în stare să rostiți o frază omenească despre o carte, vă mai apucați și de teorii. Tu chiar nu te observi puțin ? Poate că ăia la ședințe n-au încotro și-ți dau dreptate, dar ai face bine să te gîndești din cînd în cînd cîți te înjură în gînd și cîți te găsesc cretin. Ar fi o statistică interesantă.

Matei, țeapăn, încerca să-i atragă atenția din priviri că exagera, dar Eva, deși recepționase semnalele lui, se înverșunase mai rău.

— Are dreptate, în felul ei, încercă el s-o scuze după ce ea ieșise trîntind ușa.

— Are dreptate ? Paul era mirat : scorpia asta ?

— Nu-i mai zice așa, protestă Matei moale și plictisit.

După cîte o tiradă a Evei împotriva lui Paul se coagulau în el propriile rezerve la adresa lui. Pic-up-ul se opri, nici unul din ei nu se ridică să-l repună, deși o clipă privirile amîndurora se îndreptară spre el ca spre un martor apărut prin surprindere.

— Eva, o chemă Matei, vezi că-i Ani la telefon.

O vreme se auziră numai răspunsurile Evei, care o informa pe Ani (Ani preda psihologia și ori de cîte ori rostea : „psihicul !“ șuiera cu degetul întins înspre elevi încît părea că vrea să-l expedieze spre ei) despre desfășurarea ședinței — rostea fiecare cuvînt de cîte trei ori, ca o secretară care prezintă un raport în trei copii

dactilografiate: „sigur, sigur, sigur, nu-nu-nu"; şi nemaiputîndu-se opri încheia în aceeaşi notă : pa-pa-pa.

— În al treilea rînd, reluă Paul cu gura puţin strîmbă, încît Matei crezînd că zîmbeşte se grăbi să-i răspundă, era ceva în legătură cu proba pe care trebuia s-o dea mîine individa aia... În bucătărie, Eva se apucase să spele vasele. După un fluierat uşor, pe ţeavă se auziră cîteva bubuituri mici, ca şi cum apa ar fi urcat încălţată în bocanci, apoi un şuvoi puternic plesni farfuria din mîna Evei. Se uită la ceas. Încă o oră, gîndi, poate două. Peste două ore voi dormi ; simţea mereu nevoia să doarmă. Se trîntea uneori, la ore nepotrivite, cu o revistă în mînă, pe canapea şi se trezea peste cîteva ore buimăcită, nedîndu-şi seama cîte zile au trecut şi nici unde se află, după un somn care o luase prin surprindere ca un duşman. Părea aproape un viol. De dincolo se auzea :

— Şi, prin asociaţie de idei, lipăitul tălpilor goale ale bunicii lîngă cuptorul din curte... Cuptorul nu mai există. Paul reuşise să se-ameţească, constată Eva.

— Mă gîndesc mereu la cîte trei lucruri deodată... dar unul din ele e întotdeauna...

Puţin mai tîrziu, Matei făcea elogiul sferei şi regreta că n-a făcut matematicile, domeniu pentru care, după cum mărturisea, o profesoară găsise că e foarte înzestrat, iar Paul îşi evoca fratele, Petru, care „nu făcea niciodată ce-i zicea mama". Putea să-l bată să-l omoare, tot degeaba, zicea el cu o obidă surprinzător de proaspătă. Prospeţimea asta îi aminti Evei discuţia cu un unchi bătrîn care, povestind ce-a păţit cînd cu colectivizarea şi despre caricatura pe care i-o făcuse într-un ziar un profesor din sat, se răstise deodată la nevastă-sa, cu palma gata s-o plesnească : gagicu' tău! Tanti Jeni chicotise şi ea ca o fată mare, şi o clipă, conflictul dobîndise o ciudată şi nesperată actualitate. Ca o rudă de gradul doi, văzută la diverse reuniuni familiale, mereu în celălalt capăt al mesei, care se apropie an de an de tine fără să observi şi te prinde deodată de umăr. Ce mai faci, Tereza ? te întreabă. E singura persoană care-ţi spune aşa, pentru că nefiind

prea apropiați n-a fost pusă la curent cu diminutivele tale. Îți știe numele din acte, cum l-a aflat prima oară ; știe probabil că te-ai ales cu el din cauza slăbiciunii perfide a bunicului tău pentru Maria Tereza. Așa că, fiind beat dinainte de naștere (cînd de fapt aștepta un nepot) a împărțit numele împărătesei în două pentru tine și sora ta geamănă, Maria, care a murit după zece luni. Nu se știe de ce, acest capriciu onomastic a fost îndeplinit de părinții tăi cărora și așa nu le prea păsa. Uneori tatăl tău regreta cu voce tare că n-ai murit tu în locul Mariei care avea ochi verzi. Iar tu îi răspunzi acum acestei rude cu o sinceritate neacordată — dintr-o defectuoasă obișnuință de a trăi — încă nimănui.

— Nu știu...

Apoi el îți povestește despre afacerile „bine" (calificate precum femeile) pe care le-a reușit. Pomenește de șirul de mașini pe care le-a închiriat pentru o nuntă, te invită să-i vezi vila și ceva din tonul său te obligă să te gîndești, fără nici un fel de supărare sau invidie, că vrea să te închirieze și pe tine. Să-ți închirieze vidul ; Eva își amintește că în timpul acestei discuții în salon mirosea a fragi. Ce-ar zice oare prințesa despre toate acestea ? Cu cîteva zile în urmă, în fața unui convoi mortuar, oprindu-se spre a-i face loc să treacă, își ridicase întîmplător privirea în sus. De la o fereastră o femeie în vîrstă, cu părul alb ca o flacără de sudură și trăsături subțiri ce păreau paralele între ele, privea și ea ceremonia. Eva tresărise. Răspunsese acelei priviri care nu îngăduia nici o ezitare cu una pe care se străduise s-o facă cît mai limpede dar femeia renunțase și lăsase perdeaua să cadă între ele. O doamnă în taior de culoarea lămîii și cu fustă înflorată traversase în fugă strada, alunecase și fusese cît p-aci să cadă pe șine, în fața tramvaiului.

— Ea știe tot, știe tot, flutură din mînă, sigură pe ea, ruda ta. Străbunii tăi și ai lui au împletit rogojini împreună. „Ăsta zic și eu c-a răușit în viață" zice mama despre el după ce aude despre marea lui creșcătorie de nutrii și despre stupi. „E fericit" spune ea. Fericit... dacă cineva-și închipuie că știe ce se ascunde în sufletul unui om care doarme pe carnete de cec și-și ține auto-

mobilul într-un garaj căptușit cu covoare persane. Omul ăsta ne trișează, gîndea Eva, pentru că în realitate își dorește tot timpul altceva... O medalie, un copil, o femeie pe care, orice-ar face, n-o va cuceri niciodată, o diplomă — asta, sau altceva: Imnul care să cînte pentru el și toată lumea în picioare lăcrimînd, cu fețele smucite de emoție.

— Aici totul se plătește prea scump, spune el și e limpede că omul nu e deloc un „răușit" cum zice mama. (Cînd se spune răușit în loc de reușit se înțelege prin asta că individul are mulți bani. Nu spune niciodată așa ceva despre intelectuali. Nici măcar despre medici.) Cu aerul lui de chibiț de table, Aurică a reușit atunci să te facă să te simți înconjurată din toate părțile de puțină ostilitate.

Paul comenta acum unele știri provenind din culisele evenimentelor politice internaționale. Apoi ofta : o blondă așa, cu sînii mari... Se îndrăgostea însă regulat de brunete. Lui Matei i se părea că toată goana asta a lui Paul maschează o disperată cursă contracronometru și atunci mica lui invidie se învellea într-un strat abundent de milă nejustificată. Era conștient că și Paul încearcă aceleași sentimente față de el.

— Ei, bine gesticula Paul, eu le-aș fi dat drumul de la început. Cu condiția să nu mai vină niciodată înapoi. Așa, cu tot circul ăsta...

— Știi că odată am vrut să mă sinucid ?

Eva, care-și aprindea țigara, deveni atentă : „Dar n-am putut. Mi s-a făcut greață."

Înainte de a se crăpa de ziuă, cînd dimineața nou născută purta încă zbîrciturile nopții și părea gata să plîngă, Eva, pe jumătate adormită pe jumătate trează, își visă pentru prima oară fiul. Într-un tren care trecea în goană prin Bărăganul ars de soare, cu pămîntul crăpat ca o uriașă palmă plesnită de muncă, priveau amîndoi hîrciogii care ieșeau amețiți de mirosul porumbului și soldații care mărșăluiau transpirați, cărînd sape. Avea o vagă durere de cap ; mergeau împreună la mare și stăteau de vorbă. Eva spunea povești care începeau așa : a fost odată Mihai Eminescu. Și băiatul o întreba mirat :

— O singură dată ?

— Da, răspundea Eva tulburată, o singură dată. Și încercînd să explice de ce, se trezise fără argumente. Într-adevăr: de ce o singură dată ? Spusese ceva despre trecerea timpului, iar băiatul o întrerupsese iarăși :

— Unde trece timpul ? Unde se duce ?

Și în vreme ce Eva măsura, inhibată, distanța dintre inteligența ei, ponosită ca o haină purtată prea mult, și cea atît de strălucitoare a băiatului, el încerca să se descurce singur.

— Timpul trece înspre alți oameni, nu-i așa, mamă ?

Durerea de cap a Evei trecuse cu totul cînd se trezi zîmbind fără să vrea. Prințesa ar trebui să-mi arate din nou drumul spre muntele de pietate, gîndi, să-mi răscumpăr cu orice preț sentimentele. Întregi și curate, conținînd încă forță, să i le pot oferi fiului meu care va purta numele unui învingător.

10. AR FI TREBUIT SĂ ÎNVING...

Nu știu de ce mi-o imaginez întotdeauna mai tînără decît mine. Mă refer la prințesă. Are privirea aburită pe care o au miopii care nu se îndură să poarte ochelari. Poartă, în schimb, niște saboți grei de lemn, așa cum purtau în copilăria mea toate negustoresele venite din Ardeal, și din cauza lor, îi recunosc pașii dintr-o mie. Zgomotul sec pe care-l face cu ei mi se pare întotdeauna un vag avertisment. Aproape că mă aștept să se deschidă, însoțindu-l, ca la ceasurile de la primării, niște obloane vechi dincolo de care am să dispar. De cîte ori îmi vine în minte acest lucru știu că de fapt gîndul meu se îndreaptă spre moarte. Dar alteori mă gîndesc exact la contrariul ei... De cînd am început să ies la plimbare, sprijinindu-mă discret în baston, fac turul mic al cartierului (cel mare ar ajunge pînă la restaurant, dar vreau să mai exersez puțin) și-mi surprind curioase aere de proprietară. Aerul meu demn produce oarecare impresie, cred, pentru că sînt salutată la fiecare pas de oameni pe care nici nu-i cunosc. Ei însă știu totul despre mine ; am avut o conversație cu o necunoscută care-mi știa toată biografia amplificată de cîteva exegeze în care am identificat sagacitatea critică a fetelor. Pentru a-mi spori prestanța am început să folosesc uneori una din perechile de ochelari de soare aduse de Angelo de-a lungul timpului. Nu văd mai nimic din cauza lor, dar lumea mă privește altfel. Am pățit însă, chiar acum cîteva zile, ceva care m-a obsedat cîteva ore. Cum liftul nu mersese aproape o săptămînă

nu-mi făcusem turul, dealtfel recomandat de medici (medicul meu, în treacăt fie spus, e un om încîntător. Aderența lui la realitate s-ar putea măsura doar la microscop : mi-a recomandat să înot, să fac ciclism, schi și să-mi iau tensiunea de două ori pe săptămînă, sîmbăta și lunea, între orele 18 și 19. Cred că se gîndea la altcineva cînd vorbea cu mine) am ieșit la plimbare cu oarecare nerăbdare. Îmi închipuiam chiar că voi găsi pe alei o asistență destul de numeroasă care să mi înregistreze apariția. M-am îmbrăcat sobru ; dar pe străzi nu era mai nimeni în afară de o femeie de serviciu care nu mi-a acordat nici o atenție : curăța excrementele cîinilor și le vărsa cu fărașul în containerele care ornează fiecare intrare ca niște arbuști aliniați cu grijă. În clipa în care făceam această comparație am găsit, pe jos, în fața mea, un portofel plin. Cum nu era absolut nimeni, m-am aplecat să-l iau și trebuie să mărturisesc că-mi și făcusem oarecare planuri. Mă și întreb : cînd au avut timp să se înfiripe atît de repede ? Cineva a smucit de o sfoară portofelul chiar cînd, cu oarecare dificultate, reușisem să mă aplec să-l iau. A dispărut în tufiș și în spatele unor copaci am auzit hohotele victorioase ale unor băieți : v-am spus că nu rezistă baba să-l ia. Criza de orgoliu mi-a trecut repede — poate și pentru că n-am avut martori. Dar mă trezesc gîndindu-mă și acum la portofelul acela ca și cum ar fi fost plin cu bani, deși e limpede că era umflat cu hîrtie. Ah, oare nu așa procedăm mereu ? Pe vremea cînd eram îndrăgostită vag de soțul meu, realizînd totodată că el nu era deloc așa cum crezusem eu înainte de căsătorie, mă trezeam regretînd faptul că nu-i apreciez mai mult meritele pe care i le atribuisem cîndva în mod eronat. Probabil însă că fără această automistificare sentimentele noastre ar dura mai puțin și ar conține mai puțin dramatism. Și „fetele“ procedează la fel. Le auzi lăudîndu-și mereu fiii, fiicele sau rudele pentru motive care, dacă ar fi reale, le-ar fi împiedicat să stea astăzi singure în acest bloc de refuzați. În fața acestui bloc a apărut în fine o nouă mașină. Al doilea automobil al blocului este o Skodă

portocalie la care ne uităm toţi cu duioşie, căci datorită ei am intrat cît de cît în rîndul lumii. Deşi parcajul e mare, posesorul Skodei, care s-a mutat aici după moartea bătrînului actor, şi-a ales un loc pe care a scris cu var : Rezer. 8 B. 17753.

De cînd s-a mutat aici, împreună cu o femeie blondă şi ştearsă căreia nu i-a acordat nimeni nici o atenţie pînă nu s-a aflat un anumit amănunt care a propulsat-o pe primele locuri ale interesului public, blocul nostru posedă şi un tînăr liber profesionist. Ioan Ion Lepădatu (aşa scrie pe cartea lui de vizită agăţată pe uşă) şi-a dat demisia pe motiv că s-a săturat să mănînce rahat şi a explicat aceest lucru majorităţii colocatarilor care-l privesc cu un respect amestecat cu teamă. Dar cea mai importantă achiziţie o constituie, de departe chiar, doamna cu care locuieşte şi care şi-a părăsit soţul şi cei trei copii mici în favoarea acestui erou cu picioare strîmbe şi cu urme de vărsat pe faţă. În cîteva rînduri soţul abandonat (un bărbat frumos şi cu păr creţ) a găsit resurse pentru a se prezenta să-şi revendice nevasta. Cei trei copii au plîns zdravăn pe toată durata tratativelor desfăşurate în holul de la intrare ; dar plîngînd şi ea, femeia a explicat că-i pare rău de ce a făcut dar nu poate altfel. Ne-am ales în felul acesta şi cu o pereche de îndrăgostiţi care n-o duc prea bine totuşi. El se îmbată adesea, iar ea, după ce vine de la serviciu, spală întruna. Certurile lor ascuţite se aud cîteva etaje mai sus ; sînt urmate de împăcări frenetice care durează zile în şir. În asemenea ocazii lipseşte şi ea de la serviciu. Pentru a explica într-un fel opţiunea acestei femei, cocoanele blocului au rostit misterioasa (dar şi clasica) frază privitoare la domnul Lepădatu : are calităţi ascunse. Cineva pretindea că doamna Nouă a apucat să facă nişte confidenţe în acest sens din care reieşea că are un fel de leşin de fiecare dată cînd se culcă cu domnul Lepădatu ; el trebuie s-o plesnească de trei ori ca s-o facă să-şi revină. Precizarea asta „de trei ori" m-a făcut, nu ştiu de ce, să mă gîndesc la o parte din gama muzicală : do-re-mi. Am aflat mai tîrziu, chiar de la domnul Lepădatu, cînd ne-a prins o ploaie

ușoară în același chioșc și am stat de vorbă aproape o oră — timp în care el a fumat zece țigări și a scuipat de două ori mai mult — că demisia constituie „cea mai bună afacere a vieții sale". Săturîndu-se de meserie (de fapt, nu de meserie, precizase el imediat) hotărîse, cu un an în urmă, să-și vîndă postul. Cineva fără scrupule, perfect adaptat, putea folosi cum trebuie această trambulină — și găsise un tînăr plin de ambiție, cu un nume nu prea cunoscut, dar nici complet necunoscut. Și-a dat demisia după ce a reușit să smulgă șefului său promisiunea angajării acestui băiat care avea, chipurile, cele mai bune referințe și fusese șef de promoție. Primește în schimb două mii de lei pe lună — cu acte în regulă la notariat privind o vînzare fictivă — în timp ce salariul fusese trei mii (fără ceva). Scăzînd impozitele, cotizațiile, timbrele etc., etc., cascadorul său se alegea, după ce-i plătea și lui Lepădatu, cam cu șase-șapte sute de lei pe lună. Avea posibilitatea ca, muncind foarte mult, să mai cîștige încă pe atît din acord. Și cîteva mijloace de a-și rentabiliza în mod ingenios autoritatea — ceea ce și începuse să facă. Domnul Lepădatu era informat că pentru cîteva cuvinte binevoitoare la adresa unui doctor ce întîmpina greutăți, tînărul încasase o sumă frumușică. Era, pe cît sugera chiar el, singurul exemplar capabil să facă așa ceva; restul erau slugi proaste. Și încheiase spunînd: „e vremea lor, doamnă,... e vremea lor..." Mai tîrziu m-a lămurit că era vorba de lichele. Cum la începutul discuției noastre reieșise că domnul Lepădatu ieșise la plimbare într-o „pauză", l-am întrebat cu ce se ocupă acum, ca rentier. A ridicat din umeri. „Respir. Scuip. Dorm. Din cînd în cînd... și arată cu bărbia o sticlă goală aruncată în iarbă... Sau astea... (o fată traversa în fugă strada) suple, pielea netedă, sîni mari... Nu? Nu-i de ajuns?"

— Vorbești serios, domnule?

— Mai vorbim noi, spuse privindu-mă pieziș, peste cîțiva ani. Vreți, doamnă? Să reluăm discuția asta peste

cinci ani. Atunci am să vă arăt sau am să vă spun exact ce fac. Bine ? Apoi am comentat (de fapt, el a vorbit ; eu m-am mulțumit să-l acompaniez cu mici lovituri de baston în marginea de metal a chioșcului ; din cînd în cînd mă gîndeam la altceva) o fotografie dintr-o revistă de politică externă străină pe care o ținuse pînă atunci în buzunar. Poza-l înfățișa pe D.B., în costum închis, coborînd din avion, dominîndu-și durerea printr-o grimasă care era interpretată mai jos prin fraza : „a coborît scările avionului cu destulă demnitate". În urma lui, gata să intervină în orice moment, un aghiotant la fel de bătrîn și de surpat avea o față îngrijorată de-a binelea. Aceștia erau unii din oamenii pe care propriul lor destin, împletit cu cel al istoriei, îi soma să decidă asupra viitorilor ani ai planetei. Momentul îi surprindea cu gura încleștată. Erau urmăriți de blitzuri, de speranțe, de curiozități și, adesea, de dispreț. „Domnii B. și C., scria în altă parte, au avut după-amiază, la intrarea în salonul «Fortuna» al palatului o întîlnire confidențială de treizeci de secunde". Fraza asta m-a alarmat și pe mine. Ce-și puteau spune domnii în acest interval neliniștitor ? Da ? Nu ? O.K. ? Nu încă ? Adevărat ? Puteai să-ți imaginezi sute de perechi de cuvinte și tot degeaba. S-ar fi putut foarte bine să nu se fi rostit nici un cuvînt și să fi fost schimbate, fulgerător, cîteva documente. Impresia mea era că nimic nu-i mai putea opri din cursă pe oamenii aceștia odată prinși de puterea de a decide. Se pare că dispunînd de mai mult de o singură viață — cît ai, eventual, dreptul — ceva se schimbă în tine. În acea clipă interlocutorul meu a oftat.

— Mi-e milă de ei... Au atîta putere...

Și cum ploaia se oprise o clipă să-și tragă sufletul ne-am îndreptat repede spre intrarea blocului. O țigăncușă înfășurată într-o canadiană bărbătească, alungată din bloc, unde probabil cerșea, de o bătrînă, se întoarse din fugă și strîmbîndu-se țipă ascuțit : mînca-mi-ai... și rostește organul sexual masculin. Formulată așa, ofensa i s-a părut probabil mai palpabilă. Bătrîna

drăcuie și ea, dar n-o mai auzim decît noi. În hol, la gazeta de perete se mai află și acum articolele consacrate celui dispărut acum două luni : „Acest actor a fost un om sui-generis trecut de optzeci de ani slujind cu abnegație scena" ; fotografia lui s-a dezlipit și a alunecat într-o parte de unde pare că privește ironic totul. Alături de ea, un anunț vestește că începînd de azi vine încasatorul de la IDEB pentru plata luminii. S-au întîmplat și alte cîteva evenimente noi în aceste luni. Șoferul în veșnica haină de piele a plecat într-adevăr în Algeria (copilul lui are din această cauză un surprinzător mod de a cîștiga toate disputele cu tovarășii săi de joacă ; în toiul discuției, cînd e depășit de argumentele celorlalți, se urcă pe movilița de pietriș rămasă lîngă bloc și începe să se izbească cu fundul de ea țipînd : Sîc că tăticul meu e în Algeria și al vostru nu !) — și de atunci ritmul vieții în bloc e ceva mai calm, căci el izbutise performanța de a împărți efectivul blocului în cîteva tabere. Acum taberele își dau mîna una cu alta ca peste gard și respiră ușurate. Totuși, simt că e vorba mai degrabă de un armistițiu. Cu primul prilej ele se vor reîmpărți, apărînd cine știe ce cauze. Domnul Baltazar, croitor de elită (cînd e treaz) sau „doctor în croitorie", cum se autointitulează, rostește neîmpăcat în urma acestei dizolvări a conflictului o frază napoleoniană citită în niște memorii : „Ar fi trebuit să învinge la Moscova... Repet, trebuia să învinge la Moscova..." Are chiar nostalgia pe care trebuie s-o fi avut împăratul cînd rostea aceste cuvinte la Sfînta Elena ; chiar și abdomenul lui bombat capătă forma cam feminină pe care o avea cel al ilustrului personaj.

Domnul Baltazar trece dealtfel drept un om de spirit pentru că face două-trei glume pe an, pe care le repetă ori de cîte ori are ocazia, rîzînd zgomotos de fiecare dată ; la coada ochiului stîng îi apar lacrimi. În acest trimestru, profitînd de faptul că nimeni nu știe cum o cheamă pe adulterina cu care coabitează domnul Lepădatu (s-a aflat că mașina este a ei), a numit-o Doamna Nouă ; sub această denumire o identifică toată lumea. Cînd se ivește prilejul și anume cînd cei doi

sînt împreună, iar cineva din apropiere rostește: „uite-o pe aia nouă", domnul Baltazar adaugă invariabil : „Și cu sergentul zece" după care se îndepărtează cîțiva pași ca să poată rîde nestingherit. În asemenea ocazii doamna Elvira pufnește dispreţuitor şi-l fulgeră cu privirea agasată de aceste refrene umoristice. „Parc'ar fi revelion la televizor" spune ea sarcastic. Motivul real pentru care doamna Elvira nu-l suportă pe domnul Baltazar nu-l constituie însă nici pe departe umorul precar şi insistent al acestuia. Ceea ce o scoate din sărite e faptul că în şapte cazuri din zece domnul Baltazar umblă descheiat la pantaloni. „Cum o fi uitînd aşa ceva ? spune ea revoltată, doar altă treabă n-are!" De prisos să adaug că atît doamna Elvira cît şi celelalte fete au abandonat ideea emigraţiei cu aceeaşi hotărîre cu care o îmbrăţişaseră şi sînt preocupate în prezent de asigurarea unor locuri de veci cît mai decente pentru toată trupa. M-au cointeresat şi pe mine în această afacere (teoretic, căci neputîndu-mă deplasa nu le sînt de nici un folos) ameninţîndu-mă că există riscul să mă îngroape Primăria — mai exact să mă ardă într-o groapă cu var. Nu ştiu de unde le-a venit o imagine atît de exaltată ; dar cum mirosul de var mi-a făcut, nu ştiu de ce, întotdeauna rău, am consimţit să ne organizăm nişte locuri de veci cît mai apropiate între ele. Impresia mea e că doamna Elvira întrevede astfel posibilitatea efectuării unor vizite reciproce şi în această situaţie a cărei realitate preferă s-o ignore. Ne vedem ceva mai rar acum, căci ele alcargă întruna devotate cu totul acestei activităţi. Au trecut cu ocazia asta şi pe la magazinul cu „produse de marmură şi artă" care are în vitrină cîteva modele de cruci şi un monument funerar. Cum fondurile necesare împlinirii acestor speranţe întrec cu mult sumele de care dispune fiecare dintre candidate, au început să inventarieze şi posibilităţile de a cîştiga nişte bani. Încît zilnic, cîte două fete din trupă stau la cozi făcînd cumpărături pentru cîteva familii din cartier care n-au nici timp şi nici răbdare pentru aşa ceva. În schimbul acestor servicii fiecare din ele primeşte cîte o sută de lei. Eu nu particip la împărţirea

acestor sarcini întrucît ele consideră că Angelo va fi atît de bucuros să scape de mine încît achitarea sumei necesare va fi o adevărată plăcere pentru el. În felul acesta mi-au dat de înțeles că, după opinia lor, nu sînt o binefacere pe capul lui — ceea ce, într-un fel, e și părerea mea.

Uneori mă întreb dacă e drept să blochezi viața cuiva, astfel, printr-o căsătorie care de cele mai multe ori, după un interval de timp, mai lung sau mai scurt, devine doar un contract care te obligă să începi să minți. Vrei-nu vrei te trezești mincinos. Dacă aș număra cantitatea de minciuni schimbate între mine și Angelo de-a lungul unui singur cincinal aș obține o cifră impresionantă și, desigur, cifra reală ar fi și mai mare dacă eu aș ști cu precizie toate minciunile emise de el. Dar cine vrea să le știe? Instinctul de conservare cîștigă cel mai adesea duelul cu inteligența noastră și o silește să-și plece capul acceptînd cele mai obraznice înșelătorii. Țin minte cum după vreo doi-trei ani de căsnicie am avut un scandal în finalul căruia Angelo mi-a strigat nici mai mult, nici mai puțin că sînt o tîrfă. Am rămas cu gura căscată de uimire (cred că și de plăcere) pentru că era prima oară cînd mi se făcea un asemenea compliment. (Îmi mai spusese o singură dată așa ceva un coleg în școala primară care-mi surprinsese o mostră din corespondența pe care o întrețineam cu un băiat dintr-o clasă mai mare; dar cum nu mă puteam bizui la nesfîrșit pe vorba unui copil, o clasasem.) Și atunci am vrut să văd cît poate să accepte Angelo — i-am răspuns că are dreptate și după ce a mai repetat, din ce în ce mai furios, de cîteva ori în șir omagiul, a plecat să se culce trîntind ușa. N-am făcut nici un efort să-l împac și nici nu m-am dus în zilele următoare să-i explic că se înșeală și că eu... nici gînd... etc. După cîteva zile în care n-am schimbat mai nici un cuvînt, lui Angelo i-a trecut supărarea — am respirat atunci ușurată, neliniștită și edificată. Însemna că poate suporta așa ceva. Această perspectivă mi-a deschis oarecum un orizont pe care-l crezusem inexistent — și de care, la ora aceea, nici prin cap nu-mi

trecea să profit. Dragostea pentru el îmi trecuse și lăsase în urmă doar orgoliul de proprietară a unui bărbat cu trăsături frumoase după care femeile întorceau capul pe stradă, neînțelegînd de ce s-a însurat cu mine. La drept vorbind nici eu nu știu de ce m-a ales ; sigur, era vorba de o mică situație. Dar am aflat, abia după căsătorie, că el refuzase o partidă strălucită, fiica unui ministru care avea o avere considerabilă (casa lui a devenit sediul unei instituții culturale mai tîrziu), care era ea însăși o pianistă cunoscută. Am văzut chiar și o fotografie pe care i-o dăruise (pe dosul ei scria : ai să mă uiți vreodată ?) și care înfățișa una dintre cele mai frumoase femei pe care mi-a fost dat să le văd. I-am și spus atunci soțului meu : zău dacă te înțeleg. Dar a ridicat din umeri : multe nu înțelegi tu. Acum înclin să cred că i-a fost frică de superioritatea ei sau, poate, o fi simțit că această frumusețe nu-i e adresată. Dar cum o fi putut să renunțe ? Căci una e să-ți dai seama de asemenea lucruri și alta să te conformezi. În ce mă privește, nu m-am aflat în situația de a opta. Angelo a fost singurul bărbat care mi-a cerut mîna și probabil că în afara lui n-ar fi făcut-o nici un altul. Viața noastră ulterioară ne-a demonstrat cu prisosință — cel puțin asta e părerea mea sinceră — că nu ne eram deloc predestinați.

S-a întîmplat așa cum s-a întîmplat de pildă cu Nedelcu Elena care în timpul școlii învăța, cu un profesor, să cînte la violoncel. Am văzut-o pe stradă vreo douăzeci de ani mai tîrziu în uniformă de milițian. De ce-o fi învățat ea cîțiva ani buni să cînte la violoncel ? Mai ales că nu-i plăcea deloc. Și, oricum ai suci întrebarea : de pildă, de ce s-o fi făcut milițian ? ceva rămîne imposibil de explicat — o anumită ruptură a destinului. Asemenea rupturi avem fiecare : destinul nostru este fragmentat în asemenea bucăți care nu seamănă uneori deloc una cu alta, așa cum nu seamănă binele cu răul. Cu toate acestea s-ar părea că este vorba despre aceeași persoană ; și asta ne și incită să descoperim oarecare coerențe. De fapt, e limpede că

sîntem formați dintr-o suită de personaje care ne seamănă fizic (dar nici fizic întotdeauna : la furie, chipul meu, de pildă, mi-e de nerecunoscut. O altă ființă din mine, prezentă la spectacol, mă vede și observă cu voce albă, puțin îngrijorată : dar nu sînt de mine scenele astea... nu sînt ale mele cuvintele astea... Și totuși eu le rostesc, cu o satisfacție îngrozitoare), un set de larve nedezvoltate niciodată deplin, dar care prind pe rînd cîte un sezon bun ca să-și rotunjească trăsăturile. Sezon bun — vorba vine. E vorba întotdeauna de un sezon rău. Așa cum într-o iubire abia cînd ți se face un rău insuportabil simți cu adevărat în ce măsură ești legat de cel iubit. S-ar părea că abia atunci, rana adîncă lasă să pătrundă în sînge, cît mai profund, lanțul. Aceste sezoane rele sînt poate acele anotimpuri în infern despre care vorbea un poet. Au chiar temperaturile infernului la care înfloresc virușii indivizilor necunoscuți care zac în noi așteptînd o ocazie. (Această comprimare nu ajută la nimic.) Le ajunge uneori o simplă îmbrățișare, de pildă. Una întîmplătoare în timpul căreia cineva din tine — se trezește punînd lîngă tîmplele celuilalt, ca un cartuș, întrebarea: de unde vine amețeala asta fulgerătoare care te aruncă exact în foc ? Momentele în care deși știi de tine ești incapabil să te urmezi și mergi unde vrea dogoarea aceea irespirabilă și asta secunde întregi, lungi, care par ore, zile — adică aproape trei luni. Un anotimp. Cineva strigă chiar în fața ușii mele.

— Hei, ce dracu' dracului faci acolo, locotenente ?

Locotenentul e un hoț care o ia la goană — pașii lui se aud o bună bucată de vreme însoțiți de cîteva țipete de femei între care recunosc glasurile surorilor Lipa. Ele care au fost atacate de hoți în copilărie (una din ele are o cicatrice pe braț de atunci) tremură mereu de frica lor. Cînd povestește acest episod Angela Lipa devine și ea, o clipă, alta. Are o voce convulsivă și un rictus arierat îi cutreieră fața de colo pînă colo. Tremură puțin (sora ei îi întinde în asemenea ocazii un pahar cu apă și-o îndeamnă să schimbe subiectul, dar e prea tîrziu ; dacă rictusul acela a apucat să se instaleze nu mai e nimic de făcut) și are o ciudată notă de

sinceritate care depășește însăși sinceritatea. E ca o alunecare de teren a sufletului. Dedesubt se vede un copil traumatizat pe care nu-mi place să-l privesc. După scenele acestea simt nevoia să mănînc zahăr. Ah, sîntem uneori ca gîștele : ne place să ne băgăm numai unde-i și mîl. Cineva țipă tare : L-au prins ! După care începe să plîngă. E vocea unei cucoane despre care fetele spun că face pipi pe scaun și cînd se duce în vizită. După zgomotele auzite pot spune că dispun de o viziune globală asupra întîmplării, dar nu simt nevoia s-o verific uitîndu-mă pe geam, deși am vaga bănuială că pe mine mă viza locotenentul. El nu știa că ar fi făcut o foarte proastă afacere. Își închipuie probabil că țin sub saltea cine știe ce sumă de bani și întrucîtva are dreptate. Acolo aș ține-o dacă aș avea-o. Zilele trecute mi-a venit să-i scriu lui Angelo cum i-ar fi scris Margueritte lui Armand Duval : „Am niște dureri sîcîitoare în piept. Nu mă căuta zilele astea. A ta pe veci, M.“ Lui Armand nu-i rămînea decît să tragă șnurul soneriei, o jumătate de oră după primirea acestei scrisori, și să întrebe cu îngrijorarea răsărindu-i pe față „ca un cîine înaintea ogrăzii“ :

— Ce se întîmplă cu tine ?

Și ea răspunzînd alb : „Să ții minte că n-ai voie două lucruri. Să mori și să înnebunești.“

Ajungînd în acest punct am renunțat firește la idee. Angelo s-ar fi simțit tras pe sfoară. N-a avut niciodată încredere în mine și din punctul ăsta de vedere îl admir. De altfel, acesta a fost unul din puținele noastre puncte comune. Și dacă nu mi-e greu să explic de ce m-am căsătorit cu Angelo fără să fi simțit că „altfel nu se poate“ mi-e, în schimb, mult mai greu să explic de ce m-am căsătorit a doua oară tot cu el, după ce divorțasem la doi ani după nașterea fetiței. Poate că așa trebuia să fie : amîndoi am fost ca niște somnambuli mînuiți de bunul plac al acestei boli. Nici nu știu cum ar fi fost altfel deși, desigur, există o mulțime de variante pe care să mi le pot imagina.

Constat că în toate, însă, apare și el, chiar dacă nu-i confer nici un rol. Există ca un figurant, sau ca o notă

rătăcită într-o melodie de care habar n-are. Știu că m-a socotit întotdeauna (și din cauza modului său convingător de-a o demonstra a convertit destui membri ai familiei) puțin cam bizară... Cum ipostaza mi-a convenit, m-am străduit să n-o dezmint — sau nu întru totul. Nici nu era prea greu de vreme ce dețineam eticheta. Dar, din punctul meu de vedere, bizarii erau ei, cu modul lor inconștient de-a mă izola și de a mă considera compromițătoare prin tăcerile mele alarmante ce durau zile în șir, prin accesele mele de furie care erau expresia normală a unei revolte comprimate luni în șir, ca și prin obsesiile mele care deveniseră din ce în ce mai apăsătoare. Ei uită un lucru. Că n-am avut niciodată o familie tandră în jurul meu și că n-am văzut niciodată bunăvoință unul față de altul la cei din jurul meu. Cum aș fi putut să fiu altfel ? Consideram o victorie faptul că nu-i uram : mi-erau indiferenți și străini și mă trezeam adesea întrebîndu-mă ce caut în mijlocul lor. Rămîneam, în asemenea momente, cu furculița în gură cîte un minut întreg — fără să-mi dau seama că-i băgam în sperieți. Apoi vorbeam, ca să le arăt că mă gîndeam la ceva, și povesteam visul cu domnul Vlădescu, un ins pe care nu-l cunoșteam și pe care l-am visat ani în șir. Înalt, uscățiv, pleșuv, cu o servietă diplomatică în mîna stîngă (dreapta era retezată din cot) domnul Vlădescu mă teroriza cu lecțiile sale de morală și cu gesturile lui tîmpite. Îmi ținea discursuri pe diferite teme, atît de plicticoase și de enervante că tot timpul mă străduiam să mă trezesc ca să scap de el. Odată domnul Vlădescu m-a scuipat în obraz — în felul acesta ne-am despărțit pentru totdeauna. În aceeași perioadă Angelică visa că-l urmăresc nemții și se trezea izbind tăblia patului în timp ce încerca să se apere de cîte unul care se apropiase prea mult. Mi-era uneori frică să nu-și schimbe nemții direcția de atac, ca nu cumva pumnul disperat pe care Angelică îl expedia în tăblie sau în perete să mă nimerească pe mine. Din fericire au ținut-o tot timpul așa cum apucaseră. De jos se aude scheunatul jalnic al unui pisoi — și mi se pare că-mi aud sufletul. Dar asta ar fi trebuit să se întîmple

mai demult : pe vremea cînd soțul meu obișnuia să spună despre mine că ori de cîte ori deschid gura o fac pentru a scoate adevărul în relief. Cît sarcasm investea în această propoziție de care a fost de-a dreptul îndrăgostit o vreme, numai bunul Dumnezeu știe.

— Trebuie, cum să-ți spun eu, să fii om de bun simț. Nu știu cine a rostit fraza asta pentru că vocile s-au calmat și acum seamănă toate între ele și, în plus, a reînceput să plouă. Pe o ploaie ca asta, acum o lună, s-au auzit niște țipete îngrozitoare din apartamentul celor doi frați. Am aflat pe urmă că el i-a tăiat obrazul cu lama în timp ce dormea. A umblat o vreme cu un plasture mare, iar acum, pe obrazul ei stîng, o cicatrice înzorzonată, semănînd cu un pui de brad, pare a șopti că ne sîntem victime unii altora. Cicatricea ar fi putut să lase urme mai discrete dacă posesoarea s-ar fi dus imediat la doctor, însă a amînat foarte mult de teamă că acolo i se bea sîngele după cum a avertizat-o din sadism domnul Cernăianu care într-o zi m-a oprit să-mi declare că, după cîte-și amintește (domnul Cernăianu seamănă cu Veturia Goga), în tinerețea dumisale, cînd s-a hotărît să se însoare, umbla „și după avere și după frumusețe". Nu știu de ce mi-a spus-o, dar cum ideea mi s-a părut mult mai interesantă (întrucît însemna o combinație) decît însuși domnul Cernăianu, l-am felicitat pentru ea și m-am trezit urîndu-i s-o folosească în continuare. Dar nici domnul Cernăianu nu era mai prezent decît mine : a început să-mi descrie averile pe care la pierduse, insistînd în chip deosebit asupra unui heleșteu a cărui urmă a dispărut cu totul. I se părea nedrept și din cauza asta nasul i se încrețise de tristețe. Atunci mi-am lăsat bastonul să cadă și baletul pe care acest individ cu sensibilități arheologice l-a executat ca să-l poată culege (în iarna asta reumatismul i-a dat mult de furcă) mi-a provocat o satisfacție greoaie, urîtă și degradantă, pe care nu mi-a fost rușine s-o identific. Am crezut că se va simți jignit (eram convinsă că am pe față un rînjet pe care soțul meu mi l-a descris în repetate rînduri, dar se vede că trebuia să fii expert ca să-l detectezi) dar domnul Cernăianu are, ca toți

muritorii, momentele sale de orbire. De la heleșteu a trecut la cai. Deși aci aș fi putut plasa cîteva vorbe care să-mi evidențieze competența — altminteri, reală — precum „chișiță", l-am ascultat pe el care se referea mai mult la partea morală a chestiunii. „Calul bun se vinde, doamnă, din grajd" a spus între altele și atunci m-am formalizat ripostîndu-i că dacă e adevărat că tatăl meu a avut un grajd modest, de numai cîțiva cai (cu care a reușit să piardă spectaculos de cîteva ori) nu e un motiv totuși ca să mă numească așa. Domnul Cernăianu nu pricepea ce mi-a venit și asta m-a înfuriat de-a binelea. Adevărul e că mă enerva de mult.

Pe scurt, am rupt relațiile cu acest domn despre care am auzit lucruri îngrozitoare. Sigur că ăsta nu-i un motiv. Toți auzim aici diverse lucruri unii despre alții și acestea sînt mai toate lucruri îngrozitoare. Dar domnul Cernăianu este ridicol. De curînd și-a lipit pe ușă niște poze decupate din reviste (o minge și un telefon, la început, la care s-au adăugat un băiat cu patine cu rotile și o mașină de scris) scoțînd totodată tăblița cu numărul apartamentului. Toată lumea s-a străduit o vreme să aleagă o interpretare potrivită acestui fotomontaj, care a devenit și unica modalitate de identificare a locuinței sale. Cînd aud strigîndu-se „ușa cu minge și cu telefon" știu că cineva îl caută pe domnul Cernăianu. În ce mă privește îmi face greață ideea de a le lua în discuție. Acum, că ploaia a devenit violentă și ea, îmi dau și mai bine seama de faptul că mi-e teamă de ridicol. Mi-a fost întotdeauna. Cu o singură excepție — despre care cred c-am mai vorbit.

Ar trebui să spun că-mi amintesc că pe o ploaie ca asta (multe din amintirile mele se leagă de ploaie; ea-mi stîrnește sensibilitatea acum, așa cum altă dată îmi stîrnea acțiunile... pe ploaie, îmi plăcea să dispar de acasă) ne-am despărțit odată pentru două săptămîni care mi s-au părut cele mai lungi din viața mea. Dar adevărul e că nu-mi amintesc, ci-mi imaginez; amintirea își merită numele doar în privința faptului că acele două săptămîni mi s-au părut un coșmar. Țin minte că tot atunci mi se umpluse bucătăria de gîndaci mari, negri.

Cele două coşmaruri se completau reciproc şi prindeau consistenţă unul prin altul. Priveam teancul acela de gîndaci striviţi şi ştiam că-mi privesc disperarea — şi că-i privesc absenţa. În acea perioadă mă schimbasem : iubirea strică uneori caracterul. În schimb începusem să tînjesc după meseria mea şi cred că atunci am lucrat mai cu poftă ca niciodată. Nevoia de dragoste se traduce cîteodată şi în patima pentru meserie. Cred că era o senzualitate deviată, difuză, în tot ce făceam. Atunci mi-a trecut prin cap că poate şi ceilalţi sînt la fel. Mai ales femeile orgolioase. Devenisem aptă să înţeleg totul. Gîndurile şi dorinţele mele ţinute veşnic în frîu, veşnic la rece şi la întuneric, ca untul, îmi conferiseră o stranie acuitate. Izbucneam în plîns din orice şi nu puteam citi anunţurile mortuare fără să-mi simt obrajii căzînd în colţurile buzelor ; după cum erau zile cînd nu mă impresiona nimic şi nu mă lăsam atinsă de nimic în afara aripei uşoare a acelei iubiri înflorite, ca muşchiul, pe coaja lipsită de soare a copacilor... Ţin minte că ne aflam odată în cimitirul Bellu — şi că acolo, în faţa atîtor martori ascunşi în pămînt, iubirea mea s-a simţit mai datoare ca oricînd să trăiască.

Crucile înşirate în jurul nostru nu mai conţineau nici un avertisment, ci doar rugăminţi, ci doar mandate. Şi mi-am simţit vocea tremurînd, nu de mila lor — ei erau complicii noştri, atunci — ci de dorinţă adevărată. Nu, nici moartea nu impresionează întotdeauna. Sînt zile în care n-o înţelegi.

După care urmează zile (în care ai puţină moarte în suflet) cînd toate morţile te ating. Aproape că sîntem siliţi să împingem, an după an, ca nişte gospodari vicleni, gardul tinereţii mai departe. Dar atunci puteam vorbi despre orice ; avem păreri în orice domeniu pentru că avea cine să le asculte. Mi se părea că-mi regăsesc inteligenţa şi că ea, suplă, vioaie, nervoasă îmi sare în braţe ori de cîte ori întîlneam privirea dragă, acei ochi părînd puţin opaci, care se împăienjeneau atît de uşor... Nu eram deloc de părerea doamnei Bovary „cunoştea acum cît de mici sînt pasiunile pe care arta

le exagera". Mi se părea atunci că, dimpotrivă, abia arta le oferea dimensiunile pe care se cuvenea să le aibă. Doar ea restabilea ordinea firească a universului în care mă aflam. Astăzi refac toate aceste gînduri cu oarecare greutate. Nu mai ţin minte amănuntele, iar cînd ele răsar totuşi, prin cine ştie ce miracol, proaspete în memorie (întotdeauna cîte două, nu ştiu de ce) nu mi se par deloc convingătoare. Au căzut în ridicolul pe care-l are orice iubire privită de la distanţă. Ţin minte în schimb intensitatea aceea fără nume care le transfigura atunci şi fără care n-ar fi supravieţuit. În acea perioadă soţul meu era un bun termen de comparaţie, cu atît mai mult cu cît îşi încordase la maximum toată rigiditatea.

Astăzi pot să spun că traversa poate o experienţă paralelă cu a mea. Ofta deseori în somn şi bolborosea tot felul de fraze. Cine ştie dacă nu era îndrăgostit şi el? Uneori mi-ar fi părut bine să fie aşa. Vine o vîrstă sau un moment începînd de la care fidelitatea nu se mai leagă de cineva anume, ci de tine însuţi. Nu mai ţii să-i fi credincios cuiva, ci doar ţie. Şi uneori această fidelitate cuprinde şi destule trădări. Odată l-am surprins discutînd cu un vecin chiar despre artă. „Iunel, zicea Angelo, şi era de mirare că nu era în stare să pronunţe Ionel ca toată lumea, Iunel, cui, la urma urmei, folosesc toate astea ? N-am fost în stare să citesc ca lumea decît cărţile de ştiinţă şi poliţistele. Poezia m-a descurajat întotdeauna..." Mi-aduc aminte că Iunel (care mai mult ca sigur scrisese poezii în tinereţe) găsea că nu toată poezia te descurajează. Şi l-a citat pe Minulescu : „Cheia de la poarta verde", dar pierzînd şirul a adăugat la întîmplare : „S-o aruncăm la miezul nopţii". Lucrurile astea s-au întîmplat demult. Iunel a murit electrocutîndu-se după ce, cu o zi înainte, ne făcuse proşti pe toţi. Moartea lui, survenită imediat după exprimarea acestui diagnostic, a conferit cuvintelor sale o ciudată, dar nu nemeritată realitate. Însuşi faptul că afecţiunea noastră alege întotdeauna fiinţe opuse nouă, complet diferite, pentru a li se dărui, e

semnul că aproape toți, fără excepție, conștient sau nu, sîntem nemulțumiți de noi înșine.

Asupra acestor ființe inima mea se întoarce doar din încăpățînare. Mai exact : tînjesc după aceste instantanee dar n-am nevoie de ele, decît pentru a nuanța la nesfîrșit un impuls insuportabil despre care nu știu să spun dacă e înțelept sau imatur. E vorba de o încredere specială în ele, bazată pe lipsa de încredere. Ceva în genul : nu mai ai ce pierde. Oriunde aș întoarce capul urechile mele aud asta. La televizor, cîteva femei filmate în prim plan în timp ce ele citesc pe ascuns cam același text, au părul călcat parcă cu fierul. Și un șir întreg de bărbați care iau notițe inutile, în timp ce aici se aude o voce de bărbat țipînd pe geam : „Să nu-mi ceri o cană cu apă ! Să nu te pună Dumnezeu să-mi ceri o cană cu apă !“ ; toate frazele pe care le aud de la o vreme încoace mi se par bălți de cuvinte. Povestea cu cana cu apă s-a întins. Fiul meu, care trebuie să sosească pentru cîteva clipe, va fi șocat de acest dialog care acompaniază susurul ploii. Va spune : „Cum suporți dumneata toate astea ? E un scandal...“ Acest „dumneata“ cu care mi se adresează e adevărata lui verighetă. L-a preluat de la soția lui. Pînă la căsătorie îmi făcea plăcerea de a mă tutui. Apoi a început, vorbind despre mine, să spună „dînsa“, așa cum spun moldovenii și la cratițe : „dînsa e-n cui“. Și va pleca grăbit, nu înainte de a-mi săruta în goană mîinile. Va spune, poate, cum spune uneori :

— Ce mîini frumoase ai dumneata ! Mîini de pianistă.

În felul acesta va pleca cu inima ușoară. Mi-am iubit întotdeauna fiul mai mult, de aceea îi pot ierta orice. Îmi place chiar faptul că m-a garat pe o arteră necirculată a inimii sale. E tînăr, și nu mai însemn mare lucru pentru el. E un fiu bun însă. Eu înțeleg prin fiu bun un om care știe să se țină singur pe picioare. Bărbatul acesta după care femeile întorc capul pe stradă este fiul meu : iată un lucru care-mi place. De cînd am avut copii am devenit excesiv de superstițioasă. Îmi amintesc și momentul în care Eugen a devenit brusc,

sub ochii mei uluiți, un bărbat, o ființă care se descurca singură. N-au fost etape. A fost o clipă în care l-am privit mai atent și în care l-am văzut așa cum era. Un om pe care-l născusem, dar care nu-mi mai aparținea. Cred că a fost o clipă de spaimă. Se bătea cu verii lui. Am observat atunci pe fața lui o expresie nouă, pe care îndîrjirea i-o accentuase mai mult și în care recunoșteam vag ceva din propria mea fire, un fragment dintr-o anume expresie a tatălui său, dar și ceva nou, dincolo de ele, care conferea chipului drag o individualitate pertinentă și care mă obliga să constat ceva străin mie în făptura aceasta căreia îi dădusem viață. Puteam să-mi repet de mii de ori fraza asta — nu înțelegeam cum se făcea că acest băiat nu existase înainte de a-l naște eu. Era atît de îndreptățită existența lui... Era el însuși, era o stare bărbătească în stare pură, surprinsă chiar la izvoarele sale. Și era o bătaie în care el n-avea nici o șansă. Avea trei adversari împotriva lui — poate că asta și agravase expresia aceea pe fața lui. L-ar fi putut trînti oricînd cu capul de pietre. Îi oprea prezența mea. Fiul meu simțea asta, și lupta, pur și simplu, disperat. Lupta asta a lui mi l-a făcut mai altfel drag decît pînă atunci. Am realizat că ființa lui aparține în primul rînd propriei sale conștiințe și nu mie — cum crezusem pînă atunci, în primii lui trei ani de viață, și în același timp simțeam mai limpede, mai clară și mai serioasă legătura dintre noi doi.

Era ca și cum mi-aș fi privit deodată inima bătînd prin pieptul desfăcut cu un clește energic în două. Altele au fost relațiile, mult mai reci și mai corecte, cu fiica mea. Ea a fost a tatălui său din clipa cînd s-a născut. Îi semăna foarte bine dealtfel : aceiași ochi albaștri (am observat că mi-e imposibil să comunic total cu oamenii cu ochi albaștri), același păr bogat, des și ondulat, bineînțeles atît de blond, încît toată lumea îmi contesta maternitatea.

Eu însămi mă uitam adeseori cu îndoială la ea. Îmi repetam : „e fiica mea", îmi aminteam cele optsprezece ore de chin de la naștere (pe care dealtfel le uităm

imediat) ca să capăt certitudinea legăturii dintre noi. Nu-mi semăna cu nimic, din fericire pentru ea.

Era rece, apatică, cu izbucniri frenetice care nu semănau cu ale mele, și extrem de feminină. Mi-a plăcut ideea că ea va avea de unde să aleagă cînd se va mărita ; știam că va alege bine. Nu-i tremura vocea niciodată fetiței mele și în afară de perioada cînd era un sugar ca oricare altul și suferea de colici, n-am văzut-o plîngînd niciodată. Mi s-a spus că nici atunci cînd a născut n-a scos un strigăt. Angelică e mîndru de ea și susține că este singura femeie care l-a dat gata în viața lui. Relațiile mele cu ea au fost întotdeauna rezervate și uneori chiar încordate ; au existat însă și cîteva momente de căldură în care fiică-mea s-a dovedit, slavă domnului, o femeie obișnuită. E ciudat că toți vrem ca fiicele noastre să fie, în primul rînd, niște femei obișnuite. Ideea unui destin ieșit din comun ne sperie (la băieți, da, îl acceptăm). Excentricitățile lor ne alarmează. Iar fiică-mea nu are decît una : sparge farfurii cînd e nervoasă ; bineînțeles aproape pe toate. Le ia metodic, pe servicii și pe dimensiuni, și le face țăndări cu o satisfacție cum cred că numai Lefter Popescu a mai încercat în *Două loturi*. A doua zi după asemenea evenimente, rare ce-i drept, Angelică îmi dă un telefon exaltat, după care pleacă la cumpărături, — ea nu suportă să tîrguiască așa ceva. Eugen se amuză cînd aude reportajul pe care i-l face taică-său ; Angelică prezintă lucrurile în așa fel încît ai crede că fiică-sa tocmai a descoperit leacul cancerului. De prisos să adaug că extravaganțele mele nu l-au entuziasmat niciodată. Cred că n-am știut să mi le impun. Îmi vine să spun ceea ce spunea Baltazar că spunea Napoleon : trebuia să învinq la Moscova... Ei bine, s-ar fi cuvenit să învinq și eu undeva. Nu la Moscova firește căci, deși mi-e rușine s-o spun, această victorie n-ar fi avut pentru mine semnificația pe care i-o acorda celebrul împărat; dar undeva, în propria mea familie, ar fi trebuit să învinq și eu măcar din cînd în cînd pentru a putea, răsturnînd uneori procentele și interpretîndu-le conform momentului, să pot trage concluzii ceva mai satisfăcătoare.

Dacă aș ține cu dinții să mă compar în continuare cu împăratul ar trebui să recunosc însă că am dus-o dintr-un Waterloo în altul. Dar nu mai acord acestui fapt nici un fel de importanță. Învingători sau învinși — ce importanță are ? Ochii mei nu mai sînt în stare să observe diferența dintre unii și alții. Acum nu acord acestei diferențe semnificație mai mare decît diferenței dintre a avea balconul înspre stradă sau înspre grădină (firește, problema nu se pune decît pentru cei care au balcon sau care vor să obțină unul). Din această cauză, ori de cîte ori cineva mă întreabă : unde dă balconul dumneavoastră ? eu știu că de fapt vrea să știe ce am realizat în viață. Și bilanțurile nu-mi plac. Cînd sînt silită să mă gîndesc la asta, capul meu mi se pare întors din drum, și-mi simt gura într-o parte ca atunci cînd ai mîncat ceapă. Dar, cine știe, poate că fără să știu și fără să vreau, acest bilanț s-a făcut singur și este înscris în ființa mea. Altminteri de ce aș tresări ca și cum cineva mi-ar fi pus pe neașteptate o bucățică de gheață sub guler ori de cîte ori mă zăresc în oglindă sau în geamurile vreunei vitrine ? Mi-e greu să mă recunosc — și așa cum o privesc în geamurile murdare ale magazinelor, silueta acestei femei bătrîne și slabe, cu o privire cam rătăcită, mi se pare veșnic de vînzare. O marfă învechită pe care n-o cumpără nimeni, un simulacru de marfă, ca acele cașcavaluri de plastic care zac cu anii, părăsite de fantezia greoaie a unui vitrinier neinspirat printre cutii goale și sticle în alimentarele de cartier. E atît de simplu... ridurile frunții mele, apărute de timpuriu, din perioada primelor clase de școală, cînd îmi încrețeam toată fața ca să par atentă în timp ce mintea mea hoinărea pe strada lui Sandu Manea, au desenat cu migală chiar harta satului în care m-am născut și din care Angelică pretinde că n-am învățat nimic. La colțurile ochilor pot fi recunoscute cu ușurință micile liziere de salcîmi care sînt uneori înfloriți. Gura mea desenează un arc părăsit de capetele căruia atîrnă sforile. De acolo se deschid cele două-trei străzi pe care am locuit succesiv în copilărie. Și așa mai departe. Există apoi semnele acestui oraș în care

am venit cîndva atît de tînără. Ele s-au adunat în bărbie, evocînd, una cîte una, ca povestitorii *Decameronului*, istorioarele și misterele persoanelor care s-au mișcat sub înfățișarea mea de-a lungul timpului. Adesea, aceste cute mici și frînte, aglomerate, par că stau la coadă cu o cerere în mînă... Iar istoria inimii mele e amestecată pe gît, unde în hățișul acesta de linioare este greu să deslușești un mesaj coerent. Dar în pergamentele mele mi se pare că deslușesc uneori, ca într-o halucinație, însuși chipul țării mele. Mi se pare uneori că i-am refăcut toată istoria... Am visat și eu războaie cu turcii, m-am luptat, în vis, cu popoarele migratoare, am băut otravă de cîteva ori. (Cineva mi-a scris odată pe o fotografie de legitimație : „Seneca devine enigmatică" ; acesta a fost unul din momentele mele de istorie universală.) Am purtat tratative, unele victorioase și altele rușinoase, dar întotdeauna dramatice, am șovăit adesea uitîndu-mă în jur, am făcut erori luîndu-mă după alții. M-am eliberat de cîteva ori de tot felul de situații sau persoane care mă asupreau ; am căzut sub asuprirea altora... în fine, am continuat să merg... Am stat la închisoare. (Am visat un anotimp întreg, noapte de noapte, că sînt la închisoare. O închisoare care era situată în strada Libertății.) În fine, m-am jucat și cu puterea. Știți ce înseamnă asta... înseamnă să fii iubit, iar tu să te afli în lenea obișnuită — aceeași sau alta, a inimii. Nu e un moment ușor — pentru că devii inconștient și insensibil. Nu te gîndești atunci decît că e atît de simplu, că ți-e atît de la îndemînă să capeți un ton autoritar, să decizi, să te răzgîndești, să mărești prețul fiecărui gest. Sigur că această mărire continuă a prețului nostru nu înseamnă decît o banală inflație, dar cine recunoaște asta atunci ? Euforia aceasta se simte. Cînd ești iubit, faptul acesta se simte și el provoacă

o stare de iubire latentă în toți cei care te înconjoară, anulează ura sau o diminuează pentru că toți se simt frustrați privindu-te... Orgolioșilor le pare rău că nu te-ai schimbat prin ei... Iar cuvintele tale par exprimate în valută. Ți se pare că va fi mereu așa, adică vei trece dintr-o iubire în alta ca dintr-un autobuz în altul. Și dînd cu piciorul unei iubiri, nu știi niciodată că dai cu piciorul însăși iubirii care se va retrage ofensată din preajma ta, lăsînd locul gol, prea tare, prea uscat pentru a mai înflori ceva acolo. De obicei, pe locul acela nu va mai răsări decît aceeași iubire, mai mică, mai firavă, prost întreținută, ca un bolnav la azil, și atunci, deveniți înțelepți, lipsiți de coroană, ne vom mulțumi, modești, cu ea. Numai că e inutil. Nu mai ești președintele unei inimi sau regina unei conștiințe. Faci parte doar din consiliul de conducere, ceea ce e altceva. Veți fi amîndoi din ce în ce mai nemulțumiți. Nu te mai crezi în stare să inspiri decît o indiferență tandră... Îți vei neglija obligațiile și vei sfîrși prin a-ți recunoaște incompetența. Nu-ți rămîne decît să te consideri învingător. Dar ce fel de stăpîn e acela care stăpînește un ținut pustiu și apatic ? Susțin că fața mea seamănă cu țara mea. Prin ochii ei au trecut cîteva viituri și ei au rămas în continuare descoperiți. Dar nu numai asta ne leagă. Pentru că dacă mă uit mai atent pot observa pe chipul fiecărui om de pe stradă un compendiu al istoriei noastre comune, pe care aș putea să-l descriu. Nu, nu e numai asta. Lucrurile sînt mai complicate. Suferim de aceleași boli ca două gemene. Cînd am avut niște migrene îngrozitoare care n-au cedat decît la un tratament îngrozitor, la care mi s-a spus că au rezistat foarte puțini, în timpul injecțiilor chinuitoare în tîmple nu mă gîndeam decît la un mod de bun simț de a depăși începutul acesta de criză pe care-l simțeam. Orgoliul mă obliga

să mă simt în felul acesta cît de cît utilă. Deşi este vorba de un orgoliu la fel de fals şi de deplasat ca acela pe care nu mă pot stăpîni să nu-l încerc atunci cînd aflu că n-a plouat decît în cartierul meu... Caietele mele (despre a căror existenţă nu ştiu decît două persoane, un bărbat şi o femeie) sînt o mărturie — puţin cam penibilă — în acest sens. Inteligenţa mea a reuşit adesea să se lepede de orgoliu. Dar sufletul meu i-a rămas pentru totdeauna ostatec şi mă tem că e prea tîrziu ca să-l mai pot elibera. E ca steagul acela pe care nici măcar o mare operă n-a reuşit să-l răscumpere... Şi atunci, ar trebui poate abandonat — bineînţeles fără a prinde cineva de veste. Abia atunci aş şti în ce măsură prezenţa mea aici se justifică. Sau aş putea proceda la un schimb de captivi ; punînd, eventual, condiţia ca acest schimb să se desfăşoare pe malul apei curgătoare în apropierea căreia m-am născut.

Iar înaintea ceremoniei să reuşesc să legăn, pe furiş, în valurile ei tulburi, mîna mea dreaptă — pentru a deveni dreaptă din toate punctele de vedere.

Lector: MAGDALENA BEDROSIAN
Tehnoredactor: CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut: 1983. Bun de tipar: 25 III 1983.
Format: 16/54 × 84. Coli tipo: 16.

c. 817 I. P. „Informația"
str. Brezoianu nr. 23—25
București

Tia Șerbănescu

MUNTELE DE PIETATE

-roman-

CARTEA ROMÂNEASCĂ